



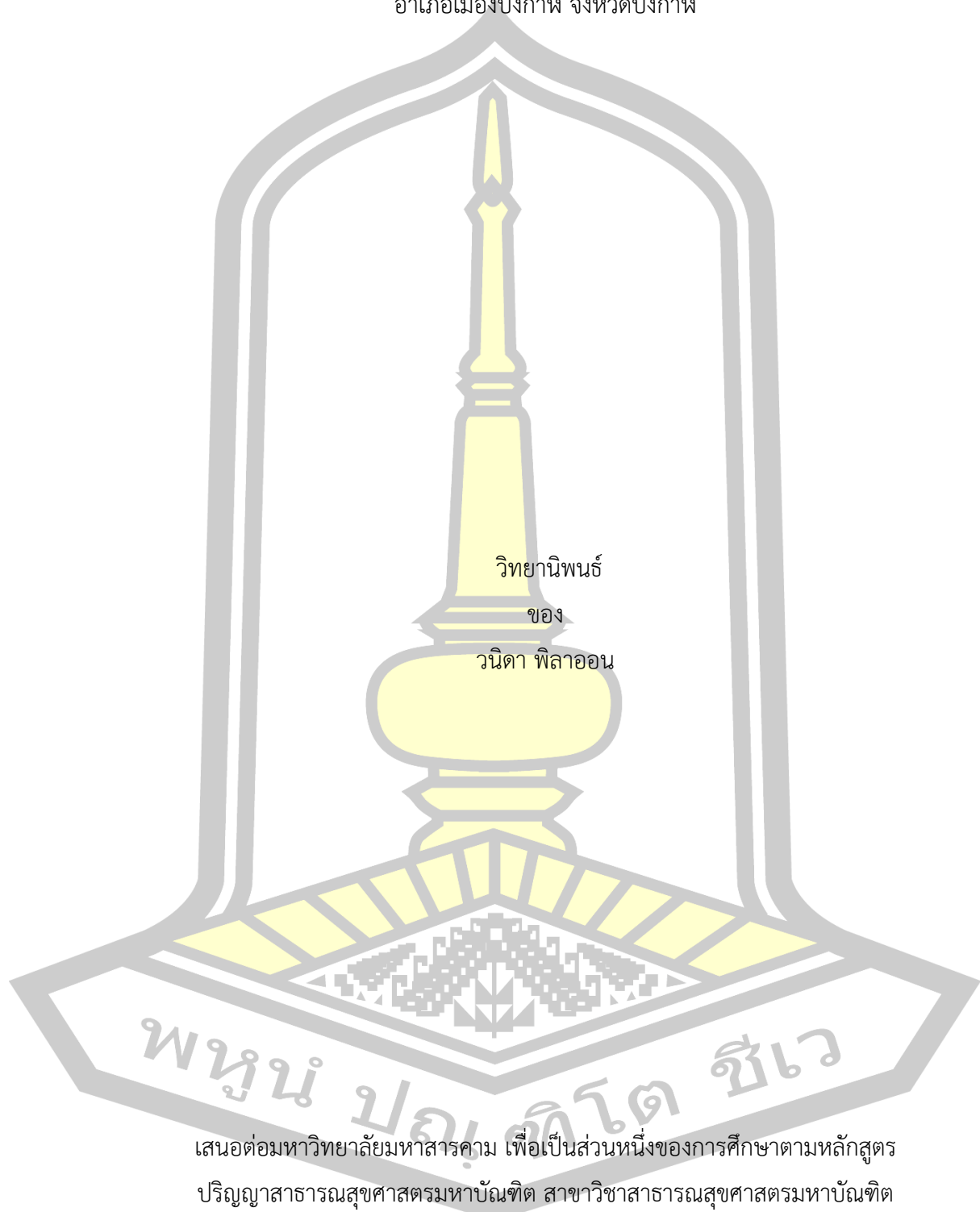
การพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง
อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

วิทยานิพนธ์
ของ
วนิดา พิลาออน

เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาสาธรรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธรรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
พฤษภาคม 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

การพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง
อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

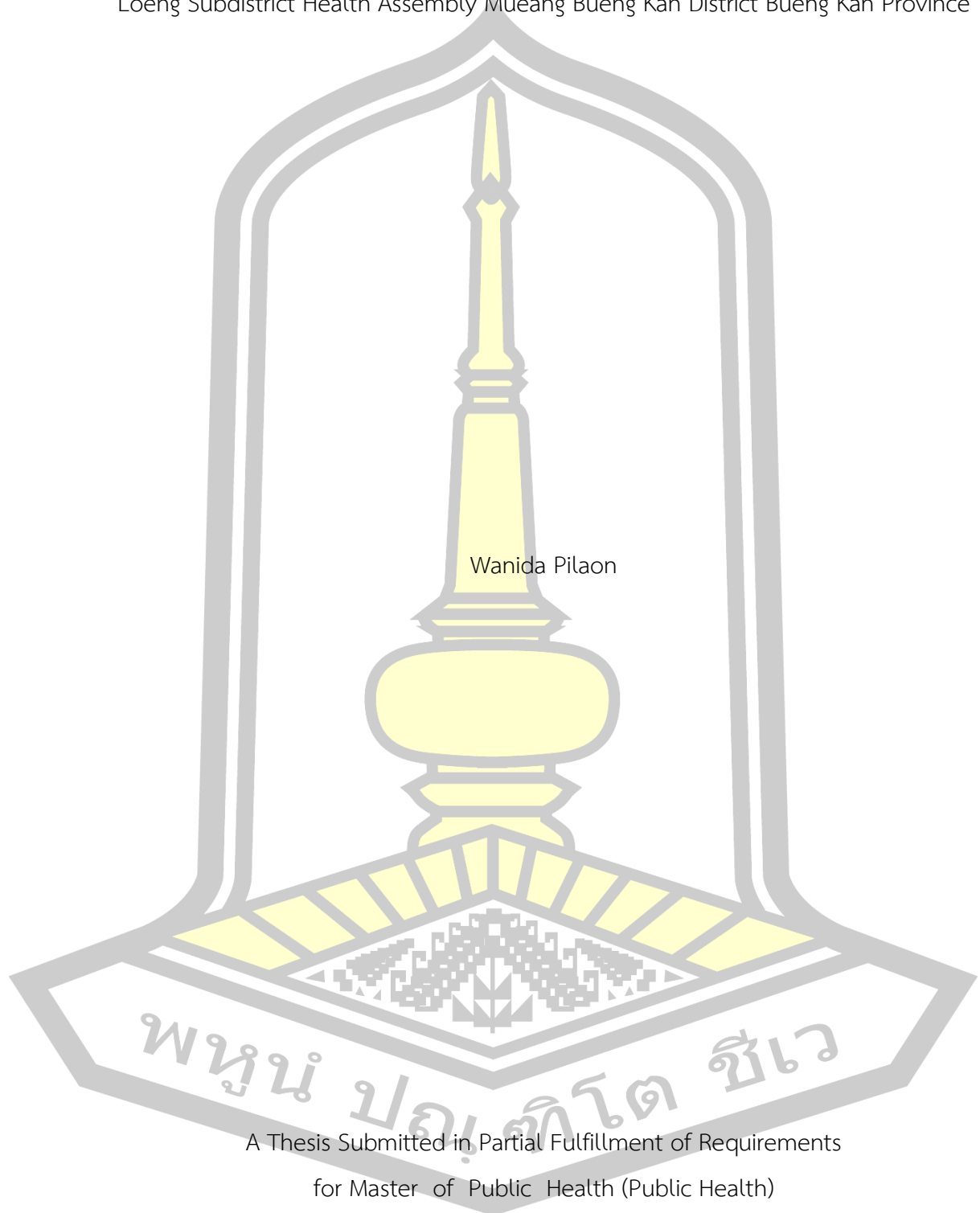


เสนอต่อมหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาสาธรรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธรรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต

พฤษภาคม 2567

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

The Development of Community Solid Waste Management Processes By the Nong
Loeng Subdistrict Health Assembly Mueang Bueng Kan District Bueng Kan Province



Wanida Pilaon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of Requirements
for Master of Public Health (Public Health)

November 2024

Copyright of Mahasarakham University



คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ของนางสาววนิดา พิลาดอน
แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสาธรรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสาธรรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(ผศ. ดร. ภิญญาพัชญ์ ดุงโคกกรวด)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อ. ดร. เทอดศักดิ์ พรหมอารักษ์)

.....อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(ผศ. ดร. ประชุมพร เล่าห์ประเสริฐ)

.....กรรมการ

(อ. ดร. ศิริภัสร์ โคตรสีวงษ์)

.....กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก

(ผศ. ดร. คมสันต์ ธงชัย)

มหาวิทยาลัยอนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญา สาธรรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสาธรรณสุขศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัย
มหาสารคาม

.....
(รศ. ดร. สุภัทนา กลางคาร)

คณบดีคณะสาธรรณสุขศาสตร์

.....
(รศ. ดร. กริสน์ ชัยมูล)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

ชื่อเรื่อง	การพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ		
ผู้วิจัย	วนิดา พิลาดอน		
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์ ดร. เทอดศักดิ์ พรหมอารักษ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประชุมพร เล่าห์ประเสริฐ		
ปริญญา มหาวิทยาลัย	สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต	สาขาวิชา	สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต
	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	ปีที่พิมพ์	2567

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประเภทการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย กลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำนวน 108 คน และกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) จำนวน 1,275 คน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบความรู้ และแบบประเมิน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความถี่ ร้อยละ และ Paired simple t-test

ผลการศึกษาพบว่า ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน ทบทวนวิเคราะห์ สถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชน 2) แต่งตั้งคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง 3) ประชุมเชิงปฏิบัติการ 4) ขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการสู่การปฏิบัติ 5) นิเทศติดตามการดำเนินงาน 6) ประเมินผลการดำเนินงาน เก็บรวบรวมข้อมูล 7) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ 8) ถอดบทเรียน ผลจากการใช้กระบวนการสมัชชาสุขภาพดังกล่าว ส่งผลให้กลุ่มเป้าหมายกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ มีความรู้ บทบาท การมีส่วนร่วม และความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) มีความรู้ การมีส่วนร่วม และความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในครั้ง คือ 1) นโยบายผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยกำหนดเป็นนโยบายของเทศบาลตำบลหนองเล็งในการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง 2) การมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การดำเนินงาน การรับผลประโยชน์ และการประเมินผลในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของตำบลหนองเล็งให้ผ่านเกณฑ์การประเมินการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” 3) การติดตามประเมินผลโดยการแลกเปลี่ยน

เรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งเกิดกระบวนการที่เรียกว่า “NETWORK” ทำให้เกิดการพัฒนาเป็นรูปแบบในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของตำบลหนองเล็ง ที่เรียกว่า “NONGLOENG Model”

คำสำคัญ : การพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน, วิจัยเชิงปฏิบัติการ, สมัชชาสุขภาพ
NONGLOENG Model



TITLE	The Development of Community Solid Waste Management Processes By the Nong Loeng Subdistrict Health Assembly Mueang Bueng Kan District Bueng Kan Province		
AUTHOR	Wanida Pilaon		
ADVISORS	Terdsak Promarak , Ph.D. Associate Professor Prachumporn Lauprasert , Ph.D.		
DEGREE	Master of Public Health	MAJOR	Public Health
UNIVERSITY	Maharakham University	YEAR	2024

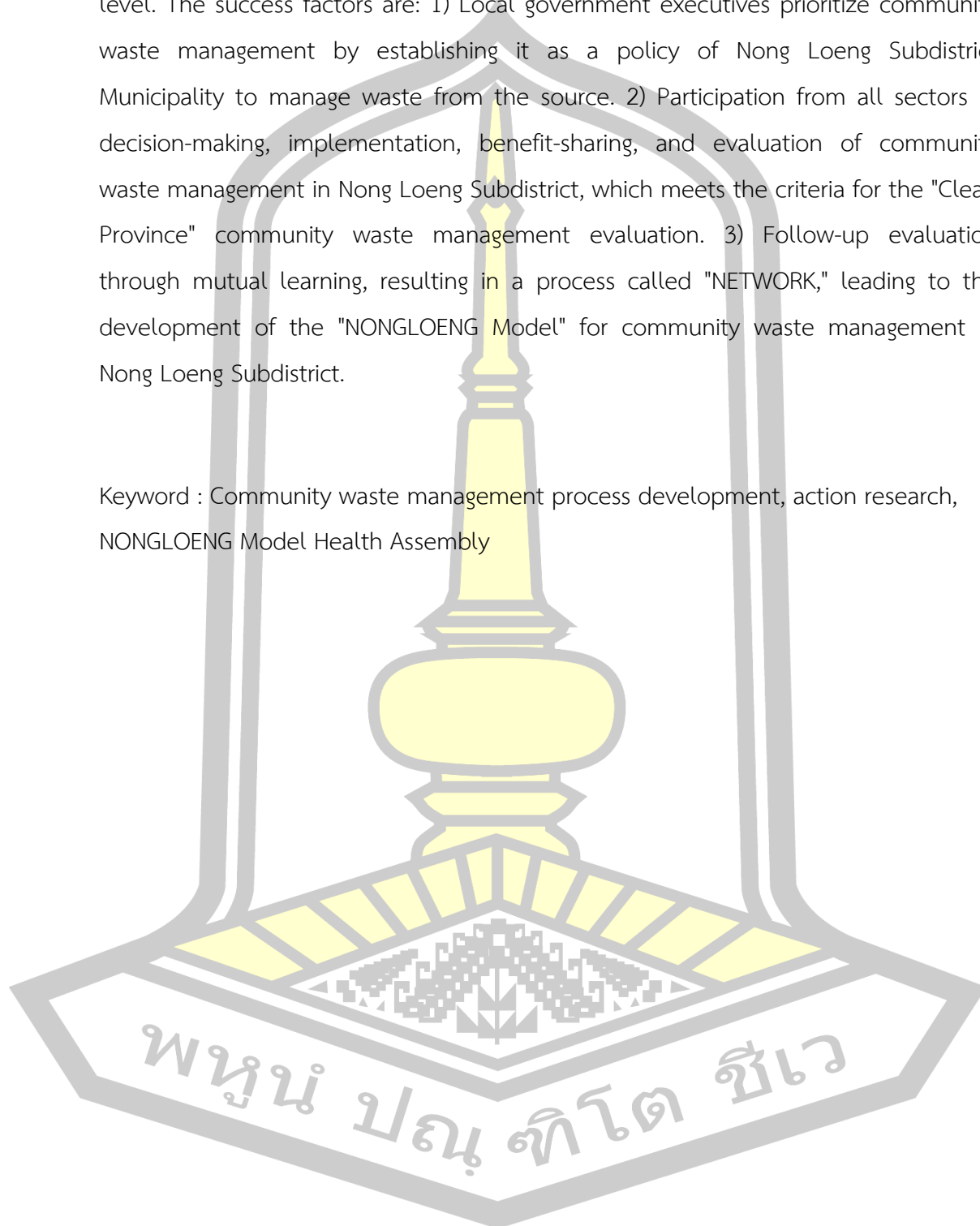
ABSTRACT

This research is an action research of the participatory action research type, aimed at studying the development of community waste management processes by the Nong Loeng Health Assembly in Mueang Bueng Kan District, Bueng Kan Province. The target groups include 108 members of the Health Assembly and 1,275 local eco-volunteers. 1,275 people. Quantitative and qualitative data were collected using interview questionnaires, knowledge tests, and evaluations. Data were analyzed using mean, standard deviation, frequency, percentage, and paired simple t-test.

The study found that it consists of 8 steps: 1) Studying community context information, reviewing, and analyzing the waste management issues in the community 2) Appointing the Nongloeng Subdistrict Health Assembly working committee 3) Conducting workshops 4) Implementing the action plan 5) Supervising and monitoring the operations 6) Evaluating the operations and collecting data 7) Exchanging knowledge 8) Extracting lessons learned. The use of this health assembly process resulted in a statistically significant increase at the 0.05 level in knowledge, roles, participation, and satisfaction in community waste management among the target group involved in the health assembly. Knowledge, participation, and

satisfaction in community waste management have significantly increased at the 0.05 level. The success factors are: 1) Local government executives prioritize community waste management by establishing it as a policy of Nong Loeng Subdistrict Municipality to manage waste from the source. 2) Participation from all sectors in decision-making, implementation, benefit-sharing, and evaluation of community waste management in Nong Loeng Subdistrict, which meets the criteria for the "Clean Province" community waste management evaluation. 3) Follow-up evaluation through mutual learning, resulting in a process called "NETWORK," leading to the development of the "NONGLOENG Model" for community waste management in Nong Loeng Subdistrict.

Keyword : Community waste management process development, action research, NONGLOENG Model Health Assembly



กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จสมบูรณ์และประสบความสำเร็จลุล่วงไปด้วยดีด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างสูงจาก อาจารย์ ดร.เทอดศักดิ์ พรหมอารักษ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประชุมพร เล่าห์ประเสริฐ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ช่วยชี้แนะให้คำปรึกษาแนวทางที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง และทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิญญาพัชญ์ ดุงโคกกรวด ประธานกรรมการการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.ศิริภัทร์ โคตรสีวงษ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมสันต์ ธงชัย กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ที่ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการดำเนินการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ทำให้รายงานวิจัยนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ขอขอบพระคุณ ดร.ไพศาล ไกรรัตน์ นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบึงกาฬ นายกองพัฒน์ แกมนิล นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ และ นายธีระยุทธ ทองนิล ตำแหน่ง นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ สำนักงานงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดบึงกาฬ ที่ให้ความกรุณาในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย สำหรับการศึกษาครั้งนี้ ท่านให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ ทำให้เครื่องมือวิจัยมีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบพระคุณนายกเทศมนตรีตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) และประชาชนที่เกี่ยวข้องทุกท่านที่ให้การสนับสนุนและอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูล และอนุเคราะห์ข้อมูลที่จำเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาในครั้งนี้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนทุนในการทำวิทยานิพนธ์จากคณะสาธารณสุขศาสตร์ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณะกรรมการบริหาร และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ให้การสนับสนุนในครั้งนี้ ขอขอบคุณเพื่อนหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต สม.24 ทุกท่านที่เป็นกำลังใจ และร่วมแลกเปลี่ยนปัญหาแชร์ประสบการณ์ ร่วมกันจนสำเร็จในวันนี้ขอขอบคุณครอบครัวที่ให้โอกาสทางการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ประโยชน์และคุณค่าในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบบูชาพระคุณบุพการี ครูอาจารย์ทุกท่านที่ให้ความรู้และกัลยาณมิตรทุกคนที่สนับสนุนให้เกิดความมานะ พยายาม ให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี

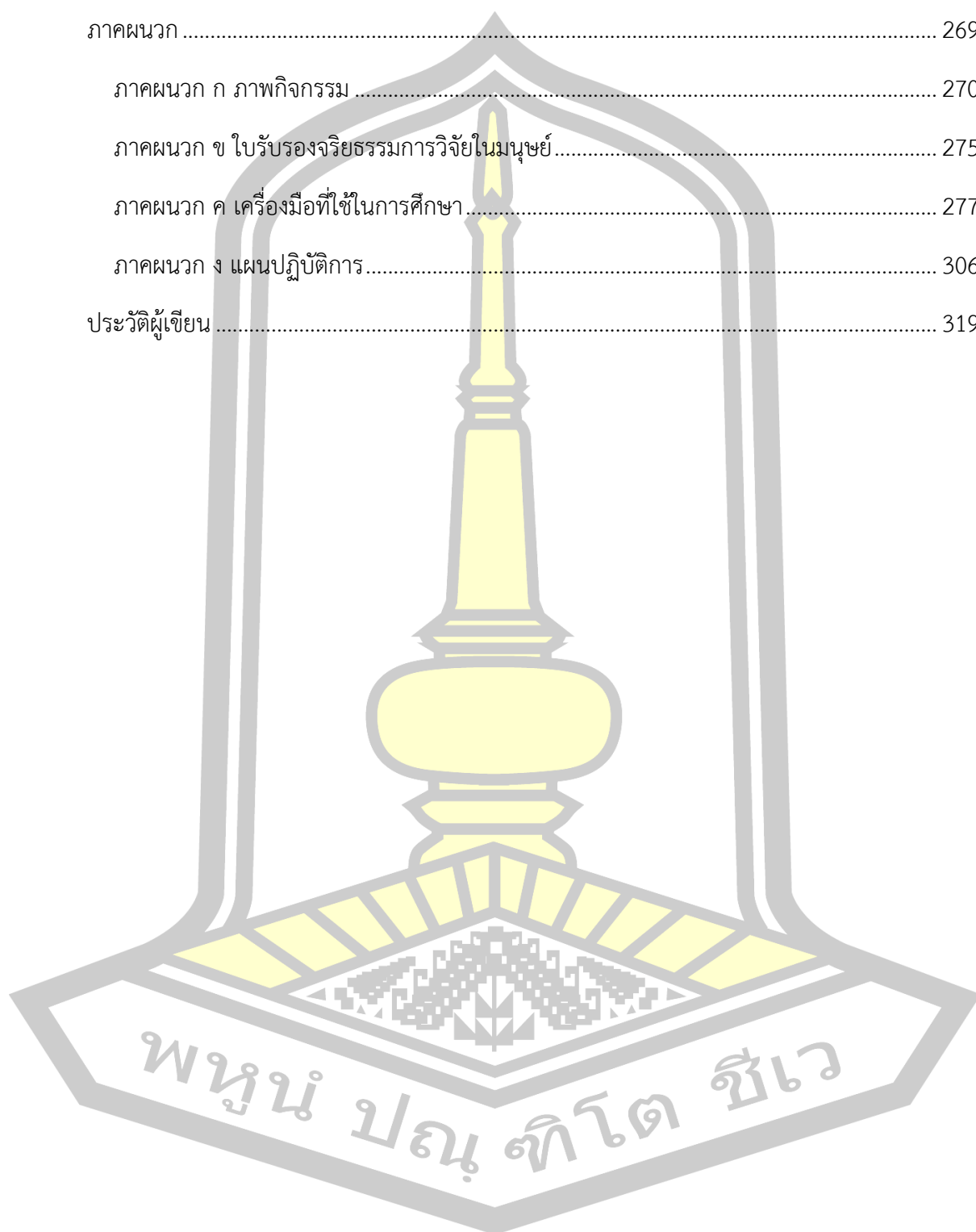
วนิดา พิลาดอน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ณ
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ณ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 คำถามวิจัย.....	6
1.3 ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
บทที่ 2 ปรีทัศน์เอกสารข้อมูล.....	9
2.1 แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอยชุมชน.....	9
2.2 แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน.....	16
2.3 นโยบายในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย.....	23
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสมัชชาสุขภาพ.....	69
2.5 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม.....	91
2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ.....	101
2.7 การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ.....	109

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	125
2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	133
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	134
3.1 รูปแบบการวิจัย.....	134
3.2 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย	134
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล	137
3.4 การสร้างและตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือ	143
3.5 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	145
3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล	147
3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล	149
3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย	154
3.9 จริยธรรมในการวิจัย.....	154
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	156
4.1 ผลการศึกษาบริบท และสภาพปัญหาในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดย สมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ	156
4.2 ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนอง เล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ	222
4.3 ผลการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอ บึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ.....	242
4.4 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพ ตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ	246
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	249
5.1 สรุปผลการวิจัย	249
5.2 อภิปรายผล	257
5.3 ข้อเสนอแนะ	261

บรรณานุกรม	262
ภาคผนวก	269
ภาคผนวก ก ภาพกิจกรรม	270
ภาคผนวก ข ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์.....	275
ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	277
ภาคผนวก ง แผนปฏิบัติการ.....	306
ประวัติผู้เขียน	319



สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายรายปีของแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ (พ.ศ. 2565 – 2570)	37
ตาราง 2 ตัวชี้วัดตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566	46
ตาราง 3 การเปรียบเทียบ รายประเด็นระหว่างการจัดทำแบบดั้งเดิมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	105
ตาราง 4 ข้อมูลประชากรตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ปี พ.ศ. 2566	111
ตาราง 5 จำนวนวัดในตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ	112
ตาราง 6 จำนวนร้านค้า ร้านชำในตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ.....	113
ตาราง 7 โครงการ/กิจกรรม ตามเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี แผนงานสาธารณสุข ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 -2567	115
ตาราง 8 จำนวนอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก ปี พ.ศ. 2564-2566.....	117
ตาราง 9 ประเภทและองค์ประกอบของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นปี พ.ศ. 2566.....	119
ตาราง 10 สถานการณ์ขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลหนองเล็ง.....	120
ตาราง 11 การเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ.....	121
ตาราง 12 งบประมาณในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนองเล็งในปี พ.ศ. 2563 – 2566	124
ตาราง 13 กลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ	135
ตาราง 14 อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ที่อาศัยอยู่จริงในตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ.....	136
ตาราง 15 จำนวน และร้อยละของสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามลักษณะทางประชากร (N=108)....	157
ตาราง 16 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามการจัดการขยะมูลฝอย ชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=108).....	160

ตาราง 30 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา (N=108).....	187
ตาราง 31 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามระดับความพึงพอใจใน การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=108).....	189
ตาราง 32 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามความพึงพอใจในการ จัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=108).....	189
ตาราง 33 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามลักษณะทาง ประชากร (N=1,275).....	190
ตาราง 34 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน (N=1,275).....	193
ตาราง 35 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามการจัดการขยะมูล ฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=1,275).....	200
ตาราง 36 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามความถี่ของ คะแนนความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=1,275).....	202
ตาราง 37 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=1,275).....	203
ตาราง 38 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=1,275).....	203
ตาราง 39 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา(N=1,275).....	204
ตาราง 40 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา (N=1,275).....	208
ตาราง 41 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามระดับการมีส่วน ร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=1,275).....	212
ตาราง 42 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (1,275).....	212

ตาราง 43 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามการความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา (N=1,275) (ต่อ)	213
ตาราง 44 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามการความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา (N=1,275)	216
ตาราง 45 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามระดับความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=1,275)	218
ตาราง 46 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=1,275)	218
ตาราง 47 ผลการประเมินการดำเนินงานตามแบบประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ก่อนการพัฒนา	219
ตาราง 48 แผนการดำเนินงานพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ	226
ตาราง 49 รายละเอียดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามหลัก 3Rs.	227
ตาราง 50 รายละเอียดกิจกรรมการให้ความรู้การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์	228
ตาราง 51 รายละเอียดกิจกรรมการขับเคลื่อนนโยบายถึงขยะเปียก ลดโลกร้อนในชุมชน	229
ตาราง 52 รายละเอียดกิจกรรมการขับเคลื่อนนโยบายจัดให้มีถังขยะอันตรายในชุมชน	230
ตาราง 53 รายละเอียดกิจกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชน	231
ตาราง 54 ผลการประเมินการดำเนินงานตามแบบประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” หลังการพัฒนา	234

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพประกอบ 1 หลักการดำเนินงานด้าน 3Rs ของประเทศไทย.....	17
ภาพประกอบ 2 ลำดับความสำคัญของการจัดการขยะรูปแบบใหม่ (The Waste Management Hierarchy).....	35
ภาพประกอบ 3 แนวคิดการจัดการขยะตามวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Life Cycle Management Approach).....	35
ภาพประกอบ 4 สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา.....	71
ภาพประกอบ 5 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation Spectrum).....	97
ภาพประกอบ 6 ขอบเขตของเทศบาลตำบลหนองเล็ง	110
ภาพประกอบ 7 เส้นทางการจัดเก็บขยะมูลฝอยในตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ	123
ภาพประกอบ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	133
ภาพประกอบ 9 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดทำแผนร่วมกัน.....	225
ภาพประกอบ 10 อบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามหลัก 3Rs	228
ภาพประกอบ 11 กิจกรรมการให้ความรู้การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์.....	229
ภาพประกอบ 12 กิจกรรมการขับเคลื่อนนโยบายถังขยะเปียก ลดโลกร้อนในชุมชน.....	230
ภาพประกอบ 13 กิจกรรมการขับเคลื่อนนโยบายจัดให้มีถังขยะอันตรายในชุมชน.....	231
ภาพประกอบ 14 กิจกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชน	232
ภาพประกอบ 15 เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้.....	239
ภาพประกอบ 16 รูปแบบการดำเนินงานพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ	246
ภาพประกอบ 17 ภาพปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	248

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาทั้งในระดับโลกและในระดับภูมิภาค จะเห็นได้จากสถานการณ์ขยะมูลฝอยทั่วโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันเนื่องมาจากการขยายตัวของประชากรและการบริโภคที่เพิ่มมากขึ้นในแต่ละปี ส่งผลให้สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชน (Municipal Solid Waste) กลายเป็นปัญหาระดับโลกที่หลายฝ่ายต่างแสดงความกังวล จากรายงานของ Waste Generation and Recycling Indices 2019 เปิดเผยถึงสถานการณ์ที่น่าเป็นห่วงเนื่องจากแต่ละปีมีขยะมูลฝอยชุมชนเกิดขึ้นมากกว่า 2.1 พันล้านตันทั่วโลก แต่มีขยะเพียงร้อยละ 16.0 หรือประมาณ 323 ล้านตันเท่านั้นที่ได้รับการบริหารจัดการอย่างเหมาะสม (Verisk Maplecroft Environment Dataset, 2019) ปัจจัยหลักที่ส่งผลต่ออัตราการเกิดขยะมูลฝอยชุมชนในปัจจุบัน คือ จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การขยายตัวของเมืองและสภาพทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น การปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ไปเป็นชุมชนเมืองในหลายพื้นที่ พฤติกรรมการบริโภคของประชาชนทำให้ประชาชนมีการจับจ่ายใช้สอยสินค้ามากขึ้น รวมถึงการเติบโตของการท่องเที่ยว และการหลั่งไหลเข้ามาของแรงงานข้ามชาติ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2564) ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาที่สะสมมานาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลายพื้นที่ประสบปัญหาไม่สามารถจัดหาสถานที่กำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ขาดการบริหารจัดการที่ดี ขาดความรู้ ความเข้าใจในการจัดการที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้ปัญหาขยายตัวและรุนแรงยิ่งขึ้น เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมโดยกฎหมายได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการจัดการมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ดังพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ตามบทบัญญัติมาตรา 50 กำหนดว่าภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเทศบาลตำบล มีหน้าที่ต้องทำในเขตเทศบาลดังต่อไปนี้ “รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะรวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล” (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 70 ตอนที่ 14 หน้า 227)

สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชนในประเทศไทย พบว่า ปริมาณมูลฝอยชุมชนในปี พ.ศ. 2566 มีขยะมูลฝอยเกิดขึ้น 26.95 ล้านตัน หรือ 73,840 ตันต่อวัน กระจายตัวตามภูมิภาคต่างๆ มีอัตราการเกิดขยะมูลฝอย เฉลี่ยเท่ากับ 1.12 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน เมื่อพิจารณาปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น ขยะมูลฝอยมีปริมาณเพิ่มขึ้นเมื่อเทียบกับปี พ.ศ. 2565 มีขยะมูลฝอยเกิดขึ้น 25.70 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 5 เนื่องจากปี พ.ศ. 2566 ประเทศไทยได้กลับเข้าสู่ภาวะปกติหลังจากวิกฤต ได้เปิดประเทศเพื่อรับนักท่องเที่ยว แรงงาน และการลงทุน เพื่อเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจที่ตกต่ำที่ผ่านมา

เมื่อพิจารณาภาพรวมการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น 26.95 ล้านตัน พบว่า ถูกจัดการในบ้านเรือนโดยชุมชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลหรือพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีการให้บริการเก็บขน 2.0 ล้านตัน (ร้อยละ 8.0 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น) ถูกคัดแยกเพื่อนำกลับไปใช้ประโยชน์จากบ้านเรือนและแหล่งกำเนิด 4.80 ล้านตัน (ร้อยละ 18.0 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น) โดยกระบวนการชาเล้งและบ้านเรือนจะนำไปจำหน่ายให้กับร้านรับซื้อของเก่า ขยะมูลฝอยที่เหลือประมาณ 20.15 ล้านตัน (ร้อยละ 74.0 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น) จะถูกเก็บขนโดยรถบรรทุกเก็บขนขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเอกชนซึ่งได้รับอนุญาตหรือมอบหมายจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอยแทน เพื่อนำไปยังสถานที่คัดแยกขยะมูลฝอยหรือสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย และขยะมูลฝอยประมาณ 4.51 ล้านตัน (ร้อยละ 16.0 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น) ถูกคัดแยกในระหว่างการเก็บขนหรือภายในสถานที่คัดแยกขยะมูลฝอย ส่วนที่เหลือประมาณ 15.64 ล้านตัน (ร้อยละ 58.0 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น) ถูกนำไปกำจัด ณ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ซึ่งพบว่ามีขยะมูลฝอยที่ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องประมาณ 10.17 ล้านตัน (ร้อยละ 38.0 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น) และส่วนที่เหลือประมาณ 5.47 ล้านตัน (ร้อยละ 20 ของปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น) ถูกนำไปกำจัดอย่างไม่ถูกต้อง (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ, 2566)

การจัดการขยะยังคงเป็นปัญหาซึ่งรัฐบาลให้ความสำคัญในการแก้ไขอย่างต่อเนื่อง มติคณะรัฐมนตรีในการประชุมเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 2559 เห็นชอบกับแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559-2564) และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม จังหวัด 76 จังหวัด กรุงเทพมหานคร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องขับเคลื่อนการดำเนินงานตามแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศมาจนถึงปัจจุบัน คือ แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565-2570) เพื่อใช้เป็นกรอบและทิศทางการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายของประเทศ (กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ, 2565) ประกอบกับกระทรวงมหาดไทยในฐานะที่ได้รับมอบหมายให้เป็นหนึ่งในหน่วยงานผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นในพื้นที่ในด้านต่าง ๆ จึงได้กำหนดแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 เพื่อเป็นแผนขับเคลื่อนให้ระดับจังหวัด อำเภอ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมู่บ้านและชุมชน พร้อมทั้งรณรงค์ประชาสัมพันธ์การลดปริมาณขยะมูลฝอยและคัดแยกขยะมูลฝอยในพื้นที่ โดยใช้หลักการ 3x: ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ หรือ 3Rs: Reduce Reuse Recycle ภายใต้กรอบการดำเนินงาน 3 ระยะ ได้แก่ ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง เพื่อลดปริมาณขยะและส่งเสริมการคัดแยกขยะที่

ต้นทาง จัดทำระบบเก็บขนอย่างมีประสิทธิภาพ และขยะมูลฝอยได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ (กระทรวงมหาดไทย, 2565)

สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่ผ่านมาส่วนใหญ่ลด คัดแยกขยะมูลฝอย และนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์มากขึ้น มีการให้บริการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยได้มีประสิทธิภาพ ทำให้ปัญหาขยะมูลฝอยตกค้างน้อยลง แต่ยังมีปัญหาขยะปลายทางหรือกำจัดขยะมูลฝอยไม่ถูกสุขลักษณะหรือไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการอยู่เป็นจำนวนมาก (กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2564) และบทบาท อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจในการเก็บ ขนย้าย และกำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยในเขตพื้นที่ของราชการส่วนท้องถิ่นใดให้เป็นหน้าที่และอำนาจของราชการส่วนท้องถิ่นนั้น แต่ไม่รวมถึงองค์การบริหารส่วนจังหวัด ราชการส่วนท้องถิ่นจะมอบหมายให้หน่วยงานของรัฐหรือส่วนราชการท้องถิ่นอื่นรวมทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการหรือทำร่วมกับราชการส่วนท้องถิ่นในการเก็บขนย้าย กำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย ตามหลักเกณฑ์วิธีการและเงื่อนไขที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา ทั้งนี้ การมอบหมายให้เอกชนดำเนินการหรือร่วมดำเนินการดังกล่าว มิให้ถือว่าเป็นการร่วมลงทุนตามกฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ แต่หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กระทรวงมหาดไทยกำหนดดังกล่าว ต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ตามกฎหมายว่าด้วยการให้เอกชนร่วมลงทุนในกิจการของรัฐ ประกอบด้วย สิ่งปฏิกูลและมูลฝอยที่จัดเก็บได้ ราชการส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานของรัฐหรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นรวมทั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัดในการเก็บ ขนย้าย กำจัดสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยรวมถึงมีอำนาจในการนำไปดำเนินการใช้หรือหาประโยชน์ได้ตามต้องข้อตกลงที่ทำไว้ระหว่างกัน และมีอำนาจในการออกข้อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการเพื่อกำหนดใบอนุญาตประกอบกิจการรับทำเก็บ ขนย้าย กำจัดหรือหาประโยชน์จากการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยตลอดจนออกข้อกำหนดท้องถิ่น (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 5 ก หน้า 3) และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดำเนินการในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยการรับรองคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Environmental Health Accreditation: EHA) ด้าน EHA: 4001 การจัดการมูลฝอยทั่วไป เป็นกลไกและเครื่องกระตุ้นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยทั่วไป ไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในการจัดการมูลฝอยของท้องถิ่นให้ถูกต้องด้วยสุขลักษณะและเป็นไปตามมาตรฐานวิชาการต่างๆ ตั้งแต่การสำรวจ วิเคราะห์และประเมินสถานการณ์การจัดการมูลฝอยทั่วไป ในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น วิเคราะห์ข้อมูล ประเมินความพร้อม ความเป็นไปได้ในการจัดบริการ เก็บ ขน หรือกำจัดมูลฝอยทั่วไป เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในการเก็บ ขน และกำจัดมูลฝอยทั่วไปในเขตพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จัดทำข้อกำหนดท้องถิ่นกำหนดเงื่อนไข หลักเกณฑ์ มาตรฐานวิชาการ ติดตาม/ควบคุม/กำกับ และวิธีการเพื่อใช้สำหรับการให้บริการเก็บ ขน และกำจัดมูลฝอยทั่วไปให้เป็นไปตามข้อกำหนด หลักเกณฑ์ มาตรฐานที่เกี่ยวข้องและกฎหมายที่กำหนด (กระทรวงสาธารณสุข, 2565)

จังหวัดบึงกาฬ ถือเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศ ได้มีการพัฒนาทาง เศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการท่องเที่ยว การค้า และการลงทุน ทำให้ จังหวัดบึงกาฬมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว และในขณะเดียวกันก็เกิดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาขยะมูลฝอยซึ่งเป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้ให้ความสำคัญและต้อง ร่วมมือกันแก้ไขปัญหากันอย่างเต็มความสามารถ ปัญหาที่เกิดจากปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มมากขึ้น อาจมีสาเหตุมาจากการขาดระบบการจัดการที่ดี รวมทั้งประชาชนขาดจิตสำนึก ทิ้งขยะไม่เป็นที่ไม่มี การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง และหากไม่มีระบบจัดการที่ดีก็จะเกิดผลกระทบต่อจังหวัดในอนาคต กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้รวบรวมปริมาณขยะมูลฝอยที่ เกิดขึ้นในจังหวัดบึงกาฬ ในปี พ.ศ. 2561-2565 พบว่า จังหวัดบึงกาฬมีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่ เกิดขึ้นในพื้นที่ ได้แก่ 393.71 ตันต่อวัน, 402.66 ตันต่อวัน, 305 ตันต่อวัน, 280 ตันต่อวัน และ 323 ตันต่อวัน ตามลำดับ (กรมควบคุมมลพิษ 2565) และจังหวัดบึงกาฬ เป็นหนึ่งในระดับกลุ่มจังหวัด ขนาดเล็กที่ได้รับรางวัลการจัดการขยะมูลฝอย “จังหวัดสะอาด” ระดับประเทศ ประจำปี พ.ศ. 2562 โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้พิจารณาคัดเลือกจังหวัดที่มีการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ระดับประเทศ ประจำปี พ.ศ. 2562 โดยผลการคัดเลือกจังหวัดที่ มีการจัดการขยะมูลฝอย จังหวัดสะอาด” ระดับประเทศ โดยจังหวัดบึงกาฬได้รับคัดเลือกให้ได้รับ รางวัลรองชนะเลิศอันดับที่ 2 ระดับกลุ่มจังหวัดขนาดเล็ก (กระทรวงมหาดไทย, 2563)

สถานการณ์ขยะมูลฝอยในอำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีแนวโน้มที่จะมีปริมาณเพิ่ม สูงขึ้นจากอัตราการก่อให้เกิดขยะมูลฝอย (Waste Generation Rate) ของประชาชนที่สูงขึ้น รวมทั้ง จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น โดยองค์ประกอบหลักของขยะมูลฝอย ได้แก่ ขยะมูลฝอยอินทรีย์ร้อยละ 64.0 ขยะรีไซเคิล ร้อยละ 30.0 ขยะทั่วไป ร้อยละ 3.0 และขยะอันตราย ร้อยละ 3.0 (สำนักงาน ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดบึงกาฬ, 2561) ในการกำจัดขยะมูลฝอย อำเภอเมืองบึงกาฬได้ ดำเนินการขับเคลื่อนการจัดการขยะตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ทุกปีอย่างต่อเนื่อง โดยใช้หลักการ 3ช: ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ หรือ 3Rs: Reduce Reuse, Recycle ภายใต้กรอบการดำเนินงาน 3 ระยะ ได้แก่ ระยะต้นทาง ระยะกลางทาง และระยะ ปลายทาง โดยเน้นการจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อนทุกครัวเรือน (1 อถล. 1 ครัวเรือน) ตามโครงการ ถังขยะเปียกลดโลกร้อนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเทศไทยในปี พ.ศ. 2566 รวมทั้งขยะมูลฝอย ชุมชน ขยะอันตราย ได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ (สำนักงานส่งเสริมการปกครอง ท้องถิ่นจังหวัดบึงกาฬ, 2561)

เทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ได้ดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยการตรวจรับการประเมินคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Environmental Health Accreditation: EHA) ด้าน EHA: 4001 การจัดการมูลฝอยทั่วไป ประจำปีงบประมาณ 2566 ทำให้ทราบถึงการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนองเล็ง พบว่าในพื้นที่ตำบลหนองเล็ง จำนวน 13 หมู่บ้าน อัตราการผลิตมูลฝอยโดยเฉลี่ย 0.35 กิโลกรัมต่อคนต่อวัน สามารถจำแนกขยะมูลฝอยในพื้นที่ตำบลหนองเล็งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ ขยะอินทรีย์ คิดเป็นร้อยละ 52.95 ขยะรีไซเคิล คิดเป็นร้อยละ 31.09 ขยะทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 15.39 และขยะอันตราย คิดเป็นร้อยละ 0.57 ซึ่งจะเห็นได้ว่าขยะอินทรีย์จะมีปริมาณการทิ้งขยะของคนในชุมชนมากที่สุด (งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลหนองเล็ง, 2566) และการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ทั้ง 4 ด้านยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินในด้านการจัดการขยะต้นทางซึ่งเทศบาลตำบลหนองเล็งไม่มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการนำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ประโยชน์อย่างน้อย 4 ครั้งต่อปี รวมทั้งยังไม่มีมีการรับการสุ่มตรวจทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากจังหวัด และด้านการจัดการขยะกลางทาง มีการวางระบบการเก็บขนขยะมูลฝอยแยกประเภทหรือมีประกาศมาตรการจัดการขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทให้สอดคล้องกับพื้นที่ เพียงร้อยละ 90 แต่น้อยกว่า 100 ด้านการจัดการขยะปลายทาง ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ เพียงร้อยละ 70 แต่น้อยกว่าร้อยละ 80 และขยะอันตรายชุมชน ไม่ถึงร้อยละ 80 ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งการประเมินการจัดการขยะมูลฝอย “จังหวัดสะอาด” ทำให้การดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็งไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินการจัดการขยะมูลฝอย “จังหวัดสะอาด” ในระดับจังหวัดได้ (งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลหนองเล็ง, 2566)

ตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีการดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลเป็นวาระสำคัญของหมู่บ้านโดยกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะ ในการขับเคลื่อนทางสังคม มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ผ่านการประชุมอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วม โดยการเสนอนโยบายเพื่อสาธารณะในหลากหลายประเด็น แต่ยังขาดการดำเนินงานที่ต่อเนื่องในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน และขาดรูปแบบการจัดการเพื่อนำไปวางแผนเพื่อพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในอนาคตที่เชื่อมโยงตั้งแต่ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม (งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สำนักปลัด, 2565)

ดังนั้น ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ในการนพกระบวนการสมัชชาสุขภาพตำบลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็งอำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

1.2 คำถามวิจัย

การพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ควรเป็นอย่างไร

1.3 ความมุ่งหมายของการวิจัย

1.3.1 วัตถุประสงค์ทั่วไป

เพื่อศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

1.3.2 วัตถุประสงค์เฉพาะ

1.3.2.1 เพื่อศึกษาบริบท และสภาพปัญหาในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

1.3.2.2 เพื่อศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

1.3.2.3 เพื่อศึกษาผลของการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

1.3.2.4 เพื่อศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของเคมมิส และแมกแทการ์ต (Kemmis and McTaggart, 1988) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การร่วมวางแผน (Planning) การร่วมปฏิบัติตามแผน (Action) การร่วมสังเกตผล (Observation) และการร่วมสะท้อนผล (Reflection) ซึ่งผู้วิจัย ได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1.4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในพื้นที่ตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ตามกระบวนการสมัชชาสุขภาพตำบล การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

จังหวัดสะอาด กรอบการดำเนินงาน 3 ระยะ คือ ระยะต้นทาง ระยะกลางทาง และระยะปลายทาง โดยใช้หลักการ 3Rs: ลดการใช้ (Reduce) ใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มที่ 1 คือ กลุ่มคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยพื้นที่ตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม จำนวน 108 คน ประกอบด้วย ดังนี้

กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) ที่อาศัยอยู่จริง ครั้วเรือนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 1,275 คน จำนวน 13 หมู่บ้านในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

1.4.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

เป็นการศึกษาในพื้นที่หมู่บ้านที่รับผิดชอบทั้งหมด 13 หมู่บ้าน ในเขตรับผิดชอบตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

1.4.4 ขอบเขตระยะเวลาที่ศึกษา

ใช้เวลาในการศึกษา ตั้งแต่ เดือนกันยายน พ.ศ. 2566 - กันยายน พ.ศ. 2567 รวมทั้งสิ้น 12 เดือน

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หมายถึง การจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้กระบวนการสมัชชาสุขภาพ กรอบการดำเนินงานตามนโยบายจังหวัดสะอาดใช้หลัก 3Rs ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

การลดการเกิดขยะมูลฝอย (Reducing The Generation of Solid Waste) หมายถึง การจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้หลัก 3Rs: Reduce, Reuse, Recycle ในกระบวนการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

กระบวนการจัดการมูลฝอยชุมชน หมายถึง การจัดการสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ด้วยการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตามนโยบายจังหวัดสะอาดโดยใช้หลัก 3Rs: Reduce, Reuse, Recycle

สมัชชาสุขภาพ หมายถึง กระบวนการขับเคลื่อนการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตามมาตรฐานการดำเนินงานขยะ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านการจัดการขยะต้นทาง ด้านการจัดการขยะกลางทาง ด้านการจัดการขยะปลายทาง และด้านการบริหารจัดการ โดยใช้หลัก 3Rs

คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ หมายถึง กลุ่มขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วยภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม

อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) หมายถึง ตัวแทนประชาชนในแต่ละหลังคาเรือนที่ดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนๆ ละ 1 คน ของตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ



บทที่ 2

ปริทัศน์เอกสารข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา และแนวทางในการ ดำเนินการศึกษา ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอยชุมชน
- 2.2 แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน
- 2.3 นโยบายการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสมัชชาสุขภาพ
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
- 2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
- 2.7 การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
- 2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับขยะมูลฝอยชุมชน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยมีการนำเสนอในประเด็น ที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 2.1.1 ความหมายของขยะมูลฝอยชุมชน
- 2.1.2 ประเภทของขยะมูลฝอยชุมชน
- 2.1.3 แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยชุมชน
- 2.1.4 ปริมาณขยะมูลฝอย
- 2.1.5 ลักษณะคุณสมบัติของขยะมูลฝอย
- 2.1.6 การลดอัตราการเกิดขยะมูลฝอย

2.1.1 ความหมายของขยะมูลฝอยชุมชน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาความหมายของขยะมูลฝอย โดยมีการนำเสนอในประเด็นนี้ เกี่ยวข้องดังนี้

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 38) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขยะมูลฝอย” หรือ “มูลฝอย” ไว้ว่า หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า วัสดุพลาสติก ภาชนะใส่อาหาร แก้ว มูลสัตว์หรือซากสัตว์รวมถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น

พระราชบัญญัติการสาธารณสุข ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 34 ตอนที่ 65 ก หน้า 48) มาตรา 4 ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขยะมูลฝอย” หมายถึง มูลฝอย หมายความว่า เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัสดุ วัสดุพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว มูลสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชน (กลุ่มบริหารกฎหมายสาธารณสุข กรมอนามัย, 2554)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2549) ได้ให้ความหมายของคำว่า ขยะมูลฝอย คือ สิ่งเหลือใช้และสิ่งปฏิกูลที่อยู่ในรูปแบบของแข็งที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมของมนุษย์และสัตว์ทั้งจากการบริโภค การผลิต การขับถ่าย การดำรงชีวิตและอื่นๆ

กรมควบคุมมลพิษ (2563ก) ได้ให้ความหมายของคำว่า ขยะหรือมูลฝอย (Solid Waste) คือ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัสดุพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว มูลสัตว์ซากสัตว์หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บ กวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น รวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชนหรือครัวเรือน ยกเว้นวัสดุที่ไม่ใช้แล้วของโรงงานที่มีลักษณะและคุณสมบัติที่กำหนดไว้ตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน

กล่าวโดยสรุป ขยะมูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า วัสดุพลาสติก ภาชนะใส่อาหาร แก้ว มูลสัตว์หรือซากสัตว์รวมถึงสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น รวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายจาก

2.1.2 ประเภทของขยะมูลฝอยชุมชน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาประเภทของขยะมูลฝอยชุมชน โดยมีการนำเสนอในประเด็นนี้ เกี่ยวข้อง ดังนี้

ขยะมูลฝอยในชุมชนนั้นมีหลากหลายชนิด มีการแบ่งประเภทของขยะมูลฝอยไว้หลายลักษณะ เช่น แบ่งตามคุณสมบัติของขยะมูลฝอย แบ่งตามส่วนประกอบของขยะมูลฝอย

แบ่งตามแหล่งที่มาของขยะมูลฝอย และตามพิษภัยที่เกิดขึ้นกับมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ซึ่งมี การแบ่งประเภทขยะมูลฝอย ได้ดังนี้

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2561) ได้แบ่งประเภทขยะมูลฝอย ออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. ขยะมูลฝอยทั่วไป (General Waste) คือ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัสดุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว วัสดุสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาด จากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์หรือที่อื่น ซึ่งมูลฝอยเหล่านี้อาจนำกลับมาใช้ใหม่ได้แต่ย่อยสลายยาก ไม่คุ้มค่าในการแปรรูปกลับมาใช้ใหม่

2. ขยะมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle Waste) คือ ของเสียบรรจุภัณฑ์หรือ วัสดุเหลือใช้ เช่น แก้ว กระดาษ เศษพลาสติก กล่องเครื่องดื่มแบบ UHT กระป๋องเครื่องดื่ม เศษโลหะ อะลูมิเนียม ยางรถยนต์ เป็นต้น ขยะมูลฝอยประเภทนี้เมื่อคัดแยกออกมาจะไม่เกิดปัญหาปนเปื้อนกับ ขยะอินทรีย์ ไม่เกิดกลิ่นเหม็น ทำให้ง่ายต่อการนำไปรีไซเคิล โดยขายให้ร้านรับซื้อของเก่า และเข้าสู่ อุตสาหกรรมรีไซเคิล เพื่อแปรรูปเป็นวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ใช้ใหม่

3. ขยะมูลฝอยอินทรีย์หรือมูลฝอยย่อยสลาย (Organic Waste) คือ ขยะมูลฝอย ย่อยสลายที่สามารถย่อยสลายได้เองตามธรรมชาติ และหรือสามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น เศษอาหาร มูลสัตว์ ซากหรือเศษพืช ผัก ผลไม้ หรือสัตว์ ขยะมูลฝอยประเภทนี้สามารถรวบรวม นำไปทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพ ถ้าหากนำไปทิ้งรวมกับขยะประเภทอื่น จะทำให้เกิดความเน่าเหม็น เกิดสภาพอันเป็นที่น่ารังเกียจ

4. ขยะมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน (Hazardous Waste) คือ ขยะ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ซึ่งเป็นวัตถุที่ปนเปื้อนสารที่มีคุณสมบัติเป็น สารพิษ สารไวไฟ สารออกซิไดซ์ สารเปอร์ออกไซด์ สารระคายเคือง สารกัดกร่อน สารที่เกิดปฏิกิริยา ได้ง่าย สารที่ระเบิดได้ สารที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม สารหรือสิ่งอื่นใดที่อาจเกิด หรือมีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช ทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม ขยะมูลฝอย ประเภทนี้ต้องแยกและทิ้งตามวันที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้เอามาทิ้งหรือทิ้งในภาชนะ รองรับขยะอันตราย ณ จุดหรือสถานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดเพื่อรวบรวมเก็บขนไปเข้าสู่ กระบวนการรีไซเคิลหรือนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี

กรมควบคุมมลพิษ (2563ข) แบ่งประเภทของขยะมูลฝอยตามลักษณะกายภาพ ได้ 4 ประเภท ดังนี้

1. ขยะอินทรีย์ (Compostable Waste) คือ ขยะมูลฝอยที่เน่าเสียและย่อยสลายได้ เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้ เศษเนื้อสัตว์ เป็นต้น แต่จะไม่รวมถึงซากหรือเศษของพืช ผัก ผลไม้ ที่เกิดจากการทดลองในห้องทดลองในห้องปฏิบัติการ

โดยที่ขยะย่อยสลายนี้เป็นขยะมูลฝอยที่มีปริมาณมากที่สุด คือ พบมากถึง 64% ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด

2. ขยะรีไซเคิล (Recycle Waste) คือ ของเสียบรรจุภัณฑ์ หรือวัสดุเหลือใช้ซึ่งสามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ได้ เช่น แก้ว กระดาษ เศษพลาสติก กล่องเครื่องดื่มแบบ UHT กระป๋องเครื่องดื่ม เศษโลหะ เหล็ก อะลูมิเนียม ยางรถยนต์ใช้แล้ว เป็นต้น สำหรับขยะรีไซเคิลนี้เป็นขยะมูลฝอยที่มีปริมาณมากเป็นอันดับ 2 ในกองขยะ พบปริมาณ 30% ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมด

3. ขยะอันตราย (Hazardous Waste) คือ ขยะมูลฝอยที่มีองค์ประกอบหรือปนเปื้อนวัตถุอันตรายชนิดต่างๆ ซึ่งได้แก่ วัตถุระเบิด วัตถุไวไฟ วัตถุออกซิไดซ์ วัตถุมีพิษ วัตถุที่ทำให้เกิดโรค วัตถุกัดกร่อน วัตถุที่ก่อให้เกิดมลพิษทางพันธุกรรม วัตถุที่ก่อให้เกิดการระคายเคือง วัตถุอย่างอื่นไม่ว่าจะเป็นเคมีภัณฑ์หรือสิ่งอื่นใดที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่บุคคล สัตว์ พืช หรือสิ่งมีชีวิตในสิ่งแวดล้อม เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดไฟฟลูออเรสเซนต์ แบตเตอรี่โทรศัพท์เคลื่อนที่ ภาชนะบรรจุสารกำจัดศัตรูพืช กระป๋องสเปรย์บรรจุสีหรือสารเคมี เป็นต้น ขยะอันตรายเป็นขยะมูลฝอยที่มีปริมาณน้อยที่สุด พบปริมาณ 3% ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมดในกองขยะ

4. ขยะทั่วไป (General Waste) หรือ มูลฝอยทั่วไป คือ ขยะประเภทอื่นนอกเหนือจากขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล และขยะอันตราย มีลักษณะที่ย่อยสลายยากและไม่คุ้มค่าสำหรับการนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ใหม่ เช่น ห่อพลาสติกใส่ขนม ถุงพลาสติกบรรจุผงซักฟอก พลาสติกห่อลูกอม ขอบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ถุงพลาสติกเปื้อนเศษอาหาร โฟมเปื้อนอาหาร พอล์เปื้อนอาหาร เป็นต้น สำหรับขยะทั่วไปนี้ เป็นขยะมูลฝอยที่มีปริมาณใกล้เคียงกับขยะอันตราย พบปริมาณ 3% ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมดในกองขยะ

กล่าวโดยสรุป ประเภทของขยะมูลฝอยชุมชน มี 4 ประเภท คือ ขยะอินทรีย์ (Compostable Waste) ขยะรีไซเคิล (Recycle Waste) ขยะอันตราย (Hazardous Waste) และขยะทั่วไป (General Waste)

2.1.3 แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยชุมชน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยชุมชน โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

กรมควบคุมมลพิษ (2563) จำแนกตามลักษณะกิจกรรมของแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยจำแนกตามลักษณะกิจกรรม ดังนี้

1. ขยะมูลฝอยจากชุมชน (Community waste) ขยะมูลฝอยจากชุมชน ได้แก่ ที่พักอาศัย ย่านธุรกิจ สถานที่ราชการ สถานที่สาธารณะ ซึ่งส่วนใหญ่ลักษณะของขยะมูลฝอยจะเป็นพวกขยะอินทรีย์ เศษอาหาร กระดาษ กล่องพลาสติก เศษผ้า เศษโลหะ กระป๋อง ขวดแก้ว เศษใบไม้

กิ่งไม้ ของเสียอันตรายในบ้านเรือน เช่น ถ่านไฟฉาย หลอดไฟฟ้า แบตเตอรี่ กระป๋องสเปรย์บรรจุสารเคมี นอกจากนี้ยังมีขยะมูลฝอยที่ทิ้งจากที่อยู่อาศัย คือ ที่นอน หมอน แก้ว ไม้ เศษไม้ เศษกระดาษ

2. ขยะมูลฝอยจากอุตสาหกรรม (Industrial waste) ขยะมูลฝอยที่ทิ้งจากอุตสาหกรรมจะมีปริมาณและลักษณะแตกต่างกันไปตามปัจจัย ด้านประเภทและขนาดของโรงงานนั้น เช่น โรงงานผลิตอาหารกระป๋องสำเร็จรูป จะมีพวกขยะอินทรีย์ เศษผัก ผลไม้ เศษเนื้อ โรงงานผลิตยางพาราจะมีเศษมูลฝอยจำพวกยางโรงงานผลิต แบตเตอรี่จะมีพวกตะกั่ว สังกะสี ส่วนโรงงานผลิตกระดาษจะมีเศษกระดาษเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้ ยังรวมทั้งขยะมูลฝอยจากพนักงาน เช่น เศษอาหาร กระดาษ

3. ขยะมูลฝอยจากเกษตรกรรม (Agricultural waste) ขยะมูลฝอยจากพื้นที่เกษตรกรรม ได้แก่ ไร่ สวน นา ฟาร์มปศุสัตว์ ส่วนใหญ่ขยะมูลฝอยจะเป็นเศษผลผลิต เช่น เปลือกขังข้าวโพด ฟางข้าว แกลบ เศษพืชผัก มูลสัตว์รวมทั้งของเสียอันตราย เช่น กระป๋องยาฆ่าแมลง ยากำจัดวัชพืช บรรจุภัณฑ์สารเคมีที่ใช้ในเกษตรกรรม

กล่าวโดยสรุป แหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยจำแนกตามลักษณะกิจกรรม ได้จาก 3 แหล่ง คือ ขยะมูลฝอยจากชุมชน (Community waste) ขยะมูลฝอยจากอุตสาหกรรม (Industrial waste) และขยะมูลฝอยจากเกษตรกรรม (Agricultural waste) ส่วนใหญ่ขยะมูลฝอยจะเป็นเศษผลผลิต เช่น เปลือกขังข้าวโพด ฟางข้าว แกลบ เศษพืชผัก มูลสัตว์รวมทั้งของเสียอันตราย เช่น กระป๋องยาฆ่าแมลง ยากำจัดวัชพืช บรรจุภัณฑ์สารเคมีที่ใช้ในเกษตรกรรม

2.1.4 ปริมาณของขยะมูลฝอย

องค์ประกอบที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณขยะมูลฝอย ปริมาณขยะมูลฝอยเกิดขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลายอย่าง และสามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอ ผู้ที่มีหน้าที่ในการจัดการมูลฝอยจำเป็นต้องบันทึกปริมาณมูลฝอยไว้ เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในการกำจัดการเก็บขน วางแผนการปรับปรุงการปฏิบัติงาน หรือการจัดการงบประมาณ ตลอดจนการวางแผนการจัดการในอนาคต องค์ประกอบที่สำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณขยะมูลฝอย มีดังนี้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2564)

1. ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น (Geographical Location) หมายถึง สถานที่ต่างกัน ทำให้มูลฝอยที่เกิดขึ้นต่างกัน เช่น สถานที่ตั้งริมทะเลมักพบเศษปลา เศษเปลือกหอย ได้มากกว่ามูลฝอยชนิดอื่นๆ หรือสถานที่มีภูมิประเทศเป็นป่า และที่รสบสูงจะพบมูลฝอยเป็นเปลือกผลไม้ เป็นต้น

2. ความหนาแน่นของประชากร (Population Density) บริเวณที่มีผู้อยู่อาศัยหนาแน่นจะมีปริมาณมูลฝอยมากกว่าบริเวณที่มีผู้อยู่อาศัยน้อย

3. ฤดูกาล (Season) ฤดูกาลมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณมูลฝอยมาก เช่น ฤดูกาลที่มีผลไม้ ปริมาณมูลฝอยจำพวกเปลือกและผลไม้มาก เพราะเหลือจากการบริโภคของประชาชน และยิ่งหากราคาผลไม้ในปีนั้นๆ มีราคาสูงจะทำให้มีเปลือกผลไม้และเศษผลไม้เหลือทิ้งในปีนั้นๆ มากขึ้น

4. อุปนิสัยของประชาชนในชุมชน (Habit of People in Community) อุปนิสัยของประชาชนในชุมชนที่มีอุปนิสัยรักความสะอาด เป็นระเบียบเรียบร้อยจะมีปริมาณมูลฝอยในการเก็บขนมากกว่าประชาชนที่มีอุปนิสัยไม่รักความเป็นระเบียบ ซึ่งจะทิ้งมูลฝอยกระจัดกระจายไม่รวมเป็นที่เป็นทาง ปริมาณมูลฝอยในการเก็บขนจึงน้อย แต่จะพบตามถนน แม่น้ำลำคลอง ที่สาธารณะ

5. สถานะเศรษฐกิจ (Economic Status) ชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมมีกำลังซื้อสินค้าสูงกว่าชุมชนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำ ซึ่งทำให้มีปริมาณขยะมูลฝอยมากกว่า

6. การบริการเก็บรวบรวมและกำจัดมูลฝอย (Collection Services and Disposal Methods) องค์ประกอบนี้มีผลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงปริมาณมูลฝอย หากการบริการเก็บขนมูลฝอยไม่สม่ำเสมอ ประชาชนก็ไม่กล้านำมูลฝอยออกมาทิ้ง ปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นน้อยลง

7. กฎหมายข้อบังคับและความร่วมมือของประชาชน การบังคับใช้กฎหมายและความร่วมมือของประชาชนมีส่วนทำให้ปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นลดลง

กล่าวโดยสรุป ปริมาณขยะมูลฝอย องค์ประกอบที่สำคัญต่อปริมาณขยะมูลฝอยมีหลายอย่างที่ทำให้ขยะเพิ่มขึ้นหรือลดลง เช่น ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของท้องถิ่น ความหนาแน่นของประชากร ฤดูกาล อุปนิสัยของประชาชนในชุมชน สถานะเศรษฐกิจ การบริการเก็บรวบรวมและกำจัดมูลฝอย และมีกฎหมายข้อบังคับและความร่วมมือของประชาชน เป็นกฎให้ประชาชนปฏิบัติตามในชุมชนที่จะช่วยกันลดปริมาณขยะมูลฝอย

2.1.5 ลักษณะคุณสมบัติของขยะมูลฝอย

กรมควบคุมมลพิษ (2564) ได้แบ่งคุณสมบัติของขยะมูลฝอย เป็น 2 ลักษณะ คือ ตามลักษณะของส่วนประกอบของขยะมูลฝอย มีประเภทต่างๆ ดังต่อไปนี้

1) ลักษณะทางกายภาพ ได้แก่

(1) ส่วนประกอบแต่ละอย่างของมูลฝอย (Individual Components of Solid waste) โดยธรรมชาติแล้วมูลฝอยทั่ว ๆ ไป ไม่มีความเป็นเนื้อเดียวกันจะมีส่วนประกอบต่างๆ มากมายหลายชนิด คละเคล้าปะปนกันอยู่ จึงเป็นการวิเคราะห์หาองค์ประกอบที่แท้จริงได้ยากมาก ส่วนประกอบของมูลฝอยที่สำคัญพอจะแยกให้เห็นได้ชัดเจนด้วยสายตา ได้แก่ เศษอาหาร เศษกระดาษ กระดาษแข็ง พลาสติก เศษผ้า เศษหนัง เศษโลหะ เศษแก้ว เศษกระป๋อง ฝุ่นละออง

ชี้เก่า เศษใบไม้ ใบหญ้า ฯลฯ ซึ่งเปอร์เซ็นต์หรือสัดส่วนที่ส่วนประกอบเหล่านี้จะมีในมูลฝอยน้อยเท่าใดนั้นมีปัจจัยหลายประการ เช่น แหล่งของการเกิดมูลฝอย ฤดูกาล สภาพทางเศรษฐกิจ ฯลฯ

(2) ความหนาแน่นของมูลฝอย (Density of Solid Wastes) ความหนาแน่นของมูลฝอยได้ถูกนำมาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับประมวลและปริมาณของน้ำหนักทั้งหมดในมูลฝอยหรือในลักษณะขนส่งหรือเมื่อจะทำการกำจัดด้วยวิธีต่างๆ เช่น การกลบฝัง ในการหาความหนาแน่นของมูลฝอยยังไม่มีวิธีที่ถือว่าเป็นสากลที่นำมาใช้เพื่อเป็นมาตรฐานเดียวกัน

2) ลักษณะทางเคมี ได้แก่

(1) ค่าความชื้น (Moisture of Solid Wastes) ปริมาณของแข็งรวม คือ ปริมาณมูลฝอยแห้งที่เหลือจากการนำน้ำออกไปปริมาณสารที่เผาไหม้ได้ ปริมาณชี้เก่า ค่าความร้อน ปริมาณความร้อนที่ได้จากการเผามูลฝอย ซึ่งนำไปใช้ประโยชน์ในการเลือกวิธีกำจัดองค์ประกอบทางเคมี ได้แก่ ปริมาณสารไนโตรเจน ฟอสฟอรัส โปตัสเซียม คาร์บอน ไฮโดรเจน ออกซิเจน และคลอรีน สารที่มีพิษ เป็นโลหะที่มีความหนาแน่นเกินกว่า 5 กรัมต่อลูกบาศก์เซนติเมตร เช่น พรอท ตะกั่ว เป็นต้น สารพิษเหล่านี้เมื่อสะสมอยู่ในร่างกายจนถึงระดับหนึ่งก็จะแสดงอาการออกมาให้เห็น

(2) เถ้า (Ash) หมายถึง เศษมูลฝอยที่เหลือจากการเผาไหม้อย่างสมบูรณ์ ไม่ไหม้ต่อไปอีก ประกอบด้วยสารอินทรีย์ที่ไม่เป็นสารระเหยอันเป็นองค์ประกอบของสารเดิมก่อนเผาไหม้

กล่าวโดยสรุป ลักษณะคุณสมบัติของขยะมูลฝอย แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ ลักษณะทางกายภาพ เช่น ส่วนประกอบแต่ละอย่างของมูลฝอย (Individual Components of Solid waste) ซึ่งจะมีลักษณะที่แตกต่างกันไปตามแหล่งของการเกิดมูลฝอย ฤดูกาล สภาพทางเศรษฐกิจ และความหนาแน่นของมูลฝอย (Density of Solid Wastes) และลักษณะทางเคมี เช่น ค่าความชื้น (Moisture of Solid Wastes) และเถ้า (Ash)

2.1.6 การลดอัตราการเกิดขยะมูลฝอย

การลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยสามารถทำได้ ดังนี้ (กรมควบคุมมลพิษ, 2557)

1) การลดปริมาณการผลิตขยะมูลฝอย (Reduce) ทำได้โดย

(1) ใช้สินค้าชนิดเติม เช่น ผงซักฟอก น้ำยาล้างจาน น้ำยาทำความสะอาด และถ่านไฟฉายชนิดชาร์จใหม่

(2) เลือกใช้สินค้าที่มีคุณภาพ มีหีบบรรจุภัณฑ์น้อย อายุการใช้งานยาวนานและตัวสินค้าไม่เป็นพิษ

(3) การใช้ภาชนะแทนบรรจุภัณฑ์ เช่น ปิ่นโต จานและกล่องใส่อาหารแทนการใช้ถุงพลาสติก

(4) ลดการใช้วัสดุย่อยสลายยาก เช่น โฟมบรรจุอาหาร และถุงพลาสติก

(5) ลดการใช้สินค้าฟุ่มเฟือย เช่น การใช้ผ้าเช็ดหน้าแทนการใช้กระดาษทิชชู
 2) การลดปริมาณขยะโดยการนำใช้ซ้ำ (Reuse) ทำได้โดยการใช้วัสดุสิ่งของต่างๆ ให้คุ้มค่าที่สุด ได้แก่

- (1) การใช้กระดาษทั้ง 2 หน้า
 - (2) การนำบรรจุภัณฑ์มาใช้ซ้ำ เช่น นำกล่องถุงมาใช้ประโยชน์ซ้ำหลายครั้ง
 - (3) ขวดน้ำดื่มที่ดื่มหมดนำมาใช้ใส่น้ำดื่ม/นำขวดแก้วมาทำเป็นแจกันดอกไม้
- 3) การลดปริมาณขยะโดยการรีไซเคิล (Recycle) โดยการนำวัสดุที่ยังสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ นำมาแปรรูปใช้ใหม่โดยกรรมวิธีต่างๆ โดยการคัดแยกขยะมูลฝอยแต่ละประเภท ทั้งที่บ้าน โรงเรียนและสำนักงาน เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล โดยการนำวัสดุรีไซเคิลไปขายหรือนำไปบริจาค นำเข้าธนาคารขยะรีไซเคิล เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป การลดอัตราการเกิดขยะมูลฝอย มี 3 วิธี คือ 1) การลดปริมาณการผลิตขยะมูลฝอย (Reduce) การลดปริมาณขยะโดยการนำใช้ซ้ำ (Reuse) และ การลดปริมาณขยะโดยการรีไซเคิล (Recycle)

2.2 แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาหลักการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.2.1 หลักการ 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle)

2.2.2 แนวทางการพัฒนาตาม BCG Model

2.2.1 หลักการ 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle)

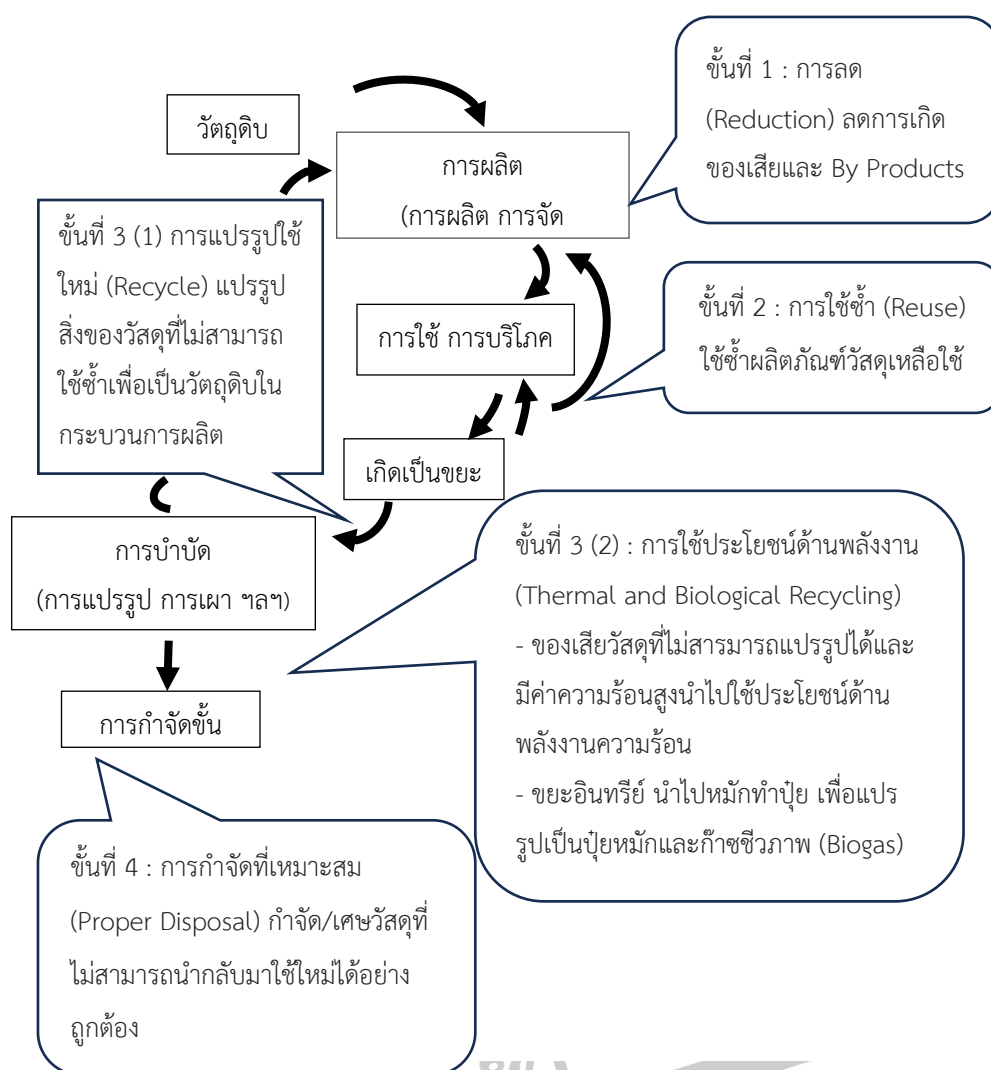
ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดหลักการ 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

บัญชาการ วินัยพานิชย์ (2564) เป็นแนวทางในการบริหารจัดการที่เน้นในเรื่องของการควบคุมปริมาณขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด การเพิ่มประสิทธิภาพการคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อให้ขยะมูลฝอยที่คัดแยกออกมานั้นง่ายต่อการนำไปใช้ประโยชน์ และจึงนำส่วนที่เหลือไปกำจัดขั้นสุดท้าย วิธีการนี้สามารถช่วยแก้ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในระยะยาวได้ โดยมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่การลดของเสีย (Waste Reduction) การคัดแยกขยะ การนำกลับคืนมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการแปรรูปใหม่ (Recycle) ให้มากที่สุด ในแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยทั้งภาคอุตสาหกรรม และชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ

แนวทางการดำเนินงานด้านการลด ใช้ซ้ำ และแปรรูปนำกลับมาใช้ใหม่ Reduce, Reuse, Recycle: 3Rs) การดำเนินงานด้าน 3Rs ของประเทศไทย ได้กำหนดให้ครอบคลุมทุกขั้นตอน

ของการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ขั้นตอนการผลิต การจัดจำหน่ายและบริโภค การแปรรูปใช้ใหม่ การบำบัดและกำจัด โดยอาศัยหลักการ Sound Material-cycle Society ของประเทศญี่ปุ่นที่มี 4 ขั้นตอนหลัก คือ

- 1) การลดขยะมูลฝอยและมลพิษ (Reduction) ที่เกิดจากกระบวนการผลิตและการบริโภค
- 2) ใช้ซ้ำ (Reuse) สิ่งของ วัสดุหรือผลิตภัณฑ์ต่างๆ ภายหลังการบริโภค
- 3) การแปรรูปใหม่ (Recycle) ของวัสดุหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่สามารถใช้ซ้ำได้
- 4) การกำจัดเศษวัสดุที่ไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างถูกหลักวิชาการ



ภาพประกอบ 1 หลักการดำเนินงานด้าน 3Rs ของประเทศไทย

ที่มา : ดัดแปลงมาจาก Sound Material-Cycle Society ของประเทศญี่ปุ่น

จากแนวคิดการดำเนินงานด้าน 3Rs ของประเทศไทยในข้างต้น จะเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรเอกชน และประชาชน เพื่อให้เกิดการดำเนินงานในลักษณะการบูรณาการ และเกิดผลในทางปฏิบัติมากที่สุด ทั้งนี้ การประยุกต์ใช้หลักการด้าน 3Rs จะต้องพิจารณาให้ครอบคลุมทุกขั้นตอนของการเกิดเป็นของเสีย และแนวทางบริหารจัดการโดยมียุทธศาสตร์หลักและสาระสำคัญ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Resource Efficiency)

ครอบคลุมการใช้ทรัพยากรในขั้นตอนการผลิตและจำหน่ายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการควบคุม ป้องกันการเกิดขยะมูลฝอย และส่งเสริมการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยจากกระบวนการผลิต รวมถึงออกมาตรการต่างๆ สนับสนุน ได้แก่

- 1) ควบคุมป้องกันการเกิดขยะมูลฝอยในกระบวนการผลิต เพื่อลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด
- 2) ควบคุมสินค้า วัตถุดิบ หรือผลิตภัณฑ์นำเข้าให้มีคุณภาพดี เหมาะแก่การนำมาใช้ประโยชน์
- 3) สร้างกลไกการคัดแยกเพื่อการแปรรูปใช้ใหม่
- 4) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยในกระบวนการผลิต
- 5) ส่งเสริมการใช้วัสดุรีไซเคิลในกระบวนการผลิต

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การบริโภคอย่างยั่งยืน (Sustainable Consumption)

ครอบคลุมขั้นตอนการบริโภคสินค้า มุ่งเน้นให้เกิดการบริโภคอย่างยั่งยืน โดยการเสริมสร้างจิตสำนึกของประชาชนในการดำเนินงานด้าน 3Rs การเสริมสร้างสังคมรีไซเคิล การส่งเสริมการจัดซื้อ/บริโภคสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Green Purchasing Network) ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจ (Incentives) เพื่อกำหนดให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ของตนตลอดวัฏจักรชีวิต โดยมีมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) เสริมสร้างจิตสำนึกในการลดการเกิดขยะมูลฝอย
- 2) เสริมสร้างสังคมรีไซเคิลในหน่วยงานต่างๆ
- 3) ส่งเสริมการบริโภคสินค้าที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
- 4) ประยุกต์ใช้หลักการขยายขอบเขตความรับผิดชอบต่อผู้ประกอบการ (Extended Producer Responsibility: EPR)

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเพิ่มประสิทธิภาพการคัดแยก และใช้ประโยชน์มูลฝอย

เน้นในเรื่องของการเพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอย โดยการส่งเสริมการคัดแยกขยะมูลฝอยจากแหล่งกำเนิดหรือภายหลังจากการบริโภค ส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำระบบเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท ส่งเสริมและพัฒนา

ธุรกิจรีไซเคิล พัฒนาระบบการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยแบบศูนย์รวมระดับภูมิภาค (Eco-town Project) รวมทั้งการส่งเสริมความร่วมมือภาครัฐและเอกชนในระบบการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยให้เชื่อมโยงกับกลไกของ CDM (Clean Development Mechanism) โดยมีมาตรการต่างๆ ดังนี้

- 1) เสริมสร้างจิตสำนึกด้านการลด คัดแยกขยะมูลฝอย
- 2) ส่งเสริมการลด คัดแยกขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด
- 3) ส่งเสริมการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอย
- 4) พัฒนาและส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิล
- 5) พัฒนาระบบการใช้ประโยชน์ขยะมูลฝอยแบบศูนย์รวม

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบำบัดและกำจัดอย่างถูกหลักวิชาการ

ดำเนินการโดยพัฒนาระบบเทคโนโลยีการบำบัดและกำจัดขยะมูลฝอย การกำกับดูแลระบบบำบัดและกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกหลักวิชาการ รวมทั้งการติดตาม ตรวจสอบและฟื้นฟูระบบบำบัด กำจัดขยะมูลฝอยให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยมีมาตรการต่างๆ ดังนี้

- 1) พัฒนาระบบบำบัดและกำจัดขยะมูลฝอย
- 2) กำกับดูแลระบบบำบัดและกำจัดขยะมูลฝอย
- 3) ติดตามตรวจสอบและปรับปรุงระบบบำบัดและกำจัดขยะมูลฝอย

กรมควบคุมมลพิษ (2561) ได้กล่าวไว้ว่า 3Rs เป็นแนวคิดและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า สามารถช่วยลดปริมาณขยะให้น้อยลง ด้วยการลดการใช้ การนำกลับมาใช้ซ้ำ และการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Reduce Reuse and Recycle: 3Rs) โดยเริ่มต้นที่การใช้ให้น้อยลง ลดการใช้วัสดุ ผลิตภัณฑ์ ที่ก่อให้เกิดขยะเพื่อลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้น (Reduce) การนำวัสดุ ผลิตภัณฑ์ที่ยังสามารถใช้งานได้ กลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำวัสดุ ผลิตภัณฑ์ที่ใช้งานแล้วมาแปรรูป เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ หรือรีไซเคิล (Recycle) กล่าวได้ดังนี้

- 1) ลดการใช้ (Reduce) ลดระดับการใช้ปัจจุบัน ควบคุมปริมาณการใช้ให้อยู่ในสัดส่วนที่เหมาะสม โดยลดการใช้การบริโภคทรัพยากรที่ไม่จำเป็นลง เพราะการลดการบริโภคของเรา จะช่วยให้เราลดปริมาณขยะที่สร้างขึ้นได้โดยการลดการสร้างขยะในชีวิตประจำวัน เช่น ใช้ถุงผ้า ตระกร้า เพื่อลดการใช้ถุงพลาสติก ใช้ผ้าเช็ดหน้าแทนการใช้กระดาษทิชชู ใช้ปิ่นโต หรือกล่องข้าว ใส่อาหารแทนการใส่กล่องโฟม ใช้กระติกน้ำหรือขวดน้ำแบบพกพาที่สามารถ Refill ได้แทนการซื้อน้ำดื่มที่บรรจุในขวดพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง ปฏิเสธการรับถุงพลาสติก เมื่อซื้อของชิ้นเล็กหรือน้อย ชิ้น เลือกซื้อบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เลือกทานอาหารที่ร้านแทนการใส่กล่องกลับ หลีกเลี่ยงใช้วัสดุสิ้นเปลืองแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง เป็นต้น

2) นำกลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) การใช้ซ้ำเป็นการใช้ทรัพยากรให้คุ้มค่าที่สุด โดยการนำสิ่งของเครื่องใช้มาใช้ซ้ำ ซึ่งบางอย่างอาจใช้ซ้ำได้หลาย ๆ ครั้ง ด้วยการใช้อย่างระมัดระวังหลายครั้งก่อนทิ้ง ใช้ ภาชนะที่สามารถใช้ซ้ำได้ เลือกซื้อสินค้าที่สามารถใช้ซ้ำได้ ซึ่งนอกจากช่วยลดการเกิดขยะแล้วยังช่วยลดปริมาณการตัดต้นไม้ได้เป็นจำนวนมาก เช่น เลือกใช้ถ่านไฟฉายแบบชาร์ตได้ดัดแปลงของเหลือใช้เพื่อใช้ ประโยชน์เสื้อผ้าเก่านำไปบริจาค หรือถูพื้น ซ่อมแซมอุปกรณ์ต่างๆ ไม่ทิ้งเป็นขยะ การใช้กระดาษ 2 หน้า การนำกระดาษรายงานที่เขียนแล้ว 1 หน้า มาใช้ในหน้าที่เหลือหรืออาจนำมาทำเป็นกระดาษโน้ต เป็นต้น

3) นำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) การนำหรือเลือกใช้ทรัพยากรที่สามารถนำกลับมาทำรีไซเคิล หรือ นำกลับมาใช้ใหม่ เป็นการลดการใช้ทรัพยากรในธรรมชาติจำพวกต้นไม้ แร่ธาตุต่าง ๆ เช่น ทราย เหล็ก อลูมิเนียม ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้ สามารถนำมารีไซเคิลได้ ยกตัวอย่างเช่น เศษกระดาษสามารถนำไปรีไซเคิล กลับมาใช้เป็นกล่องหรือถุงกระดาษ การนำแก้วหรือพลาสติกมาหลอมใช้ใหม่เป็นขวด ภาชนะใส่ของหรือเครื่องใช้อื่น ๆ ฝากระป๋องน้ำอัดลมก็สามารถนำมาหลอมใช้ใหม่หรือนำมาบริจาคเพื่อทำขาเทียมให้กับคนพิการได้ นำขยะอินทรีย์กลับมาใช้ประโยชน์ เช่น ทำปุ๋ยหมัก เป็นต้น

ส่วนส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อม สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง (2564) ได้กล่าวว่า การจัดการขยะมูลฝอยเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการลดคัดแยกขยะ การทิ้งขยะ การเก็บขยะไว้ในภาชนะ และการเก็บรวบรวม เพื่อให้การดำเนินการขนส่งนำไปกำจัด ณ สถานที่กำจัดขยะที่ถูกหลักวิชาการ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของราชการทั้งด้านสุขอนามัย ทัศนียภาพ เศรษฐศาสตร์และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การกำจัดขยะมูลฝอยสามารถดำเนินการได้ง่ายขึ้น ควรมีการวางแผนที่ดีโดยให้ประชาชนในชุมชนนั้นมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนเพื่อความยั่งยืน ดังนั้น ควรดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1) การจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด มูลฝอยที่เกิดจากชุมชนมากกว่ามูลฝอยที่เกิดจากแหล่งอื่น เพราะมูลฝอยส่วนนี้ประกอบด้วยมูลฝอยมากมายหลายชนิดปะปนกันอยู่และเกิดขึ้นในแหล่งที่คนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตพื้นที่ของผู้อยู่อาศัยกันอยู่อย่างหนาแน่นไม่มีพื้นที่เพียงพอที่เก็บมูลฝอยที่เกิดขึ้นได้และสามารถขนย้ายมูลฝอยไปกำจัดในเวลาอันควรได้ก่อให้เกิดการเน่าเหม็น ภาพไม่น่าดูและอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนในชุมชนนั้นๆ ได้ โดยส่วนใหญ่แล้วในการจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด เป็นการจัดหาภาชนะเก็บรวบรวมมูลฝอยภายในครัวเรือน จะอยู่ในความรับผิดชอบของผู้อยู่อาศัยเอง การจัดการมูลฝอยนั้นประชาชนซึ่งเป็นผู้ก่อให้เกิดขยะมูลฝอยที่เกิดจากการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังนั้น ประชาชนต้องดำเนินการในขั้นต้นตามหลัก 3Rs ซึ่งเป็นแนวคิดและแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า สามารถช่วยลดปริมาณขยะให้น้อยลง ด้วยการลดการใช้ การนำกลับมาใช้ซ้ำ และการ

นำขยะกลับมาใช้ใหม่ (Reduce Reuse and Recycle: 3Rs) โดยเริ่มต้นที่การใช้ให้น้อยลง ลดการใช้วัสดุ ผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดขยะเพื่อลดปริมาณขยะที่เกิดขึ้น (Reduce) การนำวัสดุ ผลิตภัณฑ์ที่ยังสามารถใช้งานได้กลับมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำวัสดุผลิตภัณฑ์ที่ใช้งานแล้วมาแปรรูป เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ หรือรีไซเคิล (Recycle)

2) การเก็บรวบรวมมูลฝอยในชุมชน การเก็บรวบรวมมูลฝอยในชุมชนเป็นการเก็บรวบรวมมูลฝอยจากที่ต่างๆ ภายในชุมชนเพื่อนำไปกำจัด ดังนั้น ประชาชนต้องให้ความสนใจถึงกระบวนการนำขยะไปกำจัดของหน่วยงานรับผิดชอบในการเก็บรวบรวมและกำจัดมูลฝอยเอง ซึ่งส่วนมากจะมักเป็นเขตเมือง ข้อดีของวิธีนี้คือ มีความสะดวกในการควบคุมการกำจัดขยะมูลฝอยมากกว่าวิธีอื่น การจ้างบุคคลหรือนิติบุคคลให้ดำเนินการแทนและเทศบาลมีหน้าที่ควบคุมการทำงานของเอกชนนั้นๆ ชุมชนดำเนินการด้วยตนเอง วิธีนี้เหมาะสมสำหรับชุมชน ที่กระจัดกระจายเป็นหน้าที่ของแต่ละครัวเรือนที่จะต้องทำเพราะไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบ โดยทั่วไปมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากที่อยู่อาศัยมีปริมาณไม่มากนักและมักเป็นมูลฝอยที่สะสม ส่วนใหญ่มูลฝอยสดจำพวกเศษอาหารมักจะแยกเก็บไว้ต่างหากเพื่อนำไปเลี้ยงสัตว์ ประชาชนนั้นต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการคัดแยกขยะในครัวเรือน โดยต้องคัดแยกก่อนนำไปทิ้งในภาชนะที่หน่วยงานได้จัดไว้ให้ โดยประชาชนต้องคัดแยกด้วยกันใน 4 ประเภทก่อนนำไปทิ้ง คือ

(2.1) ขยะอินทรีย์ ได้แก่ เศษผัก เศษผลไม้ เศษอาหาร สามารถรวบรวมไปทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำชีวภาพ ถ้าหากนำไปทิ้งรวมกับขยะประเภทอื่น จะทำให้เกิดการเน่าเหม็น เกิดสภาพอันเป็นที่น่ารังเกียจ ดังนั้น ขยะประเภทนี้จึงจำเป็นต้องคัดแยกออกมาจัดการให้ถูกต้อง

(2.2) ขยะรีไซเคิล ได้แก่ แก้ว กระดาษ พลาสติก โลหะ เมื่อคัดแยกออกมาจะไม่เกิดปัญหาปนเปื้อนกับขยะอินทรีย์ ไม่เกิดกลิ่นเหม็น ทำให้ง่ายต่อการนำไปรีไซเคิล โดยขายให้ร้านรับซื้อของเก่าและเข้าสู่อุตสาหกรรมรีไซเคิล เพื่อแปรรูปเป็นวัตถุดิบหรือผลิตภัณฑ์ใช้ใหม่

(2.3) ขยะทั่วไป ได้แก่ ขยะที่ย่อยสลายยากไม่เป็นอันตราย และไม่คุ้มค่าต่อการรีไซเคิล เมื่อแยกขยะมูลฝอยประเภทอื่นออกไปแล้วก็ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบนำไปกำจัดต่อไป

(2.4) ขยะอันตราย ได้แก่ หลอดไฟ ถ่านไฟฉาย กระป๋องสเปรย์ แบตเตอรี่ และถ่านไฟฉายอัดประจุ หากทิ้งรวมไปกำจัดกับขยะทั่วไป อาจมีสารอันตรายหรือสารพิษปนเปื้อนออกมาสู่ดิน น้ำ อากาศ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตและระบบนิเวศได้ ต้องแยกขยะอันตรายทิ้งในภาชนะรองรับขยะอันตราย ณ จุดหรือสถานที่ และวัน เวลาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนด เพื่อรวบรวมเก็บขนไปเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล หรือนำไปกำจัดอย่างถูกวิธี

3) การกำจัดมูลฝอย เป็นวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยที่ใช้ต่อเนื่องกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีหลายวิธี เช่น นำไปกองทิ้งบนพื้นดิน นำไปทิ้งลงทะเล หมักทำปุ๋ย เผากลางแจ้ง เผาใน

เตาเผาขยะ และฝังกลบอย่างถูกหลักวิชาการ เป็นต้น การกำจัดขยะมูลฝอยดังที่กล่าวนั้น บางวิธีก็เป็นการกำจัดที่ไม่ถูกต้องทำให้เกิดภาวะเป็นพิษต่อสภาพแวดล้อม และมีผลกระทบต่อสุขภาพของคนด้วยในส่วนของกำจัดมูลฝอยนั้น ประชาชนและหน่วยงานภาครัฐ ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการกำจัดมูลฝอยที่ถูกหลักสุขลักษณะ มี 3 วิธีได้แก่

(3.1) การกำจัดมูลฝอยด้วยการเผา เป็นระบบที่ใช้จัดความเป็นพิษของมูลฝอยหรือทำให้มูลฝอยหมดอันตรายและลดปริมาณมูลฝอย โดยใช้เตาเผาที่มีอุณหภูมิไม่ต่ำกว่า 800 องศาเซลเซียส เพื่อให้เกิดการเผาไหม้อย่างสมบูรณ์และต้องมีระบบการกำจัดมลพิษไอเสียก่อนระบายออกทางปล่องวิธีนี้เหมาะสำหรับกำจัดมูลฝอยติดเชื้อ

(3.2) การหมักทำปุ๋ย วิธีนี้จะใช้กำจัดมูลฝอยที่สามารถย่อยสลายได้โดยทำมูลฝอยให้มีขนาดเล็กลง ก่อนนำไปหมักให้สลายตัวทางชีวเคมีเพื่อให้กลายเป็นปุ๋ย

(3.3) การฝังกลบแบบถูกสุขลักษณะ เป็นการกำจัดมูลฝอยโดยการบดอัดด้วยเครื่องจักรกลเพื่อให้ มูลฝอยยุบตัวหรือมีความหนาแน่นมากขึ้น เสร็จแล้วทำการบดอัดปิดทับผิวมูลฝอยนั้นด้วยวัสดุถมกลบและ สามารถปลูกต้นไม้บนดินชั้นสุดท้ายได้กำจัดมูลฝอยในแต่ละที่มีวิธีการกำจัดที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับปริมาณและองค์ประกอบของมูลฝอยแต่ละชุมชน ซึ่งจะแปรผันโดยตรงกับจำนวนพลเมืองในชุมชนนั้น รวมทั้งองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ ตามปกติวิธีการกำจัดมูลฝอยที่เหมาะสมในเขตเมืองที่มีประชากรหนาแน่นมากจะใช้วิธีกำจัดมูลฝอยมากกว่า 1 วิธี เช่น การฝังกลบแบบถูกหลักสุขลักษณะการเผาและการหมักทำปุ๋ย ส่วนในเขตชุมชนที่มีประชากรหนาแน่นมากวิธีที่กำจัดมูลฝอยที่เหมาะสมที่สุด คือ การฝังกลบแบบถูกหลักสุขาภิบาลเพราะสามารถกำจัดมูลฝอยผสมโดยไม่ต้องแยกและ สามารถหาพื้นที่ได้ง่ายกว่าการกำจัดมูลฝอยในเขตชนบท

กล่าวโดยสรุป แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตามหลักการ 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า สามารถช่วยลดปริมาณขยะให้น้อยลง ด้วยการลดการใช้ การนำกลับมาใช้ซ้ำ และการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ รวมทั้งจะต้องมีการจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด การเก็บรวบรวมมูลฝอยในชุมชน และการกำจัดมูลฝอย ซึ่งหลักการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ประชาชนต้องให้ความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนด้วย

2.2.2 แนวทางการพัฒนาตาม BCG Model

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวทางการพัฒนาตาม BCG Model ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ-เศรษฐกิจหมุนเวียน-เศรษฐกิจสีเขียว (BCG Model) ประกอบด้วย

1. เศรษฐกิจชีวภาพ (Bio Economy) เป็นการนำความรู้ด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมยุคใหม่มาพัฒนาต่อยอดพื้นฐานด้านทรัพยากรชีวภาพหรือผลผลิตทางการเกษตรเพื่อยกระดับและเพิ่มมูลค่าให้ผลผลิต เช่น การพัฒนาพลาสติกสลายตัวได้ทางชีวภาพ (Compostable Plastic) ผลิตภัณฑ์ทดแทนพลาสติกจากวัสดุธรรมชาติ

2. เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) เป็นการนำทรัพยากรหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประโยชน์ไปแล้วหมุนเวียนกลับมาแปรรูปในกระบวนการผลิตอีกครั้ง เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่หรือแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ใหม่

3. เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) เป็นการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีความทนทาน มีอายุการใช้งานนาน และสามารถนำมารีไซเคิลใหม่ และลดการใช้หรือลดการเติมสารอันตรายในผลิตภัณฑ์

กล่าวโดยสรุป การจัดการขยะให้สอดคล้องกับแนวทาง BCG Model จะต้องเน้นการควบคุม ป้องกันการเกิดขยะประเภทต่าง ๆ เช่น ขยะอาหาร ขยะพลาสติก รวมถึงภาชนะบรรจุหรือสิ่งหุ้มห่อสินค้าบรรจุภัณฑ์มีการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อลดการเกิดก๊าซเรือนกระจก เช่น การนำทรัพยากรกลับคืนจากของเสีย หรือ ใช้ประโยชน์จากของเสีย โดยการย่อยสลายทางชีวภาพ (Bio-conversion) การแปรรูปขยะเป็นพลังงาน (Waste to Energy) และการนำวัสดุรีไซเคิลมาแปรรูปใช้ใหม่ ส่วนที่เหลือจึงกำจัดในขั้นสุดท้าย โดยการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) ทั้งนี้อาจต้องมีการผลักดันให้เกิดตลาดผลิตภัณฑ์จากเศรษฐกิจหมุนเวียน รวมถึงการใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีราคาที่สามารถแข่งขันได้ และเพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภคในการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2563)

2.3 นโยบายในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษานโยบายในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.3.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)

2.3.2 ยุทธศาสตร์การจัดการมลพิษ 20 ปี และแผนจัดการมลพิษ พ. ศ. 2560-2564

2.3.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570)

2.3.4 แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565-2570)

2.3.5 แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566

2.3.6 การพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Environmental Health Accreditation: EHA)

2.3.7 พัฒนาการในการจัดการมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย

2.3.8 ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการขยะ พ.ศ. 2567

2.3.1 ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษายุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก) ที่มีความเกี่ยวข้องด้านสิ่งแวดล้อมในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้ สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2561)

1.1 เป้าหมาย

- (1) อนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมให้คนรุ่นต่อไปได้ใช้อย่างยั่งยืนมีสมดุล
- (2) พัฒนาและสร้างใหม่ฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อลดผลกระทบทางลบจากการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจของประเทศ
- (3) ใช้ประโยชน์และสร้างการเติบโต บนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้สมดุลภายในขีดความสามารถของระบบนิเวศ
- (4) ยกระดับกระบวนการตัดสินใจเพื่อกำหนดอนาคตประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมบนหลักของการมีส่วนร่วม และธรรมาภิบาล

1.2 ตัวชี้วัด

- (1) พื้นที่สีเขียวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- (2) สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมได้รับการฟื้นฟู
- (3) การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม
- (4) ปริมาณก๊าซเรือนกระจก มูลค่าเศรษฐกิจฐานชีวภาพ

1.3 ประเด็นยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมที่มีความสอดคล้องในด้านขยะมูลฝอย คือ โดยส่งเสริมการบริโภคและการผลิตสีเขียวอย่างยั่งยืน ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมให้เกิดการลงทุนและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบริโภคและการผลิตวิธีคิดและวิถีชีวิตของบุคคลและองค์กรให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

มากที่สุด การสร้างการมีจิตสำนึกในการผลิตที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรม การบริโภคอย่างพอเพียงและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการ ยุทธศาสตร์ชาติและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561)

กล่าวโดยสรุป ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) เป็นยุทธศาสตร์ชาติฉบับแรก ของประเทศไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งจะต้องนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้ประเทศ ไทยบรรลุวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนา ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อความสุขของคนไทยทุกคน โดยมีการพัฒนาตาม ยุทธศาสตร์ 6 ด้าน และด้านที่มีความสำคัญในการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ชะยะมูลฝอย คือ ด้านที่ 5 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม มีการส่งเสริม การบริโภคและการผลิตที่ยั่งยืน ในการส่งเสริมให้มีการลดขยะเป็นศูนย์ จัดการขยะแบบเบ็ดเสร็จ ยั่งยืน

2.3.2 ยุทธศาสตร์การจัดการมลพิษ 20 ปี และแผนจัดการมลพิษ พ. ศ. 2560-2564

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษายุทธศาสตร์การจัดการมลพิษ 20 ปี และแผนจัดการมลพิษ พ.ศ. 2560-2564 โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กรมควบคุมมลพิษ (2560) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการขยะมูลฝอยชุมชน มูลฝอยติดเชื้อ ของเสียอันตรายชุมชนได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ ในปี พ.ศ. 2557 รัฐบาล ประกาศให้ “ขยะมูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติ” ทุกหน่วยงานร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานตาม Roadmap การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ทำให้การจัดการและแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย ของประเทศมีแนวโน้มดีขึ้น มีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในรูปแบบศูนย์ รวม ส่งเสริมประชาชนลดและคัดแยกขยะมูลฝอยโดยใช้หลักการ 3Rs สร้างตลาดซื้อขายขยะรีไซเคิล ในชุมชน ส่งเสริมธุรกิจรีไซเคิลหรือการแปรรูปใช้ใหม่ ยุทธศาสตร์และแนวทางการดำเนินงานจัดการ มลพิษระยะ 20 ปี และระยะ 5 ปีแรก (พ.ศ. 2560-2564) จากผลการดำเนินงานบริหารจัดการมลพิษ ในช่วงที่ผ่านมา ยังมีการดำเนินงานหลายส่วนที่ยังไม่สามารถบรรลุเป้าหมายและเมื่อวิเคราะห์ปัญหา อุปสรรคของการดำเนินงานจัดการมลพิษที่ผ่านมา พบว่ายังมีอีกหลายประเด็นปัญหาที่ยังต้องได้รับ การจัดการแก้ไข รวมทั้งจากการประเมินสถานการณ์คุณภาพสิ่งแวดล้อมและสถานการณ์มลพิษของ ประเทศไทยที่ยังไม่ดีขึ้นทำให้ต้องมีการวางแผนแนวทางการดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาด้าน มลพิษของประเทศ จึงนำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์การจัดการมลพิษในลักษณะระยะยาว 20 ปี เพื่อให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) ที่กำหนดวิสัยทัศน์ “ประเทศมี ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี มีการกล่าวถึงอนาคตประเทศไทย ปี พ.ศ. 2579 ในมิติสิ่งแวดล้อม ผ่านประเด็นความยั่งยืนที่มุ่งเน้นการเจริญเติบโตของเศรษฐกิจที่ไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินพอดี

ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม และมีการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (กรมควบคุมมลพิษ, 2560)

ยุทธศาสตร์การจัดการมลพิษ 20 ปี แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 4 ช่วง ช่วงละ 5 ปี มีการวางภาพในอนาคตที่ต้องการจะเห็น ดังนี้ ระยะที่ 1 ระยะ 5 ปีแรก (พ.ศ. 2560 - 2564) จะมุ่งจัดการมลพิษที่ต้นทาง ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยภาคการผลิตจะขับเคลื่อนเศรษฐกิจโดยใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้กระบวนการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดมลพิษต่ำ มีระบบจัดการของเสียจากแหล่งกำเนิดมลพิษทุกประเภทอย่างเพียงพอและจัดการมลพิษได้ตามมาตรฐาน โดยจะใช้ “แผนจัดการมลพิษ พ.ศ. 2560 - 2564” เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดยุทธศาสตร์การจัดการมลพิษ 20 ปี มาสู่การขับเคลื่อนและแปลงไปสู่การปฏิบัติ ระยะที่ 2 - 3 ช่วงระยะ 10 - 15 ปี (พ.ศ. 2565 - 2574) มุ่งส่งเสริมให้ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ลดการใช้ทรัพยากรที่กำจัดยาก ลดการเกิดของเสียและมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม มีการบริโภคสินค้าและบริการที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเป็นหลักในชีวิตประจำวัน ระยะที่ 4 ระยะ 5 ปีสุดท้าย (พ.ศ. 2575 - 2579) ได้วางกรอบแนวทางดำเนินงานเพื่อให้ประเทศไทยก้าวสู่สังคมคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Society) บนพื้นฐานหลักเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง โดยมีฐานองค์ความรู้ เทคโนโลยี กฎระเบียบ และสถาบัน/องค์กรรองรับการพัฒนาประเทศแบบไร้ของเสีย (Zero Waste) (กรมควบคุมมลพิษ, 2560)

กล่าวโดยสรุป ยุทธศาสตร์การจัดการมลพิษ 20 ปี และแผนจัดการมลพิษ พ.ศ. 2560 - 2564 มีการดำเนินงานเพื่อให้ประเทศไทยก้าวสู่สังคมคาร์บอนต่ำ (Low Carbon Society) โดยการลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ลดการเกิดของเสียและมลพิษต่อสิ่งแวดล้อม ภายในปี พ.ศ. 2579

2.3.3 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258ง) มีสถานะเป็นแผนระดับที่ 2 ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญในการแปลงยุทธศาสตร์ชาติไปสู่การปฏิบัติ และใช้เป็นกรอบสำหรับการจัดทำแผนระดับที่ 3 เพื่อให้การดำเนินงานของภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้องสามารถสนับสนุนการบรรลุเป้าหมายตามยุทธศาสตร์ชาติตามกรอบระยะเวลาที่คาดหวังไว้ได้โดยพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2561 บัญญัติให้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มีผลบังคับใช้ถึงวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2565 ส่งผลให้กรอบระยะเวลา 5 ปีของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ ฉบับที่ 13 เริ่มต้น ณ วันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2565 ครอบคลุมปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 - 2570 ซึ่งเป็นระยะ 5 ปีที่สองของยุทธศาสตร์ชาติ

ในการกำหนดทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) ให้ประเทศสามารถก้าวข้ามความท้าทายต่าง ๆ เพื่อให้ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ตามเจตนารมณ์ของยุทธศาสตร์ชาติ ได้อาศัยหลักการและแนวคิด 4 ประการ ดังนี้

1. หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสืบสาน รักษาต่อยอดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผ่านการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างมีเหตุผล ความพอประมาณ ภูมิคุ้มกันบนฐานของความรู้ คุณธรรม และความเพียร โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับสถานการณ์และเงื่อนไขระดับประเทศและระดับโลกทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ และศักยภาพของทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศ และความสมดุลทางธรรมชาติเพื่อให้คนอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างยั่งยืน

2. การสร้างความสามารถในการ “ล้มแล้ว ลุกไว” โดยมุ่งเน้นการพัฒนาใน 3 ระดับ ประกอบด้วย 1) การพร้อมรับ หรือระดับ “อยู่รอด” ในการแก้ไขข้อจำกัดหรือจุดอ่อนที่มีอยู่ ซึ่งเป็นผลให้ประชาชน ประสบความยากลำบากในการดำรงชีวิต หรือทำให้ประเทศมีความเปราะบางต่อการเปลี่ยนแปลง จากภายนอกและภายใน รวมถึงการสร้างความพร้อมในทุกระดับในการรับมือกับสภาวะวิกฤติที่อาจเกิดขึ้น ให้สามารถฟื้นคืนสู่ภาวะปกติได้อย่างรวดเร็ว 2) การปรับตัว หรือระดับ “พอเพียง” ในการปรับเปลี่ยน ปัจจัยที่จำเป็นเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตั้งแต่ในระดับครอบครัว ชุมชน พื้นที่ และประเทศ รวมถึงปรับทิศทางการพัฒนา และแนวทางการพัฒนาให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลง ของโลกยุคใหม่ และ 3) การเปลี่ยนแปลง เพื่อพร้อมเติบโตอย่างยั่งยืน หรือระดับ “ยั่งยืน” ในการผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง ในมิติต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความสามารถของบุคคลและสังคม ในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งเพื่อสนับสนุนให้ประเทศสามารถเติบโตได้อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

3. เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติโดยกำหนดทิศทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของแนวคิด “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้กับประชาชนทุกกลุ่ม ทั้งในมิติของการมีปัจจัยที่จำเป็นสำหรับการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐานที่เพียงพอ การมีสภาพแวดล้อมที่ดี การมีปัจจัยสนับสนุนให้มีสุขภาพที่สมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ การมีโอกาสนำใช้ศักยภาพของตนในการสร้างความเป็นอยู่ที่ดี และการมุ่งส่งต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดีไปยังคนรุ่นต่อไป

4. การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว โดยให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และความคิดสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจควบคู่กับการรักษาความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์จากฐานทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ รวมถึงการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตการให้บริการ และการบริโภคเพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

2.3.3.1 วัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนา

การกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 มีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกโฉมประเทศไทยสู่ “สังคมก้าวหน้า เศรษฐกิจสร้างมูลค่าอย่างยั่งยืน” ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายหลักของการพัฒนาจำนวน 5 ประการ ประกอบด้วย

1) การปรับโครงสร้างภาคการผลิตและบริการสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรมมุ่งยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิตและบริการสำคัญผ่านการผลักดันส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยใช้นวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ที่ตอบโจทย์พัฒนาการของสังคมยุคใหม่และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2) การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ มุ่งพัฒนาให้คนไทยมีทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับโลกยุคใหม่

3) การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม มุ่งลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งในเชิงรายได้พื้นที่ความมั่งคั่ง และการแข่งขันของภาคธุรกิจด้วยการสนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มเปราะบาง และผู้ด้อยโอกาสให้มีโอกาสในการเลื่อนสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม

4) การเปลี่ยนผ่านการผลิตและบริโภคไปสู่ความยั่งยืนมุ่งลดการก่อมลพิษควบคู่ไปกับการผลักดันให้เกิดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศตลอดจนลดปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพื่อให้ประเทศไทยบรรลุเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอนภายในปี 2593 และบรรลุเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ภายในปี 2608

5) การเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ มุ่งสร้างความพร้อมในการรับมือและแสวงหาโอกาสจากการเป็นสังคมสูงวัย การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ภัยโรคระบาด และภัยคุกคามทางไซเบอร์ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและกลไกทางสถาบันที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงสู่ดิจิทัล รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างและระบบการบริหารงานของภาครัฐให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของบริบททาง

เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีได้อย่างทันเวลามีประสิทธิภาพ และมีธรรมาภิบาล (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

2.3.3.2 หมายความว่า การพัฒนาในด้านความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่

1) มิติความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ หมายความว่า 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ

2.3.3.3 แผนกลยุทธ์รายหมุดหมาย

1) สถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมา

การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เกินขีดความสามารถของระบบนิเวศ ท่ามกลางข้อจำกัดด้านการบริหาร จัดการทำให้ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ในขณะที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมมีความรุนแรงมากขึ้น ในด้านปัญหาของเสียและมลพิษ ปัญหาขยะ ปริมาณขยะ เพิ่มขึ้นต่อเนื่องเฉลี่ยร้อยละ 2.0 ต่อปี ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2553-2562) โดยขยะชุมชนประมาณ ร้อยละ 22.0 หรือ 6.40 ล้านตัน ในปี พ.ศ. 2562 ยังไม่ได้รับการจัดการที่เหมาะสมและกลายเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพน้ำและสิ่งมีชีวิตในน้ำ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) ได้อาศัยหลักการและแนวคิด 4 ประการ คือ 1) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสืบสาน รักษา ต่อยอดการพัฒนาตามหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง 2) การสร้างความสามารถในการ “ล้มแล้ว ลุกไว” 3) เป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืนของสหประชาชาติโดยกำหนดทิศทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของแนวคิด “ไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง” และ 4) การพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว ซึ่งมีหมุดหมายการพัฒนาที่มีความเกี่ยวข้องกับด้านขยะ อยู่ในมิติความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ หมายความว่า 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ

2.3.3.4 เป้าหมายการพัฒนา

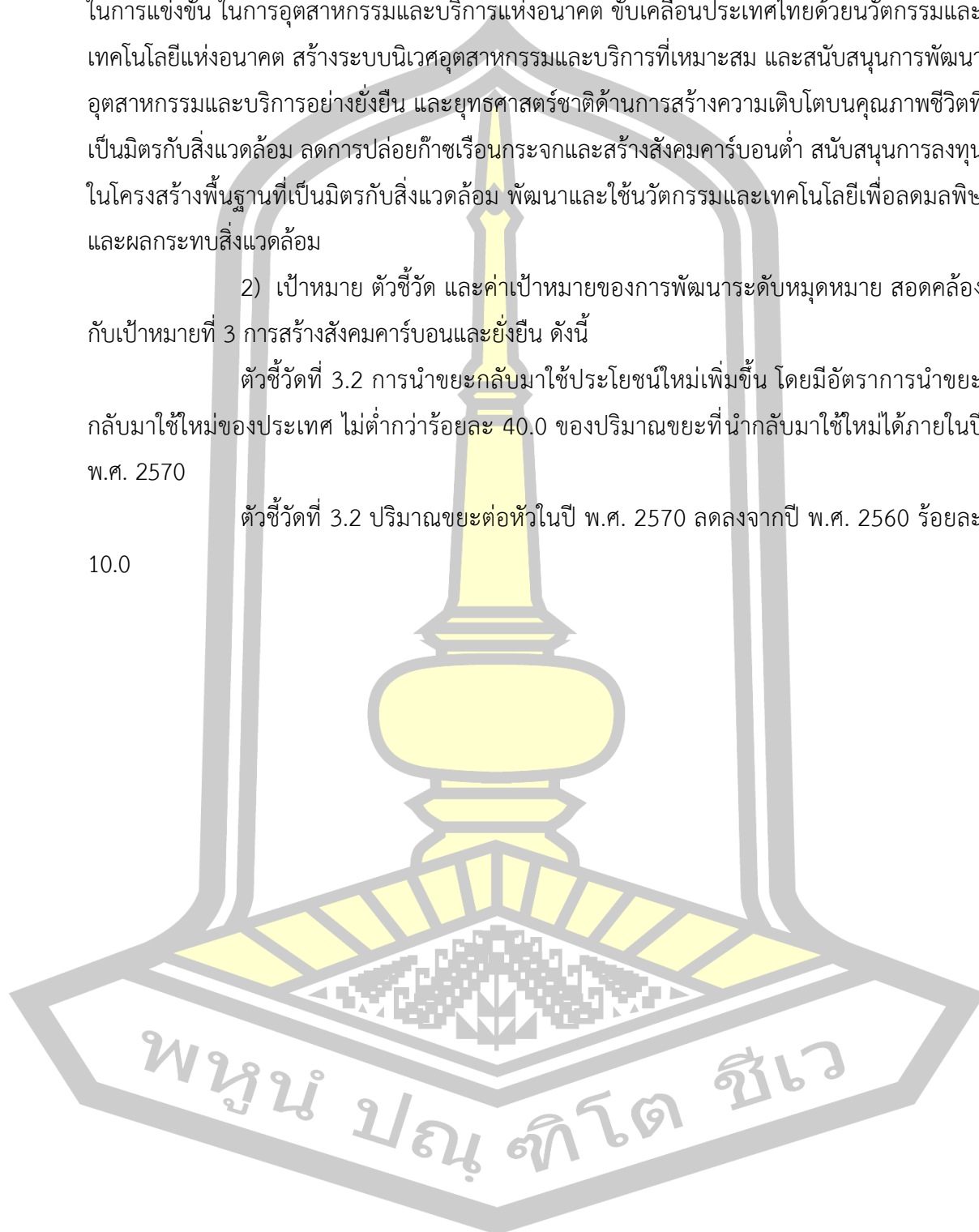
1) ความเชื่อมโยงของหมุดหมายกับเป้าหมายหลักของแผนพัฒนาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 และยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งหมายความว่า 10 ไทยมีเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำมีความเชื่อมโยง กับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 – 2580) โดยสอดคล้องกับเป้าหมายของยุทธศาสตร์ชาติ 3 ด้าน ได้แก่ ยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง ในด้านการรักษาความมั่นคงและผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมทั้งทางบกและทางทะเล เพื่อให้มี

ความอุดมสมบูรณ์และ ให้ผลประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ในการอุตสาหกรรมและบริการแห่งอนาคต ขับเคลื่อนประเทศไทยด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยีแห่งอนาคต สร้างระบบนิเวศอุตสาหกรรมและบริการที่เหมาะสม และสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมและบริการอย่างยั่งยืน และยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างความเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและสร้างสังคมคาร์บอนต่ำ สนับสนุนการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พัฒนาและใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อลดมลพิษและผลกระทบสิ่งแวดล้อม

2) เป้าหมาย ตัวชี้วัด และค่าเป้าหมายของการพัฒนาระดับมหุดมหาย สอดคล้องกับเป้าหมายที่ 3 การสร้างสังคมคาร์บอนและยั่งยืน ดังนี้

ตัวชี้วัดที่ 3.2 การนำขยะกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่เพิ่มขึ้น โดยมีอัตราการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ของประเทศ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 40.0 ของปริมาณขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้ภายในปี พ.ศ. 2570

ตัวชี้วัดที่ 3.2 ปริมาณขยะต่อหัวในปี พ.ศ. 2570 ลดลงจากปี พ.ศ. 2560 ร้อยละ 10.0



2.3.3.6 กลยุทธ์การพัฒนา

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษากลยุทธ์การพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) โดยมีการนำเสนอในกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้อง คือ กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างรายได้สุทธิให้ชุมชน ท้องถิ่น และเกษตรกร จากเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ โดยมีกลยุทธ์ย่อย ดังนี้

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.1 เพิ่มรายได้ชุมชนจากแนวทางขยะสุทธิเป็นศูนย์ ทั้งจากขยะและวัสดุทาง การเกษตร ส่งเสริมให้ชุมชนนำขยะและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในชุมชนมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ ๆ ที่มีมูลค่าเพิ่มรายได้และลดรายจ่ายให้กับชุมชน สร้างความร่วมมือระหว่างชุมชนกับผู้ประกอบการในพื้นที่ ในการนำของเหลือในกระบวนการผลิตมาพัฒนาใช้ประโยชน์ในชุมชน

กลยุทธ์ย่อยที่ 2.4 เพิ่มประสิทธิภาพระบบบริหารจัดการขยะอย่างเป็นระบบตลอดห่วงโซ่ในระดับชุมชน สนับสนุนการลดและคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบในชุมชน ส่งเสริมให้เกิดกลไกการคัดแยกขยะ ก่อนทิ้งเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ โดยให้ความสำคัญกับการนำมาเป็นวัสดุในการผลิตในชุมชนและเป็นวัตถุดิบให้โรงงานส่งเสริมการแปรรูปขยะมูลฝอยและวัตถุดิบที่เหลือจากกระบวนการผลิตเป็นพลังงาน สร้างชุมชนต้นแบบที่มีความสามารถในการคัดแยกขยะและนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สร้างรายได้ โดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่

2.3.3.7 การขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ

1) หลักการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ

การเสริมสร้างบทบาทของทุกภาคส่วนในการร่วมขับเคลื่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258ง) โดยสนับสนุนการประสานกำลังของ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งครอบคลุมถึงชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศาสนสถาน สถาบันทางศาสนา บุคลากรและองค์กรทางการศึกษา อาสาสมัครจิตอาสา และภาคีการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อแปลงกลยุทธ์ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ไปสู่การร่วมแก้ไขปัญหา และการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งสร้างแพลตฟอร์มหรือช่องทางให้ทุกภาคีมีโอกาส แสดงความคิดเห็น เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน และร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานในระดับพื้นที่อื่น ๆ ในการขับเคลื่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ซึ่งจะช่วยฟื้นฟูให้ชุมชนเข้มแข็ง และสนับสนุนให้ชุมชนเป็นกำลังที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ ตลอดจนการขับเคลื่อนแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 ผ่านการเสริมสร้างความร่วมมือกับประชาคมและองค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะประเด็นการพัฒนาที่มีความสำคัญในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค

กล่าวโดยสรุป กลยุทธ์การพัฒนาของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) มีกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับขยะมูลฝอย คือ กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างรายได้สุทธิให้ชุมชน ท้องถิ่น และเกษตรกร จากเศรษฐกิจหมุนเวียนและสังคมคาร์บอนต่ำ โดยใช้หลักการขับเคลื่อนแผนสู่การปฏิบัติ โดยสนับสนุนการประสานกำลังของ “บวร” (บ้าน วัด โรงเรียน) ซึ่งครอบคลุมถึงชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ศาสนสถาน สถาบันทางศาสนา บุคลากรและองค์กรทางการศึกษา อาสาสมัคร จิตอาสา และภาคีการพัฒนาต่าง ๆ เพื่อแปลงกลยุทธ์ ไปสู่การร่วมแก้ไขปัญหา และการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

2.3.4 แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2570)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565-2570) ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กรมควบคุมมลพิษ (2565) แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565-2570) ต้องการยกระดับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้ดีขึ้นจากแผนแม่บท การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559 –2564) เนื่องจากการดำเนินงานของแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2559-2564) การบริหารจัดการขยะมูลฝอยยังไม่บรรลุตามเป้าหมาย ดังนั้น แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565-2570) จึงให้ความสำคัญกับการจัดการที่ต้นทางตามวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์เพื่อป้องกันการเกิดขยะ ตั้งแต่การออกแบบการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Eco-Design) ส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืนโดยการเลือกใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถใช้ซ้ำและเรียกคืนกลับไปรีไซเคิล การคัดแยกขยะมูลฝอย ณ ต้นทาง สอดคล้องกับรูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอย ณ ปลายทาง เพื่อให้มีการนำทรัพยากรกลับคืนจากของเสียให้มากที่สุดทั้งในรูปแบบวัสดุรีไซเคิล (Material Recovery) และพลังงาน (Energy Recovery) เพื่อให้เหลือขยะที่ต้องกำจัดให้น้อยที่สุด (Final Disposal)

กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ (2565) ได้ดำเนินการจัดทำแผนแม่บทฉบับที่ 2 เป็นแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565-2570) เพื่อเป็นกรอบและแนวทางในการขับเคลื่อนการแก้ไขภาวะมลพิษจากขยะที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความเดือดร้อนและสุขภาพอนามัยของประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึง สภาพปัญหาและบริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล พันธกรณีระหว่างประเทศ การควบคุมป้องกันการเกิดของเสียจากต่างประเทศ (Trans-boundary Movement of

Wastes and Recyclables) รวมถึงสถานการณ์โรคระบาดใหม่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID - 19) โดยใช้หลักการจัดการสมัยใหม่ตามหลักสากลที่นานาอารยประเทศใช้บริหารจัดการขยะให้เกิดประโยชน์และประสิทธิภาพสูงสุด ได้แก่ แนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชีวภาพ เศรษฐกิจหมุนเวียน เศรษฐกิจสีเขียว (BCG Model) หลักการ 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) หลักการผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย (Polluter Pays Principles: PPP) การมีส่วนร่วมของภาครัฐและภาคเอกชนในการจัดการขยะ (Public Private Partnership) หลักการขยายขอบเขตความรับผิดชอบของผู้ผลิตตามหลักการ (Extended Producer Responsibility: EPR) และของผู้บริโภคตามหลักการ (Extended Consumer Responsibility: ECR)

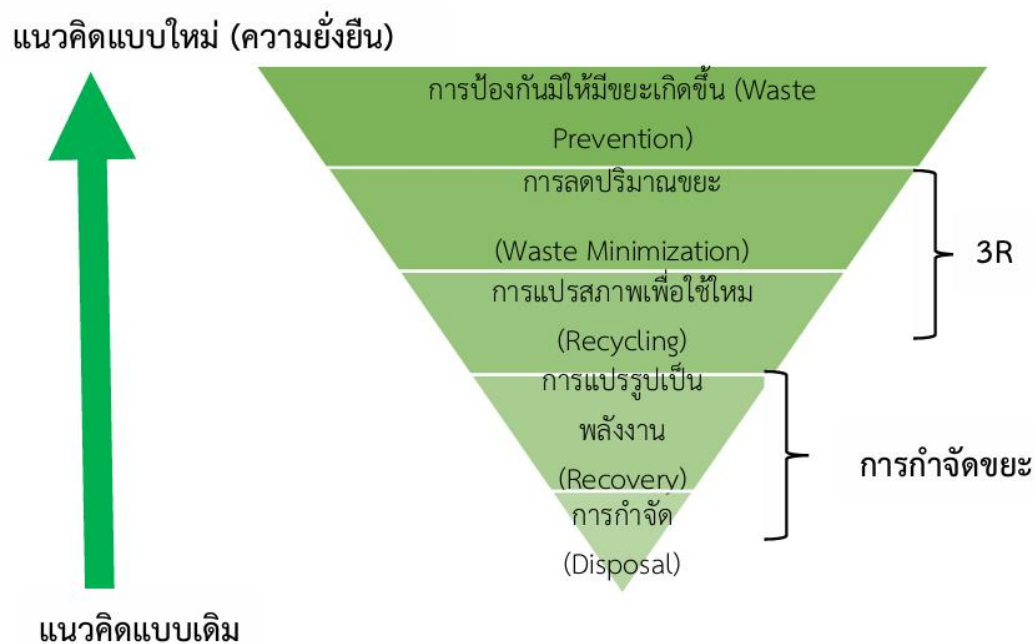
2.3.4.1 วิสัยทัศน์ “การจัดการขยะวิถีใหม่เพื่อสิ่งแวดล้อมสะอาด และก้าวสู่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน”

2.3.4.2 กรอบแนวคิด

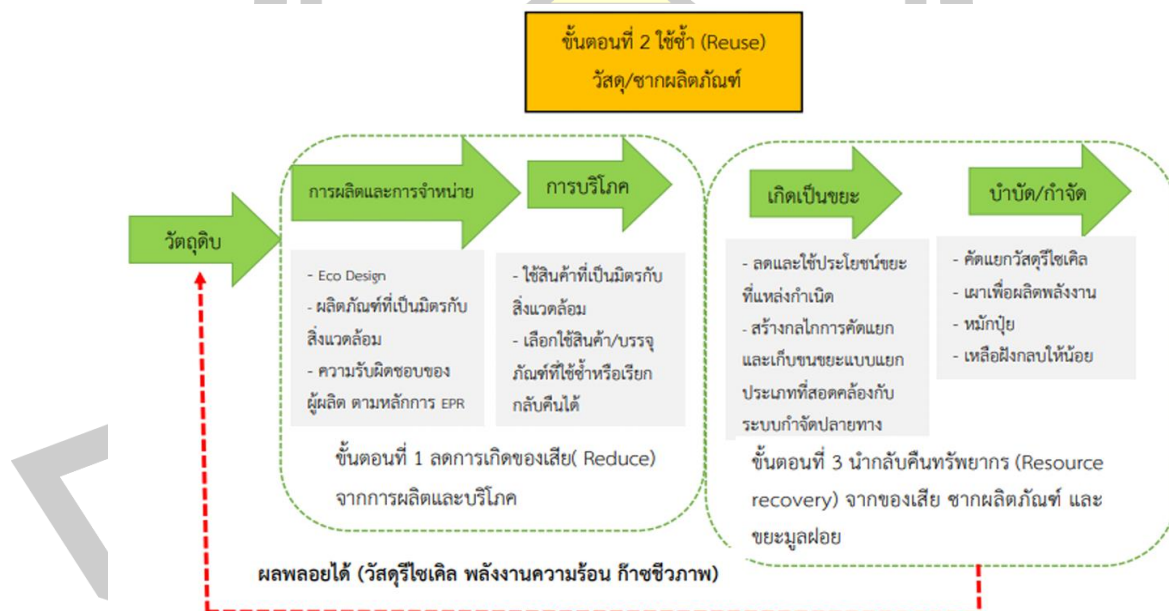
แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 - 2570) จัดทำขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดการจัดลำดับความสำคัญของการจัดการขยะรูปแบบใหม่ (The Waste Management Hierarchy) (ดังภาพประกอบ 1) และการบริหารจัดการขยะตามวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Life Cycle Management Approach) (ดังภาพประกอบ 2) โดยมีมาตรการและแนวทางการจัดการที่ครอบคลุมทุกขั้นตอน ตั้งแต่การออกแบบ การผลิต การจัดจำหน่าย การบริโภค การคัดแยกและนำกลับมาใช้ใหม่ และกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการดังนี้

1) การจัดการ ณ ต้นทาง ตั้งแต่การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Eco-design) การผลิต และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การกำหนดหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้จัดจำหน่าย ในการร่วมรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของตนตลอดวัฏจักรชีวิต ตามหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) ในการจัดการขยะพลาสติก ขยะบรรจุภัณฑ์ ขยะอาหาร ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์

พหุ ประสิทธิภาพ



ภาพประกอบ 2 ลำดับความสำคัญของการจัดการขยะรูปแบบใหม่ (The Waste Management Hierarchy)



ภาพประกอบ 3 แนวคิดการจัดการขยะตามวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์ (Life Cycle Management Approach)

ที่มา : แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559-2564)

2) การจัดการ ณ กลางทาง ส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืน เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภค โดยการใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การเลือกใช้สินค้าและบรรจุภัณฑ์ที่สามารถใช้ซ้ำ การเรียกคืนกลับไปรีไซเคิลโดยผู้ประกอบการ การลดหรืองดใช้บรรจุภัณฑ์ที่ก่อภาระต่อสิ่งแวดล้อมและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และระบบนิเวศและการสร้างกลไกการคัดแยกขยะ ณ ต้นทาง สอดคล้องกับรูปแบบการกำจัดขยะ ณ ปลายทาง เพื่อให้มีการนำทรัพยากรกลับคืนจากของเสียให้มากที่สุดในรูปแบบวัสดุรีไซเคิล (Material Recovery) และพลังงาน (Energy Recovery) ทำให้เหลือขยะที่ต้องกำจัดให้น้อยที่สุด (Final Disposal)

3) การจัดการ ณ ปลายทาง จะใช้แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยผสมผสาน (Integrated Solid Waste Management) ตามที่กำหนดไว้ในการจัดลำดับความสำคัญของการจัดการขยะรูปแบบใหม่ โดยจัดให้มีระบบกำจัดแบบผสมผสานโดยใช้เทคโนโลยีต่างๆ ก่อนการฝังกลบขั้นสุดท้าย เช่น ระบบคัดแยกและนำกลับคืน วัสดุรีไซเคิล การเผาเพื่อผลิตพลังงาน การหมักปุ๋ย เพื่อให้เหลือขยะที่ต้องฝังกลบให้น้อยที่สุด

4) การพัฒนาเครื่องมือบริหารจัดการขยะ เพื่อสนับสนุนให้การจัดการขยะเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ การพัฒนากฎหมายเพื่อกำหนดรูปแบบ แนวทางในการจัดการ และบทบาทหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้องในการจัดการขยะ เช่น การจัดการซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ การจัดการขยะบรรจุภัณฑ์การจัดการขยะพลาสติก เป็นต้น การปรับปรุงกฎหมาย/กฎระเบียบ เพื่อแก้ปัญหาข้อขัดขัดในการจัดการขยะ การพัฒนาและเชื่อมโยงฐานข้อมูลให้เป็นข้อมูลชุดเดียวกัน สามารถนำมาใช้ในการวางแผนและตัดสินใจในการแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ การจัดทำองค์ความรู้ที่จำเป็นสำหรับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน รวมถึงการวิจัยพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมสำหรับการจัดการขยะ (กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ, 2565)

2.3.4.3 หลักการจัดการ

การจัดการขยะให้สอดคล้องกับแนวทาง BCG Model จะต้องเน้นการควบคุม ป้องกันการเกิดขยะประเภทต่าง ๆ เช่น ขยะอาหาร ขยะพลาสติก รวมถึงภาชนะบรรจุหรือสิ่งหุ้มห่อสินค้าบรรจุภัณฑ์ มีการจัดการขยะมูลฝอยเพื่อลดการเกิดก๊าซเรือนกระจก เช่น การนำทรัพยากรกลับคืนจากของเสีย หรือใช้ประโยชน์จากของเสีย โดยการย่อยสลายทางชีวภาพ (Bio-Conversion) การแปรรูปขยะเป็นพลังงาน (Waste To Energy) และการนำวัสดุรีไซเคิลมาแปรรูปใช้ใหม่ ส่วนที่เหลือจึงกำจัดในขั้นสุดท้าย โดยการฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) ทั้งนี้จำเป็นต้องมีการผลักดันให้เกิดตลาดผลิตภัณฑ์จากเศรษฐกิจหมุนเวียน รวมถึงการใช้มาตรการทางเศรษฐศาสตร์

เพื่อให้ผลิตภัณฑ์มีราคาที่สามารถแข่งขันได้ และเพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้บริโภคในการใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

2.3.4.5 เป้าหมาย

เป้าหมายการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ (พ.ศ. 2565 – 2570) ภายในปี 2570 (ตาราง 1) มี 6 ตัวชี้วัด ประกอบด้วย

- 1) ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ร้อยละ 80
- 2) ขยะบรรจุภัณฑ์มีการนำกลับมาใช้ประโยชน์
 - (1) พลาสติก ร้อยละ 100.0
 - (2) แก้ว ร้อยละ 86.0
 - (3) กระดาษ ร้อยละ 74.0
 - (4) อะลูมิเนียม ร้อยละ 81.0
- 3) การลดปริมาณขยะอาหารเทียบจากปริมาณขยะมูลฝอยชุมชน ร้อยละ 28.0
- 4) ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ร้อยละ 50.0
- 5) มูลฝอยติดเชื้อได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ร้อยละ 100.0
- 6) กากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายเข้าสู่ระบบการจัดการอย่างถูกต้อง ร้อยละ

100.0

ตาราง 1 ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายรายปีของแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ (พ.ศ. 2565 – 2570)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลปี ฐาน ร้อยละ	ค่าเป้าหมาย (ร้อยละเทียบกับปริมาณที่เกิดขึ้น)					
		2565	2566	2567	2568	2569	2570
1. ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง	69	70	72	74	76	78	80
2. ขยะบรรจุภัณฑ์มีการนำกลับมาใช้ประโยชน์							
2.1 พลาสติก	28	50	60	70	80	90	100
2.2 แก้ว	75	76	78	80	82	84	86
2.3 กระดาษ	68	69	70	71	72	73	74
2.4 อะลูมิเนียม	75	76	77	78	79	80	81

ตาราง 1 ตัวชี้วัดและค่าเป้าหมายรายปีของแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ
(พ.ศ. 2565 – 2570) (ต่อ)

ตัวชี้วัด	ข้อมูลปี ฐาน ร้อยละ	ค่าเป้าหมาย (ร้อยละเทียบกับปริมาณที่เกิดขึ้น)					
		2565	2566	2567	2568	2569	2570
3. การลดปริมาณขยะอาหาร เทียบจากปริมาณขยะมูลฝอย ชุมชน	38	36	35	34	32	30	28
4. ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการ อย่างถูกต้อง	22	25	30	35	40	45	50
5. มูลฝอยติดเชื้อได้รับการจัดการ อย่างถูกต้อง	90.85	100	100	100	100	100	100
6. กากอุตสาหกรรมที่เป็น อันตรายเข้าสู่ระบบการจัดการ อย่างถูกต้อง	45	50	60	70	80	90	100

ที่มา: แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565-2570)

2.3.4.6 มาตรการ

แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ครอบคลุมการจัดการขยะ 4 ประเภท คือ ขยะมูลฝอยชุมชน ของเสียอันตรายชุมชน มูลฝอยติดเชื้อ และกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย ประกอบด้วย 3 มาตรการ ดังนี้

1) มาตรการที่ 1 การจัดการขยะที่ต้นทาง

(1) ส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน
ในการจัดการขยะที่ต้นทาง

(1.1) ขยะพลาสติก

(1.1.1) กำหนดและจัดกลุ่มประเภทผลิตภัณฑ์พลาสติกต้องรีไซเคิลได้
หรือสลายตัวได้ทางชีวภาพ โดยพิจารณาจากปริมาณการผลิต ปริมาณการใช้งานและประสิทธิภาพ
การนำกลับมาใช้ประโยชน์

(1.1.2) สนับสนุนให้ผู้ผลิตมีการออกแบบและผลิตผลิตภัณฑ์พลาสติก
ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Eco-Design) ที่มีอายุการใช้งานที่ยาวนานขึ้น มีสัดส่วนวัสดุรีไซเคิลเพื่อใช้
วัตถุดิบใหม่น้อยลง ง่ายต่อการใช้ซ้ำ มีความคุ้มค่าในการนำกลับมาใช้ใหม่ นำกลับไปรีไซเคิลได้

สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ด้านพลังงานหรือย่อยสลายได้ตามธรรมชาติโดยใช้กลไกการให้แรงจูงใจ (Incentive) แก่ผู้ผลิตสินค้า ผู้ใช้บรรจุภัณฑ์ อาทิ การลดหย่อนภาษี การให้สิทธิประโยชน์ของ BOI การประชาสัมพันธ์ของภาครัฐ

(1.1.3) นำระบบหลักการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิต (Extended Producer Responsibility: EPR) มาใช้ในการจัดการขยะพลาสติก โดยนำร่องกับกลุ่มผลิตภัณฑ์พลาสติกที่มีอัตราการรีไซเคิลต่ำ

(1.1.4) รณรงค์ ตามแนวทาง “งดการให้-ปฏิเสธการรับพลาสติกใช้ครั้งเดียว” โดยให้ประชาชน ลดการใช้ผลิตภัณฑ์พลาสติกใช้เท่าที่จำเป็น และเน้นการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ซ้ำ (ภาชนะที่ล้างทำความสะอาดได้ ปิ่นโต แก้วใช้ซ้ำ ถุงผ้า) และใช้สินค้าที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

(1.1.5) ดำเนินการและขยายผลการลด เลิกใช้ พลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว และการคัดแยกขยะ พลาสติกเพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ ในหน่วยงานภาครัฐ อาคารสำนักงาน เอกชน ห้างสรรพสินค้า ร้านสะดวกซื้อ ขนาดใหญ่และประจำท้องถิ่น (Local brands) ตลาดสด สถานประกอบการและร้านจำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม และกิจการบริการส่งอาหาร (Food Delivery)

(1.1.6) สนับสนุนการใช้ขยะพลาสติกในประเทศ โดยการจำกัดการนำเข้าเศษพลาสติกจาก ต่างประเทศ และส่งเสริมคัดแยกขยะพลาสติกไม่ว่าจะเป็นขยะพลาสติกที่มีอัตราการรีไซเคิลสูงหรือต่ำ เพื่อนำกลับเข้าสู่ระบบรีไซเคิลด้วยการพัฒนาศักยภาพชาเลนจ์และผู้ประกอบการร้านรับซื้อของเก่า ธุรกิจรีไซเคิล การสร้างศูนย์อุตสาหกรรมรีไซเคิล (Recycle Hub) และพัฒนา Digital Platform ให้เป็นตลาดกลางซื้อขายขยะพลาสติก

(1.2) ขยะบรรจุภัณฑ์

(1.2.1) กำหนดประเภทบรรจุภัณฑ์ที่มีข้อกำหนดในการรีไซเคิล/จัดการยากเข้าสู่ระบบ EPR (Extended Producer Responsibility) เพื่อให้เกิดการลดบรรจุภัณฑ์ที่ไม่จำเป็นหรือเกิดเป็นขยะง่าย ไม่คุ้มค่าในการนำกลับมารีไซเคิลหรือกำจัดยาก เช่น ถุงขนมขบเคี้ยว ถุงน้ำยาแบบเติมถุงหลายชั้น

(1.2.2) สร้างความร่วมมือกับภาครัฐ เอกชนและประชาชนในการคัดแยกและนำกลับคืนบรรจุภัณฑ์ ณ จุดขาย หรือจุดทิ้งขยะบรรจุภัณฑ์จากชุมชน (จุด drop off) ในชุมชน สถานที่ราชการ และ สถานที่เอกชน

(1.2.3) สนับสนุนให้ผู้ผลิตปฏิบัติตามแนวทางปฏิบัติ (Guideline) เพื่อให้มีการออกแบบและผลิต บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม (Eco-design) ที่ใช้วัสดุย่อยสลายง่ายต่อการใช้ซ้ำ มีความคุ้มค่าในการนำกลับมาใช้ใหม่ นำกลับปรีไซเคิลได้ นำไปใช้ประโยชน์ด้านพลังงาน

หรือย่อยสลายได้ตามธรรมชาติโดยใช้กลไกการให้แรงจูงใจ (Incentive) แก่ผู้ผลิตสินค้า ผู้ใช้บรรจุภัณฑ์ อาทิ การลดหย่อนภาษี การให้สิทธิประโยชน์ของ BOI การประชาสัมพันธ์ของภาครัฐ

(1.3) ขยะอาหาร (Food Waste)

(1.3.1) พัฒนาและประยุกต์ใช้แนวปฏิบัติที่ดีเพื่อยกระดับการป้องกัน ลด และจัดการขยะอาหารในภาคผู้จำหน่ายอาหาร อาทิ ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต ตลาดภาคผู้ประกอบการ อาทิ โรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร และลดการเกิดอาหารส่วนเกินโดยการนำอาหารส่วนเกินไปแบ่งปัน ให้กับผู้ด้อยโอกาสและผู้มีรายได้น้อย

(1.3.2) ป้องกันและลดการเกิดขยะอาหารในภาคผู้บริโภค โดยเพิ่มความรู้ในการลดการเกิด ขยะอาหาร และการจัดระบบที่เหมาะสมและสอดคล้องกับระบบจัดการขยะตั้งแต่ต้นทางจนถึงปลายทาง ในการคัดแยกและนำขยะอาหารไปใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า โดยเหลือส่วนที่ต้องนำไปกำจัดให้น้อยที่สุด

(1.3.3) ดำเนินการจัดการเพื่อใช้ประโยชน์และสร้างมูลค่าจากขยะอาหารและบรรจุภัณฑ์ ที่ย่อยสลายได้ จากภาคผู้จำหน่ายอาหาร ภาคผู้ประกอบการ และภาคผู้บริโภค

(1.3.4) จัดทำศูนย์ข้อมูลความรู้ (Knowledge Hub) การจัดการขยะอาหารสำหรับเผยแพร่ องค์ความรู้และระบบข้อมูลขยะอาหาร

(1.4) ของเสียอันตรายชุมชน

(1.4.1) สร้างความร่วมมือภาครัฐและภาคเอกชนในการรวบรวมและนำของเสียอันตรายชุมชน กลับมาใช้ประโยชน์หรือกำจัดอย่างถูกต้อง ผ่านระบบการ คัดแยกรวบรวม ณ จุดทิ้งของเสียอันตรายชุมชน (จุด Drop Off)

(1.4.2) จัดทำและกำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และพัฒนาระบบรับรองคุณภาพสินค้า เพื่อควบคุมสินค้าคุณภาพต่ำ ส่งเสริมการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Eco-Design) ที่มีอายุการใช้งานยาวนานขึ้น สามารถใช้ซ้ำ หรือนำไปรีไซเคิลได้ เช่น ถ่านไฟฉายแบบประจุใหม่ได้ หลอดไฟ LED เป็นต้น (กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ, 2565)

2) มาตรการที่ 2 การเพิ่มประสิทธิภาพระบบกำจัดขยะ

(1) ยกระดับการกำจัดขยะให้ครอบคลุมพื้นที่ ปรับปรุงพื้นที่ระบบเก็บรวบรวม และสถานที่หรือโรงงาน กำจัดขยะให้ถูกต้องตามหลักวิชาการและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

(1.1) ขยะมูลฝอยชุมชน

(1.1.1) สนับสนุนการจัดการขยะมูลฝอยแบบรวมกลุ่มพื้นที่ (Cluster) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก จัดลำดับความเร่งด่วน (Priority areas) และการกำหนดทางเลือกการจัดการที่เหมาะสม ตามลักษณะพื้นที่ และขนาดของกลุ่มการจัดการขยะมูลฝอย

(1.1.2) สนับสนุนด้านการเงิน การลงทุน และปรับปรุงหลักเกณฑ์ ระเบียบที่เป็นอุปสรรค เพื่อส่งเสริมเอกชนเข้าร่วมลงทุนระบบกำจัดในกลุ่ม Cluster ขนาดใหญ่และขนาดกลาง ที่มีปริมาณมูลฝอย มากกว่า 300 ตันต่อวันขึ้นไป เนื่องจากมีความคุ้มค่าในการลงทุน (Economy of scale) ของภาคเอกชน และกำหนดมาตรการกำกับดูแลให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพเป็นไปตามมาตรฐานการจัดการหรือการควบคุมมลพิษที่เกี่ยวข้อง

(1.1.3) กำหนดแนวทางและมาตรการจูงใจให้ภาคเอกชนเข้าร่วมดำเนินการ เช่น เงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ เงินอุดหนุน (Subsidy) สำหรับตลาดซื้อขายเชื้อเพลิงขยะ (Refuse Derived Fuel: RDF) ก๊าซชีวภาพ (Bio-gases) หรือ ปุ๋ยหมักจากขยะมูลฝอย (Composted Products) เป็นต้น ในกลุ่ม Cluster ขนาดเล็ก ที่มีปริมาณขยะมูลฝอยตั้งแต่ 50 - 300 ตันต่อวัน และเป็นพื้นที่ที่มีระบบกำจัดแล้วแต่ยังต้องพัฒนาปรับปรุงยกระดับการดำเนินงาน (การเดินระบบ และดูแลรักษาระบบ) ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เป็นไปตามมาตรฐานการจัดการที่ยอมรับได้และพื้นที่ที่ยังไม่มีระบบแต่เป็นพื้นที่เป้าหมายที่มีศักยภาพและความพร้อม ในการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยเป็นแกนหลัก Cluster

(1.1.4) สนับสนุนงบประมาณค่าลงทุนก่อสร้างและเดินระบบกำจัดมูลฝอย พื้นที่ขนาดเล็ก ที่มีปริมาณขยะมูลฝอยต่ำกว่า 50 ตันต่อวัน และมีการจัดการที่ไม่ถูกสุขลักษณะ โดยเน้นวิธีการจัดการที่ไม่ซับซ้อน สามารถเดินระบบและติดตามตรวจสอบได้โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยพิจารณาลำดับความสำคัญในสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยในพื้นที่ป่าที่มีอยู่กว่า 400 แห่ง

(1.1.5) ดำเนินการเพื่อให้มีการปิดสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห้ามดำเนินการตามหลักเกณฑ์การคัดเลือกสถานที่ตั้งสำหรับการฝังกลบมูลฝอยอย่างถูกหลักสุขาภิบาลของกฎหมาย ที่เกี่ยวข้องหรือพื้นที่ที่กำจัดที่ไม่ถูกหลักวิชาการและมีแนวโน้มการปนเปื้อนมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม มีความเสี่ยงต่อปัญหาสุขภาพของประชาชน เพื่อให้ย้ายไปรวมกลุ่มกับ Cluster ในบริเวณใกล้เคียง

(1.1.6) สนับสนุนงบประมาณให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปิดพื้นที่กำจัด การตรวจสอบสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยการติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อม และเฝ้าระวังการลักลอบทิ้งขยะในบริเวณพื้นที่ที่ถูกปิดอย่างเข้มงวด

(1.1.7) จัดเก็บค่าธรรมเนียมการให้บริการเก็บขนและกำจัดขยะมูลฝอยจากบ้านเรือนและ แหล่งกำเนิดต่าง ๆ ภายใต้พระราชบัญญัติการสาธารณสุข ตามปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมไปกำจัด เพื่อจูงใจให้ประชาชนคัดแยกขยะและมีค่าใช้จ่ายเพียงพอในการจัดการขยะมูลฝอย

(1.1.8) สนับสนุนการลดและคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบในชุมชนและสร้างชุมชนต้นแบบที่มีความสามารถในการคัดแยกขยะและการนำกลับมาเป็นวัสดุในการผลิตผลิตภัณฑ์

ชุมชนหรือเป็นวัตถุดิบให้โรงงานรีไซเคิล (กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ, 2565)

3) มาตรการที่ 3 การพัฒนาเครื่องมือบริหารจัดการขยะ สามารถสรุปประเด็นที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนได้ ดังนี้

(1) กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งออกข้อบัญญัติท้องถิ่นในการจัดการขยะมูลฝอยให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะมูลฝอยแต่ละประเภท บทกำหนดโทษและแรงจูงใจในการคัดแยกขยะมูลฝอย

(2) ส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งออกข้อบัญญัติท้องถิ่นในการจัดการกากของเสีย อันตรายจากสถานประกอบการขนาดเล็ก

(3) เสริมสร้างความตระหนักและความรับผิดชอบของผู้บริโภค ให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ในการเลือกใช้สินค้าและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมหรือมีองค์ประกอบจากวัสดุรีไซเคิล มีส่วนร่วมในการลด คัดแยก นำขยะกลับมาใช้ประโยชน์และแยกทิ้งตามระบบที่หน่วยงานที่รับผิดชอบจัดไว้เพื่อนำไปกำจัดอย่างถูกต้อง

(4) พัฒนารฐานข้อมูลและเชื่อมโยงข้อมูลการจัดการขยะ ทั้งมูลฝอยชุมชน ขยะบรรจุภัณฑ์ ขยะพลาสติก ของเสียอันตรายชุมชน ซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ มูลฝอยติดเชื้อ และกากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตราย ให้เป็นข้อมูลชุดเดียวกัน และพัฒนาแพลตฟอร์มการแลกเปลี่ยนของเสียเพื่อส่งเสริมให้เกิดการใช้ประโยชน์

(5) กำหนดตัวชี้วัดด้านการจัดการในการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA)

(6) จัดทำองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของเสียอันตรายชุมชน มูลฝอยติดเชื้อ และ กากอุตสาหกรรมที่เป็นอันตรายและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ ความตระหนักให้กับประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง ผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย น่าสนใจ เข้าใจง่าย และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย

(7) ส่งเสริมการวิจัยพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการจัดการขยะ อาทิ นวัตกรรมสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ใช้ทดแทนพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียว เทคโนโลยีรีไซเคิลและอัพไซเคิล นวัตกรรมการนำขยะไปใช้ประโยชน์ที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน นวัตกรรมจัดการขยะอาหาร นวัตกรรมหรือเทคโนโลยีการจัดการขยะมูลฝอยสำหรับกลุ่มพื้นที่ขนาดกลาง ขนาดเล็ก และพื้นที่เป็นเกาะ เทคโนโลยีไพโรไลซิส (Pyrolysis) เทคโนโลยีการจัดการซากแบตเตอรี่ รถยนต์ไฟฟ้า ซากโซล่าเซลล์ การสร้างเครือข่าย/ศูนย์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ นวัตกรรมจัดการขยะ มูลฝอยและของเสียอันตรายในระดับชุมชน (Innovation center) (กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ, 2565)

กล่าวโดยสรุป แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2570) ต้องการยกระดับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยให้ความสำคัญกับการจัดการที่ต้นทางตามวัฏจักรชีวิตผลิตภัณฑ์เพื่อป้องกันการเกิดขยะ ตั้งแต่การออกแบบการผลิตผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (Eco-design) ส่งเสริมการบริโภคที่ยั่งยืน โดยการเลือกใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม สามารถใช้ซ้ำและเรียกคืนกลับไปรีไซเคิล การคัดแยกขยะมูลฝอย ณ ต้นทาง สอดคล้องกับรูปแบบการกำจัดขยะมูลฝอย ณ ปลายทาง เพื่อให้มีการนำทรัพยากรกลับคืนจากของเสียให้มากที่สุดทั้งในรูปแบบวัสดุรีไซเคิล (Material Recovery) และพลังงาน (Energy recovery) เพื่อให้เหลือขยะที่ต้องกำจัดให้น้อยที่สุด (Final Disposal)

2.3.5 แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้ (กระทรวงมหาดไทย, 2565)

2.3.5.1 แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของกระทรวงมหาดไทย ประจำปี พ.ศ. 2566

ในการขับเคลื่อนการแก้ไขภาวะมลพิษจากขยะที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ความเดือดร้อนและสุขภาพอนามัยของประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงสภาพปัญหาและ บริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน ยุทธศาสตร์ชาติ แผนแม่บทภายใต้ ยุทธศาสตร์ชาติแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาล พันธกรณีระหว่างประเทศ สถานการณ์โรคระบาดใหม่ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา (COVID-19) รวมถึงให้เกิดความต่อเนื่องในการขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน และเป็นไปตามแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ (พ.ศ. 2565 - 2570) กระทรวงมหาดไทยจึงได้จัดทำแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 ขึ้น โดยแผนปฏิบัติการฉบับนี้จะมุ่งเน้นการคัดแยกขยะมูลฝอยชุมชน โดยเฉพาะการจัดการขยะอินทรีย์หรือขยะเปียก ตามโครงการจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มุ่งเน้นสร้างความตระหนัก/ความรับผิดชอบของผู้บริโภค และการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับครัวเรือน โดยจะเกิดประโยชน์ทั้งการลดขยะเปียก/ขยะเศษอาหาร การลดงบประมาณในการจัดการขยะ อีกทั้งสามารถลดก๊าซเรือนกระจกที่จะปล่อยสู่ชั้นบรรยากาศ ผ่านเครือข่ายความร่วมมืออาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเป็นผู้ขับเคลื่อนกิจกรรมเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ซึ่งในปี พ.ศ. 2566 นี้ ได้ส่งเสริมการนำขยะบรรจุภัณฑ์กลับมาใช้ใหม่อีกด้วย การจัดการขยะอันตรายชุมชน การผลักดันการดำเนินการรวมกลุ่มพื้นที่ในการจัดการมูลฝอย (Clusters) ขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น และให้มีการขยายไปยังเจ้าภาพเพื่อให้เกิดผลการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม และระบบสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการขยะเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ

2.3.5.2 พันธกิจ

1) ส่งเสริมให้มีการจัดการขยะตั้งแต่ระยะต้นทาง กลางทาง และปลายทาง มีส่วนร่วมในการ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มุ่งผลสู่การขับเคลื่อน Sustainable Development Goals: SDGs

2) ขับเคลื่อนและสนับสนุนการดำเนินการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน ให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล ข้อเสนอของนายกรัฐมนตรีแผนขยะประเทศฉบับที่ 2 แผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

3) ส่งเสริมให้เกิดการลดการเกิดขยะมูลฝอยทุกวิถีทาง ตั้งแต่การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่า มุ่งเน้นการลดใช้ถุงพลาสติกและโฟม ซ้ำหรือใช้ผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการคัดแยกตั้งแต่ต้นทาง โดยใช้หลัก 3Rs: Reduce, Reuse และ Recycle หรือ 3ช: ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่

4) สนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพในการเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอยชุมชน เพื่อนำไปกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

5) สนับสนุนและส่งเสริมในการรวมกลุ่มพื้นที่ในการจัดการมูลฝอย (Clusters) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และการมอบหมายให้เอกชนเป็นผู้ดำเนินการเก็บ ขน และกำจัดขยะมูลฝอย

6) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม/ภาคประชาชน

7) เพื่อเป็นกรอบและทิศทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในปิงบประมาณ พ.ศ. 2566 ของกระทรวงมหาดไทย ทั้งในส่วนราชการระดับส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค รวมไปถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

8) เพื่อให้มีแนวทางให้เกิดการบูรณาการ การดำเนินงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานในสังกัดกระทรวงมหาดไทย กับหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคม/ภาคประชาชน

9) เพื่อเป็นแผนปฏิบัติการให้จังหวัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ และสามารถดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.5.3 กรอบแนวคิดการดำเนินการและการกำหนดเป้าหมาย

1) กำหนดเป้าหมายโดยยึดจากแผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 - 2570)

2) วิเคราะห์ปัญหาจากสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศ แนวนโยบายของกระทรวงมหาดไทย ข้อเสนอแนะจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานการตรวจเงินแผ่นดิน เป็นต้น เพื่อนำมาเป็นฐานคิดในการสร้างมาตรการแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชน (Area -Base Problems)

3) กำหนดกรอบการดำเนินงาน 3 ขั้นตอนในการวางแผนและกำหนดมาตรการ คือ ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง

- ต้นทาง —> ลดปริมาณและคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด
- กลางทาง —> เพิ่มประสิทธิภาพการเก็บขนขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- ปลายทาง —> ขยะมูลฝอยได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

4) การนำหลัก 3Rs: Reduce Reuse และ Recycle หรือ 3ช: ใช้น้อย ใช้น้ำ และ นำกลับมาใช้ใหม่ และหลักประชารัฐ ประกอบด้วย ภาคราชการ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา ภาคศาสนา ภาคประชาสังคมและ ภาคประชาชน มาใช้ในการแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชน

5) การนำกรอบนโยบายสำคัญของรัฐบาลมาใช้ในการกำหนดแนวทางการดำเนินการ

2.3.5.4 เป้าประสงค์ของแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566

- 1) ขยะมูลฝอยมีการนำไปใช้ประโยชน์เพิ่มขึ้น และส่งเสริมการคัดแยกขยะในชุมชน
- 2) ขยะอินทรีย์ครัวเรือนได้รับการบริหารจัดการและนำไปใช้ประโยชน์
- 3) ขยะมูลฝอยได้รับการบริหารจัดการเพิ่มขึ้น ในการรวบรวม เก็บขนขยะ และกำจัดอย่างมีประสิทธิภาพ
- 4) ของเสียอันตรายชุมชนได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องเพิ่มขึ้น
- 5) มูลฝอยติดเชื้อได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพิ่มขึ้น
- 6) ประชาชนในพื้นที่มีความตระหนักและความเข้าใจในการจัดการขยะที่ต้นทางเพิ่มขึ้น เพื่อลดปัญหาปริมาณในการจัดการ ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการเกิดก๊าซเรือนกระจก

7) ผู้สมัครสมาชิกอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) เพิ่มขึ้น และมีกิจกรรมที่ส่งเสริมสิ่งแวดล้อมและพัฒนา สภาพแวดล้อมชุมชน

8) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ระบบสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการขยะอย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.5.5 ตัวชี้วัดตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 ดังตาราง 2

ตาราง 2 ตัวชี้วัดตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566

เป้าประสงค์	เป้าหมาย (ร้อยละ)
1. ด้านการจัดการขยะต้นทาง	
1.1 ทุกครัวเรือน เข้าร่วมเครือข่าย “อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก” (อถล.)	100
1.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการนำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ประโยชน์อย่างน้อย 4 ครั้งต่อปี	100
1.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ครอบคลุมครัวเรือน	100
1.4 จังหวัดมีการสุ่มตรวจทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	100
2. ด้านการจัดการขยะกลางทาง	
2.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยแบบแยกประเภท ในที่สาธารณะ และ/หรือสถานที่ท่องเที่ยวทุกแห่ง	100
2.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดเก็บขนขยะมูลฝอยแยกประเภท	70
2.3 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการขนของเสียอันตรายชุมชนไปยังจุดรวบรวมของเสียอันตรายของจังหวัด	90
2.4 หมู่บ้าน/ชุมชน มีการติดตั้งถังขยะ หรือจุดรวบรวมมูลฝอยติดเชื้อชุมชน	90
3. ด้านการจัดการขยะปลายทาง	
3.1 ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง	75

ตาราง 2 ตัวชี้วัดตามแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566
(ต่อ)

เป้าประสงค์	เป้าหมาย (ร้อยละ)
3.2 องค์รปกครองส่วนท้องถิ่นในกลุ่มพื้นที่การจัดการมูลฝอย (Clusters)	65
3.3 มีของเสียอันตรายชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง	85
3.4 อบท. มีการส่งมูลฝอยติดเชื้อไปจัดการอย่างถูกต้อง	100
4. ด้านการบริหารจัดการ	
4.1 องค์รปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยขององค์รปกครองส่วนท้องถิ่น [รายปี (มผ.1) และรายเดือน (มผ.2)]	100
4.2 มีการนำเสนอเรื่องการบริหารจัดการขยะ เข้าสู่วาระการประชุม คณะกรรมการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอยจังหวัด หรือคณะกรรมการจังหวัด หรือที่ประชุมผู้บริหารองค์รปกครองส่วนท้องถิ่นทุกเดือน	100

ที่มา: แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566

2.3.5.6 มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

1) มาตรการการส่งเสริมให้ประชาชนมีการจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน กระทรวงมหาดไทยกำหนดนโยบายการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อบรรลุเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกและการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศตาม นโยบายของรัฐบาลที่พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีได้กล่าวถ้อยแถลงในการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ 26 (COP26) ณ เมืองกลาสโกว์ สหราชอาณาจักร เมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 ว่าประเทศไทยพร้อมยกระดับการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเต็มที่ทุกวิถีทางเพื่อบรรลุเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอน ภายในปี พ.ศ. 2593 (ค.ศ. 2050) และบรรลุเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ได้ในปี พ.ศ. 2608 (ค.ศ. 3151) และในการประชุมคณะอนุกรรมการพิจารณาโครงการและกิจกรรมลดก๊าซเรือนกระจก ครั้งที่ 13- 4 พ.ศ. 2562 เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2562 ได้มีมติเห็นชอบการขึ้นทะเบียนของโครงการถังขยะเปียกลดโลกร้อนขององค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น ประเทศไทย ตามโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจตามมาตรฐานของประเทศไทย (T-VER) ของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยในขั้นตอนต่อไปเป็นการทวนสอบเพื่อรับรองคาร์บอนเครดิตในระยะเวลา 7 ปี นับจากวันเริ่มโครงการคือวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 ซึ่งต้องเก็บข้อมูล จำนวนประชากรเด็กเล็ก และนักเรียนที่มีการจัดทำถังขยะเปียกเป็นรายเดือน ระยะเวลาทั้งสิ้น 7 ปี กระทรวงมหาดไทยจึงได้แจ้งจังหวัดให้แจ้งอำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง สํารวจและจัดทำข้อมูลถังขยะเปียกในระดับครัวเรือน โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กใน สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเตรียมความพร้อมของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการ โดยอาจมอบหมายให้อาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) เป็นผู้ดำเนินการสำรวจและเก็บข้อมูลประเภทครัวเรือน ครูเป็นผู้ดำเนินการสำรวจและเก็บข้อมูลประเภทโรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ครูผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ดำเนินการสำรวจ และเก็บข้อมูลประเภทศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้บันทึกข้อมูลในระบบสารสนเทศ (กระทรวงมหาดไทย, 2565)

(1.1) แผนปฏิบัติการ 100 วัน (1 ตุลาคม พ.ศ. 2565 – 20 มกราคม พ.ศ. 2566)
รายละเอียดดังนี้

(1.1.1) เป้าหมาย

1. ทุกจังหวัดจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ครบทุกครัวเรือน ภายในวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2565
2. จังหวัดนําร่อง 4 จังหวัด (จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดลำพูน จังหวัดอำนาจเจริญ และจังหวัดเลย) มีความพร้อมในการทวนสอบในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2565
3. ทุกจังหวัดมีความพร้อมในการทวนสอบรอบถัดไปในต้นปี พ.ศ. 2566

(1.1.2) รายละเอียดของแผนปฏิบัติการ

1. กำหนดเป้าหมายความพร้อมในการทวนสอบของจังหวัด โดยให้มีจังหวัดที่มีความพร้อม รับการทวนสอบนําร่อง 3 จังหวัดตามแผนปฏิบัติการของกระทรวงมหาดไทยเพื่อรับการทวนสอบในห้วง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2565 และให้ทุกจังหวัดมีความพร้อมครบ 76 จังหวัด ภายในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2566
2. ให้มีการลงพื้นที่เพื่อติดตาม ตรวจสอบ ติดตาม หรือจัดกิจกรรมในพื้นที่ให้แก่ผู้บริหาร กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในแต่ละเดือน โดยเป็นพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ
3. ให้มีการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์กระตุ้น หรือสร้างความตื่นตัวแก่สาธารณชนเป็นวงกว้าง ร่วมกับภาครัฐ หรือเอกชนโดยตลอด

4. ให้มีการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์กระตุ้น หรือสร้างความตื่นตัวในจังหวัด โดยให้ทุกจังหวัดจัดกิจกรรมระดับจังหวัด จำนวน 1 กิจกรรม ภายใน 3 เดือนแรก (ตุลาคม-ธันวาคม พ.ศ. 2565)

5. ให้มีการนำเสนอผลงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ ตามโครงการถึงขยะเปียกลดโลกร้อนใน Website กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทุกเดือนทุก จังหวัด

6. ให้มีการนำเสนอผลงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ ตามโครงการถึงขยะเปียกลดโลกร้อนในสื่อต่างๆ เป็นประจำทุกเดือน

7. กำหนดรูปแบบสัญลักษณ์ หรือแผ่นป้ายของโครงการถึงขยะเปียกลดโลกร้อน เพื่อประชาสัมพันธ์ ณ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด และ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงจัดทำแผ่นภาพ โหมบายเคลื่อนที่ แบบจำลองต่าง ๆ

8. จัดตั้งศูนย์ข้อมูลประชาสัมพันธ์โครงการถึงขยะเปียกลดโลกร้อนของกรม ส่งเสริม การปกครองท้องถิ่น แสดงที่มาของโครงการ ความสำเร็จต่าง ๆ

9. กำหนดการจัดทำถึงขยะเปียกลดโลกร้อน อยู่ในตัวชี้วัดแผนจังหวัดสะอาด ประจำปี พ.ศ. 2566 และตัวชี้วัดของท้องถิ่นจังหวัด

(1.2) แผนปฏิบัติการต่อเนื่องปี พ.ศ. 2566 รายละเอียดดังนี้

1. ให้มีการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์กระตุ้น หรือสร้างความตื่นตัวในจังหวัด โดยให้ ทุกจังหวัดจัดกิจกรรมระดับจังหวัด อย่างน้อย 1 กิจกรรมทุก ๆ 3 เดือน เพื่อให้มีการจัดทำถึงขยะ เปียก ลดโลกร้อน และใช้งานจริง ถูกต้องและต่อเนื่อง

2. ให้มีการลงพื้นที่เพื่อติดตาม ตรวจสอบ หรือจัดกิจกรรมในพื้นที่ให้แก่ผู้บริหาร กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในแต่ละเดือน โดยเป็นพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ

3. ให้มีการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์กระตุ้น หรือสร้างความตื่นตัวแก่สาธารณชน เป็นวงกว้าง ร่วมกับภาครัฐ หรือเอกชน ในส่วนกลางอย่างน้อย 1 กิจกรรมทุก ๆ 3 เดือน

4. ให้มีการนำเสนอผลงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จ ตามโครงการถึงขยะเปียกลดโลกร้อนใน เว็บไซต์กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นเป็นประจำทุกเดือน ทุกจังหวัด

5. ให้มีการนำเสนอผลงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จตาม โครงการถึงขยะเปียกลดโลกร้อนในสื่อต่าง ๆ เป็นประจำทุกเดือน

6. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์โครงการถึงขยะเปียกลดโลกร้อน เพื่อเผยแพร่ผ่านภาคี เครือข่าย สื่อสารมวลชนทั้งส่วนกลาง และสื่อในพื้นที่ทุกช่องทาง

2) มาตรการการดำเนินงานตามแผนรณรงค์ “แยกก่อนทิ้ง” เพื่อขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยใช้หลักการ 3Rs จะส่งผลถึงขั้นตอนการกำจัดขยะปลายทาง ช่วยให้การกำจัดขยะง่ายขึ้น และลดต้นทุนการกำจัดขยะลง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ควรจัดทำป้ายกำหนดสีเพื่อแยกขยะใส่ถุงจำนวน 4 ประเภท สำหรับขยะจากครัวเรือน และตั้งถังขยะ 2 สี คือ สีเหลืองสำหรับขยะรีไซเคิล และสีน้ำเงินสำหรับขยะทั่วไป ส่วนขยะในพื้นที่สาธารณะ แนวทางในการจัดเก็บและการกำจัดขยะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพิจารณาเลือกใช้วิธีที่เหมาะสม กระทรวงมหาดไทย โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงได้จัดทำแผนรณรงค์ “แยกก่อนทิ้ง” ขึ้น เพื่อขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน และเพื่อสร้างแรงกระตุ้นให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยให้ถูกต้องตามหลักวิชาการตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง โดยให้จังหวัด อำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น หมู่บ้าน/ชุมชน และประชาชนในทุกครัวเรือนร่วมดำเนินการตามแผน ซึ่งมีขั้นตอนและแนวทางการดำเนินการ ดังนี้

(2.1) กระทรวงมหาดไทย

(2.1.1) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

1. อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติตามแผน และประสานการปฏิบัติงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
2. ติดตามผลการดำเนินงานและสรุปรายงานผู้บังคับบัญชา
3. ให้คำปรึกษา แนะนำการดำเนินงานของจังหวัด อำเภอ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
4. ให้ผู้ตรวจราชการกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดเป็นประเด็นในการตรวจ ติดตามการปฏิบัติตามแผนในระดับองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น

(2.1.2) สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย

1. ร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในการขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการ
2. ร่วมกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นในการรณรงค์ให้ประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรม “แยกก่อนทิ้ง” และ “ทิ้งให้ถูกที่”
3. ให้ผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย กำหนดเป็นประเด็นในการตรวจติดตามการปฏิบัติตามแผนในพื้นที่

(2.1.3) กรมการปกครอง

1. สนับสนุนการปฏิบัติตามแผน โดยกำกับให้นายอำเภอ ปลัดอำเภอ และคณะกรรมการหมู่บ้านร่วมปฏิบัติตามแผน

2. ให้ผู้ตรวจราชการกรมการปกครองกำหนดเป็นประเด็นในการตรวจติดตามการปฏิบัติตามแผนในระดับอำเภอ หมู่บ้าน/ชุมชน

(2.2) จังหวัด

(2.2.1) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งมอบหมายให้รองผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นหัวหน้าคณะทำงาน กลุ่ม Clusters แต่ละพื้นที่ในเขตพื้นที่ที่รับผิดชอบให้ครบทุกกลุ่ม Clusters และรายงานให้กระทรวงมหาดไทยทราบ

(2.2.2) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดประชุมผู้เกี่ยวข้องและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อชี้แจงแผนฯ พิจารณากำหนดเวลา เป้าหมายและกิจกรรมในการคัดแยก และการเก็บขนขยะแยกประเภทของจังหวัด เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจภาพรวมของกิจกรรมการบริหารจัดการขยะและกรอบระยะเวลาดำเนินการ

(2.2.3) เริ่มการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้ การคัดแยกขยะในครัวเรือน โรงเรียน วัด ที่สาธารณะ ห้างร้าน และร้านค้าในหมู่บ้าน

(2.2.4) จังหวัดกำหนดและประกาศแผน เป้าหมายและกิจกรรม ในการคัดแยกขยะ และการเก็บขนขยะแยกประเภท เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่งภายในจังหวัดถือเป็นเป้าหมาย ในการดำเนินการร่วมกัน

(2.2.5) ให้ทุกจังหวัดจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมและมูลฝอยจังหวัดร่วมกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าภาพ Clusters ในทุกกลุ่ม Clusters เพื่อให้ได้ข้อสรุปดังนี้

1. ทบทวนและยืนยันการรวมกลุ่มพื้นที่ Clusters ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นที่สิ้นสุด สำหรับในพื้นที่เกาะเป้าหมายที่มีปัญหาขยะมูลฝอยตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นกำหนดให้จังหวัด กำหนดให้เป็น Clusters เฉพาะ

2. ยืนยันจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในกลุ่ม Clusters และจำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ไม่อยู่ในกลุ่ม Clusters ใด แล้วรายงานให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบ

(2.2.6) จังหวัดจัดกิจกรรมเพื่อเริ่มต้นปฏิบัติการตามแผนรณรงค์ “แยกก่อนทิ้ง”

(2.2.7) ให้จังหวัดจัดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในกลุ่ม Clusters ลงนามในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละกลุ่ม Clusters หลังจากที่ได้ข้อสรุปการรวมกลุ่ม Clusters ตามข้อ 2.2.5 แล้วรายงานให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบภายใน กำหนดเวลา

(2.2.8) ให้จังหวัดมีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานกลุ่ม Clusters โดยมีรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมายตามข้อ 2.2.1 เป็นหัวหน้าคณะทำงาน และจัดให้มีการประชุมคณะทำงานกลุ่ม Clusters เพื่อพิจารณาให้ได้อัตราการเลือกใช้นโยบายหรือวิธีการกำจัดขยะมูลฝอยภายในทุกกลุ่ม Clusters ในจังหวัด โดยให้จังหวัดสรุปรายงานผลให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นทราบภายในกำหนดเวลา

(2.2.9) เร่งรัดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเจ้าภาพ Clusters ส่งแผนดำเนินการกำจัด ขยะมูลฝอยตามข้อ 2.2.8 ให้จังหวัด

(2.2.10) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกำกับ ติดตาม และเร่งรัดการดำเนินการต่างๆ ให้เป็นไปตามเป้าหมายและกรอบระยะเวลาที่กำหนดในแผน

(2.3) อำเภอ

(2.3.1) เมื่อได้มีการประชุมรับมอบนโยบายจากจังหวัดแล้วให้นายอำเภอจัดประชุมผู้บริหาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และกำนันทุกตำบลเพื่อชี้แจงแนวทางขั้นตอน วิธีการบริหารจัดการขยะมูลฝอย เพื่อให้ทุกหมู่บ้าน/ชุมชน ร่วมดำเนินการ

(2.3.2) ดำเนินการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะในครัวเรือน โรงเรียน วัด ที่สาธารณะ ห้างร้าน ร้านค้าในหมู่บ้าน เป็นต้น โดยให้นายอำเภอเริ่มต้นการรณรงค์ และ ประชาสัมพันธ์ภายในกำหนดเวลาที่จังหวัดกำหนด

(2.3.3) กำกับ ติดตามและเร่งรัดการดำเนินการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอ ให้เป็นไปตามเป้าหมายในแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของจังหวัด

(2.3.4) ในวันประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ให้นายอำเภอประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มอบหมายให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำการรณรงค์ให้ทุกครัวเรือนมีถังขยะอินทรีย์ และให้ทุกหมู่บ้าน/ชุมชน ใช้หลักการ 3ช: ใช้น้อยใช้ซ้ำนำกลับมาใช้ใหม่ ในการบริหารจัดการขยะ

(2.3.5) ให้นายอำเภอ ดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมกันกำหนดให้ทุกหมู่บ้าน/ชุมชน มีจุดรวบรวมขยะอันตรายชุมชนที่ปลอดภัยเหมาะสม และประชาสัมพันธ์ ให้ทุกหมู่บ้าน/ชุมชน นำขยะอันตรายชุมชนไปรวบรวมไว้รอการเก็บขน

(2.4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

(2.4.1) องค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้ดำเนินการจัดการขยะอันตรายชุมชนตามแนวทางที่กำหนด ไว้แล้ว ตามหนังสือชักชวนแนวทางการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการ “ประเทศไทยไร้ขยะ” ตามแนวทาง “ประชารัฐ” ระยะ 1 ปี (พ.ศ. 2559-2560) เช่น การตั้งจุดรวบรวมขยะอันตรายชุมชน

(2.4.2) เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล

1. การบริหารจัดการขยะมูลฝอย

1) เมื่อได้มีการประชุมรับมอบนโยบายจากจังหวัดแล้ว ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดประชุมข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้างที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และเจ้าหน้าที่เก็บขน ให้ทราบแนวทาง ขั้นตอน วิธีการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ตลอดจนแนวทางในการคัดแยกขยะ

2) กำหนดแนวทางหรือวิธีการจัดทำสัญลักษณ์แยกประเภทขยะ เพื่อความสะดวก ในการจัดเก็บขยะของเจ้าหน้าที่เก็บขยะ เช่น การใช้ถุงขยะสีแยกประเภท หรือการใช้สติ๊กเกอร์สีแยกประเภท ติดที่ถุงขยะ หรือการใช้เชือกสีแยกประเภทมัดปากถุงขยะ หรือการติดเทปกาวสีแยกประเภทที่ถุงขยะ เป็นต้น และดำเนินการประชาสัมพันธ์ให้ครัวเรือนในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับรู้ร่วมกัน

3) เริ่มการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้และส่งเสริมการสร้างวินัย “แยกก่อนทิ้ง” และหลักการ 3ช: ใช้น้อย ใช้ซ้ำ นำกลับมาใช้ใหม่ ภายในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ

4) จัดกิจกรรมเพื่อเริ่มต้นการปฏิบัติตามแผนรณรงค์ “แยกก่อนทิ้ง”

5) จัดทำสัญลักษณ์กำหนดจุดรวบรวมขยะแยกประเภทในหมู่บ้าน/ชุมชน เช่น การจัดทำป้าย ปักธง หรือสัญลักษณ์อื่น ๆ เป็นต้น ตามตัวอย่างหรือตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

6) จัดทำประกาศหลักเกณฑ์ วัน เวลาในการเก็บขน ระบบขนส่งขยะ วิธีการคัดแยก เส้นทางในการเก็บขน จุดรวบรวมขยะ รวมถึงการบริหารจัดการขยะอินทรีย์ ขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล และขยะอันตรายชุมชน และประกาศเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบรับรู้โดยทั่วกัน เช่น เสียงตามสาย หอกระจายข่าว ป้ายประชาสัมพันธ์ การเคาะประตูบ้าน เป็นต้น

7) ให้จัดทำถังขยะแยกประเภท และนำไปวางตั้งไว้ในพื้นที่สาธารณะอย่างน้อย จุดละ 2 ถัง ประกอบด้วย ถังขยะสีน้ำเงินสำหรับขยะทั่วไป และถังขยะสีเหลืองสำหรับขยะรีไซเคิล ตามตัวอย่างหรือตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

8) รณรงค์และให้คำแนะนำให้ทุกครัวเรือนในเขตพื้นที่รับผิดชอบมีถังขยะอินทรีย์ทุกครัวเรือน กรณีครัวเรือนไม่มีพื้นที่จัดทำถังขยะอินทรีย์ ให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล จัดให้มีจุดรวบรวมขยะอินทรีย์ ตามตัวอย่างหรือตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่

2. การสร้างการรับรู้และส่งเสริมการสร้างวินัย “แยกก่อนทิ้ง”

1) จัดให้มีการอบรมผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ให้ความรู้วิธีการคัดแยกขยะ วัสดุรีไซเคิล ขยะอินทรีย์ และขยะอันตราย

2) จัดให้มีการอบรมครูในโรงเรียนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องการบริหารจัดการขยะในครัวเรือนและการแยกขยะก่อนทิ้ง เพื่อให้ถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียน และให้นักเรียนนำไปถ่ายทอดให้กับผู้ปกครอง และนำไปปฏิบัติในหมู่บ้าน/ชุมชน

3) ร่วมกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อบรมให้ความรู้แก่ผู้แทนครัวเรือนในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบ หรือร่วมกันเรื่องวัน เวลา และกำหนดเส้นทางการเก็บขน รวมถึงจัดรวบรวมขยะ การบริหารจัดการขยะอินทรีย์ ขยะทั่วไป ขยะรีไซเคิล และขยะอันตรายชุมชน เพื่อนำไปประกอบการจัดทำประกาศ

(2.5) หมู่บ้าน/ชุมชน

(2.5.1) กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน/ผู้นำชุมชน และคณะกรรมการชุมชน ทำการรณรงค์ให้ความรู้แก่ครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน ให้เข้าใจหลักการบริหารจัดการขยะโดยใช้หลักการ 3ช: ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่

(2.5.2) ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดให้มีจุดรวบรวม และคัดแยกขยะในหมู่บ้าน/ชุมชน

(2.5.3) ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำถังขยะอินทรีย์รวมของหมู่บ้าน/ชุมชน และรณรงค์ ให้ครัวเรือนในหมู่บ้าน/ชุมชน จัดทำถังขยะอินทรีย์ภายในบ้านเรือน ตามตัวอย่างหรือตามความเหมาะสม ของแต่ละพื้นที่

(2.6) การติดตามผล

(2.6.1) กระทรวงมหาดไทย โดยผู้ตรวจราชการกระทรวงมหาดไทย ติดตามผลการดำเนินงานกับจังหวัด

(2.6.2) กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยผู้ตรวจราชการกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ติดตามความก้าวหน้าการดำเนินงานของสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัด

(2.6.3) กรมการปกครอง โดยผู้ตรวจราชการกรมการปกครอง ติดตามความก้าวหน้าของอำเภอ หมู่บ้าน/ชุมชน

(2.6.4) ระดับจังหวัด โดยรองผู้ว่าราชการจังหวัดที่ได้รับมอบหมายให้เป็นหัวหน้าติดตาม ให้ข้อเสนอแนะ แก้ไขปัญหา อุปสรรค ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกับอำเภอ

3) มาตรการการลดปริมาณและคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด (ต้นทาง) เพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ มีประสิทธิภาพและนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ รวมทั้งเพื่อป้องกันและควบคุมการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทาง มีแนวทางการจัดการดังนี้

(3.1) การใช้หลักการ 3Rs: Reduce, Reuse และ Recycle หรือ 3ช: ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่

(3.2) การคัดแยกขยะมูลฝอยที่ต้นทาง หรือแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอย สนับสนุนและขยายผลให้ประชาชนมีการจัดการขยะมูลฝอยที่ต้นทาง หรือแหล่งกำเนิดมูลฝอย ตั้งแต่ระดับครัวเรือน สถานศึกษา สถานประกอบการ สถานที่ราชการ ศาสนสถาน สถานบริการต่าง ๆ ทั้งในชุมชน และสถานที่ท่องเที่ยว เพื่อลดปริมาณ การเกิดขยะมูลฝอย ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ เกิดกลไกการคัดแยกขยะมูลฝอย และการนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่ให้มากที่สุด ดังนี้

(3.2.1) คัดแยกขยะทั่วไปออกจากขยะรีไซเคิลหรือขยะ ที่นำกลับมาใช้ใหม่ โดยบรรจุขยะทั่วไป ลงในถุงขยะสีน้ำเงิน และขยะรีไซเคิลหรือขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่บรรจุลงในถุงขยะสีเหลือง หรือถุง ที่มีสัญลักษณ์หรือข้อความระบุอยู่บนถุงก็ได้

(3.2.2) คัดแยกขยะทั่วไปออกจากขยะรีไซเคิลหรือขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่และขยะเศษอาหารหรือ ขยะอินทรีย์ โดยบรรจุขยะทั่วไปลงในถุงขยะสีน้ำเงินขยะรีไซเคิลหรือขยะที่นำกลับมาใช้ใหม่บรรจุลงในถุงขยะสีเหลือง และขยะเศษอาหารหรือขยะอินทรีย์บรรจุลงในถุงขยะสีเขียว และขยะพิษ หรืออันตราย จากชุมชนบรรจุลงในถุงขยะสีส้มหรือถุงที่มีสัญลักษณ์หรือข้อความระบุอยู่บนถุงก็ได้

(3.3) การจัดการขยะโดยเครือข่าย “อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.)” เป็นเครือข่ายที่เกิดขึ้นจากความร่วมมือของบุคคลที่มีความสนใจ มีความสมัครใจ มีความเสียสละ และอุทิศตนในการทำงานด้านการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย การปกป้อง และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นของตนเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อร่วมมือกันในการวางแผนและเลือกวิธีการจัดการมูลฝอยในหมู่บ้าน/ชุมชน ตั้งแต่การส่งเสริมสนับสนุนการลด การเกิดขยะมูลฝอย การคัดแยกขยะมูลฝอย การใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย การจัดกิจกรรมร่วมกันในชุมชน เช่น การจัดตั้ง ธนาคารขยะ การจัดตลาดนัดขยะ การเชิญชวนเอกชนเข้ามารับซื้อขยะในหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นกระบอกเสียง ในการสร้างความรู้และความเข้าใจแก่ประชาชนในการคัดแยกขยะและการใช้ประโยชน์จากขยะมูลฝอย จัดกิจกรรมร่วมกันในการทำความสะอาดในวันสำคัญต่างๆ การส่งเสริมการเลี้ยงไส้เดือนดิน การทำปุ๋ยหมัก ฯลฯ สำหรับการจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและบริบทของแต่ละพื้นที่ ในปี พ.ศ. 2565 กระทรวงมหาดไทยได้มีแนวทางการจัดกิจกรรมให้เครือข่าย “อาสาสมัครท้องถิ่น รักโลก (อถล.)” เข้าร่วมโดยแบ่งเป็น 4 ไตรมาส ตามช่วงฤดูกาล และปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงเวลา รายละเอียดตามตารางปฏิทินแนวทางการจัดกิจกรรมสำหรับอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ซึ่งสามารถนำมาเป็นตัวอย่างในการจัดกิจกรรมปีต่อไป

4) มาตรการเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บขนขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (กลางทาง) เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการจัดระบบการเก็บรวบรวมและขนส่งขยะมูลฝอย ประเภทต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่การกำจัดขยะมูลฝอยต่อไปได้มีแนวทางการดำเนินการดังต่อไปนี้

(4.1) การจัดวางภาชนะรองรับขยะแบบแยกประเภท อย่างน้อย 2 ประเภท ไว้ในสถานที่สาธารณะ ให้เพียงพอและเหมาะสมกับประเภทปริมาณมูลฝอย และกิจกรรมในสถานที่นั้น ๆ ได้แก่ ภาชนะรองรับขยะมูลฝอยทั่วไปเป็นสีน้ำเงิน ภาชนะรองรับขยะมูลฝอยรีไซเคิลหรือขยะมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่เป็นสีเหลืองสำหรับพื้นที่ที่ต้องการเน้นในเรื่องความปลอดภัย อาจจัดให้มีภาชนะรองรับมูลฝอยที่มีลักษณะโปร่งใสก็ได้ โดยขอให้มีสัญลักษณ์ที่บ่งบอกประเภทของขยะโดยชัดเจน รวมถึงภาชนะเดิมที่สามารถดัดแปลงได้ สำหรับในพื้นที่ของเอกชนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อกำหนดท้องถิ่นเพื่อให้เจ้าของ หรือผู้ครอบครองสถานที่ของเอกชนที่เปิดให้ประชาชนเข้าไปได้ ต้องจัดให้มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอย ให้เพียงพอและเหมาะสมกับประเภท ปริมาณขยะมูลฝอย และกิจกรรมในสถานที่แห่งนั้น โดยอย่างน้อยต้องมีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตรายจากชุมชน ซึ่งพื้นที่ดังกล่าว ได้แก่ ปั้มน้ำมัน หอพัก โรงแรม ห้างสรรพสินค้า สถานที่จำหน่ายอาหาร ตลาดน้ำ/ตลาดนัด/ถนนคนเดิน สถานบันเทิง สถานที่ท่องเที่ยว และสถานพยาบาลของเอกชน ฯลฯ

(4.2) กำหนดจุดหรือสถานที่รวบรวม “ขยะอันตรายจากชุมชน” โดยการจัดวางภาชนะรองรับขยะพิษ หรือขยะอันตรายจากชุมชนไว้ในพื้นที่ที่มีประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่นในหมู่บ้านหรือชุมชนแห่งนั้นอย่างน้อย 1 จุด

(4.3) กำหนดวัน เวลา สถานที่ และเส้นทางการเก็บขน ขยะมูลฝอยให้แก่ประชาชน และประชาสัมพันธ์ ชี้แจงให้ประชาชนทราบอย่างเปิดเผยผ่านสื่อประชาสัมพันธ์ต่างๆ เช่น เสียงตามสาย หอกระจายข่าว ป้ายประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

(4.4) จัดให้มีระบบการเก็บขนขยะมูลฝอยแยกประเภทอย่างน้อยให้มีการเก็บขนขยะเปียก แยกออก จากขยะทั่วไป โดยให้มียานพาหนะขนส่งขยะมูลฝอยที่เพียงพอ และดำเนินการตามมาตรฐาน ระเบียบและ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง

(4.5) จัดให้มีสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของสถานที่กำจัด ขยะมูลฝอย หากกระยะทางในการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยจากหมู่บ้าน/ชุมชน ห่างจากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย ควรจัดให้มีสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยเพื่อเป็นสถานที่ตั้งกลางระหว่างแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยกับสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย และเป็นที่พักหรือรวบรวมขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมได้จากในหมู่บ้าน/ชุมชน เพื่อลดระยะทางการขนส่งขยะมูลฝอยก่อนส่งไปยังสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกลจากสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเกิน

กว่า 40 กิโลเมตร หากจำเป็นต้องขนส่งขยะมูลฝอยไปกำจัดร่วมกับสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแห่งอื่น และไม่มียานพาหนะขนส่งขยะมูลฝอยเพียงพอที่จะขนส่งไปยังสถานที่กำจัด ควรจัดให้มีสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยเพื่อรวบรวมขยะมูลฝอยที่รอการขนส่งไปยังสถานที่กำจัดเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการขนส่ง โดยจะต้องพิจารณาตามความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

1) ระยะทางในการขนส่งขยะมูลฝอยไปยังศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวม 40-50 กิโลเมตร โดยต้องพิจารณาความคุ้มค่าในการขนส่งไปยังสถานที่กำจัดขยะมูลฝอย

2) การออกแบบและการก่อสร้างสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอยให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และมาตรฐาน หรือข้อกำหนดของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง หรือมาตรฐานอื่นที่ยอมรับได้

3) ความสามารถในการบริหารจัดการระดับท้องถิ่น และความพร้อมของบุคลากรในการดำเนินการ

(4.6) ออกข้อกำหนดท้องถิ่น เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการเก็บ ขน และกำจัดขยะมูลฝอย ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติม จนถึงปัจจุบัน กฎกระทรวง สุขลักษณะการจัดการมูลฝอยทั่วไป พ.ศ. 2560 พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 และประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการมูลฝอย พ.ศ. 2560 รวมทั้งอัตราค่าธรรมเนียมในการเก็บ ขน และกำจัดขยะมูลฝอย ตามกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมการออกใบอนุญาต หนังสือรับรองการแจ้ง และการให้บริการในการจัดการสิ่งปฏิกูลหรือมูลฝอย พ.ศ. 2559 (กระทรวงมหาดไทย, 2565)

กล่าวโดยสรุป แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 เป็นกรอบการดำเนินงานเพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการขับเคลื่อนตามเป้าประสงค์ ตัวชี้วัด ซึ่งแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการจัดการขยะต้นทาง ด้านการจัดการขยะกลางทาง และด้านการจัดการขยะปลายทาง เพื่อลดปริมาณขยะมูลฝอยและส่งเสริมการคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง รวมทั้งมีการจัดทำระบบเก็บขนขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และขยะมูลฝอยได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

2.3.6 การพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Environmental Health Accreditation: EHA)

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาการพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Environmental Health Accreditation: EHA) ด้านการจัดการมูลฝอย EHA: 4001 การจัดการมูลฝอยทั่วไป โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กรมอนามัย (2565) การรับรองคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Environmental Health Accreditation: EHA) เป็นกลไกและเครื่องกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นระบบทั้งองค์กร ทำให้องค์กรเกิดการเรียนรู้ มีการประเมินและพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยใช้กรอบแนวคิดมาจากการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award : PMQA) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เพื่อให้การดำเนินงานอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีคุณภาพและยั่งยืน อันจะนำไปสู่การลดความเสี่ยงด้านอนามัยสิ่งแวดล้อม และสร้างหลักประกันให้แก่ประชาชนที่จะได้รับการคุ้มครองด้านการบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างมีคุณภาพ เป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของชุมชนให้ดีขึ้นตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นพระราชบัญญัติที่ควบคุมดูแลเกี่ยวกับการอนามัยสิ่งแวดล้อมเพื่อคุ้มครองประชาชนด้านสุขภาพโดยครอบคลุมการดำเนินกิจการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสาธารณสุขของประชาชน ตั้งแต่ระดับครัวเรือน ชุมชน ตลอดจนกิจการขนาดเล็กและขนาดใหญ่

2.3.6.1 แนวทางการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Environmental Health Accreditation: EHA) ประจำปี งบประมาณ 2566 มีดังนี้

(1) กระบวนการรับรองคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Environmental Health Accreditation: EHA) กระบวนการรับรองคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อม เป็นการประเมินคุณภาพการบริหารจัดการกระบวนการเพื่อให้เกิดผลลัพธ์คุณภาพขององค์กร ขั้นตอนการดำเนินการ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อม

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสมัครเข้าร่วมโครงการพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัย สิ่งแวดล้อม โดยติดต่อไปยังสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ ศูนย์อนามัยที่ 1-12 เพื่อติดต่อขอรับ User Name และ Password ในการสมัครเข้าร่วมผ่านระบบ EHA Smart Web

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพระบบ บริการอนามัยสิ่งแวดล้อม ผ่าน 2 ช่องทาง ดังนี้

2.1) เรียนรู้ด้วยตนเองผ่าน EHA Smart Web

2.2) ศึกษาเอกสารคู่มือมาตรฐานการพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อม หรือที่เกี่ยวข้องหรือการอบรมหลักสูตรผู้ปฏิบัติงานพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Practitioners) /ชี้แจงทำความเข้าใจ/คำแนะนำเพิ่มเติมจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักงานสาธารณสุข อำเภอ ศูนย์อนามัยที่ 1-12 หรือกรมอนามัย

3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเมินตนเองตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด (รอบที่ 1) เพื่อค้นหาโอกาสในการปรับปรุง/พัฒนา (Opportunity For Improvement : OFI) ระบบคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมของหน่วยงาน

4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำ OFI ที่ได้มากำหนดเป็นตัวชี้วัด/แผนงานในการพัฒนาระบบ คุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมของหน่วยงาน

5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงานพัฒนาระบบคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมของหน่วยงาน

ขั้นตอนที่ 2 การประเมินตนเองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยดำเนินการดังนี้

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเมินตนเองตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด (รอบที่ 2) ผ่านระบบ EHA SMART WEB หลังจากดำเนินการพัฒนาระบบคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมของหน่วยงาน เพื่อเตรียมขอรับการตรวจประเมินจากคณะผู้ตรวจประเมิน (Auditors)

2) เมื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเมินตนเอง “ผ่าน” ตามเกณฑ์และเงื่อนไขที่กำหนด ให้จัดทำรายงานการประเมินตนเอง และจัดเตรียมเอกสารพร้อมหลักฐานที่เกี่ยวข้อง

2.1) กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประสงค์รับการประเมินแบบ Onsite ไม่จำเป็นต้องแนบไฟล์เอกสารหลักฐานเข้าสู่ระบบ เพียงคลิกเลือกประเด็นที่สมัคร และยืนยันการสมัครผ่านระบบ แต่ต้องจัดเตรียมรายงานผลการประเมินตนเองให้กับคณะผู้ตรวจประเมินระดับจังหวัด (Auditors) ผ่านสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ /สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด หรือหรือศูนย์อนามัยที่ 1-12 เพื่อให้คณะกรรมการตรวจประเมินพิจารณาเบื้องต้น หากพบว่าเอกสารไม่ครบถ้วน จะแจ้งให้จัดส่งเอกสารเพิ่มเติม

2.2) กรณีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประสงค์รับการประเมินแบบ online จะต้องจัดเตรียม และนำเข้าเอกสาร/หลักฐานเข้าสู่ระบบ โดยมีข้อแนะนำ คือ ให้แนบไฟล์ใน Google Drive เพราะ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถบริหารจัดการข้อมูลได้เอง กรณีหาก

ต้องการแนบไฟล์เอกสาร/หลักฐานในรูปแบบ .doc, .docx, .xls, .xlsx, .pdf, .zip ระบบจะทำการ Delete ข้อมูล ในวันที่ 30 กันยายนของทุกปี

2.3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยืนยันและแจ้งขอรับการประเมินรับรองจากกรมอนามัยโดยสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ/สาธารณสุขจังหวัด หรือศูนย์อนามัยที่ 1-12 ในพื้นที่ผ่านระบบ EHA Smart Web

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินและรับรองคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อม

1) คณะผู้ตรวจประเมินระดับจังหวัด (Auditors) ดำเนินการตรวจประเมินการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการตรวจสอบเอกสารอ้างอิงในแต่ละองค์ประกอบ สัมภาษณ์ และตรวจการปฏิบัติการบริการต่างๆ

2) สรุปผลการประเมินและแจ้งผลการประเมินรับรองคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบ

2.1) สรุปผลการตรวจประเมินคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตามประเด็นที่สมัคร

ก. กรณีผ่านการประเมินรับรองระดับพื้นฐาน กรมอนามัยจะดำเนินการขึ้นทะเบียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านการประเมินรับรอง และออก ใบรับรอง (E-certificate) ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ข. กรณีผ่านการประเมินรับรองระดับเกียรติบัตร กรมอนามัยจะดำเนินการขึ้นทะเบียนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ผ่านการประเมินรับรอง ออกใบรับรอง (E-certificate) และมอบใบเกียรติบัตรรับรอง ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ค. กรณีไม่ผ่านการประเมินรับรอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการปรับปรุง แก้ไขกระบวนการดำเนินงาน/รายงานตามที่คณะผู้ตรวจประเมิน (Auditor) ให้ ข้อเสนอแนะ และติดต่อขอรับการประเมินอีกรอบ (ภายในกรอบระยะเวลาที่กำหนด)

2.2 สรุปผลการประเมินคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามเกณฑ์คะแนนใน LPA (Local Performance Assessment)

2.3.6.2 เงื่อนไขการรับรอง EHA การรับรองคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีการดำเนินงาน “ผ่าน” ครอบคลุมเงื่อนไข ดังนี้ เงื่อนไขที่ 1 การบริหารจัดการการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (องค์ประกอบที่ 1-5) กำหนดค่าคะแนนรวมทุกองค์ประกอบ (คะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้าน) “ผ่าน” ร้อยละ 60 ขึ้นไป โดยใช้ผลการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สอ.-อปท.)

(Local Performance Assessment: LPA) ตามผลการประเมินในปีก่อนหน้าเป็นหลัก เงื่อนไขที่ 2 การจัดการกระบวนการด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมที่ขอรับการรับรองและผลลัพธ์การดำเนินงาน (องค์ประกอบที่ 6-7) ตามแบบประเมินมาตรฐานคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อม (EHA) “ผ่าน” เกณฑ์กระบวนการตามเงื่อนไขที่กำหนดในคู่มือมาตรฐานการปฏิบัติงานระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อม สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Standard Operating Procedure : SOP) และได้ผลลัพธ์การดำเนินงานตามมาตรฐานกระบวนการที่กำหนด ดังนี้

- คะแนน LPA (คะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้าน) ร้อยละ 60-79 คะแนน EHA ต่ำกว่า ร้อยละ 60 ไม่ผ่านเกณฑ์
- คะแนน LPA (คะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้าน) ร้อยละ 60-79 คะแนน EHA ร้อยละ 60 ขึ้นไป ผ่านเกณฑ์พื้นฐาน
- คะแนน LPA (คะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้าน) ร้อยละ 80 ขึ้นไป คะแนน EHA ร้อยละ 60-79 ผ่านเกณฑ์พื้นฐาน
- คะแนน LPA (คะแนนเฉลี่ยรวมทุกด้าน) ร้อยละ 80 ขึ้นไป คะแนน EHA ร้อยละ 80 ขึ้นไป ผ่านเกณฑ์เกียรติบัตร

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Environmental Health Accreditation: EHA) การจัดการมูลฝอย EHA: 4001 การจัดการมูลฝอยทั่วไป เพื่อเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดำเนินงานด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและใช้เป็นผลการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA)

2.3.7 พัฒนาการในการจัดการมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาพัฒนาการในการจัดการมูลฝอยชุมชนของประเทศไทยโดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ในปี พ.ศ. 2535 ประเทศไทยได้ร่วมลงนามเป็นสมาชิกในแผนแม่บทโลก (Agenda 21) ในการประชุมสุดยอดของโลกด้านสิ่งแวดล้อม (Earth Summit) ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล (สมพร แสงชัย, 2561) โดยสาระสำคัญในด้านการพัฒนาเมือง มี 4 ประเด็นหลัก ซึ่งหนึ่งใน 4 ประเด็น คือ รัฐบาลมีหน้าที่ต้องจัดการขยะมูลฝอยซึ่งถือเป็นการให้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานโดยยึดแนวทางการจัดการมูลฝอย ขององค์การสหประชาชาติ คือ แนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste Management) เป็นแนวคิดที่ยึดหลักการที่ว่า “ขยะมีมูลค่าทางเศรษฐกิจสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้” และการลดปริมาณบรรจุภัณฑ์ที่ใช้แล้ว (สำนักสิ่งแวดล้อม, 2558)

สำหรับการจัดการขยะมูลฝอยภายในประเทศไทย ในเชิงนโยบายรัฐบาลได้กำหนดพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ซึ่งเป็นกฎหมายในการควบคุมด้านมลพิษและได้กำหนดให้จัดทำนโยบายและแผนการการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ซึ่งเป็นแผนระยะยาวตามที่พระราชบัญญัตินี้ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 13 (1) เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในภาพรวมของประเทศในระยะ 20 ปี และถ่ายทอดเป็นแผนปฏิบัติการ คือ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นแผนระยะกลาง จัดทำต่อเนื่องกันเป็น 4 แผนๆ ละ 5 ปี และให้ทุกจังหวัดมีแผนหลักและแผนการจัดการขยะมูลฝอยและมีระบบการจัดมูลฝอยที่ถูกต้องเหมาะสม นอกจากนี้ยังมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยอีก 2 ฉบับ คือ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. 2535 สาระสำคัญจะเน้นควบคุมประชาชนมิให้ทิ้งสิ่งปฏิกูลหรือขยะมูลฝอยต่างๆ ผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับไม่เกิน 2,000 บาท เป็นต้น และอีกฉบับ คือ พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 34 ตอนที่ 65 ก หน้า 48) โดยให้อำนาจกับเจ้าพนักงานราชการส่วนท้องถิ่นในการควบคุมดูแล และอนุญาตกิจการที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน และเป็นผู้กำหนดวิธีการเก็บขน และกำจัดขยะมูลฝอย (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2552)

ในปี พ.ศ. 2547 ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นคณะทำงานของภูมิภาคเอเชียในการประชุมเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อมเมืองที่ยั่งยืน ณ Sheraton Tower ประเทศสิงคโปร์ เพื่อทำงานเกี่ยวกับเมืองที่มีสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน (ASEAN Working Group on Environmentally Sustainable Cities, (AWGESC) ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับขยะคือ Brown issues โดยกำหนดยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยตามโครงการ Clean Land ซึ่งมีเป้าหมาย คือ ให้แต่ละประเทศมีการจัดการขยะที่ดี ตั้งแต่การเก็บรวบรวม การกำจัดขยะทั่วไปและขยะอันตราย มีการลดปริมาณขยะและการนำขยะกลับมาใช้ใหม่ (สำนักสิ่งแวดล้อม, 2558) สำหรับการจัดการขยะมูลฝอยในประเทศไทยกรมควบคุมมลพิษได้กำหนดนโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขึ้น เพื่อให้สามารถจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง และสนองตอบต่อเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และเป็นแนวทางสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) โดยได้กำหนดนโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ได้แก่ การควบคุมการผลิตขยะมูลฝอยของประชาชน การสนับสนุนงบประมาณ บุคลากรและวิชาการแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้มีการจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจร สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความร่วมมือกันในการจัดการขยะมูลฝอย (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2552)

ในปี พ.ศ. 2550 สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้จัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550-2554 โดยได้กำหนดกรอบแนวคิดประเด็น

ยุทธศาสตร์ให้เป็นไปตามกรอบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) โดยมีเป้าหมายคือ รักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยลดอัตราการเกิดขยะมูลฝอยชุมชนโดยเฉลี่ยให้ไม่เกิน 1 กิโลกรัม/คน/วัน มีการนำขยะมูลฝอยชุมชนกลับมาใช้ประโยชน์ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30.0 และมีการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างถูกสุขลักษณะไม่น้อยกว่าร้อยละ 40.0 ของปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่เกิดขึ้นในการจัดการขยะมูลฝอยในปี พ.ศ. 2551 พบว่าขยะมูลฝอยทั้งหมดทั่วประเทศได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพียงร้อยละ 38.0 กรมควบคุมมลพิษ จึงมีนโยบายจัดทำโครงการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการขยะมูลฝอยจากชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาลนครจำนวน 23 แห่งทั่วประเทศ โดยมีเทศบาลที่มีสมรรถนะในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนด จำนวน 19 แห่ง นอกจากนี้กระทรวงพลังงานยังมีแหล่งกู่ผ่านธนาคารสำหรับผู้ประกอบการผลิตพลังงานทดแทน และเพื่อให้การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยเป็นไปอย่างต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2552 กรมควบคุมมลพิษได้กำหนดให้ ดำเนินการฟื้นฟูเพิ่มประสิทธิภาพระบบกำจัดขยะมูลฝอย พร้อมขยายการดำเนินการไปยังเทศบาลเมือง (กรมควบคุมมลพิษ, 2553) นอกจากนี้ยังได้จัดทำคู่มือสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น: การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจรเพื่อเน้นให้แต่ละท้องถิ่นมีการดำเนินการร่วมกัน และการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยใช้รูปแบบศูนย์การจัดการขยะมูลฝอยแบบครบวงจรเพื่อเป็นการลดภาระของรัฐบาลด้านการลงทุนและการจัดการขยะมูลฝอย (สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ, 2552)

ในปี พ.ศ. 2554 จากปริมาณขยะมูลฝอยเพิ่มสูงถึง 16 ล้านตันแต่ขยะมูลฝอยทั้งหมดได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพียง 5.64 ล้านตันหรือร้อยละ 35.0 ปริมาณขยะมูลฝอย แบ่งตามภูมิภาค พบว่า ภาคตะวันออกเฉิยเหนือและกรุงเทพมหานคร จะมีปริมาณขยะมูลฝอย มากที่สุด คือ 11,252 และ 9,237 ตันต่อวัน คิดเป็นร้อยละ 26.0 และ 21.0 ของปริมาณขยะทั่วประเทศ หากแบ่งตามพื้นที่การปกครอง พบว่า เขตเทศบาลมีปริมาณขยะมูลฝอยมากที่สุด คือ 17,475 ตันต่อวัน หรือ ร้อยละ 40.0 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมดทั่วประเทศ รองลงมา ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล กรุงเทพมหานครและเมืองพัทยา มีปริมาณขยะ 16,715, 9,237 และ 352 ตันต่อวัน หรือคิดเป็นร้อยละ 38.0 ร้อยละ 21.0 และร้อยละ 1.0 ตามลำดับ ในการกำจัดขยะในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถดำเนินการเก็บขนขยะมูลฝอยเองทั้งหมดและว่าจ้างบริษัทเอกชนเป็นผู้ดำเนินการกำจัดขยะอย่างถูกหลักวิชาการ โดยขยะมูลฝอยร้อยละ 60.0 ถูกนำไปกำจัด ณ สถานที่ฝังกลบอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 40.0 จะถูกส่งไปสถานีนขนถ่ายอ่อนนุช ซึ่งมีการหมักทำปุ๋ยที่สถานีนขนถ่ายร้อยละ 5.0 และอีกร้อยละ 35.0 จะถูกนำไปกำจัดที่สถานที่ฝังกลบอำเภอนวมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ในเขตเมืองพัทยาจะว่าจ้างบริษัทเอกชนเก็บ

ชนและกำจัดขยะอย่างถูกหลักวิชาการได้ทั้งหมด โดยนำไปกำจัด ณ สถานที่ฝังกลบเขาไม้แก้ว ส่วนในเขตเทศบาลขยะได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการเพียงร้อยละ 40.0 ของปริมาณขยะมูลฝอยทั้งหมดในเขตเทศบาลโดยขยะจะถูกส่งไปกำจัดที่ระบบกำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลที่ก่อสร้างอย่างถูกหลักวิชาการ และสามารถเดินระบบได้แล้ว 107 แห่งจากระบบกำจัดขยะมูลฝอยที่ก่อสร้างแล้วเสร็จ 127 แห่งทั่วประเทศ โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่มดังนี้ 1) ระบบฝังกลบขยะที่ถูกหลักวิชาการจำนวน 112 แห่ง สามารถเดินระบบได้ 94 แห่ง ส่วนใหญ่ยังคงประสบปัญหาการปฏิบัติงานเดินระบบและการบำรุงรักษาที่ไม่ถูกต้อง ส่วนที่เหลือมีระบบฝังกลบขยะมูลฝอยจำนวน 10 แห่งหยุดเดินระบบเนื่องจากประสบปัญหาขยะมูลฝอยเต็มพื้นที่หรือเกิดข้อร้องเรียน และอีก 8 แห่งก่อสร้างแล้วเสร็จแต่ไม่สามารถเดินระบบได้ เนื่องจากความไม่พร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือเกิดการต่อต้านจากประชาชน 2) ระบบผสมผสานเดินระบบอยู่ 11 แห่ง จาก 12 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลเวียงฝาง จังหวัดเชียงใหม่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดระยอง เทศบาลนครระยอง เทศบาลตำบลแม่สาย องค์การบริหารส่วนจังหวัดเชียงใหม่ เทศบาลเมืองหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ องค์การบริหารส่วนจังหวัดศรีสะเกษ เทศบาลตำบลศรีประจันต์ เทศบาลเมืองสิงห์บุรี เทศบาลตำบลศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย เทศบาลนครนครราชสีมา ส่วนระบบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดชลบุรียังคงหยุดเดินระบบ เนื่องจากการต่อต้านของประชาชน 3) ระบบเตาเผาเดินระบบอยู่ 2 แห่ง จาก 3 แห่ง ได้แก่ เทศบาลนครภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต และองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนเตาเผาของ เทศบาลเมืองเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี หยุดเดินระบบชั่วคราวเพื่อซ่อมแซมระบบส่วนการกำจัดขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลองค์การบริหารส่วนจังหวัดและองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นผู้รับผิดชอบเก็บรวบรวมและนำไปกำจัด ซึ่งส่วนใหญ่ยังไม่มีระบบเก็บรวบรวมและ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยที่ถูกหลักวิชาการ จึงกำจัดด้วยวิธีการเผากลางแจ้ง หรือนำไปทิ้งในบ่อดินเก่าหรือบนพื้นที่ว่างต่าง ๆ มีขยะมูลฝอยเพียง 1,710 ตันต่อวันหรือร้อยละ 11 ของปริมาณขยะมูลฝอยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลที่ ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกหลักวิชาการร่วมกับเทศบาลที่มีสถานที่กำจัดขยะอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ (กรมควบคุมมลพิษ, 2559)

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540 - 2559 (ระยะยาว 20 ปี) ขึ้นเป็นฉบับแรก ซึ่งปัจจุบันได้มีการประกาศใช้นโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2580 เป็นฉบับที่สอง โดยจัดทำขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 37 หน้า 1) ที่กำหนดให้สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำนโยบายและแผนดังกล่าว เพื่อ

นำเสนอต่อคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติและคณะรัฐมนตรีพิจารณาตามลำดับ ซึ่งนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะถ่ายทอดเป็นแผนปฏิบัติการระยะกลาง 5 ปี คือ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ตามมาตรา 35 แห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 โดยมีสาระสำคัญ คือ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566 – 2570 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 มาตรา 35 และ มาตรา 36 กำหนดให้มีการจัดทำและประกาศใช้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อปฏิบัติตามนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ซึ่งกำหนดขึ้นตามมาตรา 13 (1) โดยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา ได้มีการประกาศใช้แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมมาแล้วรวม 5 ฉบับ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566 – 2570 เป็นการดำเนินการต่อเนื่องจากฉบับที่ผ่านมา เพื่อเป็นแนวทางให้หน่วยงานปฏิบัติการตามอำนาจหน้าที่ส่งผลให้การขับเคลื่อนแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม เป็นไปในทิศทางเดียวกับยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งเป็นแผนระดับที่ 1 แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570) (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 139 ตอนพิเศษ 258 ง) นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยความมั่นคงแห่งชาติ ซึ่งเป็นแผนระดับที่ 2 รวมถึงการนำหลักการ 12 หลักการที่สำคัญ ได้แก่ การพัฒนาที่ยั่งยืน การบริหารจัดการเชิงระบบนิเวศ การระงับไว้ก่อน ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย ผู้ได้รับผลประโยชน์เป็นผู้จ่าย ความเป็นหุ้นส่วนของรัฐ - เอกชน ธรรมาภิบาล การขยายความรับผิดชอบต่อผู้ผลิต การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ สิทธิมนุษยชน การบูรณาการ และความยุติธรรมทางสิ่งแวดล้อม และ น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผน กระบวนการจัดทำแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566 – 2570 ได้ให้ความสำคัญต่อกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีพัฒนาที่เกี่ยวข้อง โดยผ่านการจัดประชุมสัมมนาที่เปิดเวทีการรับฟังความคิดเห็นให้กับผู้เชี่ยวชาญ ผู้แทนของทุกภาคส่วนที่หลากหลาย รวมทั้งให้ความสำคัญต่อบทบาทและสิทธิของชุมชนในการบริหารจัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ยังได้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนและติดตามประเมินผลไว้ในแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566 – 2570 ด้วยเพื่อให้การบริหารแผนเป็นไปตามวงจรบริหารงานคุณภาพ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ วางแผน (Plan) ปฏิบัติ (Do) ตรวจสอบ (Check) และปรับปรุง (Act) อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566 – 2570 ผ่านกลไกการกำกับดูแลของคณะอนุกรรมการแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (กก.วล.) โดยคณะอนุกรรมการแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมและคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ในการประชุมครั้งที่ 5/2565 เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2565 ได้มีมติเห็นชอบแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566 – 2570 (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2565)

เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2557 คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เห็นความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอย จึงได้กำหนดให้การแก้ไขปัญหามลพิษเป็นวาระแห่งชาติ และได้มีมติเห็นชอบ Roadmap การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้นำเสนอ ดังนั้นเพื่อให้สามารถดำเนินการในการขับเคลื่อนการดำเนินงานแก้ไขปัญหามลพิษของประเทศ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจึงได้บูรณาการแผนบริหารจัดการขยะมูลฝอยทั้งจังหวัดทั้ง 77 จังหวัด (รวมกรุงเทพมหานคร) และจัดทำแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ.2559-2564) เพื่อให้สอดคล้องกับทิศทางโดยแนวคิดในการจัดการขยะมูลฝอยของและของเสียอันตราย ประกอบด้วยลดการเกิดขยะมูลฝอยหรือของเสียอันตรายที่แหล่งกำเนิด การนำของเสียกลับมาใช้ซ้ำและใช้ประโยชน์ใหม่ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิตของภาคการผลิต รวมทั้งลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยเพื่อให้เกิดการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืนต่อไป ขยะมูลฝอยที่ได้จากการคัดแยกขยะจะถูกนำไปใช้ประโยชน์ใหม่ ส่วนที่เหลือจะนำไปกำจัดโดยวิธีการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เพื่อป้องกันและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนการนำไปผลิตเป็นพลังงานถือเป็นผลพลอยได้ โยส่งเสริมให้ภาคเอกชนหรือรัฐวิสาหกิจมาลงทุนหรือร่วมลงทุนตามความเหมาะสม (กรมควบคุมมลพิษ, 2559)

ในคราวประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม พ.ศ. 2559 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 - 2564) ตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อใช้เป็นกรอบและทิศทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหามลพิษจากการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตรายของประเทศ ซึ่งมีสาระสำคัญให้เกิดการจัดการขยะมูลฝอยอย่างครบวงจร โดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมมุ่งสู่การแก้ไขปัญหามลพิษอย่างยั่งยืนลดผลกระทบต่อปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีวิธีการที่สำคัญ ได้แก่ การลดการเกิดขยะมูลฝอยหรือของเสียอันตรายที่แหล่งกำเนิด การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ซ้ำและใช้ประโยชน์ใหม่ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิตของภาคการผลิต รวมทั้งลดปริมาณการเกิดขยะมูลฝอยเพื่อให้เกิดการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืนต่อไป ขยะมูลฝอยที่ได้จากการคัดแยกจะถูกนำไปใช้ประโยชน์ใหม่ ส่วนที่เหลือจะนำไปกำจัดด้วยวิธีการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการเพื่อป้องกันและลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนการนำไปผลิตเป็นพลังงานถือเป็นผลพลอยได้โดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนมาลงทุนหรือร่วมลงทุนตามความเหมาะสม แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559 - 2564) จะเป็นกรอบแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งมีอำนาจหน้าที่โดยตรงตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องในการจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องนำไปขับเคลื่อนให้เป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนตามแผนยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580)

กล่าวโดยสรุป การจัดการมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย เริ่มขึ้นตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2535 ซึ่งประเทศไทยได้ร่วมลงนามเป็นสมาชิกในแผนแม่บทโลก (Agenda 21) ในการประชุมสุดยอดของโลกด้านสิ่งแวดล้อม (Earth Summit) ณ กรุงริโอ เดอ จาเนโร ประเทศบราซิล โดยมีแนวคิดขยะเหลือศูนย์ (Zero Waste Management) ต่อมากรมควบคุมมลพิษได้กำหนดนโยบายการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขึ้น เพื่อให้สามารถจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง และสนองตอบต่อเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และเป็นแนวทางสำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) และสำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้จัดทำร่างแผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2555-2559) โดยกำหนดกรอบของแผนให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) เพื่อให้แผนทั้ง 2 ฉบับ ถูกผลักดันไปสู่การปฏิบัติในทิศทางที่สอดคล้องกันและเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และมุ่งสู่เป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมีประเด็นสำคัญเกี่ยวกับขยะ คือ การจัดการมลพิษจากขยะ และต่อมาคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เห็นความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอย จึงได้กำหนดให้การแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยเป็นวาระแห่งชาติ และได้มีมติเห็นชอบ Roadmap การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ตามที่กระทรวงทรัพยากรและธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้นำเสนอ เกิดเป็นแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ อันนำไปสู่แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ที่เป็นกรอบการดำเนินงานให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติต่อไป

2.3.8 ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการขยะ พ.ศ. 2567

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการขยะ พ.ศ. 2567 โดยมีการนำเสนอในประเด็นดังนี้

2.3.8.1 ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการขยะ พ.ศ. 2567 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 141 ตอนพิเศษ 70 ง เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2567 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 141 ตอนพิเศษ 70 ง)

2.3.8.2 สาระสำคัญของประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการขยะ พ.ศ. 2567 ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังนี้

1) การคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (ข้อ 7) กำหนดให้ราชการส่วนท้องถิ่นต้องรณรงค์ สร้างความรับรู้ ความเข้าใจ และจิตสำนึกให้ประชาชนมีส่วนร่วมลดปริมาณและคัดแยกขยะมูลฝอยตามประเภท ทั้งมูลฝอยลงภาชนะหรือใช้ถุงสีแยกขยะมูลฝอยให้ถูกประเภท เพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ มีความตระหนักรู้และรับผิดชอบในการจัดการขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด รวมทั้งเปิดเผยข้อมูลและรายงานผลการดำเนินงานให้ประชาชนทราบ

2) การเก็บและขนมูลฝอย (ข้อ 9) กำหนดให้ราชการส่วนท้องถิ่นจัดภาชนะรองรับมูลฝอยหรือถุงเก็บมูลฝอยไว้ในที่สาธารณะและสถานสาธารณะและให้ผู้ครอบครองเจ้าของสถานที่เอกชนซึ่งเปิดให้ประชาชนเข้าไปได้จัดภาชนะรองรับมูลฝอยหรือถุงเก็บมูลฝอย โดยอย่างน้อยต้องมีภาชนะรองรับมูลฝอยทั่วไปและมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่

3) สีของภาชนะรองรับมูลฝอยหรือถุงเก็บมูลฝอย (ข้อ 10) กำหนดให้ภาชนะรองรับมูลฝอยหรือถุงเก็บมูลฝอย ต้องเหมาะสมกับการใช้งาน มีสีเฉพาะ ดังนี้

- (1) สีน้ำเงิน สำหรับมูลฝอยทั่วไป
- (2) สีเขียว สำหรับมูลฝอยอินทรีย์
- (3) สีเหลือง สำหรับมูลฝอยนำกลับมาใช้ใหม่
- (4) สีส้ม สำหรับมูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตราย
- (5) สีแดง สำหรับมูลฝอยติดเชื้อ

4) การคัดแยกมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด (ข้อ 13) กำหนดให้คัดแยกมูลฝอยที่จัดเก็บไก่อนำจัด และให้กำจัดโดยวิธีที่เหมาะสมกับมูลฝอยสอดคล้องกับลักษณะทางกายภาพและคุณสมบัติของมูลฝอย หรือสภาพภูมิสังคม โดยระมัดระวังผลกระทบต่อประชาชน ชุมชน และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด รวมทั้งให้ส่งเสริมชุมชนมีส่วนร่วมและพึ่งพาตนเองในการกำจัดมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด โดยคัดแยกมูลฝอยอินทรีย์ มูลฝอยที่เป็นพิษหรืออันตราย และมูลฝอยติดเชื้อ และกำจัดมูลฝอยอินทรีย์ในครัวเรือนหรือสถานประกอบการด้วยวิธีการหมักแบบเติมอากาศ และให้มีการคัดแยกมูลฝอยที่เป็นพลาสติกก่อนกำจัดเพื่อมิให้กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและคำนึงถึงการนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่น

5) วิธีการกำจัดมูลฝอย (ข้อ 14) กำหนดให้มีระบบคัดแยกขยะที่เป็นพิษหรืออันตรายและมูลฝอยพลาสติก หรือบดย่อยมูลฝอยพลาสติกให้เป็นชิ้นเล็กก่อนนำไปกำจัดโดยวิธีการหนึ่งหรือหลายวิธีตามกฎหมายกระทรวงเกี่ยวกับการจัดการมูลฝอยตามกฎหมายว่าด้วยการสาธารณสุข ดังนี้

- (1) การฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล
- (2) การหมักทำปุ๋ยหรือก๊าซชีวภาพ
- (3) การกำจัดด้วยพลังงานความร้อน
- (4) การแปรสภาพเป็นเชื้อเพลิง
- (5) การแปรสภาพเป็นพลังงานไฟฟ้า
- (6) วิธีอื่นตามที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด หรือคณะกรรมการจังหวัดให้

คำแนะนำ

- การกำจัดมูลฝอยข้ามเขตไปในเขตองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ต้องได้รับความเห็นชอบจากองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นด้วย กรณีไม่ให้ความเห็นชอบให้พิจารณาหาข้อยุติร่วมกัน

- การกำจัดมูลฝอยข้ามเขตจังหวัดให้เสนอคณะกรรมการจังหวัดของพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของสถานที่กำจัดมูลฝอยให้ความเห็นชอบก่อนดำเนินการ กรณีไม่ให้ความเห็นชอบให้พิจารณาหาข้อยุติร่วมกัน

6) การจ้างเอกชนเก็บ ขยะ หรือกำจัดขยะมูลฝอย (ข้อ 15) กำหนดให้ราชการส่วนท้องถิ่นสามารถจ้างเอกชนดำเนินการเก็บ ขน หรือกำจัดมูลฝอยได้ โดยปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐโดยอนุโลม

กล่าวโดยสรุป ประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการขยะ พ.ศ. 2567 ได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเล่ม 141 ตอนพิเศษ 70 ง เมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2567 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป ซึ่งมีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยได้แก่ 1) การคัดแยกขยะมูลฝอยเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ (ข้อ 7) 2) การเก็บและขนมูลฝอย (ข้อ 9) 3) สีของภาชนะรองรับมูลฝอยหรือถุงเก็บมูลฝอย (ข้อ 10) 4) การคัดแยกมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด (ข้อ 13) 5) วิธีการกำจัดมูลฝอย (ข้อ 14) และ 6) การจ้างเอกชนเก็บขยะ หรือกำจัดขยะมูลฝอย (ข้อ 15)

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับสมัชชาสุขภาพ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.4.1 ความหมายของสมัชชาสุขภาพ

2.4.2 หลักการสำคัญและคุณลักษณะของสมัชชาสุขภาพที่พึงประสงค์

2.4.3 โครงสร้างและกลไกการจัดสมัชชาสุขภาพ

2.4.4 การจัดกลุ่มเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2.4.5 การออกแบบกระบวนการสมัชชาสุขภาพ

2.4.6 การสรุปบทเรียนเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ เฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเด็น

2.4.7 การสื่อสารทางสังคมตลอดกระบวนการ

2.4.8 การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

2.4.9 แนวคิดกระบวนการสมัชชาสุขภาพกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

2.4.1 ความหมายของสมัชชาสุขภาพ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาความหมายสมัชชาสุขภาพ โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 16 ก หน้า 1) ให้ความหมาย “สมัชชาสุขภาพ” หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้ร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเรียนรู้อย่างสมานฉันท์เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพหรือความมีสุขภาพของประชาชน โดยจัดให้มีการประชุมอย่างเป็นระบบและอย่างมีส่วนร่วม และกำหนดให้สมัชชาสุขภาพ มี 3 รูปแบบ ดังนี้

1) สมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชนและหน่วยงานของรัฐได้ร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเรียนรู้อย่างสมานฉันท์ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะนโยบายสาธารณะ เพื่อสุขภาพหรือความมีสุขภาพของประชาชน โดยจัดให้มีการประชุมอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วม โดยการใช้อาณาบริเวณที่แสดงขอบเขตเป็นตัวตั้งในการดำเนินการ

2) สมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชนและหน่วยงานของรัฐได้ร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเรียนรู้อย่างสมานฉันท์ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพหรือความมีสุขภาพของประชาชน โดยจัดให้มีการประชุมอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วม โดยการประเด็นสาธารณะเป็นตัวตั้งในการดำเนินการ

3) สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชนและหน่วยงานของรัฐได้ร่วมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และเรียนรู้อย่างสมานฉันท์ เพื่อนำไปสู่การเสนอแนะนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพหรือความมีสุขภาพที่ดีของประชาชนในระดับชาติ โดยจัดให้มีการประชุมอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

กล่าวโดยสรุป สมัชชาสุขภาพ หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชนและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขององค์ความรู้ในเรื่องต่างๆ เพื่อนำไปสู่การหาแนวทางแก้ไขปัญหานั้นๆ ในรูปแบบของการนำไปสู่การเสนอแนะนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพหรือความมีสุขภาพที่ดีขึ้นของประชาชนในชุมชน

2.4.2 หลักการสำคัญและคุณลักษณะของสมัชชาสุขภาพที่พึงประสงค์

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาหลักการสำคัญและคุณลักษณะของสมัชชาสุขภาพที่พึงประสงค์ โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

1) หลักการสำคัญของสมัชชาสุขภาพ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2559) หลักการสำคัญที่เป็นพื้นฐานของสมัชชาสุขภาพเพื่อให้เป็นเครื่องมือในการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วยหลักการสำคัญ 3 ประการ

(1.1) สมัชชาสุขภาพเป็นกระบวนการของการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในสังคมในการร่วมแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ความรู้ต่างๆ ร่วมกันถกแถลงปรึกษาหารือเพื่อกำหนดทิศทางแนวนโยบายร่วม ดำเนินการร่วมติดตาม ร่วมปรับปรุงแก้ไข และร่วมพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนทุกฝ่ายในสังคมรู้สึกว่าเป็น

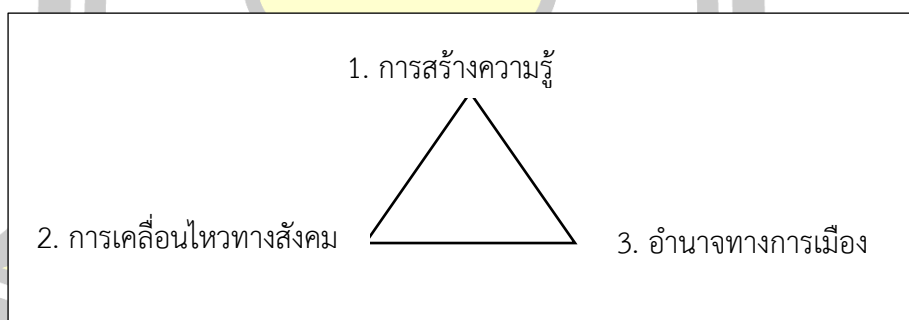
เจ้าของนโยบายสาธารณะนั้นร่วมกัน รวมถึงเป็นกระบวนการที่เอื้อให้เกิดการสนับสนุนการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะดังกล่าวด้วย

(1.2) เป็นกระบวนการของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม เน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครอง ตลอดจนการกำหนดวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

(1.3) เป็นกระบวนการทำงานด้วยยุทธศาสตร์สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขาในการขับเคลื่อนเพื่อแก้ปัญหาที่ยากและซับซ้อน โดยการสานพลังของพลังทางปัญญา พลังทางสังคมและพลังแห่งอำนาจรัฐหรืออำนาจทางการเมือง

ประเวศ วะสี (2547) ได้ให้หลักการ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” สำหรับใช้เปลี่ยนแปลงสิ่งที่ยากกว่าจะต้องดำเนินการ 3 เรื่องไปพร้อม ๆ กัน คือ การสร้างความรู้ การนำความรู้ไปเคลื่อนไหวสังคม และเชื่อมโยงความรู้และการเคลื่อนไหวสังคมกับการดำเนินการทางการเมืองเพื่อเคลื่อนไหวในเชิงระบบเชิงกติกาสังคม (กฎหมาย) หรือ เชิงโครงสร้างในสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขานั้น มุมบนสุดซึ่งสำคัญที่สุด และเป็นพลังหลักแต่ดำเนินการยากที่สุด คือ การสร้างความรู้

"ภูเขา" หมายถึง สิ่งยากที่ดูเหมือนเขยื้อนไม่ได้ สามารถจัดการให้เขยื้อนได้โดยโครงสร้างสามเหลี่ยม หรือ สามมุมเชื่อมกันดังรูปข้างล่าง ดังนั้น สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา ก็หมายถึงการจัดการความรู้เพื่อเคลื่อนสิ่งยาก โดยการจัดการให้มีการสร้างความรู้และจัดการให้มีการเรียนรู้ร่วมกันที่เรียกว่า "การเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ" ในการนี้ต้องมี "หน่วยจัดการความรู้ที่เป็นอิสระ" ที่จัดกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้นที่ไม่มีผลประโยชน์แอบแฝงของใคร นอกจาก ผลประโยชน์ของส่วนรวมเท่านั้น สามมุม แสดงดังภาพประกอบ 4



ภาพประกอบ 4 สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา

ที่มา : ประเวศ วะสี (2547)

ซึ่งอธิบายภาพได้ดังนี้

มุมที่ 1 การสร้างความรู้ ด้วยการวิจัยเพื่อหาความรู้ในการแก้ปัญหาสังคมที่ต้องการการวิจัย มี 3 รูปแบบใหญ่ๆ ได้แก่

1) การวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ได้แก่ การศึกษาปัญหาเชิงบรรยายจากข้อมูลที่ได้มานำมาประมวลเป็นข้อมูลทางสถิติ เพื่อเข้าใจปัญหาได้มากขึ้น

2) การวิจัยเชิงวิเคราะห์ (Analytic Research) ได้แก่ การนำข้อมูลเชิงสถิติจากการวิจัยเชิงพรรณนา ข้อ 1 มาวิเคราะห์หาเหตุ-หาผลเพื่อนำมาใช้แก้ปัญหานั้น

3) การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) ได้แก่ การนำเหตุผลจากการวิจัยเชิงวิเคราะห์ข้อ 2 มาทำการทดลอง ว่าเป็นไปตามที่วิเคราะห์หรือไม่ ผลที่ได้จะนำมาใช้ดำเนินการแก้ปัญหาคือต้องดำเนินการตามวงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA: P-Plan, D-Do, C-Check, A-Act) (ประเวศ วะสี, 2547)

มุมที่ 2 การเคลื่อนไหวทางสังคม หมายถึง การที่สังคมเข้ามามีส่วนร่วมเรียนรู้ ร่วมบอกความต้องการ นี่คือการจัดการเรียนรู้ ซึ่งต้องแปรความรู้ในมุมที่ 1 ให้อยู่ในรูปที่สังคมจะเข้าใจได้ง่ายเข้าร่วมได้ เรียกว่า ความรู้เพิ่มอำนาจให้สาธารณะ (Empowerment) ถ้าปราศจากความรู้ที่ถูกต้อง สังคมจะเคลื่อนไหวได้ยาก ไม่มีพลัง หรือเคลื่อนไหวแล้วเพี้ยนไปทางอื่น โดยมีการรวมตัวกันของ ผู้มีความรู้ตามมุมที่ 1 ของ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” นั้น ขึ้นเป็นกลุ่มคน โดยมีผู้นำกลุ่มที่มีความสามารถนำความรู้ที่ได้ออกมาเป็นการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมได้

มุมที่ 3 อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจทางการเมือง เป็นองค์ประกอบที่ขาดไม่ได้ เพราะเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตย บริหารการใช้ทรัพยากรของรัฐ และเป็นผู้ออกกฎหมายมาบังคับใช้ให้เป็นไปตามความรู้นั้นๆ สามเหลี่ยมทั้ง 3 มุม จะต้องประกอบกัน ไม่อ่อนมุมใดมุมหนึ่ง แม้มีนักการเมืองที่ดีเป็นมุมที่ 3 แต่ปราศจากมุมที่ 1 และมุมที่ 2 ก็ไม่สามารถแก้ปัญหายากๆ ได้

รูปแบบของ “สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา” สามารถนำไปใช้ในปัญหาเรื่อง และ ระดับต่างๆ ได้ไม่ว่าระดับประเทศ ระดับภูมิภาค ระดับหน่วยงาน ระดับครอบครัวและระดับส่วนบุคคล

2.4.2.1 สมัชชาสุขภาพที่พึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2559)

1) มีความสำคัญ มีพลัง มีทรัพยากรร่วม มีความเป็นเจ้าของร่วมกันและเป็นที่ยอมรับของสังคม

2) ดำเนินการอย่างเป็นระบบ มีความยืดหยุ่น และมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน

3) มีความเชื่อมโยงกับสมัชชาสุขภาพทั้ง 3 ลักษณะ รวมทั้งกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะอื่นๆ

4) เน้นประเด็นนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพที่สอดคล้องกับธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ ทั้งในระดับพื้นที่ ระดับชาติ และระดับสากล

5) มีมติหรือข้อเสนอที่สามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลและเป็นที่ยอมรับของสังคม

6) เป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการพัฒนาและขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะให้เกิดผลที่เป็นรูปธรรม

กล่าวโดยสรุป หลักการสำคัญของสมัชชาสุขภาพ ประกอบด้วย 1) หลักการด้านความรู้ ด้วยการวิจัยเพื่อหาความรู้ในการแก้ปัญหาสังคมที่ต้องการ มี 3 รูปแบบ คือ การวิจัยเชิงพรรณนา การวิจัยเชิงวิเคราะห์ และการวิจัยเชิงทดลอง 2) หลักการการเคลื่อนไหวทางสังคม คือ การที่สังคมเข้ามาร่วมเรียนรู้ ร่วมบอกความต้องการในชุมชน และ 3) อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจทางการเมือง ซึ่งรัฐเป็นผู้เป็นผู้ออกกฎหมายมาบังคับใช้ให้เป็นไปตามความรู้ต่างๆ สามเหลี่ยมทั้ง 3 มุม จะต้องประกอบกัน ไม่อ่อนมุมใดมุมหนึ่งในการแก้ไขปัญหา

2.4.3 โครงสร้างและกลไกการจัดสมัชชาสุขภาพ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาโครงสร้างและกลไกการจัดสมัชชาสุขภาพ โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 124 ตอนที่ 16 ก หน้า 1) มาตรา 40 การจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น หรือสนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกันเพื่อจัดสมัชชาสุขภาพ เฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) กำหนดในกรณีสมัชชาสุขภาพตามวรรคหนึ่ง มีข้อเสนอให้หน่วยงานของรัฐนำไปปฏิบัติหรือนำไปพิจารณาประกอบในการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ให้เสนอต่อคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) เพื่อดำเนินการให้บรรลุผลตามควรแก่กรณีต่อไป การจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น สามารถขอรับสนับสนุนการจัดจากสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) หรือรวมตัวกันเพื่อจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นเองก็ได้ ทั้งนี้ ผู้ที่ขอรับสนับสนุนการจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นจากสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ควรดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) กำหนด ดังนี้

1) กลไกการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ

การจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ ควรมีการออกแบบกลไกการจัดเป็นกลไกพหุภาคีที่มีองค์ประกอบครบทั้ง 3 ภาคส่วน ตามยุทธศาสตร์สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา ทั้งภาคประชาสังคม ภาควิชาการ และภาคราชการ โดยตั้งเป็นคณะทำงานจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเด็นและมีฝ่ายเลขานุการที่คอยสนับสนุนการดำเนินงาน รวมทั้งมีการกำหนดแนวทางหรือวิธีการทำงานร่วมกัน โดยมีประเด็นที่ควรพิจารณา ดังนี้

(1.1) คณะทำงานจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ

1) รูปแบบคณะกรรมการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ คณะทำงานจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่และสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น สามารถดำเนินการได้ 2 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 การจัดตั้งอย่างเป็นทางการในรูปของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงานก็ได้ตามความเหมาะสม โดยมีคำสั่งแต่งตั้งที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งเป็นที่นิยมในการดำเนินงาน เพราะบุคคลที่เข้าร่วมเป็นกรรมการ อนุกรรมการหรือผู้ทำงานสามารถใช้เป็นเอกสารอ้างอิงกับหน่วยงานต้นสังกัดได้ ในการออกคำสั่งแต่งตั้ง ผู้ที่จะเป็นผู้ลงนามแต่งตั้งอาจดำเนินการได้หลายกรณี เช่น

กรณีที่ 1 แต่งตั้งโดยผู้ว่าราชการจังหวัดหรือผู้ได้รับมอบหมาย ซึ่งการจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ในระดับจังหวัดจะใช้กรณีนี้เป็นส่วนใหญ่ เช่น ที่จังหวัด สมุทรปราการ พิจิตร แพร่ เชียงราย และ นครศรีธรรมราช ที่มีการออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานสมัชชาสุขภาพจังหวัดเพื่อทำหน้าที่จัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพจังหวัดในปี พ.ศ. 2552 เป็นต้น

กรณีที่ 2 แต่งตั้งโดยเลขาธิการคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งสามารถแต่งตั้งได้ทั้งกลไกการจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่และสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น เช่น คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานสมัชชาสุขภาพจังหวัดตราดและนครศรีธรรมราช ในปี พ.ศ. 2551 เป็นต้น

กรณีที่ 3 แต่งตั้งโดยประธานคณะกรรมการที่จัดตั้งโดยคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เช่น ในปี พ.ศ. 2552 มีการจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นว่าด้วยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ การแพทย์แผนไทย การแพทย์พื้นบ้านและการแพทย์ทางเลือกในงานมหกรรมสมุนไพรมหาชาติ ครั้งที่ 6 มีการแต่งตั้งกลไกจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น โดยประธานคณะกรรมการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพแห่งชาติเป็นผู้ลงนามในคำสั่งแต่งตั้ง เป็นต้น กรณีที่ 4 แต่งตั้งโดยผู้บริหารหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ

กรณีที่ 4 แต่งตั้งโดยผู้บริหารหน่วยงานของรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับ

รูปแบบที่ 2 การจัดตั้งแบบไม่เป็นทางการเป็นการรวมตัวเป็นทีมทำงานแบบหลวมๆ เพื่อมาทำงานร่วมกันโดยไม่มีคำสั่งแต่งตั้ง ซึ่งสามารถดำเนินการได้ทั้งสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่และสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น เช่น จังหวัดตรังและจังหวัดเลยมีการรวมตัวของกลุ่มบุคคลจากภาคส่วนต่าง ๆ เป็นคณะกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพในปี พ.ศ. 2552 เป็นต้น หรือกรณีที่มีการรวมตัวของบุคคลที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันมาทำงานร่วมกัน เช่น ในเรื่องการจัดการลุ่มน้ำซึ่งมีกลุ่มบุคคลจากองค์กร หน่วยงานและเครือข่ายภาคีต่าง ๆ ที่หลากหลายมารวมตัวกันเป็นกลไก

การจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นว่าด้วยเรื่องการจัดการลุ่มน้ำ เป็นต้น กลไกแบบนี้จะมีการจัดสรรบทบาทให้แต่ละคนตามที่ได้มีการตกลงหรือปรึกษาหารือกัน

ทั้งนี้ ภายใต้คณะกรรมการหรือคณะทำงานทั้ง 2 รูปแบบข้างต้น อาจจะมีการจัดให้มีคณะทำงานย่อยๆ รับผิดชอบงานในแต่ละด้านอีกก็ได้ เช่น ทีมงานวิชาการ ทีมดำเนินการประชุม ทีมสื่อสารสาธารณะ ทีมติดตามและประเมินผล เป็นต้น

(1.2) องค์ประกอบของคณะทำงานจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ คณะทำงานจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ ควรมีการกำหนดองค์ประกอบเป็นแบบพหุภาคีที่สมดุลระหว่างภาคการเมืองหรือหน่วยงานของรัฐ ภาควิชาชีพหรือวิชาการ และภาคประชาสังคมหรือภาคประชาชนในสัดส่วนที่เหมาะสม เช่น คณะกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพจังหวัดสมุทรปราการ ปี พ.ศ. 2552 มีองค์ประกอบจากกลุ่มเครือข่ายเชิงพื้นที่ 5 คน จากกลุ่มเครือข่ายภาคประชาชนและเอกชน 7 คน จากกลุ่มเครือข่ายวิชาชีพและวิชาการ 6 คน และจากกลุ่มเครือข่ายภาคราชการและภาคการเมือง 7 คน เป็นต้น

ทั้งนี้อาจมีการแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์หรือเกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษาของคณะทำงานจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพเพิ่มเติมก็ได้ นอกจากนั้นเพื่อให้การทำงานร่วมกันของคณะทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด ควรจัดให้มีกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องสมัชชาสุขภาพและเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในระยะเริ่มต้นของการทำงาน รวมทั้งจัดให้มีการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอระหว่างกัน ก็จะทำให้กลไกนี้เป็นกลไกที่มีศักยภาพในการทำงานต่อไปได้

(1.3) บทบาทหน้าที่ของคณะทำงานจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ คณะทำงานจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ ควรมีการกำหนดบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน ซึ่งบทบาทที่สำคัญของกลไกนี้ได้แก่

- 1) วางแผนการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น
- 2) อำนวยการ ติดตาม และกำกับการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นให้เรียบร้อย
- 3) เชื่อมประสานระหว่างกระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ สมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นกับสมัชชาสุขภาพแห่งชาติเพื่อเกื้อกูลการทำงานระหว่างกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด
- 4) แต่งตั้งกลไกย่อย ๆ เพื่อดำเนินการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตามความจำเป็นวาระของคณะทำงานจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ เพื่อให้การดำเนินงานสมัชชาสุขภาพเกิดการพัฒนาและสร้างการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง ไม่ถูกมองเป็นของผู้ใดผู้หนึ่ง คณะทำงาน จัดกระบวนการ

สมัชชาสุขภาพจึงควรมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนกัน โดยควรมีวาระในการทำงานประมาณ 1 – 2 ปี เพื่อมิให้เกิดการผูกขาดอยู่ที่กลุ่มบุคคลใดบุคคลหนึ่ง

2) ฝ่ายเลขานุการ ฝ่ายเลขานุการนับเป็นกลไกที่มีบทบาทสำคัญต่อการจัดกระบวนการ สมัชชาสุขภาพ เพราะเป็นผู้ทำหน้าที่สนับสนุนการทำงานของคณะทำงานจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพมีประเด็นที่ควรพิจารณา คือ

(1) องค์ประกอบของฝ่ายเลขานุการ ฝ่ายเลขานุการ ควรประกอบด้วยกลุ่มบุคคลที่มีความรู้และเข้าใจ ในเรื่องของกระบวนการนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม ซึ่งจากฝ่ายเลขานุการ ควรประกอบด้วยคณะบุคคลที่สามารถทำงานในบทบาทหลัก 6 ประการ คือ

(1.1) บทบาทของผู้ทำงานด้านยุทธศาสตร์ ควรเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ในการคาดการณ์ในอนาคตบนฐานของบริบทปัจจุบัน สามารถกำหนดยุทธศาสตร์และ กลวิธีในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมได้อย่างเป็นระบบ

(1.2) บทบาทของผู้ทำงานด้านวิชาการ เป็นบุคคลที่มีความรู้ หรือเชี่ยวชาญในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี เพื่อทำหน้าที่ในการพัฒนาวิชาการเพื่อเป็นฐานในการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย

(1.3) บทบาทของผู้ทำงานด้านการขับเคลื่อน เป็นบุคคลที่มีทักษะในการเคลื่อนไหวสังคม จะทำหน้าที่เป็นแกนนำสำคัญในการปฏิบัติการต่างๆ ในพื้นที่ในเชิงร่วมคิด ติดตาม ผลักดันแบบก่อดิดในประเด็นนโยบายสาธารณะที่เกิดขึ้น

(1.4) บทบาทของผู้ทำงานด้านการสื่อสารสาธารณะ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจกับประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในช่องทางรูปแบบที่เหมาะสม

(1.5) บทบาทของผู้ทำงานด้านการประสานจัดการ เป็นบุคคลที่เก่งและเชี่ยวชาญในเชิงการประสานงานกับกลุ่มบุคคล องค์กร เครือข่ายต่างๆ และทำหน้าที่บริหารจัดการด้านต่าง ๆ ซึ่งเปรียบเสมือนแม่บ้านที่เป็นหน่วยสนับสนุนการดำเนินการนั่นเอง

(1.6) บทบาทของผู้ทำงานด้านกระบวนการนโยบายสาธารณะ เป็นบุคคลที่มีความรู้และเข้าใจในเรื่องกระบวนการนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมเป็นอย่างดี

(2) บทบาทหน้าที่ของฝ่ายเลขานุการ

(2.1) ประสานสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรด้านกระบวนการสมัชชาสุขภาพ

(2.2) ประสานเพื่อเสนอขอรับการสนับสนุนการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ

(2.3) ประสานการผลักดันนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพสู่การปฏิบัติเป็น

รูปธรรม

(2.4) ประสานงานกับองค์กร หน่วยงานและเครือข่ายภาคีที่เกี่ยวข้องกับประเด็นเชิงนโยบายที่รับผิดชอบเพื่อหาความคิดเห็นร่วมในการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเข้าสู่การพิจารณาของสมัชชาสุขภาพแห่งชาติและนำมติที่เกิดขึ้นมาผลักดันสู่การปฏิบัติ

(2.5) ประสานงานอื่นๆ กับองค์กร หน่วยงานและภาคีเครือข่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพเพื่อการทำงานร่วมกัน

(2.6) พัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารและระบบการบริหารจัดการ

(2.7) อื่น ๆ

(3) แนวทางหรือหลักเกณฑ์การจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ ในการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ คณะทำงานควรมีการกำหนด วิธีการทำงานร่วมกันทั้งการวางแผนการดำเนินงาน และการจัดทำแนวทางการดำเนินงานกระบวนการ สมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือประเด็น เช่น สมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นว่าด้วยแผนยุทธศาสตร์ระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพแห่งชาติ ได้มีการจัดทำแผนทางการจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นฯ ขึ้น เพื่อให้คณะทำงานได้เข้าใจกระบวนการตรงกัน และนำไปสู่ผลสำเร็จของการจัดสมัชชาสุขภาพในที่สุด

กล่าวโดยสรุป โครงสร้างและกลไกการจัดสมัชชาสุขภาพ สามารถดำเนินการได้ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบที่ 1 การจัดตั้งอย่างเป็นทางการในรูปของคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ หรือคณะทำงาน และ รูปแบบที่ 2 การจัดตั้งแบบไม่เป็นทางการเป็นการรวมตัวเป็นทีม

2.4.4 การจัดกลุ่มเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาการจัดกลุ่มเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของสมัชชาสุขภาพ โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

การจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพเป็นการเปิดกว้างให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามีส่วนร่วมอย่างเคียงบ่าเคียงไหล่ ฉะนั้น การจัดกลุ่มเครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องดำเนินการให้ครอบคลุมและครบถ้วนทุกภาคส่วน โดยมีประเด็นพิจารณา ดังนี้

1) ขั้นตอนการจัดกลุ่มเครือข่าย มีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Analysis) เพื่อให้เห็นภาพรวมของกลุ่มคน องค์กร เครือข่ายภาคีที่เกี่ยวข้องทั้งหมด ซึ่งควรใช้กรอบการวิเคราะห์ตามยุทธศาสตร์สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา คือครอบคลุมทั้งภาคประชาชนและเอกชน ภาควิชาการและวิชาชีพและภาคราชการและการเมืองโดยอาจแบ่งประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้ 2 มิติ คือ

(1) มิติเชิงพื้นที่ เป็นการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยใช้เขตพื้นที่เป็นกรอบในการวิเคราะห์โดยยึดกรอบการวิเคราะห์ตามยุทธศาสตร์สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา เช่น หากเป็นการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำหรับการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ในระดับจังหวัด อาจใช้พื้นที่ระดับอำเภอ หรือระดับตำบล เป็นกรอบในการวิเคราะห์ แต่หากเป็นการ

วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับเล็กลงไป เป็นระดับอำเภอ หรือระดับตำบล ก็อาจใช้พื้นที่หมู่บ้าน หรือชุมชน เป็นกรอบในการวิเคราะห์ก็ได้ ในทำนองเดียวกันหากเป็นการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย กับประเด็นสำหรับการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น อาจจะยึดพื้นที่ของจังหวัดทั้ง 76 จังหวัด เป็นกรอบในการวิเคราะห์ แต่หากเป็นประเด็นเชิงนโยบายในระดับที่เล็กลงไป เช่น ระดับ ภาคหรือระดับเขต ก็อาจใช้พื้นที่ระดับจังหวัด หรือพื้นที่ระดับอำเภอที่อยู่ในภาคหรือเขตนั้นเป็น กรอบในการวิเคราะห์ก็ได้

(2) มิติเชิงองค์กร หน่วยงานและเครือข่าย จำแนกเป็น

(2.1) ภาคประชาชนและเอกชน ได้แก่ มูลนิธิสมาคม สถาบันที่จัดตั้ง ขึ้น เพื่อประโยชน์สาธารณะไม่หวังผลกำไร และรวมไปถึงเครือข่ายภาคีที่รวมตัวกันแบบไม่เป็น ทางการ เช่น สภาหอเมืองของเครือข่ายหอพื้นบ้านในภาคเหนือ เครือข่ายแรงงานนอกระบบ เป็นต้น

(2.2) ภาควิชาชีพและวิชาการ ได้แก่ สภาวิชาชีพตามที่กฎหมาย กำหนด อาทิ แพทยสภา สภาการพยาบาล ทันตแพทยสภา สำหรับภาควิชาการ ได้แก่ สถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยทั้งของรัฐบาลและเอกชน โรงเรียน และรวมไปถึงผู้ทรงคุณวุฒิ สาขาต่าง ๆ ที่เป็นที่ยอมรับ โดยอาจเรียกชื่อเป็นอย่างอื่น เช่น ปราชญ์ชาวบ้าน เป็นต้น

(2.3) ภาคราชการหรือการเมือง ได้แก่ หน่วยงานราชการส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น และรวมไปถึง

(2.4) องค์กรมหาชน องค์กรอิสระ และสาขาพรรคการเมืองด้วย

ขั้นตอนที่ 2 การจัดเป็นกลุ่มเครือข่าย เมื่อได้รายชื่อของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งมิติ เชิงพื้นที่และมิติเชิงองค์กร หน่วยงานและเครือข่ายภาคีแล้วควรนำมาจัดเป็นกลุ่มเครือข่าย เช่น ในจังหวัดสมุทรปราการ มีการจัดกลุ่มเครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำแนกเป็น 58 กลุ่มเครือข่าย ประกอบด้วย 1) กลุ่มเครือข่ายตามมิติเชิงพื้นที่ จำนวน 6 กลุ่มเครือข่ายโดยยึดพื้นที่ระดับอำเภอเป็น หนึ่งกลุ่มเครือข่าย 2) กลุ่มเครือข่ายจากภาคประชาชนและเอกชน จำนวน 20 กลุ่มเครือข่าย 3) กลุ่ม เครือข่ายจากภาควิชาชีพและวิชาการ จำนวน 6 กลุ่มเครือข่าย และ 4) กลุ่ม เครือข่ายจากภาค ราชการและการเมือง จำนวน 26 กลุ่มเครือข่าย เป็นต้น

2) บทบาทหน้าที่ของกลุ่มเครือข่าย เหตุผลสำคัญที่ต้องมีการจัดกลุ่มเครือข่าย ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ก็เพื่อให้เกิดการทำงานในรูปของเครือข่าย มีกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และนำไปสู่ความเข้มแข็งของกลุ่มเครือข่ายในกระบวนการนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม นอกจากนั้นกลุ่มเครือข่ายควร มีบทบาทในกระบวนการสมัชชาสุขภาพ ดังนี้

(1) คัดเลือกประเด็นเชิงนโยบายที่เกิดจากการตกลงร่วมกันของสมาชิกใน กลุ่มเครือข่ายตน เพื่อเสนอเป็นประเด็นเชิงนโยบายต่อกลไกการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ

พิจารณากำหนดเป็นระเบียบวาระการประชุมสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น

(2) เข้าร่วมพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของกลุ่มเครือข่าย

(3) จัดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นร่วมของสมาชิกภายในกลุ่มเครือข่าย ต่อร่างข้อเสนอเชิงนโยบายที่ถูกกำหนดเป็นระเบียบวาระการประชุมสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น

(4) คัดเลือกตัวแทนกลุ่มเครือข่ายตนเพื่อเข้าร่วมประชุมสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นที่จัดขึ้น และเป็นตัวแทนกลุ่มเครือข่ายตนในการสะท้อนความคิดเห็นต่อร่างข้อเสนอเชิงนโยบายที่ถูกกำหนดเป็นระเบียบวาระการประชุมสมัชชาสุขภาพในแต่ละครั้ง

(5) ร่วมขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นที่เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง

(6) เป็นเจ้าภาพหลักในการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นไปสู่การปฏิบัติสำหรับข้อเสนอเชิงนโยบายที่กลุ่มเครือข่ายตนเป็นผู้เสนอ

(7) ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานตามมติสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นต่อกลไกการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ เพื่อให้เห็นความเคลื่อนไหวและเกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้งในและนอกกลุ่มเครือข่ายตน

กล่าวโดยสรุป การจัดกลุ่มเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ใช้กรอบการวิเคราะห์ ตามยุทธศาสตร์สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา คือ ครอบคลุมทั้งภาคประชาชนและเอกชน ภาควิชาการและวิชาชีพและภาคราชการและการเมืองโดยอาจแบ่งประเภทของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้ 2 มิติ คือ 1) มิติเชิงพื้นที่ ใช้พื้นที่ระดับอำเภอ หรือระดับตำบล เป็นกรอบในการวิเคราะห์ แต่หากเป็นการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในระดับเล็กลงไป เป็นระดับอำเภอ หรือระดับตำบล ก็อาจใช้พื้นที่หมู่บ้าน หรือชุมชน เป็นกรอบในการวิเคราะห์ 2) มิติเชิงองค์กร จำแนกได้เป็น ภาคประชาชนและเอกชน ภาควิชาชีพและวิชาการ ภาคราชการหรือการเมือง และองค์กรมหาชน องค์กรอิสระ และสาขาพรรคการเมือง ในการการจัดกลุ่มเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

2.4.5 การออกแบบกระบวนการสมัชชาสุขภาพ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาการออกแบบกระบวนการสมัชชาสุขภาพ โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

กระบวนการสมัชชาสุขภาพ ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การกำหนดประเด็นและการพัฒนาประเด็นเชิงนโยบาย 2) การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย 3) การแสวงหาพันธมิตรร่วมกันต่อข้อเสนอเชิงนโยบาย 4) การขับเคลื่อนข้อเสนอสู่การปฏิบัติ 5) การติดตามและประเมินผล โดยมีรายละเอียดแต่ละขั้นตอน ดังนี้ (พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ, 2550)

1) การกำหนดประเด็นและการพัฒนาประเด็นเชิงนโยบาย ที่ควรพิจารณาคือ

(1) ที่มาของประเด็น

(1.1) สถานการณ์ปัญหาของพื้นที่หรือประเด็น ซึ่งสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลจาก

(1.1.1) ข้อมูลทางวิชาการ ผลงานวิจัย หรือการรวบรวมวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลวิชาการเหล่านี้สามารถนำมาใช้เป็นกรอบในการกำหนดประเด็นเชิงนโยบายได้เช่นกัน เช่น จากข้อมูลการสำรวจพฤติกรรมทางเพศของประเทศไทย โดยสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล (2551) สำรวจเมื่อปี พ.ศ. 2549 พบว่า “ร้อยละ 80 ของวัยรุ่น เพศชาย อายุ 18 - 24 ปี และร้อยละ 63 ของวัยรุ่นเพศหญิง อายุ 18 - 24 ปี เคยมีเพศสัมพันธ์แล้ว” สามารถนำข้อมูล เหล่านี้ไปเป็นประเด็นเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยของวัยรุ่นไทย เป็นต้น

(1.1.2) ข่าวสารที่นำเสนอทางสื่อสารสาธารณะในแต่ละวันจะมีการนำเสนอข่าวสารต่างๆ ผ่านทางสื่อสารสาธารณะมากมายไม่ว่าจะเป็น โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ต หรือสิ่งพิมพ์รูปแบบอื่น ๆ ซึ่งข่าวสารเหล่านี้ก็สามารถนำไปใช้เป็นประเด็นเชิงนโยบายได้ เช่น ข่าวการเกิดไฟไหม้ส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ 2552 ที่ซานติก้าผับ ก็สามารถนำมาใช้เป็นประเด็นเชิงนโยบายเพื่อพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่องการจัดการความปลอดภัยในสถานบันเทิง เป็นต้น

(1.2) สิ่งดีๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ การเลือกประเด็นจากเรื่องดีๆ สิ่งดีๆ กิจกรรมดีๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นการเลือกประเด็นในเชิงบวก ที่เกิดมาจากความสำเร็จที่เป็นรูปธรรมในพื้นที่นำมาขยายผลให้มากยิ่งขึ้น ผ่านการเคลื่อนไหวในเชิงนโยบายของกลุ่มองค์กรเครือข่ายการหยิบประเด็นในลักษณะนี้อาจต้องพิจารณาในมิติของบริบทต่างๆ ในแต่ละพื้นที่ที่สำคัญต้องเข้าใจว่า การหยิบประเด็นเหล่านี้ต้องอาศัยความเข้าใจในเชิงหลักการแนวคิด และแนวปฏิบัติ ซึ่งจะต้องนำไปประยุกต์ใช้ในการเคลื่อนไหวได้อย่างเหมาะสม

(1.3) ความสนใจร่วมของสังคม หมายถึง ประเด็นเชิงนโยบายนั้นอาจ มาจากคนสนใจร่วมของคนในพื้นที่ชุมชนหรือสังคมนั้น เช่น ความสนใจในการจัดสวัสดิการชุมชน หรือการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เป็นต้น

(1.4) นโยบายของรัฐ ในการบริหารบ้านเมืองจะมีคณะรัฐมนตรีเป็น กลไกบริหารบ้านเมือง ซึ่งก่อนจะมีการทำงานคณะรัฐมนตรีจะมีการแถลงนโยบายต่อรัฐสภาข้อแถลงเหล่านั้น

สามารถนำไปเป็นประเด็นเชิงนโยบายในการพัฒนาเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายได้ นอกจากข้อแถลงของ คณะรัฐมนตรีแล้ว ยังมีนโยบายในระดับกระทรวง กรม หรือหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ อีกซึ่งก็สามารถ นำไปเป็นประเด็นนโยบายได้เช่นเดียวกัน

(1.5) ธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ตั้งแต่วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2552 ประกอบด้วย 12 หมวด 111 ข้อ โดยแต่ละข้อสามารถนำไปใช้ในการกำหนดเป็นประเด็นเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมได้ เช่น การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่องมาตรการภาษีเพื่อการป้องกันและ ควบคุมโรคและปัจจัยที่คุกคามสุขภาพ ซึ่งเป็นการดำเนินการตามธรรมนูญว่าด้วยระบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2552 ข้อ 40 ที่บัญญัติไว้ว่า “ให้รัฐนำมาตรการทางภาษีมาใช้ในการป้องกันและ ควบคุมโรคและปัจจัยที่คุกคามสุขภาพ เช่น ภาษีสิ่งแวคล้อม ภาษีการนำเข้าวัตถุหรือของเสียอันตราย” เป็นต้น

(1.6) มติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติข้อเสนอเชิงนโยบายที่ผ่านฉันทามติ จากสมาชิกสมัชชาสุขภาพแห่งชาติในแต่ละเรื่องยังมีข้อเสนอเชิงนโยบายย่อย ๆ อีกหลายข้อ และข้อเสนอเชิงนโยบายเหล่านั้นสามารถนำมากำหนดเป็นประเด็นเชิงนโยบายในการพัฒนาโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพได้อีก เช่น การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่องกองทุนสื่อสร้างสรรค์สำหรับเด็ก เยาวชนและครอบครัว ซึ่งเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายในข้อ 1.1 ของมติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2551 มติ 1.9 ที่ระบุไว้ว่า “ให้หน่วยงานของรัฐ รวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาการ องค์กรวิชาชีพ ภาคเอกชนและภาคประชาสังคมในทุกภาคส่วนทุกระดับพิจารณาผลักดันกองทุนในการผลิตสื่อสร้างสรรค์สำหรับเด็ก เยาวชนและครอบครัว โดยการจัดตั้งกองทุนขึ้นใหม่จากการใช้เงินกองทุนที่มีอยู่แล้ว หรือการใช้มาตรการทางนโยบายเพื่อระดมเงินทุน โดยรัฐจัดให้มีการรวบรวมข้อเสนอเรื่องแนวทางและรูปแบบของกองทุนที่มีความเป็นไปได้” เป็นต้น

2) เกณฑ์ในการคัดเลือกประเด็นเชิงนโยบาย จากรายละเอียดเรื่องที่มาของประเด็นเชิงนโยบายข้างต้น จะพบว่า มีประเด็นที่สามารถนำไปเป็นประเด็นเชิงนโยบายเพื่อการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายได้อย่างมากมาย แต่ก็เชื่อว่าสามารถนำทุกประเด็นไปกำหนดเป็นประเด็นเชิงนโยบายได้ ฉะนั้น จึงควรมีการกำหนดเกณฑ์ที่เหมาะสมในการคัดเลือกประเด็นเชิงนโยบาย ซึ่งต่อไปนี้เป็นตัวอย่างของเกณฑ์ที่สามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่และสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น เช่น

(2.1) เกณฑ์ความสำคัญโดยอาจดูจาก 1) ความสอดคล้องกับสถานการณ์ หรือวิกฤตการณ์ของ พื้นที่หรือของสังคม 2) การมีผลต่อระบบสุขภาพ 3) การมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กันทั้งในระดับพื้นที่และชาติ 4) มีความซับซ้อน ต้องร่วมกันแก้ปัญหาโดยหลายภาคส่วนที่ไม่สามารถแก้ปัญหาด้วยองค์กรเดียว 5) มีความสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวในระดับโลก

(2.2) เกณฑ์ความรุนแรงโดยอาจดูจาก 1) จำนวนผู้ได้รับผลกระทบ 2) เป็นสาเหตุการตายที่สำคัญ 3) เป็นภาระโรคที่สำคัญ 4) เป็นพฤติกรรมหรือปัจจัยเสี่ยงทางสุขภาพที่สำคัญ 5) มีความรุนแรงในมิติอื่น

(2.3) เกณฑ์ความสนใจของสาธารณะโดยอาจดูจาก 1) จำนวนองค์กร หน่วยงาน และเครือข่ายภาคีที่เสนอประเด็น 2) สอดคล้องกับกระแสที่นำเสนอผ่านทางสื่อสารสาธารณะ

(2.4) เกณฑ์ความเป็นไปได้ในการผลักดันเชิงนโยบายหรือผลต่อเนื่องให้เกิดแนวปฏิบัติที่ดีโดยอาจดูจาก 1) ความพร้อมทางวิชาการ 2) ความเป็นไปได้ในการประสานให้เกิดส่วนร่วมเพื่อให้ ประเด็นนั้นเกิดความสำเร็จ 3) การมีองค์กรเจ้าภาพในการขับเคลื่อนและติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

3) การได้มาซึ่งประเด็นเชิงนโยบาย อาจจำแนกได้ 2 วิธี คือ

(3.1) กำหนดขึ้นโดยกลไกการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ โดยใช้กระบวนการปรึกษาหารือกันระหว่างองค์กรประกอบของกลไกตามเกณฑ์การคัดเลือกประเด็นเชิงนโยบายที่กำหนดขึ้น เช่น ในปี พ.ศ. 2552 คณะกรรมการจัดงานวันผู้สูงอายุได้กำหนดประเด็นในการจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุในประเด็น “การดูแลผู้สูงอายุระยะยาว” ในปี พ.ศ. 2553 คณะกรรมการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพแห่งชาติ จัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะ ประเด็นว่าด้วยแผนยุทธศาสตร์ระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2551 คณะกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพจังหวัดนครศรีธรรมราช กำหนดประเด็นในสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ รวม 3 ประเด็น คือ เรื่องเกษตรและอาหาร การจัดการทรัพยากรชายฝั่งโดยชุมชน และอาสาสมัครสร้างสุขชุมชน เป็นต้น

(3.2) กำหนดโดยการมีส่วนร่วมจากกลุ่มเครือข่ายโดยการแจ้งเวียนไปยังองค์กร หน่วยงานและเครือข่ายภาคีที่เกี่ยวข้องให้เสนอประเด็นเชิงนโยบายเข้ามา เช่น ในปี พ.ศ. 2552 คณะอนุกรรมการจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นว่าด้วยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพ ได้แจ้งให้หน่วยงานภาคีเครือข่ายเสนอประเด็นเชิงนโยบายในการจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นว่าด้วยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านสุขภาพในงานมหกรรมสมุนไพรมหาชาติ ครั้งที่ 6 ปรากฏว่า มีองค์กรภาคีเสนอประเด็นเชิงนโยบายมาทั้งสิ้น 28 องค์กร มีกลุ่มประเด็นทั้งหมด 5 ประเด็น คือ 1) การพัฒนายาไทยและสมุนไพรรักษาโรค 2) การส่งเสริมและพัฒนาระบบบริการการแพทย์พื้นบ้าน 3) การจัดตั้งโรงพยาบาลแพทย์แผนไทยต้นแบบ 4) การพัฒนาการแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกสู่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และ 5) การคุ้มครองผู้บริโภคด้านการแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก เป็นต้น

2) การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย

หลักการสำคัญของการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายก็คือ การใช้ข้อมูลทางวิชาการเป็นพื้นฐานในการจัดทำข้อเสนอเชิงนโยบาย ซึ่งจะทำให้ข้อเสนอเชิงนโยบายมีความเป็นเหตุเป็นผล และมีความเป็นไปได้ในการนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิเคราะห์ สังเคราะห์และประมวลเป็นร่างข้อเสนอเชิงนโยบายถือเป็นกระบวนการทำงานที่สำคัญที่ต้องอาศัยนักวิชาการที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมในการจัดทำโดยอาศัยข้อมูลทางวิชาการจากแหล่งต่างๆ เช่น ผลการศึกษาวิจัย การสำรวจ การระดมสมอง เป็นต้น เพื่อใช้เป็นข้อมูลนำเข้า (Input) ที่สำคัญของกระบวนการสมัชชาสุขภาพที่จะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกสมัชชาสุขภาพ โดยร่างข้อเสนอเชิงนโยบายที่ผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์และประมวลผลแล้ว ควรมีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ

(1) ข้อมูลพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยสถานการณ์ของปัญหาในพื้นที่หรือของประเด็นนั้น และแนวนโยบายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งในรูปของกฎหมาย ระเบียบมติคณะรัฐมนตรีแผนยุทธศาสตร์ เป็นต้น ทั้งในการพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย ซึ่งเอกสารฉบับนี้อาจเรียกว่า “เอกสารหลัก” หรืออาจเรียกเป็นอย่างอื่นตามที่กลไกการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพกำหนด

(2) ร่างมติเป็นเอกสารที่สรุปทางเลือกต่าง ๆ อันนำไปสู่การแก้ไขปัญหา หรือเป้าหมายที่ต้องการโดยควรมีการระบุร่างมติในแต่ละข้อจะเรียกร้องให้องค์กร หน่วยงานหรือกลุ่มเครือข่ายใดเป็นเจ้าภาพในการนำไปสู่การปฏิบัติ เอกสารชุดนี้อาจเรียกว่า “เอกสารร่างมติหรือข้อเสนอเชิงนโยบาย” หรืออาจเรียกเป็นอย่างอื่นตามที่กลไกการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพกำหนด

(3) ภาคผนวก (ถ้ามี) เป็นเอกสารที่เสนอข้อมูลเพิ่มเติมจากเอกสารนำเสนอข้อมูลพื้นฐานและเอกสารร่างมติ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบในการพิจารณาของสมาชิกสมัชชาสุขภาพ เอกสารชุดนี้อาจเรียกว่า “เอกสารภาคผนวก” หรืออาจเรียกเป็นอย่างอื่นตามที่กลไกการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพกำหนด

ขั้นตอนที่ 2 การรับฟังความเห็นจากกลุ่มเครือข่าย เมื่อได้เอกสารร่างข้อเสนอเชิงนโยบายแล้ว กลไกการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ ควรจัดให้กระบวนการรับฟังความคิดเห็นจากกลุ่มเครือข่ายที่จัดทำไว้ ซึ่งรูปแบบการจัดอาจดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น จัดส่งเอกสารไปให้กลุ่มเครือข่ายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเอง หรืออาจจะมีการจัดสมัชชาสุขภาพย่อย เพื่อให้การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายมีความครอบคลุม มีความชัดเจน มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง และมีทางเลือกต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้นก็ได้

ขั้นตอนที่ 3 การปรับปรุงร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย หลังจากได้จัดกระบวนการรับฟังความเห็นจากสมาชิกกลุ่มเครือข่ายสมัชชาสุขภาพแล้ว กลไกการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ

ควรนำความคิดเห็นต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาปรับปรุงร่างข้อเสนอเชิงนโยบายและใช้เป็นเอกสารนำเข้าในการประชุมสมัชชาสุขภาพเพื่อแสวงหาฉันทามติต่อข้อเสนอเชิงนโยบายร่วมกันในลำดับถัดไป

3) การแสวงหาฉันทามติต่อร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย

เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในวันประชุมสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาฉันทามติร่วมกันของสมาชิกสมัชชาสุขภาพที่มาจากกลุ่มเครือข่ายของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่จัดทำขึ้นในการประชุมสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็น ควรมีการพิจารณาและดำเนินการใน 4 เรื่อง ดังต่อไปนี้

(1) ผู้เข้าร่วมสมัชชาสุขภาพ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

(1.1) สมาชิกสมัชชาสุขภาพ หมายถึง ผู้เข้าร่วมประชุมตามจำนวนที่คณะกรรมการจัดการกระบวนการสมัชชาสุขภาพกำหนด ซึ่งมาจากตัวแทนของกลุ่มเครือข่ายที่จัดทำไว้ ทั้งนี้ อาจจัดให้มีการลงทะเบียนไว้ล่วงหน้าก็ได้

(1.2) ผู้สังเกตการณ์ หมายถึง ผู้ที่คณะกรรมการจัดการกระบวนการสมัชชาสุขภาพเชิญหรืออนุญาตให้เข้าร่วมประชุม ซึ่งอาจจะเป็นผู้ที่ไม่ได้เป็นผู้แทนกลุ่มเครือข่ายที่จัดทำไว้ หรืออาจจะเป็นสมาชิกของกลุ่มเครือข่ายที่เกินจำนวนที่กำหนด ทั้งนี้ อาจจัดให้มีการลงทะเบียนล่วงหน้าก่อนหรือไม่ก็ได้

(1.3) ผู้ทรงคุณวุฒิ หมายถึง ผู้ที่คณะกรรมการจัดการกระบวนการสมัชชาสุขภาพเชิญเข้าร่วมประชุมเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งอาจเป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถในประเด็นที่บรรจุไว้ในระเบียบวาระการประชุม

(2) การกำหนดบทบาทของผู้เข้าร่วมสมัชชาสุขภาพ กล่าวคือ เมื่อมีการกำหนดประเภทของผู้เข้าร่วมสมัชชาสุขภาพแล้ว ต้องมีการกำหนดบทบาทของผู้เข้าร่วมประชุมแต่ละกลุ่มให้ชัดเจนไว้ด้วย อาทิ บทบาทในการเสนอความคิดเห็นจะทำได้เฉพาะสมาชิกสมัชชาสุขภาพเท่านั้น โดยผู้สังเกตการณ์ไม่มีสิทธิเสนอความคิดเห็น เป็นต้น

(3) การกำหนดระเบียบวาระการประชุมในการประชุมสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นเพื่อแสวงหาฉันทามติร่วมกัน ต้องมีการกำหนดระเบียบวาระการประชุมที่ชัดเจน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมสามารถเข้าร่วมประชุมตามระเบียบวาระได้อย่างไม่สับสน ตัวอย่าง การกำหนดระเบียบวาระการประชุมสมัชชาสุขภาพของจังหวัดสกลนคร ในปี 2551

(4) การดำเนินการประชุม ในการประชุมสมัชชาสุขภาพเพื่อแสวงหาฉันทามติร่วมกัน อาจจัดวิธีการประชุมได้ใน 2 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 การประชุมสมัชชาสุขภาพอย่างเป็นทางการเป็นการดำเนินการประชุมที่มีความเป็นระบบและมีกติกาการประชุมที่ชัดเจน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. การบริหารการประชุม ควรมีการตั้งกรรมการซึ่งประกอบด้วยผู้ทำหน้าที่ประธานและรองประธานการประชุม มีฝ่ายเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ ทำหน้าที่ดำเนินการประชุม

2. ทีมวิชาการ ทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลกับที่ประชุม และปรับเอกสารร่างข้อเสนอเชิงนโยบายตามมติที่ประชุม

3. ทีมกระบวนการ ทำหน้าที่บริหารจัดการประชุมให้เป็นไปอย่างราบรื่น การจัดลำดับคิวผู้เสนอ และการอำนวยความสะดวกๆ ในห้องประชุม

4. กติกาการประชุม ในการประชุมเพื่อหาฉันทามติร่วมกันของสมาชิกสมัชชาสุขภาพ จะมีการกำหนดกติกาหรือข้อตกลงร่วมกันเพื่อให้การประชุมมีความเป็นระบบ และมีส่วนร่วมจากกลุ่มเครือข่ายอย่างทั่วถึง เช่น สมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นว่าด้วยแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพแห่งชาติ มีการกำหนดกติกา ดังนี้

“ผู้ที่ขอแสดงความคิดเห็นจะต้องเสนอในนามผู้แทนกลุ่มเท่านั้น และจะต้องมีกลุ่มเครือข่ายอื่นๆ รับรองอย่างน้อย 5 กลุ่ม หากมีผู้คัดค้าน ประธานจะเรียกให้ผู้คัดค้านและหรือผู้สนับสนุนให้ความเห็นตามกรณีและหากการพิจารณาร่างมติในระเบียบวาระใดที่สมาชิกมีความเห็นแตกต่างกันมากและไม่สามารถหาข้อยุติได้ อาจมีการจัดตั้งคณะทำงานพิจารณาร่างมติเฉพาะระเบียบวาระขึ้น เพื่อไปดำเนินการพิจารณาในห้องประชุมย่อยต่างหาก โดยนำเสนอผลการประชุมต่อสมาชิกสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นทั้งหมดอีกครั้งหนึ่ง ตามระยะเวลาที่คณะกรรมการดำเนินงานประชุมกำหนด”

5. วิธีการประชุม อาจเริ่มด้วยการมีผู้นำเสนอร่างข้อเสนอเชิงนโยบาย โดยเฉพาะร่างมติ ต่อที่ประชุมสมัชชาสุขภาพ โดยเรียงลำดับระเบียบวาระตามกำหนดการ และเปิดโอกาสให้สมาชิกสมัชชาสุขภาพที่มาจากกลุ่มเครือข่ายที่ประสงค์จะแสดงความคิดเห็นแสดงเจตจำนงเพื่อแสดงความคิดเห็น และควรกำหนดระยะเวลาการนำเสนอที่แน่นอนเพื่อให้การนำเสนอมีความกระชับ ไม่เยิ่นเย้อ เช่น ต้องเสนอความเห็นภายใน 3 นาที เป็นต้น นอกจากนั้นควรมีการกำชับให้มีการแสดงความเห็นในนามกลุ่มเครือข่ายตามลำดับด้วย และเมื่อได้นำเสนอความเห็นต่อที่ประชุมแล้ว ควรขอความกรุณาให้จัดส่งเอกสารความเห็นซึ่งพิมพ์หรือเขียนด้วยลายมือให้กับฝ่ายเลขานุการเพื่อประโยชน์ในการจัดทำบันทึกความเห็นและรายงานการประชุมต่อไป

6. การรับรองร่างมติสมัชชาสุขภาพ เป็นกระบวนการภายหลังจากที่ผู้เข้าร่วมประชุมได้นำเสนอความคิดเห็นจากกลุ่มเครือข่ายตนแล้ว และทีมวิชาการได้มีการปรับเอกสารให้เป็นไปตามมติของที่ประชุมแล้วจะจัดให้มีการรับรองร่างมติสมัชชาสุขภาพในช่วงท้ายสุดโดยยึดความเป็นฉันทามติที่ไม่มีการโต้แย้งแล้ว ซึ่งหากมีการโต้แย้งควรจัดให้มีการตกลงนอกห้องประชุมระหว่างสมาชิกสมัชชาสุขภาพที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างกันก่อน

รูปแบบที่ 2 การประชุมสมัชชาสุขภาพแบบไม่เป็นทางการ การจัดสมัชชาสุขภาพในลักษณะนี้จะไม่นับเรื่องความเป็นทางการมากนัก อาจมีกติกาหรือข้อตกลงที่เน้นความเป็นธรรมชาติเพื่อสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ได้มากที่สุด

1. การบริหารการประชุม การประชุมในลักษณะนี้โดยส่วนใหญ่ คณะทำงานจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพเป็นผู้ดำเนินการเองตลอดกระบวนการ หรืออาจมีการเชิญวิทยากรกระบวนการมาช่วยดำเนินการในบางช่วง

2. ทีมวิชาการ คณะทำงานจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพเป็นผู้ดำเนินการเองเช่นกัน หรืออาจมีการมอบหมายผู้ที่มีความสามารถตามความเหมาะสม

3. ทีมกระบวนการ คณะทำงานจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพเป็นผู้ทำหน้าที่บริหารจัดการประชุมให้เป็นไปอย่างราบรื่น และการอำนวยความสะดวกๆ ในห้องประชุม

4. กติกาการประชุม ในการประชุมเพื่อหาฉันทามติร่วมกันของสมาชิกสมัชชาสุขภาพในลักษณะนี้จะไม่มีการกำหนดกติกาที่เคร่งครัดนัก โดยเฉพาะเวลาของการนำเสนอความเห็น กล่าวคือ มีการเปิดโอกาสให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้มากที่สุด

5. วิธีการการประชุม อาจใช้วิธีการประชุมในห้องใหญ่ที่ละประเด็น หรือการแยกประชุมในกลุ่มย่อยตามประเด็นต่างๆ เพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน ตัวอย่างเช่น สมัชชาสุขภาพจังหวัดสงขลา ปี พ.ศ. 2551 ที่ใช้เวทีสมัชชาสุขภาพเป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และรับรองข้อเสนอเชิงนโยบายร่วมกันจนเกิดเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายเรื่ององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการจัดการสุขภาพ หรือที่ชาวสงขลาเรียกกันว่า “คำประกาศสมิหลา” เป็นต้น

6. การรับรองร่างมติสมัชชาสุขภาพ เป็นกระบวนการภายหลังจากที่ผู้เข้าร่วมประชุมได้นำเสนอความคิดเห็นจากกลุ่มเครือข่ายแล้ว หลังจากนั้นจึงจะจัดให้มีการรับรองร่างมติสมัชชาสุขภาพในช่วงท้ายสุดโดยยึดความเป็นฉันทามติที่ไม่มีการโต้แย้งแล้ว นั่นคือการจัดสมัชชาสุขภาพทั้งแบบที่เป็นทางการและแบบไม่เป็นทางการผลที่ได้จะเป็นเช่นเดียวกัน คือ การได้มาซึ่งฉันทามติต่อข้อเสนอเชิงนโยบายของสมาชิก สมัชชาสุขภาพ

4) การขับเคลื่อนข้อเสนอเชิงนโยบายสู่การปฏิบัติ

ขั้นตอนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่ทำนายต่อการดำเนินงานซึ่งอาจจะนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการทำงานตามกระบวนการสมัชชาสุขภาพได้ ฉะนั้น ขั้นตอนการขับเคลื่อนมติจากสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเด็นไปสู่การปฏิบัติ มีประเด็นพิจารณา ดังนี้

(1) หลักการทำงานการขับเคลื่อนมติสมัชชาสุขภาพไปสู่การปฏิบัติเป็นเรื่องของความสามารถที่จะผลักดันให้การทำงานของกลไกที่สำคัญทั้งมวลสามารถบรรลุผลตาม นโยบายที่

ได้ตั้งเป้าหมายเอาไว้ จำเป็นต้องอาศัยทั้งศาสตร์และศิลป์ในการทำงานควบคู่ไปกับการสร้างการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วน จึงควรกำหนดหลักการสำคัญในการทำงานเอาไว้ 4 ประการ คือ

(1.1) มุ่งผลักดันสู่การปฏิบัติ (Action) อย่างมียุทธศาสตร์ เนื่องจากแต่ละมตมีเนื้อหาและผู้เกี่ยวข้องที่แตกต่างกัน ดังนั้นจึงต้องทำงานอย่างมียุทธศาสตร์ที่สอดคล้องกับเนื้อหาและองค์กร หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในแต่ละมต

(1.2) คำนึงถึง “การมีส่วนร่วมอย่างสมานฉันท์” และการเชื่อมประสานที่ดี โดยยึดหลักการตามยุทธศาสตร์สามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา ที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมทั้งภาค วิชาการ ภาครัฐและการเมือง รวมทั้งภาคประชาสังคมและประชาชน

(1.3) มีการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ (SMART Management)

(1.4) มีกระบวนการสนับสนุน ติดตามผลที่เหมาะสม

(2) ช่องทางการขับเคลื่อนในการขับเคลื่อนมิติจากสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือประเด็น มีช่องทางการขับเคลื่อนได้หลายช่องทาง ดังนี้

(2.1) เสนอคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ในกรณีที่มีมติสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเด็นนั้นมีข้อเสนอให้หน่วยงานของรัฐนำไปปฏิบัติหรือนำไปพิจารณาประกอบในการกำหนดนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพก็สามารถจัดทำเรื่องถึงสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) เพื่อเสนอต่อคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) เพื่อพิจารณาดำเนินการให้บรรลุผลตามควรแก่กรณีต่อไป ซึ่งเป็นการดำเนินการตามบทบัญญัติตามมาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2550

(2.2) การประสานการทำงานกับองค์กร หน่วยงานและเครือข่ายภาคีที่เกี่ยวข้องกับข้อเสนอเชิงนโยบายที่เป็นมติจากสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเด็น

(2.3) ทำงานร่วมกับองค์กร หน่วยงาน หรือเครือข่ายภาคีที่เป็น ผู้พัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบายเข้าสู่การพิจารณาของสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเด็น รวมทั้งหน่วยงาน องค์กรที่มีพันธกิจตามมติสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเด็นโดยตรง

(2.4) ทำงานด้วยกระบวนการพิเศษ โดยเฉพาะมติสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเด็นที่ยังไม่มีองค์กรหรือหน่วยงานใดเป็นเจ้าภาพที่ชัดเจน หรือมติสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเด็นที่มีความเกี่ยวข้องกับงานของหน่วยงาน องค์กรหรือภาคี เครือข่ายที่หลากหลายกิจกรรมที่ดำเนินการ เช่น การจัดเวทีภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับมติสมัชชาสุขภาพในแต่ละเรื่องเพื่อร่วมกันกำหนดแนวทางการทำงานร่วมกันและมอบหมายงานกันรับผิดชอบ ซึ่งมีการดำเนินในหลายรูปแบบ อาทิ การตั้งกลไกขับเคลื่อน ติดตามและรายงานผลการดำเนินงานเป็นการเฉพาะ การรวมตัวกันทำงานแบบเครือข่าย เป็นต้น

(2.5) เชื่อมประสานกับกระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเด็น และกระบวนการสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ ในกรณีที่ข้อเสนอเชิงนโยบายนั้นมีความต้องการขยายไปเป็นนโยบายระดับชาติและต้องการความคิดเห็นร่วมจากองค์กร หน่วยงานและเครือข่ายภาคีนอกเหนือจากสมาชิกสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเด็น

(2.6) การทำงานผ่านช่องทางสาธารณะ เพื่อสร้างการรับรู้และความเข้าใจของสาธารณะ โดยหวังให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามมติสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่ หรือเฉพาะประเด็น และทำหน้าที่ติดตามการทำงานขององค์กรหรือหน่วยงานที่มีพันธกิจที่สอดคล้องกับมติสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเด็นนั้นๆ ด้วย ช่องทางที่สามารถดำเนินการได้ เช่น การจัดแถลงข่าว การนำเสนอผ่านเวทีสาธารณะ การประสานความร่วมมือกับสื่อทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

5) การติดตามและประเมินผล

การจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ ควรมีการติดตามประเมินผลนโยบายโดยอาจใช้สมัชชาสุขภาพเป็นกระบวนการในการติดตามและประเมินผลการนำมติสมัชชาสุขภาพในปีก่อนๆ มานำเสนอในเวทีสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่และสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นได้ โดยอาจจัดเป็นระเบียบวาระแยกออกจากระเบียบวาระเพื่อการหาฉันทามติต่อข้อเสนอเชิงนโยบาย หรืออาจจัดเป็นสมัชชาสุขภาพเพื่อการติดตามและประเมินผลด้วยก็ได้ โดยการประยุกต์ใช้กระบวนการจัด สมัชชาสุขภาพเพื่อการหาฉันทามติไปใช้ได้

กล่าวโดยสรุป กระบวนการสมัชชาสุขภาพ ประกอบไปด้วย 5 ขั้นตอนหลัก คือ

- 1) การกำหนดประเด็นและการพัฒนาประเด็นเชิงนโยบาย
- 2) การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย
- 3) การแสวงหาฉันทามติร่วมกันต่อข้อเสนอเชิงนโยบาย
- 4) การขับเคลื่อนข้อเสนอสู่การปฏิบัติ
- 5) การติดตามและประเมินผล

2.4.6 การสรุปบทเรียนเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่องการจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเด็นควรมีการสรุปบทเรียนเพื่อการพัฒนาต่อเนื่อง ทั้งด้านการจัดการความรู้และการประเมินผล

1) การจัดการความรู้ (Knowledge Management: KM) เช่น

(1) การเรียนรู้จากเพื่อน หรือ Peer Assist: PA เป็นการเรียนรู้ร่วมกันของคณะทำงานสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเด็น และผู้ปรึกษาจากภายนอก ซึ่งในการจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หลายจังหวัดได้ให้ความสำคัญกับกระบวนการนี้ เช่น การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อเสริมสร้างศักยภาพคณะทำงานสมัชชาสุขภาพจังหวัดปัตตานี สมัชชาสุขภาพจังหวัดตรัง สมัชชาสุขภาพจังหวัดสุโขทัย เป็นต้น

(2) การเรียนรู้หลังการปฏิบัติงาน หรือ After Action Review: AAR เป็นการเรียนรู้ระหว่างการปฏิบัติงานโครงการ หลังจากเสร็จกิจกรรมเป็นครั้งๆ ไป

(3) การเรียนรู้หลังการดำเนินงาน หรือ Retrospect เป็นการสรุปบทเรียนหลังจากการดำเนินกิจกรรมโครงการเสร็จแล้ว และการวางแผนการดำเนินงานในปีต่อไป

(4) การถอดบทเรียนแบบเรื่องเล่า หรือ Story Telling เป็นการสกัดความรู้ต่างๆ มาเป็นเรื่องเล่า เช่น หนังสือก๊วยอย่างและทางเดินเล่ม 1 และ 2 ซึ่งเป็นรวมเรื่องเล่าสมัชชาสุขภาพของเครือข่ายสมัชชาสุขภาพ เป็นต้น

2.4.7 การสื่อสารทางสังคมตลอดกระบวนการ

การจัดสมัชชาสุขภาพเป็นกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพอย่างมีส่วนร่วม จึงจำเป็นต้องมีการสื่อสารกับสังคม โดยจัดให้มีการสื่อสารสาธารณะด้วยรูปแบบและช่องทางต่างๆ ที่เหมาะสมทั้งก่อน ระหว่าง และหลังการจัดสมัชชาสุขภาพเพื่อเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายในสังคมร่วมรับรู้และมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมด้วย เพราะฉะนั้นในการจัดสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเด็น ควรมีการสื่อสารทางสังคมผ่านช่องทางต่างๆ ในทุกขั้นตอนของการจัดผ่านช่องทางต่างๆ เช่น วิทยุชุมชน หนังสือพิมพ์ เว็บไซต์ เป็นต้น

2.4.8 การบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ

การจัดกระบวนการสมัชชาสุขภาพ ควรมีการบริหารจัดการที่เป็นระบบโปร่งใสตรวจสอบได้ ตามหลักการบริหารจัดการที่ดีหรือตามหลักธรรมาภิบาล (Good Governance) ตลอดกระบวนการ และควรมีการบริหารโครงการให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2559)

2.4.9 แนวคิดกระบวนการสมัชชาสุขภาพกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดกระบวนการสมัชชาสุขภาพกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ (2560) การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน ได้มีมติในการดำเนินการกระบวนการสมัชชาสุขภาพกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ดังนี้

1. ให้จังหวัดและกรุงเทพมหานครจัดให้มีกรรมการบริหารจัดการขยะมูลฝอยระดับจังหวัดที่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องระดับจังหวัด โดยร่วมมือกับคณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.) คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับเขต (พชข.) คณะกรรมการเขตสุขภาพเพื่อประชาชน (กขป.) เครือข่ายสมัชชาสุขภาพจังหวัด สภาองค์กรชุมชน เพื่อสนับสนุนให้ชุมชนมีกลไกการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1.1) ให้มีคณะกรรมการจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม จัดการขยะมูลฝอยในชุมชน และสถานประกอบการแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน โดยกำหนดให้มีตัวชี้วัดเพื่อติดตามและประเมินผลการดำเนินงานที่ชัดเจน และให้นำประเด็นเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยผนวกไว้ในธรรมนูญสุขภาพระดับพื้นที่

1.2) รณรงค์ให้ทุกภาคส่วนเกิดความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน รวมถึงพื้นที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง โดยการจัดการขยะมูลฝอย ถือเป็นหน้าที่ของทุกคนต้องปฏิบัติ

1.3) สร้างมาตรการ กิจกรรม หรือกติกาที่จะนำไปสู่การปฏิบัติโดยเน้นการมีส่วนร่วมจัดทำโครงการ/แผนงาน/กิจกรรมของชุมชน เพื่อลดการก่อให้เกิดขยะ คัดแยก ใช้ซ้ำ และนำขยะมูลฝอยไปใช้ประโยชน์ เช่น จัดตั้งกองทุนการจัดการขยะ การแปรรูปขยะ ศูนย์รับซื้อขยะ และธนาคารขยะในชุมชน เป็นต้น

1.4) ให้มีมาตรการจูงใจ เพื่อส่งเสริมให้สถานประกอบการ/ห้างร้าน/หน่วยงาน/องค์กร ที่เป็นต้นทาง/แหล่งกำเนิดของวัสดุ สิ่งของเหลือใช้ที่กลายเป็นขยะมูลฝอยร่วมรับผิดชอบในการใช้บรรจุภัณฑ์ที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ การรับคืนผลิตภัณฑ์ที่เสื่อมสภาพการใช้งาน จัดให้มีจุดรวบรวมขยะอันตรายและขยะติดเชื้อ การส่งเสริมค่านิยมองค์กรต่อการใช้สิ่งของอุปโภคบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และการลดปริมาณขยะมูลฝอย เช่น ลดการใช้ถุงพลาสติก เลิกใช้โฟม และอื่นๆ

2. ขอให้ราชการส่วนท้องถิ่น ร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ออกข้อบัญญัติท้องถิ่นว่าด้วยเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยทุกประเภทในชุมชน แบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน มีมาตรการควบคุมกำกับ การบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งมาตรการทางภาษี และรายงานผลต่อชุมชนอย่างจริงจัง

2.1 ขอให้คณะกรรมการจัดการขยะมูลฝอยแห่งชาติ และให้กระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานหลักร่วมกับทุกกระทรวง สำนักนายกรัฐมนตรี องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมดำเนินการดังนี้

1) ส่งเสริม สนับสนุน สร้างแรงจูงใจ ในการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของชุมชน รวมทั้งยกย่องเชิดชูเกียรติ เช่น ให้รางวัลบุคคลตัวอย่าง ชุมชนต้นแบบ และหน่วยงานที่มีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยที่ดี

2) ส่งเสริมให้มีการพัฒนาหลักสูตร/หลักสูตรท้องถิ่น หรือบูรณาการเรียนการสอน การฝึกอบรม ทั้งแกนนำชุมชนและประชาชนทั่วไป วิจัยและพัฒนา (นวัตกรรม) ศูนย์เรียนรู้การจัดการขยะในชุมชน สถานประกอบการ ห้างร้าน หน่วยงาน องค์กร หน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษา และศาสนสถาน โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน จัดทำคู่มือการจัดการขยะมูลฝอย เพื่อให้มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ

3) ส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านการจัดการขยะมูลฝอย มาตรการทางกฎหมาย การรณรงค์ เผยแพร่ความรู้ และกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศให้แก่ชุมชนและนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยใช้สื่อทุกรูปแบบ

4) ส่งเสริม สนับสนุน งบประมาณ บุคลากร เครื่องมืออุปกรณ์ สถานที่ เกี่ยวกับการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตั้งแต่ต้นทางถึงปลายทาง รวมทั้ง มีกระบวนการปรับปรุงข้อบังคับและกฎหมายให้สอดคล้อง

2.2 ในการบริหารจัดการและกรณีที่มีการจัดทำระบบกำจัดขยะมูลฝอยใน ลักษณะรวมศูนย์ในชุมชน ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการศึกษาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นทั้งก่อนระหว่าง การดำเนินการ พร้อมทั้งเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณะชนด้วย

กล่าวโดยสรุป ในการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำหลักกระบวนการดำเนินงานของสมัชชา สุขภาพมาใช้ในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน 5 กระบวนการหลัก ดังนี้

1. การกำหนดประเด็นและการพัฒนาประเด็นเชิงนโยบาย
2. การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย
3. การแสวงหาฉันทามติร่วมกันต่อข้อเสนอเชิงนโยบาย
4. การขับเคลื่อนข้อเสนอสู่การปฏิบัติ
5. การติดตามและประเมินผล

ซึ่งการจัดสมัชชาสุขภาพในครั้งนี้จะดำเนินการเฉพาะประเด็นการจัดการขยะมูลฝอย โดยการมีส่วนร่วมของ 3 ภาคส่วน ได้แก่ ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม ในการ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ผ่านการประชุมอย่างเป็นระบบและมีส่วนร่วมนำไปสู่การเสนอแนะนโยบาย สาธารณะเพื่อสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยในการดำเนินการในพื้นที่ตำบลหนองเล็ง อำเภอมือง บึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

2.5 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดย มีการ นำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

2.5.2 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

2.5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาความหมายของการมีส่วนร่วม โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่ เกี่ยวข้อง ดังนี้

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทของประเทศไทย มีการตีความหมายได้หลากหลายตามบริบทสังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ในนิยามของการมีส่วนร่วมที่ยังไม่ชัดเจน ประชาชนส่วนใหญ่และเจ้าหน้าที่ที่ทราบกฎกติกาของรัฐยังมีความเห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การรับฟังความคิดเห็นของประชาชนผ่าน เวทีประชาพิจารณ์เท่านั้น ซึ่งส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ประสบความสำเร็จ และเกิดข้อขัดแย้งในการพัฒนาสังคมไทย

ความหมายของการมีส่วนร่วม มีนักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ดังนี้

อาร์นสไตน์ Arnstien S.R (1969) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยไม่มีบทบาทอะไรเลย ย่อมไม่ได้ผลการมีส่วนร่วมที่มีคุณภาพนั้น ผู้เข้าร่วมจะต้องรู้จักใช้อำนาจและสามารถควบคุมกิจกรรมนั้นได้จึงจะทำให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ

เบิร์กเลีย (Berkley, 1975) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ผู้นำเปิดโอกาสให้ผู้ตามทุกคนเข้ามามีส่วนร่วมตัดสินใจในการทำงานเท่าที่จะสามารถกระทำได้

วิลเลียม (William, 1976) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง

โคเฮน และอัฟฮอฟ Cohen and Uphoff (1980) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง สมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องใน 4 มิติ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมการตัดสินใจว่าควรทำอะไรและทำอย่างไร 2) การมีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนา รวมทั้งลงมือปฏิบัติตามที่ได้ตัดสินใจ 3) การมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลโครงการ

สหประชาชาติ United Nations (1981) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในด้านต่างๆ ได้แก่ ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมและการจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และปฏิบัติตามแผนการหรือโครงการต่างๆ ด้วยความเต็มใจ

พุตตี Putti (1987) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง พื้นฐานของกิจกรรมต่างๆ ที่จะส่งผลให้การบริหารจัดการมีลักษณะกว้าง ซึ่งเป็นทางหนึ่งที่จะทำให้การมีส่วนร่วมขยายไปสู่การปฏิบัติงานในระดับล่างขององค์กร

เครตัน (Creighton, 2005) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง เป็นกระบวนการที่เอาความต้องการคานิยมต่าง ๆ ของสาธารณชนมารวมไว้ในกระบวนการตัดสินใจ ทั้งของภาครัฐและเอกชนเป็นการสื่อสารสองทางและเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่มีเป้าหมายเพื่อการตัดสินใจที่ดีกว่าโดยได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน มีเป้าหมายที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การ

ให้ข้อมูลแก่ประชาชน 2) การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน 3) การมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา และ 4) การพัฒนาข้อตกลงร่วมกัน

กัญตยา คนเที่ยง (2557) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการกำหนดนโยบายพัฒนาท้องถิ่น และมีส่วนร่วมในการรับประโยชน์จากการบริการ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการควบคุมประเมินผลโครงการต่าง ๆ ของท้องถิ่น นอกจากนี้ยังได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่ามี 2 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนา โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การบริหารจัดการ การติดตามประเมินผล รวมทั้งรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการ

2. การมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การส่งเสริมสิทธิและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชน หรือ ชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชนอันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา

ประจวบ หนูเลี้ยง, เด่น ชะเนติยง, และนวลพรรณ วรรณธิ (2558) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนเข้าไปร่วมกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนโดยส่วนรวมอย่างแท้จริง ทั้งนี้ต้องอยู่บนพื้นฐานของการที่ประชาชนจะต้องมีอิสระทางความคิด มีความรู้ความสามารถในการกระทำ มีความเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมนั้นๆ โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนจะต้องมีลักษณะการเข้าร่วมอย่างครบวงจรตั้งแต่ต้นจนถึงปลายคือ เริ่มตั้งแต่เกิดจิตสำนึกในตนเองและถือเป็นภาระหน้าที่ของตน ร่วมคิด ร่วมกันวางแผน ร่วมดำเนินงาน ร่วมกันติดตามผลประโยชน์ ร่วมรับผลประโยชน์

สมบัติ นามบุรี (2562) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการสื่อสารในระบบเปิด ซึ่งเป็นการสื่อสารสองทางระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล ชุมชน หรือองค์การ ในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งหรือหลายกิจกรรมทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งการมีส่วนร่วมจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและร่วมรับผลประโยชน์ โดยมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกันของกลุ่ม และเป็นการเสริมสร้างความสามัคคี ความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มด้วย

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกภาคส่วนร่วมมือกันการตัดสินใจ การดำเนินกิจกรรม การติดตามตรวจสอบ และการประเมินผลร่วมกันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เสมอภาค นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขพัฒนางานเพื่อพัฒนาหรือใช้ความคิด

สร้างสรรค์ และความเชี่ยวชาญของแต่ละคนในการแก้ปัญหาของชุมชนและพัฒนางานในกลุ่มให้มีความโปร่งใสและให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.5.2 แนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

การมีส่วนร่วมถูกใช้สร้างเป็นแนวคิดและเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทักษะและสนับสนุนเชิงกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนารวมทั้งสร้างความรับผิดชอบในการสนับสนุนต่อการร่วมปฏิบัติในงานโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ การพัฒนาชุมชนในระยะปี ค.ศ. 1960 ยังเป็นการวางฐานองค์กรชุมชนโดยมุ่งเน้นให้องค์กรเป็นผู้สนับสนุนให้คนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมขององค์กรและมุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการบริหาร ตลอดจนความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมและความสามัคคีพร้อมใจในหมู่สมาชิกของชุมชนแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นแนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาชุมชน คือการที่ประชาชนมีอำนาจในการตัดสินใจในการพัฒนาโดยแสดงศักยภาพที่ตนมีอยู่ในการตัดสินใจในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาด้านต่างๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม ดังนี้

วชิระวัชร งามละม่อม (2559) ได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม ไว้ว่า การครอบงำการมีอิทธิพลทางอำนาจของกลุ่มคนในประเทศที่เรียกว่า “ประชาธิปไตย” ต่อผู้ค้ำใน “ประเทศที่กำลังพัฒนา” หลังจากการสิ้นสุดลงของสงครามโลกครั้งที่ 2 การมีส่วนร่วมได้ถูกริเริ่มและถ่ายทอดในกระบวนการพัฒนาอย่างมีแผนโดยถูกแทรกอยู่ในนโยบายความช่วยเหลือทางการพัฒนาของประเทศตะวันตกและการวางแผนการพัฒนาของกลุ่มประเทศด้อยพัฒนาในช่วงทศวรรษแห่งการพัฒนา (ค.ศ.1950-1960) แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมถูกใช้เป็น “การปฏิบัติการ” ในกระบวนการพัฒนาชุมชนโดยเน้นให้คนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามาร่วมในกระบวนการพัฒนาเพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่ของตัวเอง การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวความคิดในการพัฒนาชุมชน คือกระบวนการที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีโอกาสได้แสดงความสามารถของตนและได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนหรือท้องถิ่น รวมทั้งมีการนำความคิดเห็นดังกล่าวไปประกอบการพิจารณากำหนดนโยบายและการตัดสินใจของรัฐประกอบการด้วยการให้ข้อมูลข่าวสารต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง การเปิดรับความคิดเห็นจากคนในชุมชน การวางแผนร่วมกันและการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้สามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้

อรรถัย กักผล (2551) ได้กล่าวถึงแนวคิดทฤษฎีการมีส่วนร่วม ไว้ว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากแนวคิดสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

(1) ความสนใจและความกังวลร่วมกัน เกิดจากความสนใจและความกังวลส่วนบุคคล ซึ่งมีความเห็นที่พ้องสอดคล้องด้วยกันกลายเป็นความสนใจและความกังวลร่วมกันของส่วนรวม

(2) ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อเหตุการณ์นั้นๆ ผลักดันให้มีการวางแผนและลงมือปฏิบัติร่วมกัน

(3) การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงชุมชนให้เป็นไปตามความคิดเห็นของคนส่วนใหญ่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในกิจกรรมชุมชน

กล่าวโดยสรุป แนวคิดในการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนที่มีผลต่อการดำรงชีวิตในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ร่วมกัน เพื่อปรับปรุงความเป็นอยู่ของตนเองให้ดีขึ้น

2.5.2.1 กระบวนการการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นกระบวนการสานสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐและประชาชนเพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน อันจะนำไปสู่การตอบสนองความต้องการของประชาชน เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน

สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข (2549) กล่าวว่า หลักการของการมีส่วนร่วมในความหมายของการบริหารจัดการจะมีการเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิด “การตัดสินใจ” นั่นคือ การมีส่วนร่วมจะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างมีคุณค่าและอย่างชอบธรรมและต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (meaningful participations) ไม่วางระบบไว้ให้ดูเหมือนว่าได้จัดกระบวนการให้มีส่วนร่วมแล้ว ดังนี้คือ

1) การระดมความคิด คือ การคิดค้นและวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน ในลักษณะของการร่วมคิดมิใช่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายเดียว บนพื้นฐานความศรัทธาว่าทุกคนที่เข้ามามีส่วนร่วมนั้นมีศักยภาพ

2) การวางแผน คือ นำสิ่งที่ร่วมกันคิดมากำหนดเป็นแผนปฏิบัติการร่วมกันด้วยการระดมทรัพยากรจากทุกฝ่าย (คน สิ่งของ งบประมาณ เวลา ฯลฯ)

3) การลงมือทำ คือ การนำแผนงานที่ได้ไปร่วมกันทำหรือแบ่งงานกันรับผิดชอบ เพื่อให้เป็นไปตามแผนหรือเป้าหมายที่วางไว้

4) การติดตามประเมินผล คือ ร่วมกันติดตามผลงานที่ทำ และแก้ไขปัญหากที่เกิดขึ้น ระหว่างการทำงานร่วมกันคิดพัฒนาปรับปรุงให้งานดีขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560) การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญต่อการปฏิรูปประเทศ ดังนี้

1) ช่วยสนับสนุนการสร้างความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ เพราะการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการถือว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการสร้างความสำเร็จในการดำเนินงานตามนโยบาย แผนโครงการต่างๆ ของภาครัฐในปัจจุบันที่เน้นให้ประชาชนเข้ามามีความคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมนผลในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยตรงซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาประเทศที่เน้นประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา

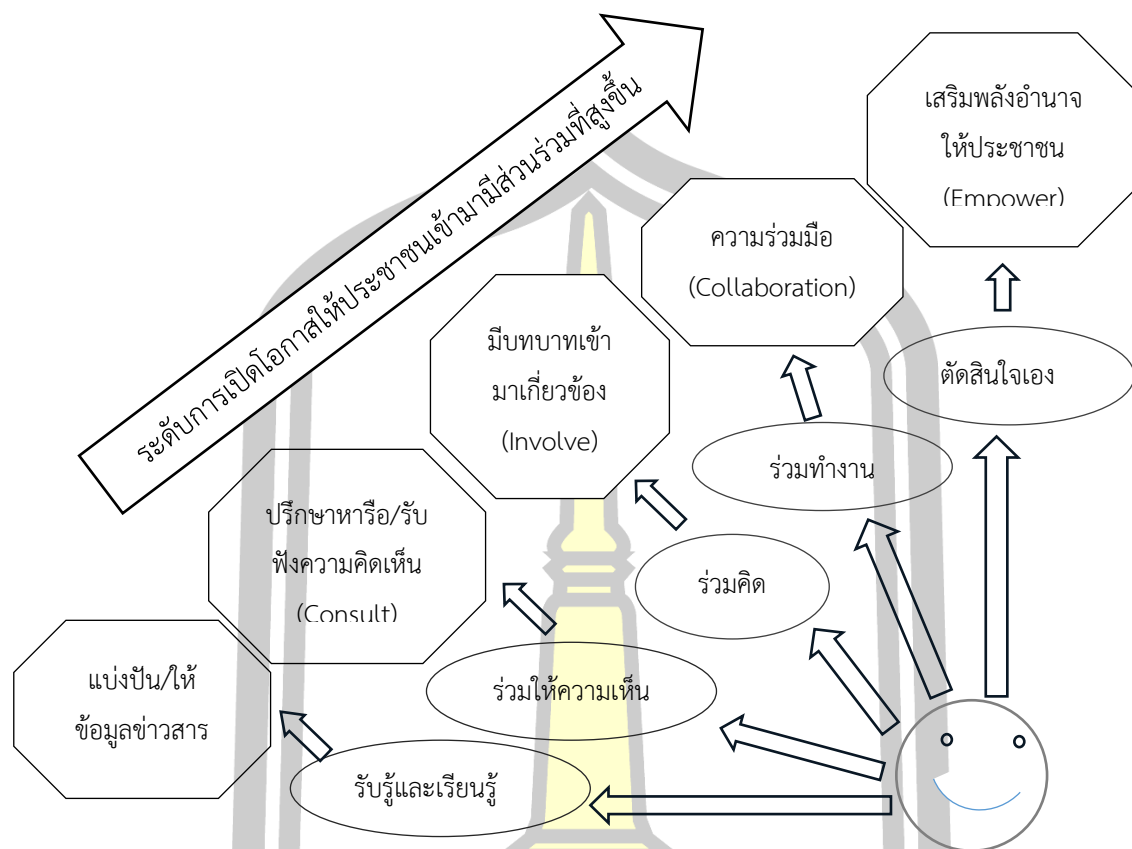
2) ช่วยสนับสนุนและมีความสอดคล้องกับการปกครองที่ใช้หลักธรรมาภิบาลที่ทำให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและการตรวจสอบได้จากทุกภาคส่วนของสังคม ซึ่งเป็นการบริหารราชการที่รับผิดชอบต่อสาธารณะและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนโดยรวม

3. ช่วยสนับสนุนและสามารถตอบสนองต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ที่เน้นการให้ความสำคัญต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์โดยมองว่ามนุษย์มีคุณค่าและสามารถตัดสินใจเลือกวิถีชีวิตที่ตนเองต้องการได้ ซึ่งจากการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการจะทำให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมต่างๆ ที่เข้ามามีผลกระทบต่อชีวิตตน

2.5.2.2 ระดับของการมีส่วนร่วม

การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน สิ่งที่จะต้องให้ความสำคัญหรือคำนึงถึง คือ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากจะนำไปสู่การกำหนดทิศทางในการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมที่สะท้อนถึงบทบาทและอิทธิพลของประชาชน โดยยิ่งระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนสูงมากเท่าใด บทบาทของประชาชนและการอุทิศตัวของประชาชนในกิจกรรมที่เข้ามามีส่วนร่วมก็ยิ่งสูงมากขึ้นเท่านั้น และบทบาทภาครัฐก็จะน้อยลงตามไปด้วย ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางวิชาการมีหลากหลายรูปแบบ ในที่นี้ใช้ตัวแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนของสมาคมการมีส่วนร่วมสากล (International Association for Public Participation - IAP2) ที่เรียกว่า Public Participation Spectrum โดยประกอบด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชน 5 ระดับ ดังภาพประกอบ 5

พหุ ม ปณ จิต ชีเว



ภาพประกอบ 5 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน (Public Participation Spectrum)

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2560

ระดับที่ 1 การให้ข้อมูลข่าวสาร (To Inform): เป็นการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเป็นสิทธิพื้นฐานของประชาชนในการได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานของภาครัฐ โดยหน่วยงานภาครัฐมีหน้าที่ในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริงถูกต้อง ทันสมัย และประชาชนสามารถเข้าถึงได้ เป็นระดับที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมน้อยที่สุด แต่ถือว่าเป็นขั้นพื้นฐานและมีความสำคัญมาก ซึ่งรูปแบบการมีส่วนร่วมในระดับนี้อยู่ในลักษณะการให้ข้อมูลทางเดียวจากภาครัฐสู่ประชาชน

ระดับที่ 2 การปรึกษาหารือ (To Consult): เป็นการเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และแสดงความคิดเห็น รวมทั้งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการรับฟังความคิดเห็น การประชุม และนำเสนอแนะ ความคิดเห็น และประเด็นที่ประชาชนเป็นห่วงไป ประกอบเป็นแนวทางในการปรับปรุงนโยบาย หรือพัฒนาวิธีการปฏิบัติงานในหน่วยงาน และประกอบการตัดสินใจ

ระดับที่ 3 การเข้ามามีบทบาท (To Involve): เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเกี่ยวข้องในกระบวนการตัดสินใจ มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การเสนอแนะและ

การตัดสินใจร่วมกับภาคประชาชน การมีส่วนร่วมระดับนี้มักดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการที่มีตัวแทนภาคประชาชนเข้าร่วม

ระดับที่ 4 ความร่วมมือ (To Collaborate): เป็นการให้บทบาทของประชาชนในระดับสูง มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การเป็นหุ้นส่วนกับประชาชนในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ ตั้งแต่การระบุปัญหา พัฒนาทางเลือก และแนวทางแก้ไข รวมทั้งการเป็นภาคีในการดำเนินกิจกรรมของหน่วยงานภาครัฐ ดังนั้น การมีส่วนร่วมในระดับนี้ คือ การสัญญากับประชาชน และกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียว่าเราจะร่วมงานกับประชาชนเพื่อได้ข้อเสนอแนะและแนวความคิดใหม่ รวมทั้งนำข้อเสนอแนะของประชาชนมาเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความคิดเห็นของประชาชนจะสะท้อนออกมาในการตัดสินใจที่ค่อนข้างสูง รูปแบบการมีส่วนร่วมในขั้นนี้ เช่น คณะกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชน คณะที่ปรึกษาภาคประชาชน เป็นต้น

ระดับที่ 5 การเสริมอำนาจประชาชน (Empower): เป็นระดับที่บทบาทของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับสูงสุด เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทในการเป็นผู้ตัดสินใจ

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) โดยการกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นจึงเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2) การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (Implementation) องค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการได้จากคำถามที่ว่า ใครทำอะไร โยชน์ให้แก่โครงการได้บ้างและทำประโยชน์โดยวิธีใด เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารงาน การประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefit) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ได้พิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและทางลบที่เป็นผลประโยชน์ของโครงการซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็นชอบ ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลได้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2560) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

1) ระดับการให้ข้อมูล ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุดแต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด และเป็นวิธีการที่ง่าย เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของภาคประชาการที่จะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ วิธีการให้ข้อมูลข่าวสารสามารถใช้ได้หลากหลายช่องทาง เช่น สื่อสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ การจัดนิทรรศการ สื่อสังคมออนไลน์ การจัดงานแถลงข่าว ป้ายปิดประกาศ เป็นต้น แต่ไม่ได้เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นหรือเข้ามาเกี่ยวข้องใดๆ

2) ระดับการเปิดรับฟังความคิดเห็น เป็นระดับขั้นที่สูงกว่าระดับแรก โดยการเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเท็จจริงและรับฟังความคิดเห็น เพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่างๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีเสวนา สาธารณะ การแสดงความเห็นผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ เป็นต้น

3) ระดับการศึกษาหรือการดึงเข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจแก่ประชาชนว่าความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปประกอบการพิจารณาทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการ การประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงาน เป็นต้น

4) ระดับการร่วมปฏิบัติหรือความร่วมมือ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือผู้แทนภาคสาธารณะเข้ามามีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจการดำเนินงาน และดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีประชาชนเข้ามาเป็นกรรมการ เป็นต้น

5) ระดับการควบคุมโดยประชาชน เป็นขั้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในระดับสูงที่สุด เป็นการเสริมอำนาจแก่ประชาชน โดยประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงมติประชามติแต่การลงประชามติ แต่การลงมติจะสะท้อนถึงความต้องการของประชาชนได้ดีเพียงใด ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของประเด็นที่จะลงประชามติและการกระจายข่าวสารเกี่ยวกับข้อดีข้อเสียของประเด็นดังกล่าวให้ประชาชนเข้าใจอย่างสมบูรณ์และทั่วถึงเพียงใด โดยในประเทศที่มีการพัฒนาทางการเมืองแล้ว ผลของการลงประชามติจะมีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตาม แต่สำหรับประเทศไทยนั้นรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันบัญญัติให้ผลของการประชามติมีทั้งแบบที่มีข้อยุติโดยเสียงข้างมาก และแบบที่เป็นเพียงการให้คำปรึกษาแก่คณะรัฐมนตรีซึ่งไม่มีผลบังคับให้รัฐบาลต้องปฏิบัติตามแต่อย่างใด (มาตรา 165)

กล่าวโดยสรุป มีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการร่วมมือกันของคนในชุมชนโดยภาคีเครือข่ายของชุมชนในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามกิจกรรม/โครงการต่างๆ ที่ได้กำหนดร่วมกันในชุมชน

2.5.2.3 แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1981) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนวาทศาสตร์ของชุมชนต้องเขามามีส่วนเกี่ยวข้องของใน 4 มิติ ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมในการระบุปัญหา และสาเหตุของปัญหาขั้นต้นนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด เพราะถ้าประชาชนไม่มีบทบาทในการระบุปัญหาและความต้องการแล้ว โครงการทุกอย่างก็จะมีประโยชน์เพราะโครงการที่ออกมาไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อีกทั้งประชาชนไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมดังกล่าว ก็จะทำให้ไม่บรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้

2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินการกิจกรรม เพื่อให้ประชาชนได้มีบทบาทในการระบุปัญหา และขั้นตอนต่อไปคือ การร่วมกันวางแผนโครงการดำเนินกิจกรรมเพื่อตอบสนองความต้องการ หรือแก้ปัญหาของตัวเอง แต่อย่างไรก็ตามนักพัฒนาหรือผู้มีความรู้ในแผน ควรจะเข้าไปช่วยในการวางแผน เพื่อให้แผนนั้นมีประสิทธิภาพ แต่ไม่ใช่ให้นักพัฒนาเหล่านั้นที่วางแผนเองทั้งหมด เพราะจะทำให้เกิดผลกระทบตามมาคือประชาชนไม่สามารถแก้ไขหรือตัดสินใจในการแก้ไขปัญหาได้

3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน เมื่อประชาชนมีความรู้สึกว่ามีความเป็นเจ้าของในกิจกรรมนั้น ๆ ผลที่ตามมาคือ ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่วางไว้นักพัฒนาควรกระตุ้นประชาชนให้มีส่วนร่วมในการลงทุนในรูปของทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ตามกำลังความสามารถของประชาชน จะทำให้การดำเนินงานเหล่านั้นเป็นการเสริมสร้างให้ประชาชนมีการทำงานร่วมกัน

4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลนั้น จะทำให้ประชาชนได้มีการประเมินตนเองว่าผลงานที่ทำไปนั้นได้รับผลดีหรือผลประโยชน์มากน้อยเพียงใด และอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้รับจากการดำเนินงานนั้นเป็นอย่างไร การที่ประชาชนมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการประเมินนั้น จะทำให้เห็นว่ากิจกรรมที่พวกเขาทำนั้นมีผลดีหรือไม่ดีอย่างไร สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น มักจะประสบปัญหาในการมีส่วนร่วมการวางแผนของประชาชน เนื่องจากตัวประชาชนเองขาดความรู้ความเข้าใจในการวางแผน อย่างไรก็ตามแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นให้ความสำคัญถึงขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินการวางแผนกิจกรรมของประชาชน เพื่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในกิจกรรมต่างๆ จะนำมาซึ่งความสำเร็จในการร่วมมือ

กล่าวโดยสรุป การมีส่วนร่วมของชุมชน คือ การที่ประชาชนหรือชุมชนเป็นส่วนหนึ่งในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ในการพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ และร่วมรับผลประโยชน์ เน้นความเท่าเทียมของโอกาสและการรับรู้ของประชาชนอันจะนำมาสู่การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน การวางแผนในการพัฒนาหรือแก้ปัญหา การดำเนินการตามแผนและกระบวนการติดตามประเมินผลที่เป็นรูปธรรมในการพัฒนาการจัดการขยะ มูลฝอยในชุมชน

2.6 แนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 2.6.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
- 2.6.2 ประเภทของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ
- 2.6.3 ที่มาของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 2.6.4 จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 2.6.5 องค์ประกอบสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 2.6.6 กระบวนการดำเนินวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
- 2.6.7 ข้อจำกัดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

2.6.1 ความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาความหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นรูปแบบของการวิจัยโดยดำเนินการในลักษณะของวงจรตามสภาพความเป็นจริงที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน โดยมีได้มีการจัดเป็นกลุ่มทดลองหรือกลุ่มควบคุมซึ่งมีกิจกรรมหลัก 3 ประการ คือ การวางแผน การปฏิบัติการและการประเมินผลการปฏิบัติการ การดำเนินงานจะเริ่มตนจัดประชุมเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ สาเหตุรวมถึงมีการกำหนด เป้าหมายและกำหนดแผนงานในการพัฒนาร่วมกัน โดยควบคุมให้ดำเนินการไปตามที่กำหนดไว้มีการประเมินผล และวางแผนใหม่อย่างต่อเนื่อง (สมปอง พะมุลิลา, 2560)

2.6.1.1 ความหมาย

มีผู้ให้ความหมายของการวิจัยปฏิบัติการแบบการมีส่วนร่วมไว้หลายลักษณะ ดังนี้

เคมมิสและแม็คแทกการ์ท (Kemmis and McTaggart, 1980) ได้ร่วมกันกำหนดนิยามของการวิจัยเชิงปฏิบัติการว่า “เป็นรูปแบบของการรวบรวมคำถามที่เกิดจากการสะท้อนกลับจากผลการปฏิบัติงานของตนเอง โดยผู้มีส่วนร่วมในสถานการณ์ของสังคม เพื่อทำการปรับปรุง หลักการและความถูกต้องทางสังคมหรือการจัดการศึกษา รวมทั้งเป็นการสร้างความเข้าใจในการ ปฏิบัติงานและสถานการณ์ที่เป็นอยู่”

สมปอง พะมุลิลา (2560) ได้ให้ความหมายการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นกระบวนการวิจัยที่มีเป้าหมายที่จะแก้ปัญหามุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงโดยบุคลากรในระบบร่วมกับ นักวิจัยเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมบุคลากรในระบบในการพัฒนาตนเองและผู้อื่นให้เหมาะสมกับการดำเนินการไม่มีการแยกกลุ่มศึกษากลุ่มทดลองแต่เป็นการทดลอง

ปฏิบัติในสถานการณ์ตามธรรมชาติโดยวิเคราะห์สถานการณ์อย่างลึกซึ้งและเหมาะสมเน้นที่การสร้าง ความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอนและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบโดยอาศัยการมีส่วนร่วมของ ผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนกระบวนการวิจัยจนเกิดองค์ความรู้ต่างๆ ที่ได้จากกระบวนการวิจัยนำมาประมวล เป็นแนวคิด หลักการและสร้างเป็นทฤษฎีได้

ธีระวุฒิ เอกะกุล (2552) ได้ให้ความหมายการวิจัยเชิงปฏิบัติการ หมายถึง การรวบรวมและหรือการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยใช้ขั้นตอนกระบวนการทางวิทยาศาสตร์เพื่อให้ได้มา ซึ่งข้อสรุปอันนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน ในขอบข่ายที่รับผิดชอบ โดยผู้วิจัยมีการปรับปรุงแก้ไขและดำเนินการซ้ำหลายๆ ครั้ง จนกระทั่งผล การปฏิบัติงานนั้นบรรลุจุดประสงค์หรือแก้ปัญหานั้นที่ประสบอยู่ได้สำเร็จ

กล่าวโดยสรุป การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม หมายถึง เป็นการแสวงหา ความรู้ความจริงที่ถูกต้อง และเชื่อถือได้ และมีประสิทธิภาพที่มุ่งเน้นความร่วมมือระหว่างผู้วิจัยและ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย หรือกลุ่มบุคคลให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้มองเห็นปัญหาตนเอง และหาทาง ออกในการพัฒนา และแก้ไขปัญหานั้นไปพร้อมๆ กัน เพื่อให้เกิดรูปแบบหรือแนวทางที่ดีขึ้นโดยการลงมือ ปฏิบัติร่วมกัน

2.6.2 ประเภทของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาประเภทของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีการนำเสนอใน ประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

วิโรจน์ สารรัตน์ (2556) ได้จำแนกประเภทของการวิจัยออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- 1) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบเทคนิค (Technical Action Research) ผู้วิจัยทำ ตัวเป็นผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก ที่นำแนวคิด นำแผนงานหรือนำโครงการที่ตนเองคิดหรือจัดทำขึ้นไป ให้ผู้ร่วมวิจัยเป็นผู้ปฏิบัติ
- 2) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบอิสระ (Emancipatory Action Research) ผู้วิจัยไม่นำเอาแนวคิด แผนงาน หรือโครงการของตนไปให้ปฏิบัติตามแบบแรก แต่จะทำหน้าที่เป็น ที่ปรึกษา ผู้กระตุ้น ตั้งประเด็นกำกับให้มีการร่วมกันคิด ปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผล
- 3) การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ผู้วิจัยมีส่วนร่วมในการวิจัยกับผู้ร่วมวิจัยในลักษณะเป็นความร่วมมือกัน ที่ทั้งผู้วิจัยและ ผู้ร่วมวิจัย ต่างมีสถานะที่เท่าเทียมกันในการร่วมคิด ปฏิบัติ สังเกตผล และสะท้อนผล

2.6.3 ที่มาของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาที่มาของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีการ นำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) เกิดขึ้นประมาณปี ค.ศ. 1970 โดยพัฒนาต่อยอดมาจากแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ที่เกิดขึ้นในวงการทางการศึกษา โดยเป็นการผสมผสานกันระหว่างการวิจัยและการปฏิบัติจริง เพื่อมุ่งเน้นการแก้ปัญหา (อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล, 2553)

เคิร์ท เลวิน (Kurt Lewin) ได้รับเกียรติเป็นผู้ใช้คำว่า “Action Research” เป็นครั้งแรกในประมาณ ปี ค.ศ. 1934 และในต้นปี ค.ศ. 1940 หลังจากที่ Lewin ได้ประสบการณ์จากการลงมือทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแล้ว เขาให้ข้อคิดว่าวิจัยเชิงปฏิบัติการเป็นกระบวนการที่มีความน่าเชื่อถือได้ ในการพัฒนาความสามารถของการสะท้อนคิดการอภิปรายการตัดสินใจ และการลงมือทำเพื่อให้เกิดการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น (กิตติพร ปัญญาธิกุล, 2550 อ้างอิงจาก Adelman, 1993)

กล่าวโดยสรุป การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม พัฒนาต่อยอดมาจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่นักวิจัยเป็นผู้คิดค้นแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับชุมชน ซึ่งยังไม่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืนได้ การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม จึงมุ่งเน้นให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับประเด็นปัญหาเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัย

2.6.4 จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาจุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมี การนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

จุดมุ่งหมายสำคัญของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ ต้องการจะปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานประจำให้ดีขึ้น โดยนำงานที่ปฏิบัติอยู่มาวิเคราะห์หาสาระสำคัญของสาเหตุที่เป็นปัญหา อันเป็นเหตุให้การปฏิบัติงานนั้นไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จากนั้นจะใช้แนวคิดทางทฤษฎี และประสบการณ์การปฏิบัติที่ผ่านมาเสาะหาข้อมูลและวิธีการที่คาดว่าจะแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้แล้ว นำวิธีการดังกล่าวไปทดลองใช้กับกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น เช่น ทดลองใช้กับครูผู้ร่วมสอน เมื่อต้องการมีความร่วมมือในการทำงานมากขึ้น การวิจัยเชิงปฏิบัติการไม่จำเป็นต้องมีกลุ่มตัวอย่าง เพราะกลุ่มหน่วยงานหรือห้องเรียนซึ่งมีขนาดตัวอย่างไม่ใหญ่นักและประการสำคัญการวิจัยชนิดนี้ไม่ต้องการผลที่ไปสรุปอ้างอิงถึงคนกลุ่มอื่นๆ ด้วย การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยภายใต้ ทฤษฎีสังคมวิพากษ์ เป็นการวิจัยที่ใช้วิทยาศาสตร์บางส่วน แต่ใช้วิธีการปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมระหว่างผู้วิจัยกับผู้ร่วมวิจัยเป็น ส่วนมากเพื่อใช้ในการแก้ไขปรับปรุงสภาพและพัฒนาตนเองซึ่งมีรากฐาน ความเชื่อเกี่ยวกับการแสวงหาความรู้ ความจริงตามทฤษฎีสัมยใหม่ที่ว่าความรู้ที่ต้องการคือ ความรู้ที่ในการจัดการปัญหาหรือพัฒนาที่มีลักษณะเฉพาะ/ใช้เฉพาะพื้นที่และสามารถจัดการได้ใน เฉพาะพื้นที่เท่านั้น

พันธทิพย์ รามสูตร (2540) อธิบายไว้ว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมีหลักการสำคัญที่ให้ความเคารพต่อภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนระบบการสร้างความรู้ซึ่งแตกต่างไปจากของนักวิชาการ โดยประกอบด้วย

- 1) ปรับปรุงความสามารถและพัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน ด้วยการส่งเสริมยกระดับนักศึกษาและพัฒนาความเชื่อมั่นให้เกิดการวิเคราะห์/สังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของเขาเองซึ่งเป็นการนำเอาศักยภาพเหล่านี้มาใช้ประโยชน์
- 2) ให้ความรู้ที่เหมาะสมแก่ชาวบ้าน ตลอดจนมีการนำไปใช้อย่างเหมาะสม
- 3) สนใจปริทัศน์ของชาวบ้าน โดยการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจะช่วยเปิดเผยให้เห็นคำถามที่ตรงกับประเด็นปัญหา
- 4) การปลดปล่อยแนวความคิดเพื่อให้ชาวบ้านแต่ละคนยากจนด้อยโอกาสสามารถมองเห็นของตนเองได้อย่างเสริมองสภาพการณ์และปัญหาของตนเอง วิเคราะห์วิจารณ์ ตรวจสอบสภาพข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

สำนักงานสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ, และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (2545) ได้กล่าวถึงเป้าหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

- 1) เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นแต่ละแห่งเข้ามาร่วมศึกษาค้นคว้าหาข้อมูล รวมทั้งการหาประเด็นปัญหาเชิงพัฒนา และวรรณกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนตนมิใช่รอคอยแต่นักวิจัยและนักพัฒนามาดำเนินการให้
- 2) เพื่อให้ได้ข้อมูลความเป็นจริง แนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม หรือมีความพอดีกับบริบทของชุมชนท้องถิ่นนั้น
- 3) เพื่อให้มีการขับเคลื่อนมวลสมาชิกเข้าด้วยกัน เป็นกระบวนการของผู้มีความรับผิดชอบร่วมกัน เรียนรู้ด้วยกันและแก้ไขปัญหาไปพร้อมกัน

ชัชวาลย์ ทัดศิวัช (2550) ได้สรุปแนวคิดของ พันธทิพย์ รามสูตร (2540) ซึ่งได้นำเสนอรูปแบบการเปรียบเทียบการวิจัยที่เป็นแบบดั้งเดิมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วยรูปแบบ อุดมการณ์/ปรัชญา จุดมุ่งหมาย กรอบการวิจัย จุดเน้น ยุทธวิธี วิธีการ การวิเคราะห์สถานการณ์ รูปแบบการพัฒนา การมองชาวบ้าน และผลลัพธ์ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง 3 ต่อไปนี้

ตาราง 3 การเปรียบเทียบ รายประเด็นระหว่างการศึกษาแบบดั้งเดิมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ประเด็น เปรียบเทียบ	การวิจัยแบบดั้งเดิม	การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
รูปแบบ	เป็นพิมพ์เขียวที่กำหนดให้	เน้นกระบวนการที่ปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์
อุดมการณ์/ ปรัชญา	เน้นกลุ่มคนชั้นสูง	เน้นกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสในสังคมคนชายขอบ
จุดมุ่งหมาย	ไม่ผูกพัน ทำให้ได้ข้อมูลเพื่อ ตอบปัญหาการวิจัย	มีพันธกรณีระหว่างนักวิจัยกับชาวบ้านที่ จะร่วมกันเพื่อสิทธิของมนุษย์
กรอบการวิจัย	กำหนดโดยนักวิจัยองค์กร	กำหนดโดยประชาชนในพื้นที่
จุดเน้น	วัตถุ เน้นการสร้างสิ่งของ	คน เริ่มที่คนเป็นหลัก ทำให้คนมีคุณค่า สร้างความภาคภูมิใจและกำลังใจ
เป้าหมาย	กำหนดไว้ล่วงหน้า	ปรับเปลี่ยนตามความต้องการของ ท้องถิ่นตามเงื่อนไขความเหมาะสม
ยุทธวิธี	เน้นการวางแผนที่อ้างว่า ชาวบ้านไม่สามารถวางแผนเองได้	เน้นการมีส่วนร่วม เชื่อมั่นใน ความสามารถในการเรียนรู้ของคน
วิธีการ	เข้มงวดรัดกุม เน้นหลักการ วิจัยเชิงปริมาณ มองมิติชุมชน ที่ศึกษา และใช้เทคโนโลยีหรือ ระเบียบวิธีการขั้นสูง	เรียบง่าย ใช้วิธีการที่ชาวบ้านรู้จักและ ถนัดมองชุมชนอย่างเป็นองค์รวมและ ใช้เทคโนโลยีชาวบ้าน
การวิเคราะห์ สถานการณ์	เน้นการย่อส่วน (Reductionism)	การมององค์รวม (Holistic Approach)
รูปแบบการพัฒนา	ควบคุม ชี้นำและ ให้แรงจูงใจเป็นวัตถุ เน้นการทำงานตามแผนและ ส่งเสริมวัฒนธรรมการพึ่งพา	ปลดปล่อย สร้างพลังอำนาจในการคิด และต่อรองให้สำเร็จในสิ่งที่ได้กระทำ โดยมีแรงจูงใจคือความภูมิใจในศักดิ์ศรี ของตน และเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรม

ตาราง 3 การเปรียบเทียบ รายประเด็นระหว่างการศึกษาแบบดั้งเดิมและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (ต่อ)

ประเด็น เปรียบเทียบ	การวิจัยแบบดั้งเดิม	การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
		การพึ่งพาตนเอง
มองชาวบ้าน	เป็นผู้รับประโยชน์จากความ สำเร็จของโครงการวิจัย	เป็นผู้ทำประโยชน์ เป็นผู้ลงมือกระทำ โครงการสำเร็จ และมีส่วนร่วม
ผลลัพธ์ (Output)	เน้นวัตถุที่เป็นผลผลิตของ โครงการ เช่น รั้ว ถนน อาคาร เป็นต้น	ไม่เน้นวัตถุ แต่เน้นความสามารถของ ชุมชน เน้นการเรียนรู้ ความพอใจความ หลากหลาย กำลังใจและแรงใจของ ประชาชน

ที่มา: พันธุ์ทิพย์ งามสูตร, 2540

กล่าวโดยสรุป จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ ต้องการจะปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นหรือเพื่อการแก้ปัญหาหน่วยงานหรือพัฒนางานโดยเน้น กระบวนการการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการเรียนรู้และแก้ไขปัญหาไปพร้อมๆ กันและผลสำเร็จที่เกิดขึ้น เป็นของส่วนร่วม

2.6.5 องค์ประกอบสำคัญของการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มี 3 ประการ คือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาองค์ประกอบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.6.5.1 P: Participatory หมายถึง กระบวนการที่มีผู้ใช้ประโยชน์จากการวิจัย นักวิจัย และ นักพัฒนาหรือที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการวิจัยนั้น

2.6.5.2 A: Action หมายถึง วิธีการปฏิบัติการหรือกระบวนการดำเนินการที่นักวิจัยเลือกใช้เพื่อให้ได้คำตอบของประเด็นปัญหาการวิจัย

2.6.5.3 R: Research หมายถึง กระบวนการศึกษาการวิจัยที่ต้องการมีการศึกษาค้นคว้า อย่างเป็นระบบตามวิธีการศึกษากระบวนการทางวิทยาศาสตร์ร่วมในการวิจัย และจะต้องเอาการดำเนินชีวิตประจำวันของตน “เดิมพัน” และจะเป็นผู้มีส่วนร่วมได้ส่วนเสียในกิจกรรมครั้งนี้

2.6.6 กระบวนการดำเนินวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษากระบวนการดำเนินวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

กระบวนการดำเนินงานวิจัยเชิงปฏิบัติการตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแทกการ์ท (Kemmis & McTaggart, 1990) ประกอบด้วยกิจกรรมการที่สำคัญ 4 ขั้นตอนหลัก คือ

1) **ขั้นวางแผน (Planning)** คือ การวางแผนการดำเนินงานหรือแนวทางปฏิบัติ ซึ่งตั้งความคาดหวังไว้เป็นการมองไปในอนาคตข้างหน้า การกำหนดแผนทั่วไปต้องสามารถปรับให้เข้ากับความเปลี่ยนแปลงและความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นได้กิจกรรมที่เลือกเข้ามากำหนดในแผนต้องได้รับความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวิพากษ์เพื่อให้เกิดการวิเคราะห์และปรับปรุงการกำหนดแผนงานที่จะสามารถปฏิบัติได้จริงตามสภาพการณ์ที่เป็นอยู่

2) **ลงมือปฏิบัติการตามแผน (Action)** เป็นการนำแนวคิดที่กำหนดเป็นกิจกรรมในขั้นวางแผนที่วางไว้มาดำเนินการอย่างมีเหตุผล เปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสมโดยกำหนดให้เกิดความสอดคล้องกับการปฏิบัติจริงและมีการควบคุมอย่างสมบูรณ์ แผนที่วางไว้สำหรับการปฏิบัติจะต้องสามารถปรับแก้ไขได้และสามารถปรับปรุงไปได้เรื่อย ๆ ตามผลการตัดสินใจเกี่ยวกับการกระทำนั้น ๆ เนื่องจากการปฏิบัติการนั้นไม่ได้มีการควบคุมสภาพแวดล้อมในการวิจัย ดังนั้นแผนที่วางไว้อาจมีการผันแปรตามสถานการณ์และบุคคล ในขั้นนี้ผู้วิจัยจะต้องพบปัญหาในการวิจัยมากมาย ดังนั้นผู้วิจัยจึงควรทำการวิเคราะห์ห้วิจารณ์ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นร่วมกันของทีมงาน เพื่อทำการแก้ไขปรับปรุงให้เหมาะสม ทันที

3) **สังเกตการณ์ (Observation)** เป็นการสังเกตการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นด้วยความรอบคอบ โดยทำการสังเกตกระบวนการของการปฏิบัติการและผลของการปฏิบัติการ (ทั้งที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ) สังเกตสถานการณ์ของข้อขัดข้องของการปฏิบัติพร้อมทั้งบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับผลที่ได้จากการปฏิบัติงานมีรายงานหลักฐานที่มาจากวิถรณ์การสังเกตอย่างรอบคอบ และระมัดระวังโดยอาศัยเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกิดจากการปฏิบัติ ผู้วิจัยจะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสม พิจารณาข้อดีข้อเสียของเครื่องมือแต่ละชนิด เพื่อรวบรวมข้อมูลให้มีประสิทธิภาพ

4) **สะท้อนกลับ (Reflection)** เป็นขั้นสุดท้ายของวงจรการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการ คือ การประเมินหรือตรวจสอบกระบวนการแก้ปัญหา หรือสิ่งที่เป็อุปสรรคหรือข้อจำกัดของการปฏิบัติงาน ซึ่งในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยจะทำงานร่วมกับกลุ่มผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อช่วยกันตรวจสอบปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน ว่ามีความเกี่ยวข้องความสัมพันธ์กับบริบททางสังคม สิ่งแวดล้อมหรือไม่ โดยผ่านกระบวนการวิพากษ์ และอภิปรายเกี่ยวกับปัญหาการประเมินโดยกลุ่มจะทำให้ได้ แนวทางของการพัฒนาขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมและเป็นพื้นฐานข้อมูลที่จะเป็นแนวทางนำไปสู่การปรับปรุงและการวางแผนการปฏิบัติต่อไป นอกจากนั้นแล้วการสะท้อนผลการปฏิบัติยังหมายถึง การสำรวจข้อมูลเบื้องต้นก่อนที่จะดำเนินการจริงอีกครั้งด้วยและการสะท้อนข้อมูลนี้จะช่วยในการวางแผนการดำเนินการในวงรอบถัดไป

2.6.7 ข้อจำกัดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อจำกัดของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สุวิมล ว่องวานิช (2550) แม้การวิจัยเชิงปฏิบัติการจะมีคุณประโยชน์มากมาย แต่โดยธรรมชาติและหลักการของการวิจัยเชิงปฏิบัติการก็ส่งผลให้เกิดข้อจำกัดของการวิจัยแบบนี้หลายประการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) การมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการวิจัยส่งผลกระทบต่อขอบเขตและขนาดของงานวิจัย

2) การวิจัยแบบนี้มักจะมีขนาดเล็กซึ่งมีผลต่อความเป็นตัวแทนของข้อค้นพบ จึงก่อให้เกิดข้อจำกัดในการสรุปอ้างอิงผลการวิจัย

3) งานวิจัยทั่วไปไม่ยอมให้มีตัวแปรภายนอกส่งผลกระทบ โดยมีการออกแบบการวิจัยให้สามารถควบคุมตัวแปรภายนอกได้และก็สามารถดำเนินการจัดการกระทำได้เนื่องจากงานวิจัยแบบนี้ไม่ได้ทำให้ส่วนหนึ่งของการปฏิบัติจริงในชีวิตประจำวัน แต่สำหรับงานวิจัยเชิงปฏิบัติการมักมีประเด็นปัญหานี้เนื่องจากสภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นจะปล่อยให้เป็นไปตามธรรมชาติ ข้อค้นพบที่ได้รับในบางครั้งไม่สามารถยืนยันได้หนักแน่นว่าเนื่องมาจากปัจจัยใด แต่ตราบดีที่ปัญหาเกิดขึ้นนั้นหมดไป ก็ถือว่าการวิจัยครั้งนั้นประสบความสำเร็จ

4) ธรรมชาติของงานวิจัยนั้นถูกกำหนดด้วยเงื่อนไขที่มีเรื่องของคุณธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องพในการทำงาน ทำให้การทดลองต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการปฏิบัติงานอาจทำได้ไม่เต็มที่เนื่องจากสิ่งที่ทดลองก็ยังไม่ได้มีการตรวจสอบยืนยันในผลที่จะเกิดขึ้นว่าเป็นไปในทิศทางใด

5) มีการวิพากษ์กันมากเกี่ยวกับเจ้าของผลงานวิจัยและมีการหวั่นเกรงกันว่าจะมีการแย่งผลงานการวิจัยเนื่องจากเป็นผลงานที่กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้ปฏิบัติและผู้วิจัยภายนอกเพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยไม่ว่าจะเป็นครุณักวิจัย หรือนักวิชาการต้องทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของแต่ละคนและตกลงในเรื่องนี้ให้เข้าใจตรงกัน

กล่าวโดยสรุป การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) คือ การวิจัยที่แก้ปัญหาหรืออยากพัฒนาให้ดีขึ้น โดยผู้วิจัยได้นำหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มาดำเนินการวิจัยโดยมีกิจกรรมการวิจัยที่สำคัญ 4 ขั้นตอนหลักตามแนวคิดของ เคมมิสและแม็คแทกการ์ท (Kemmis & Mc Taggart, 1990) คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติการ (Action) การสังเกตการณ์ (Observation) และการสะท้อนกลับ (Reflection) เพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนา ปรับปรุงแผนการดำเนินงาน วางแผนในการปฏิบัติงานในลักษณะเป็นวงรอบจนกว่าจะได้ผลการปฏิบัติงานต่อไป

2.7 การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.7.1 ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

2.7.2 ชนิดและประเภทของขยะมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

2.7.3 ลักษณะการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

2.7.4 ปัญหาและผลกระทบจากการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

2.7.1 ข้อมูลทั่วไปของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาข้อมูลทั่วไปของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.7.1.1 สภาพทั่วไป (สำนักงานเทศบาลตำบลหนองเล็ง, 2557)

1) ขนาดและที่ตั้ง

ที่ตั้งของหมู่บ้านหรือชุมชนหรือตำบล เทศบาลตำบลหนองเล็ง เป็นตำบลหนึ่งของอำเภอเมืองบึงกาฬ ตั้งอยู่ทิศตะวันตกของที่ว่าการอำเภอเมืองบึงกาฬไปทางถนนจังหวัดหนองคาย และตั้งห่างจากจังหวัดบึงกาฬ 39 กิโลเมตร มีพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลหนองเล็งประมาณ 53.70 ตารางกิโลเมตร

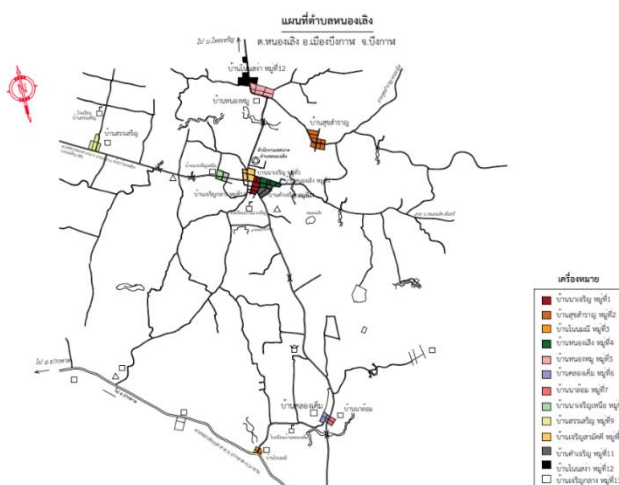
ทิศเหนือ ติดต่อกับ เขตพื้นที่ตำบลหอคำ อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

ทิศใต้ ติดต่อกับ เขตพื้นที่ตำบลศรีชมภู อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดบึงกาฬ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ เขตพื้นที่ตำบลโนนสว่าง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ เขตพื้นที่ตำบลโนนศิลา อำเภอปากคาด จังหวัดบึงกาฬ

พูน ปณ จิต ชีเว



ภาพประกอบ 6 ขอบเขตของเทศบาลตำบลหนองเล็ง

ที่มา : กองช่าง เทศบาลตำบลหนองเล็ง, 2566

2) ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศทั่วไปของตำบลหนองเล็ง เป็นพื้นที่ราบลุ่มสลับกับเนิน ส่วนลักษณะหมู่บ้านอยู่เป็นกลุ่มใหญ่ 1 กลุ่ม จำนวน 6 หมู่บ้าน และอีก 7 หมู่บ้านแยกห่างกันไป ระยะห่างกัน โดยเฉลี่ย 5 กิโลเมตร

3) ลักษณะภูมิอากาศ

มีลักษณะอากาศจัดอยู่ในจำพวกฝนแล้งร้อนและแห้งแล้ง (ธันวาคม – มกราคม) ในฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ อุณหภูมิจะเริ่มลดในเดือนพฤศจิกายนและต่ำสุดในเดือนช่วง ธันวาคมถึงเดือนมกราคม ในช่วงเดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคมเป็นฤดูเปลี่ยนมรสุมเหนือ อุณหภูมิจะสูงขึ้นอย่างรวดเร็วในเดือนมีนาคมและ ร้อนจัดในเดือนเมษายน ในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ (มิถุนายน – กรกฎาคม) อุณหภูมิโดยทั่วไปจะลดลงในเดือนตุลาคมเป็นฤดูเปลี่ยนมรสุมใต้ อุณหภูมิจะเริ่มลดลงจนอากาศหนาวเย็น

4) ประชากร

จากฐานข้อมูลทะเบียนราษฎร์ ในปี พ.ศ. 2566 พบว่า จำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลหนองเล็งตามข้อมูลทะเบียนราษฎร์ มีจำนวนประชากร รวม 6,307 คน แบ่งเป็นชาย 3,032 คน (ร้อยละ 48.07) หญิง 3,275 คน (ร้อยละ 51.93) มีครัวเรือนทั้งสิ้น 2,107 ครัวเรือน จัดแบ่งจำนวนครัวเรือนและประชากรตามหมู่บ้าน (สำนักปลัด เทศบาลตำบลหนองเล็ง, 2566) ดังตาราง 4 ดังนี้

ตาราง 4 ข้อมูลประชากรตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ปี พ.ศ. 2566

หมู่บ้าน	จำนวนประชากร (คน)/ ครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริง			ครัวเรือน
	ชาย	หญิง	รวม	
1. บ้านนาเจริญ	196	215	411	153
2. บ้านสุขสำราญ	256	298	554	205
3. บ้านโนนมนี	130	110	240	64
4. บ้านหนองเล็ง	281	286	567	168
5. บ้านหนองหมู	393	427	820	242
6. บ้านคลองเค็ม	278	290	568	215
7. บ้านนาล้อม	190	211	401	142
8. บ้านนาเจริญเหนือ	190	210	400	177
9. บ้านสรรเสริญ	213	213	426	144
10. บ้านเจริญสามัคคี	213	246	459	135
11. บ้านคำเจริญ	243	276	519	165
12. บ้านโนนสง่า	275	299	574	182
13. บ้านนาเจริญกลาง	174	194	368	115
รวม	3,032	3,275	6,307	2,107

ที่มา: สำนักงานเทศบาลตำบลหนองเล็ง, 2566

2.5.1.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

1) อาชีพ

ประชากรในเขตเทศบาลตำบลหนองเล็ง ร้อยละ 90 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และเลี้ยงสัตว์ ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ยางพารา ข้าว สวนผลไม้ เป็นต้น

1) หน่วยธุรกิจในเขตเทศบาลตำบลหนองเล็ง ได้แก่ ปั๊มน้ำมันหอยดเจริญ 2 แห่ง โรงสีข้าว 15 แห่ง ร้านค้า ร้านขายของชำ 67 ร้าน ร้านขายวัสดุก่อสร้าง 2 ร้าน

3) สภาพทางสังคม

(1) การศึกษา ได้แก่ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามีจำนวน 5 แห่ง ประกอบด้วย ดังตาราง 5-9 และ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 6 แห่ง

(2) สถาบันและองค์กรทางศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ สถาบัน และองค์กรทางศาสนา มีวัด 11 แห่ง ประกอบด้วย ดังตาราง 5 ดังนี้

ตาราง 5 จำนวนวัดในตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

หมู่ที่	หมู่บ้าน	วัด
1	บ้านนาเจริญ	-
2	บ้านสุขสำราญ	วัดนิมิตสว่างนาราม
3	บ้านโนนมนี	วัดสว่างพัฒนา
4	บ้านหนองเล็ง	วัดศรีสุพลนาราม
5	บ้านหนองหมู	วัดเจริญสังวรบำรุงราษฎร์
6	บ้านคลองเค็ม	วัดป่าบ้านคลองเค็ม
7	บ้านนาล้อม	วัดสว่างอารมณ์
8	บ้านนาเจริญเหนือ	-
9	บ้านสรรเสริญ	วัดเกาะแก้วนาราม
10	บ้านเจริญสามัคคี	วัดประชาสามัคคีธรรม
11	บ้านคำเจริญ	วัดป่าคำเจริญ
12	บ้านโนนสง่า	วัดโนนสง่าเจริญธรรม
13	บ้านนาเจริญกลาง	วัดป่าจิตตวิถยาราม
รวม		11 แห่ง

ที่มา: สำนักปลัด เทศบาลตำบลหนองเล็ง, 2565

(3) สาธารณสุข ได้แก่ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองเล็ง และคลินิกเอกชน จำนวน 1 แห่ง

(4) กลุ่มสตรีตำบลหนองเล็ง มีจำนวนทั้งสิ้น 130 คน

(5) ร้านค้า ร้านอาหารในตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย ดังตาราง 6 ดังนี้

พูน ปณ จิตโต ชีเว

ตาราง 6 จำนวนร้านค้า ร้านชำในตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	จำนวน ร้านอาหาร	จำนวน ร้านชำ	รวม (ร้าน)	จำนวนผู้ประกอบการ (คน)
1	บ้านนาเจริญ	1	2	3	3
2	บ้านสุขสำราญ	3	2	5	6
3	บ้านโนนมนี	-	2	2	2
4	บ้านหนองเล็ง	3	2	5	5
5	บ้านหนองหมู	4	7	11	12
6	บ้านคลองเค็ม	4	4	8	8
7	บ้านนาล้อม	1	2	3	3
8	บ้านนาเจริญเหนือ	5	3	8	9
9	บ้านสรรเสริญ	2	3	5	5
10	บ้านเจริญสามัคคี	2	2	4	4
11	บ้านคำเจริญ	3	3	6	6
12	บ้านโนนสว่าง	1	3	4	4
13	บ้านนาเจริญกลาง	-	3	3	3
รวม		29	38	67	70

ที่มา: งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลหนองเล็ง ข้อมูล ณ วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2566

4) การบริการพื้นฐาน

(1) การคมนาคม

- 1) เส้นทางคมนาคมสำคัญเป็นถนนลาดยาง จำนวน 1 สาย (บก 3006 ไทยเจริญ-นาขาม)
- 2) มีถนนลูกรังระหว่างหมู่บ้าน จำนวน 17 สาย (นาเจริญกลาง-โนนเสถียร), (นาล้อม-โนนประเสริฐ), (สุขสำราญ-หนองไฮ), (หนองหมู-ดอนปอ), (นาเจริญเหนือ-โนนเสถียร), (หนองเล็ง-สันทิว), (หนองหมู-วัดป่าเทพารักษ์), (สุขสำราญ-สันทิว), (คลองเค็ม-โนนมนี), (คลองเค็ม-วัดฆ้องคำ) (นาเจริญกลาง-สามหนอง), (คลองเค็ม-นาเจริญ), (เจริญสามัคคี-ห้วยท่าคันโท)(สรรเสริญ-หนองหมู), (หนองเล็ง-สุขสำราญ), (โนนสว่าง-นาโซ), (คลองเค็ม-หนองไร่)
- 3) มีถนนคอนกรีตเสริมเหล็กในหมู่บ้าน จำนวน 8 สาย
- 4) มีถนนคอนกรีตเสริมเหล็กระหว่างหมู่บ้าน จำนวน 3 สาย (หนองหมู-สุขสำราญ), (หนองเล็ง-โนนสว่าง), (นาเจริญ-โนนเสถียร)
- 5) มีถนนภายในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต และบางส่วนเป็นถนนลูกรัง

(2) การไฟฟ้า

การขยายเขตไฟฟ้า ปัจจุบันมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน คิดเป็น 100% จำนวน 13 หมู่บ้าน ปัญหาคือไฟฟ้าส่องสว่างทางหรือที่สาธารณะยังไม่สามารถดำเนินการครอบคลุมพื้นที่ได้ทั้งหมด

(3) การประปา

หมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านมีการผลิตน้ำประปาใช้เอง มีจำนวนครัวเรือนที่ใช้ประปาครบ 100% น้ำที่ใช้ในการทำน้ำประปาคือน้ำหนอง บ่อสาธารณะของหมู่บ้าน และน้ำใต้ดินที่ขุดเจาะได้ ปัญหาที่พบคือการขาดแคลนน้ำในช่วงหน้าแล้ง

(4) ข้อมูลอื่น ๆ

ป่าไม้ส่วนใหญ่เป็นป่าตามหัวไร่ปลายนา ประมาณ 1,200 ไร่

5) ศักยภาพในตำบล (เทศบาลตำบลหนองเล็ง, 2566)

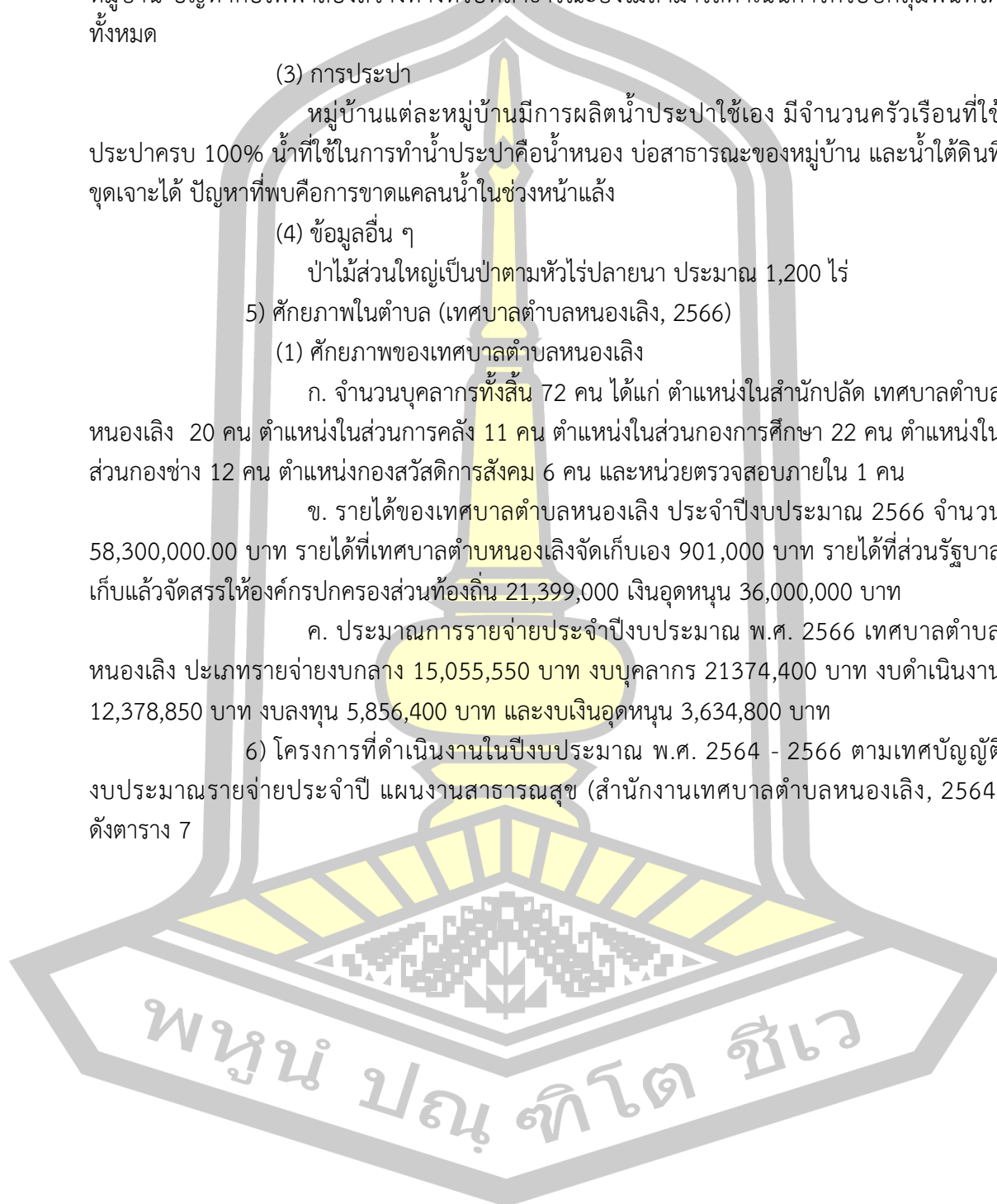
(1) ศักยภาพของเทศบาลตำบลหนองเล็ง

ก. จำนวนบุคลากรทั้งสิ้น 72 คน ได้แก่ ตำแหน่งในสำนักปลัด เทศบาลตำบลหนองเล็ง 20 คน ตำแหน่งในส่วนการคลัง 11 คน ตำแหน่งในส่วนกองการศึกษา 22 คน ตำแหน่งในส่วนกองช่าง 12 คน ตำแหน่งกองสวัสดิการสังคม 6 คน และหน่วยตรวจสอบภายใน 1 คน

ข. รายได้ของเทศบาลตำบลหนองเล็ง ประจำปีงบประมาณ 2566 จำนวน 58,300,000.00 บาท รายได้ที่เทศบาลตำบลหนองเล็งจัดเก็บเอง 901,000 บาท รายได้ที่ส่วนรัฐบาลเก็บแล้วจัดสรรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 21,399,000 เงินอุดหนุน 36,000,000 บาท

ค. ประมาณการรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 เทศบาลตำบลหนองเล็ง ปะเภทรายจ่ายงบกลาง 15,055,550 บาท งบบุคลากร 21374,400 บาท งบดำเนินงาน 12,378,850 บาท งบลงทุน 5,856,400 บาท และงบเงินอุดหนุน 3,634,800 บาท

6) โครงการที่ดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 - 2566 ตามเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี แผนงานสาธารณสุข (สำนักงานเทศบาลตำบลหนองเล็ง, 2564) ดังตาราง 7



ตาราง 7 โครงการ/กิจกรรม ตามเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี แผนงานสาธารณสุข
ปีงบประมาณ พ.ศ. 2564 -2567

ปีงบประมาณ	โครงการ/กิจกรรม	งบที่ตั้งไว้ (บาท)	เบิกจ่ายจริง (บาท)
2564	โครงการพัฒนาระบบสุขภาพตำบลและ สิ่งแวดล้อมชุมชน	20,000	20,000
2565	โครงการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วม ของชุมชน เพื่อลดปัญหาขยะมูลฝอยใน ชุมชน	20,000	20,000
2566	โครงการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วม ของชุมชน เพื่อลดปัญหาขยะมูลฝอยใน ชุมชน	30,000	30,000
2567	โครงการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วม ของชุมชน เพื่อลดปัญหาขยะมูลฝอยใน ชุมชน	50,000	50,000
รวมทั้งสิ้น		120,000	120,000

ที่มา: เทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี เทศบาลตำบลหนองเล็ง พ.ศ. 2564-2567

7) แนวทางการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึง
กาฬ จังหวัดบึงกาฬ

7.1 การดำเนินงานกิจกรรมอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.)

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2560) เห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่
ตามกฎหมายในการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย รวมทั้งการคุ้มครองดูแลสิ่งแวดล้อม จะมีบทบาท
สำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนการดำเนินงานตามโครงการอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ตาม
ระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก พ.ศ. 2561 (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม
ที่ 135 ตอนพิเศษ 177 ง หน้า 1) อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) และเครือข่ายอาสาสมัคร
ท้องถิ่นรักษ์โลก ตามระเบียบมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมให้ความรู้ ความเข้าใจในการบริหารจัดการสิ่งปฏิภูลและมูลฝอยในชุมชน รวมถึงการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านหรือชุมชน

2. เสริมสร้างจิตสำนึก กระบวนการเรียนรู้และการพึ่งตนเอง รวมทั้งถ่ายทอดองค์ความรู้ในการบริหารจัดการสิ่งปฏิภูลและมูลฝอย การป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ประสานความร่วมมือในการบริหารจัดการสิ่งปฏิภูลและมูลฝอย การปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมร่วมกันระหว่าง ออถ. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการและเครือข่าย ออถ.

คุณสมบัติของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (ออถล.) และเครือข่ายอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก มีดังนี้

1. มีสัญชาติไทย
2. อายุไม่ต่ำกว่าเจ็ดปีบริบูรณ์
3. มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น
4. มีความสมัครใจและมีจิตอาสาเข้ามาร่วมดำเนินกิจกรรมด้านการบริหารจัดการสิ่งปฏิภูลและมูลฝอย รวมถึงการปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม เป็นบุคคลที่มีความเสียสละและอุทิศตัวในการทำงานเพื่อส่วนรวม

5. เป็นบุคคลที่มีความเสียสละและอุทิศตัวในการทำงานเพื่อส่วนรวม กรณีที่ผู้สมัครไม่ได้มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น หรือเป็นบุคคลที่มีสัญชาติอื่น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้พิจารณารับสมัครเป็นอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก

บทบาทและหน้าที่ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกและเครือข่ายอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก มีดังนี้

1. ประพฤติตนเป็นแบบอย่างในการจัดการสิ่งปฏิภูลและมูลฝอย การปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม
2. เฝ้าระวัง สอดส่อง ดูแล รวมทั้งรายงานสถานการณ์บริหารจัดการสิ่งปฏิภูลและมูลฝอย การปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบ
3. สื่อสาร เผยแพร่ และประชาสัมพันธ์ ข้อมูลข่าวสารและกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกด้านการบริหารจัดการสิ่งปฏิภูลและมูลฝอย การปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม
4. เข้าร่วมกิจกรรมเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งปฏิภูลและมูลฝอย การปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดขึ้น

5. ให้ความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนราชการ ภาคเอกชน และเครือข่าย ออกล. เพื่อดำเนินการเกี่ยวกับการบริหารจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย การปกป้องและรักษาสิ่งแวดล้อม

ซึ่งเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ได้ดำเนินการเปิดรับสมัครอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกในปี พ.ศ. 2564 - 2566 ดังตาราง 8 ดังนี้

ตาราง 8 จำนวนอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก ปี พ.ศ. 2564-2566

ปี พ.ศ.	จำนวน ออกล. (คน)	คิดเป็นร้อยละ
2564	562	26.75
2565	1,275	60.63
2566	2,107	100
2566	2,107	100

ที่มา: งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลหนองเล็ง, 2566

7.2 การดำเนินงานกองทุนธนาคารขยะในชุมชนตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีกองทุนธนาคารขยะ จำนวน 3 กองทุน ดังนี้

1. ธนาคารขยะบ้านหนองเล็ง-บ้านคำเจริญ มีจำนวนหมู่บ้านที่เข้าร่วมทั้งหมด 2 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 4 และบ้านคำเจริญ หมู่ที่ 11 โดยมีการรับซื้อขยะทุกวันที 25 ของทุกเดือน ทำการรับซื้อขยะมูลฝอยที่โดมวัดศรีสุพลวนาราม หมู่ที่ 4 ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 124ครัวเรือน จ่ายค่าฉาปนกิจศพละ 50 บาท เป็นเงิน 6,200 บาท โดยมีการดำเนินงานในรูปแบบการจัดตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วย ดังนี้

- | | | |
|-----------------|-------------|-----------------|
| 1) นายทรงศักดิ์ | ทิพย์อินพรม | ประธานกรรมการ |
| 2) นายสุพจน์ | ดวงแสนวงษ์ | รองประธาน |
| 3) นายคำสิงห์ | บัวเมือง | เลขานุการ |
| 4) นายบุญเพ็ง | วิกรมปัต | กรรมการ |
| 5) นายประไพ | คล่องดี | กรรมการ |
| 6) นายสำรอง | พลนามอินทร์ | กรรมการ |
| 7) นายเวิน | รูปคม | กรรมการ |
| 8) นายราตรี | คล่องดี | กรรมการ |
| 9) นางวรางคณา | ยอดศิริ | บัญชีและการเงิน |

10) นางรัตนภรณ์ ทองผา

บัญชีและการเงิน

2. ธนาคารขยะบ้านนาเจริญ มีจำนวนหมู่บ้านที่เข้าร่วมทั้งหมด 4 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านนาเจริญ หมู่ที่ 1, บ้านนาเจริญเหนือ หมู่ที่ 8, บ้านเจริญสามัคคี หมู่ที่ 10, บ้านนาเจริญกลาง หมู่ที่ 13 โดยมีการรับซื้อขยะทุกวันที่ 25 ของทุกเดือน ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 170 คน ครัวเรือน จ่ายค่ามาปณกิจศพละ 20 บาท เป็นเงิน 3,400 บาท โดยมีการดำเนินงานในรูปแบบการจัดตั้ง คณะกรรมการ ประกอบด้วย ดังนี้

1) นายเสงี่ยม	รสร้าง	ประธานกรรมการ
2) นายสุทธิศักดิ์	บัวเมือง	รองประธาน
3) นางบัวไหล	รสร้าง	เลขานุการ
4) นางบัวลอง	บุตรเทศ	กรรมการ
5) นายสำรวย	อุปชัย	กรรมการ
6) นางจันได	สาส์ดา	กรรมการ
7) นายนภดล	รสชุม	กรรมการ
8) นายสมพร	บุญเลิศ	กรรมการ
9) นายสงวน	ดวงปาโคตร	บัญชีและการเงิน
10) นางสาวพิมพ์ชนก	ศิลป์	บัญชีและการเงิน

3. ธนาคารขยะบ้านคลองเค็ม-นาล้อม-โนนมนี มีจำนวนหมู่บ้านที่เข้าร่วมทั้งหมด 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านโนนมนี หมู่ที่ 3, บ้านคลองเค็ม หมู่ที่ 6 และบ้านนาล้อม หมู่ที่ 7 ซึ่งมีการรับซื้อขยะมูลฝอยตามวันที่คณะกรรมการกองทุนขยะว่าง โดยจะมีการประชาสัมพันธ์วันรับซื้อขยะในหมู่บ้านให้กับสมาชิกรับทราบก่อนวันที่จะซื้อ 2 วัน ทำการรับซื้อขยะที่ศาลาประชาคมบ้านนาล้อม ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 170 คน ครัวเรือน จ่ายค่ามาปณกิจศพละ 20 บาท เป็นเงิน 3,400 บาท โดยมีการดำเนินงานในรูปแบบการจัดตั้งคณะกรรมการ ประกอบด้วย ดังนี้

2.7.2 ประเภทและองค์ประกอบของขยะมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหนองเล็ง
อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาประเภทและองค์ประกอบของขยะมูลฝอยชุมชนในเขต
เทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้อง
ดังนี้

2.7.2.1 ประเภทและองค์ประกอบของขยะมูลฝอยและแหล่งที่มาของขยะมีหลาย
แห่งและมีคุณสมบัติที่แตกต่างกันตามกิจกรรม โดยส่วนใหญ่ขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนภายใต้การ
ดูแลและรับผิดชอบในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลหนองเล็ง ได้แก่ ขยะที่เกิดจากระดับครัวเรือน

ร้านค้า ตลาด เป็นต้น ทั้งนี้สามารถสรุปและแยกประเภทขององค์ประกอบของขยะมูลฝอย ดังตาราง 9

ตาราง 9 ประเภทและองค์ประกอบของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นปี พ.ศ. 2566

สัดส่วนของปริมาณองค์ประกอบ ขยะมูลฝอย	ร้อยละ
ขยะอาหาร	52.95
พลาสติก ขวดน้ำ ขวดน้ำมันพืช	17.33
ซองบรรจุภัณฑ์ ซองขนม	9.55
กระดาษ ลัง	8.19
แก้ว	3.47
ถุงหิ้วใส่ของ	3.23
โลหะ	2.10
ผ้าอ้อม	1.37
ไม้ ใบไม้	0.74
ขยะอันตรายชุมชน	0.57
ยางรถยนต์และหนังเทียม	0.50
รวม	100.0

ที่มา: งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลหนองเล็ง ข้อมูล ณ วันที่ 24 พฤษภาคม พ.ศ. 2566

จากตารางจะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของขยะมูลฝอยจากน้ำหนักรวมคิดเป็น ค่าร้อยละ 100 ซึ่งประเภทการทิ้งขยะมากที่สุดในชุมชน คือ เศษอาหาร ร้อยละ 52.95 รองลงมา คือ พลาสติก ร้อยละ 17.33 และซองบรรจุภัณฑ์ ซองขนม ร้อยละ 9.55 ซึ่งจะเห็นได้ว่าขยะประเภทเศษอาหาร จะมีปริมาณการทิ้งขยะของคนในชุมชนมากที่สุด เนื่องจากพื้นที่ในเขตเทศบาลตำบลหนองเล็ง ยังไม่มีการจัดการขยะเศษอาหารอย่างเป็นรูปธรรมในการจัดทำถังขยะเปียกในครัวเรือน (สำนักปลัด เทศบาลตำบลหนองเล็ง, 2565) และอัตราการเกิดขยะมูลฝอย ปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บขน สามารถ แจกแจงรายละเอียด ดังตาราง 10 ได้ดังนี้

ตาราง 10 สถานการณ์ขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลหนองเล็ง

ประเภท	ปี (พ.ศ.)		
	2564	2565	2566
จำนวนประชากรในเขตเทศบาลตำบลหนองเล็ง (คน)	6,237	6,798	6,307
ปริมาณขยะมูลฝอย (ตันต่อวัน)	30-42	30-48	30-40
อัตราการเกิดขยะมูลฝอย (กิโลกรัมต่อวัน)	0.66	0.65	0.35
ปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บขน (ตันต่อวัน)	30-42	30-48	30-40

จำนวนประชากรในชุมชน ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลหนองเล็ง ปี พ.ศ. 2565 ซึ่งเทียบจากประชากรตามทะเบียนราษฎร์ มีจำนวนประชากร 6,798 คน ปริมาณขยะมูลฝอยโดยเฉลี่ย 30-48 ตันต่อวัน เมื่อเทียบกับอัตราการเกิดขยะมูลฝอยจากการทิ้งขยะโดยเฉลี่ย 0.65 กิโลกรัมต่อวัน ในขณะที่ปริมาณขยะมูลฝอยที่เทศบาลตำบลหนองเล็ง สามารถเก็บขนได้โดยเฉลี่ย 30-48 ตันต่อวัน ทั้งนี้ ระยะเวลาเก็บขนขยะในแต่ละชุมชนจะเก็บ 1 ครั้งต่อสัปดาห์ โดยระยะทางในการขนขยะมูลฝอยถึงสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ด้วยระยะทางไป-กลับ 78 กิโลเมตร และใน พ.ศ. 2564 จะเห็นว่าจำนวนประชากร 6,237 คน ซึ่งมีจำนวนประชากรน้อยกว่า พ.ศ. 2565 แต่ปริมาณขยะมูลฝอยไม่ได้ลดลงตามจำนวนประชากรแต่กลับกลายเป็นว่ามีจำนวนมากขึ้น โดยเฉลี่ย 30-42 ตันต่อวัน และเทียบกับอัตราการเกิดขยะมูลฝอยจากการทิ้งขยะโดยเฉลี่ย 0.66 กิโลกรัมต่อวัน ซึ่งมีการทิ้งขยะต่อวันมากขึ้น ทั้งนี้ปริมาณขยะมูลฝอยที่เก็บขนได้ 30-42 ตันต่อวัน เทศบาลตำบลหนองเล็ง ยังสามารถเก็บขยะมูลฝอยตามปริมาณที่ประชากรในชุมชนทิ้งได้อยู่ แต่ทั้งนี้งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม คาดการณ์ปริมาณขยะมูลฝอยที่จะเกิดขึ้นในอนาคต พบว่าปริมาณของขยะมูลฝอยจะเพิ่มขึ้นตามจำนวนของประชากรในเขตพื้นที่การดูแลของเทศบาล โดยปริมาณประชากรคาดว่าจะมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 0.22 ต่อปี (สำนักปลัด เทศบาลตำบลหนองเล็ง, 2565)

2.7.3 ลักษณะการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาลักษณะการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลตำบลหนองเล็ง เป็นส่วนงานในความรับผิดชอบของงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สำนักปลัด เทศบาลตำบลหนองเล็ง ซึ่งได้ดำเนินการจัดเก็บ ขน

ขยะในชุมชนจำนวน 13 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่บ้านแฝด จำนวน 6 หมู่บ้าน และอีก 7 หมู่บ้าน แยกห่างกันไประยะห่างกัน โดยเฉลี่ย 5 กิโลเมตร ซึ่งมีรูปแบบการเก็บขนขยะมูลฝอย ดังนี้

2.7.3.1 รูปแบบการบริการ

การดำเนินงานจัดการขยะของเทศบาลตำบลหนองเล็ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 มีการดำเนินงานจัดเก็บขยะมูลฝอยโดยเทศบาลตำบลหนองเล็ง ได้มีการแจกถังขยะยางรถยนต์สีเขียว ขนาด 80 ลิตร ให้กับชุมชน ซึ่งมีปัญหาขยะล้นถัง สุนัขคุ้ยขยะ ขยะเรี่ยราดตามถนน (สำนักงานเทศบาลตำบลหนองเล็ง, 2556)

ต่อมาปี พ.ศ. 2560 เทศบาลตำบลหนองเล็ง มีการรับสมัครสมาชิกในการให้บริการเก็บขนขยะมูลฝอย มีจำนวน 750 ครัวเรือน และมีการจำหน่ายถังดำที่มีตราสัญลักษณ์เทศบาลตำบลหนองเล็ง กิโลกรัมละ 70 บาทให้กับสมาชิกและคิดค่าบริการเก็บขนขยะมูลฝอย ครัวเรือนละ 30 บาทต่อเดือน ภายใต้การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยในรูปแบบหมู่บ้านปลอดถังขยะ

ภายหลังจากปี พ.ศ. 2564 จนถึงปัจจุบัน มีการเปลี่ยนผ่านคณะผู้บริหารของเทศบาลตำบลหนองเล็ง ได้มีการยกเลิกถังขยะที่มีตราสัญลักษณ์เทศบาลตำบลหนองเล็ง ให้กับสมาชิก เนื่องจากมองว่าเป็นการทำให้สมาชิกเพิ่มค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะ จึงมีประกาศยกเลิกการใช้ถังขยะที่มีตราสัญลักษณ์เทศบาลตำบลหนองเล็ง และให้สมาชิกจัดหาถังขยะเอง ซึ่งจะต้องมัดปากถังให้เรียบร้อยและประชาชนนำขยะมาวางไว้หน้าบ้านตามตารางการเก็บขนขยะมูลฝอยของแต่ละหมู่บ้าน ในรูปแบบที่เรียกว่า Set Out (สำนักปลัด เทศบาลตำบลหนองเล็ง, 2564) ดังตาราง 11

ตาราง 11 การเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

ลำดับที่	รายการ	หมู่บ้าน	หมายเหตุ
1	วันจันทร์	ม.1, ม.4 และ ม.11	
2	วันอังคาร	ม.8, ม.10 และ ม.13	
3	วันพุธ	ม.2 และ ม.9	
4	วันพฤหัสบดี	ม.5 และ ม.12	
5	วันศุกร์	ม.3, ม.6 และ ม.7	

ที่มา: งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลหนองเล็ง ข้อมูล ณ วันที่ 25 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564

2.7.3.2 การดำเนินกิจกรรมถึงขยะเปียกลดโลกร้อน เทศบาลตำบลหนองเล็งได้ดำเนินการขับเคลื่อนการลดปริมาณและคัดแยกขยะอินทรีย์ในครัวเรือนระดับท้องถิ่นโดยดำเนินการเชิงรุกและใช้กลยุทธ์ “เคาะประตูบ้าน” (Knock Door Marketing) (กระทรวงมหาดไทย, 2565) กำหนดนโยบายการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเพื่อบรรลุเป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจกและการดำเนินงานด้านการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศตามนโยบายรัฐบาล พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ที่ได้กล่าวถ้อยแถลงในการประชุมรัฐภาคีกรอบอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ สมัยที่ 26 (COP26) ณ เมืองกลาสโกว์ สหราชอาณาจักร ณ วันที่ 1 พฤศจิกายน พ.ศ. 2564 ว่าประเทศไทยพร้อมยกระดับการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศอย่างเต็มที่ทุกวิถีทางเพื่อบรรลุเป้าหมายความเป็นกลางทางคาร์บอนภายในปี พ.ศ. 2593 (ค.ศ. 2050) และบรรลุเป้าหมายการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ได้ในปี พ.ศ. 2608 กระทรวงมหาดไทย โดยกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น ได้ให้จังหวัดขับเคลื่อนแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน "จังหวัดสะอาด" มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560 และได้ขับเคลื่อนการจัดการขยะต้นทางโดยการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนการจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อนให้ครบทุกครัวเรือนโดยได้ขึ้นทะเบียนโครงการถังขยะเปียก ลดโลกร้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเทศไทย ตามโครงการลดก๊าซเรือนกระจกภาคสมัครใจตามมาตรฐานของประเทศไทย (T-VER) โดยมีระยะเวลาการรับรองคาร์บอนเครดิตตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2562 - 30 มิถุนายน พ.ศ. 2569 และการดำเนินการต้องจัดเก็บข้อมูลพื้นฐานของขยะเปียกในระดับครัวเรือน โรงเรียนในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นประจำทุกเดือน โดยจะมีการทวนสอบจากผู้ประเมินภายนอก (Validation and Verification Body :WB) เพื่อนำไปสู่กระบวนการซื้อขายคาร์บอนเครดิตให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น มีนโยบายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการบริหารจัดการขยะชุมชน 3 ระยะได้แก่ ต้นทาง คือ การลดปริมาณขยะ การส่งเสริมคัดแยกขยะที่ต้นทาง และกำหนดให้ทุกครัวเรือนจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน กลางทาง คือการจัดระบบเก็บขนอย่างมีประสิทธิภาพ และปลายทาง คือ ขยะมูลฝอยได้รับการกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งเทศบาลตำบลหนองเล็งมีครัวเรือนจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน จำนวน 1,275 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 100.0 จำนวนสมาชิกที่จัดทำถังขยะในครัวเรือน จำนวน 4,855 คน และมีอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกครบทุกครัวเรือน

2.7.3.3 การเก็บรวบรวมขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนองเล็ง เทศบาลตำบลหนองเล็ง มีการจัดเก็บขยะมูลฝอย ทั้งหมด 13 หมู่บ้าน เพื่อนำขยะมูลฝอยไปกำจัด ณ สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยเทศบาลเมืองบึงกาฬ โดยค่าบริการในการกำจัดขยะมูลฝอย อัตรา 450 บาทต่อตัน มีการดำเนินการเก็บขนโดยรถเก็บขนขยะมูลฝอย แบบเทข้างเปิดท้ายของเทศบาลตำบลหนองเล็ง จำนวน

3) ระบบจัดการขยะที่ไม่เป็นระเบียบ เนื่องจากขาดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ เช่น การคัดแยกขยะตั้งแต่ต้นทาง การเก็บรวบรวม และการกำจัดขยะ ทำให้เกิดปัญหาสะสมขยะตามสถานที่ต่าง ๆ

4) การรับรู้และพฤติกรรมของประชาชน ประชาชนในพื้นที่อาจขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะที่ถูกต้อง เช่น การคัดแยกขยะ การรีไซเคิล หรือการลดขยะ ส่งผลให้การจัดการขยะไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง

5) สถานที่กำจัดขยะไม่มีเป็นของตนเอง ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการทิ้งขยะ

ผลกระทบ

1) ผลกระทบด้านงบประมาณของเทศบาลตำบลหนองเล็ง ในการกำจัด เก็บขน ขยะมูลฝอยไปกำจัดสถานที่กำจัดขยะ (Cluster) เทศบาลเมืองบึงกาฬด้วยระยะทางไป-กลับ 78 กิโลเมตร ดังตาราง 12 ดังนี้

ตาราง 12 งบประมาณในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนองเล็งในปี พ.ศ. 2563 – 2566

ปี พ.ศ.	ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง (บาทต่อปี)	ค่าจ้างเหมาพนักงานเก็บ ขนขยะมูลฝอย (บาทต่อปี)	ค่าบริการกำจัดขยะมูลฝอย (บาทต่อปี)	รายรับการเก็บค่าธรรมเนียมการจัดการขยะมูลฝอย
2563	72,000	588,000	118,800	270,000
2564	90,000	594,000	135,000	273,600
2565	108,000	600,000	162,000	288,000
2566	126,000	606,000	172,800	240,000
2567	144,000	960,000	234,000	243,720

ที่มา: สำนักงานเทศบาลตำบลหนองเล็ง, 2567

จะเห็นว่า ค่าน้ำมันเชื้อเพลิงในการเก็บขนและนำขยะไปกำจัดสถานที่กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองบึงกาฬ โดยวิธีฝังกลบอย่างถูกหลักสุขาภิบาล (Sanitary Landfill) ใช้ระยะทางในการเก็บขน กำจัดขยะจากเทศบาลตำบลหนองเล็ง ระยะทางเฉลี่ย 39 กิโลเมตร ค่าบริการกำจัดขยะมูลฝอยให้กับเทศบาลเมืองบึงกาฬ ต้นละ 450 บาทและตั้งแต่ปีงบประมาณ 2566 เทศบาลเมืองบึงกาฬเก็บค่าบริการกำจัดขยะมูลฝอย ต้นละ 650 บาท ซึ่งจากการดำเนินงานจัดเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนองเล็งในปัจจุบันมีค่าใช้จ่ายมากกว่ารายรับที่เก็บค่าบริการจากสมาชิกครัวเรือน

ที่เข้าร่วม จำนวนทั้งหมด 677 ครัวเรือนๆละ 30 บาทต่อเดือน ทำให้เทศบาลตำบลหนองเล็งต้องรับภาระค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน

กล่าวโดยสรุป ปัญหาและผลกระทบจากการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ในด้านงบประมาณในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในตำบลหนองเล็ง มีค่าใช้จ่ายมากกว่ารายรับ ซึ่งทำให้เทศบาลตำบลหนองเล็งต้องรับภาระค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้นทุกปี และกระบวนการในการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนองเล็งยังไม่มีเครือข่ายในการขับเคลื่อนที่เป็นรูปธรรมและต่อเนื่อง เช่น การจัดการขยะ 3ช: ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ การดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชน มี 3 กองทุน มีหมู่บ้านที่เข้าร่วมทั้งหมด 10 หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 76.92 และ การจัดการขยะอินทรีย์ มีการจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อนในครัวเรือน ร้อยละ 71.42 และมีอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก ครบทุกครัวเรือน

2.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยมีการนำเสนอในประเด็นที่เกี่ยวข้องดังนี้

อารีย์ พลภูเมือง กัลยา หาญพิชาญชัย และเสถียรพงษ์ ศิวินา (2560) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาาระบบคัดแยกมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการคัดแยกมูลฝอยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง เพื่อพัฒนาาระบบคัดแยกมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และเพื่อศึกษาผลการพัฒนาาระบบคัดแยกมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกตการณ์ และขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ มีกิจกรรมพัฒนาาระบบคัดแยกมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมใช้แนวคิดการศึกษาวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม (PAR) กระบวนการประชุมแบบมีส่วนร่วมอย่างสร้างสรรค์ (AIC) และแนวคิด “คนไทยดวงใจสีเขียว “GREEN HEART” ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม และได้รูปแบบการพัฒนาาระบบคัดแยกมูลฝอยเป็น MUANGSUANG – Model

ดิษฐพล ใจชื่อ และคณะ (2560) ได้ศึกษาสถานการณ์ขยะและการจัดการขยะที่ต้นทางในชุมชนอำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์ขยะและการจัดการขยะที่ต้นทางในชุมชน เขตอำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ผลการศึกษาพบว่า ขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือนส่วนใหญ่เกิดจากการดำเนินชีวิตประจำวัน ได้แก่ เศษอาหาร พลาสติก ขวดแก้ว กล่องโฟม และกระดาษ การจัดการขยะที่ต้นทางในครัวเรือนและชุมชน ส่วนใหญ่ใช้วิธีการกำจัดโดยกองขยะบนพื้นแล้วเผา ร้อยละ 70.2 รองลงมาคือ กองบนพื้นน้อยสุด คือ การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง และในขณะที่ครัวเรือนที่มีการคัดแยกขยะ ร้อยละ 20.7 สมาชิกในครัวเรือนทุกคนช่วยกันคัดแยกขยะ โดยส่วนใหญ่จะนำไปขายและนำไปทำปุ๋ยหมักหรือน้ำหมักชีวภาพ และด้านความต้องการในการ

สนับสนุนและการจัดการขยะที่ต้นทางพบว่า ส่วนใหญ่มีความต้องการเรียนรู้วิธีการที่จะจัดการขยะที่ต้นทางอย่างถูกวิธีและเหมาะสม ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากส่วนใหญ่มองว่ายังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการขยะไม่เพียงพอ นอกจากนั้นมีความต้องการให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสนับสนุนด้านทรัพยากร ได้แก่ งบประมาณในการดำเนินการจัดการขยะ บุคลากรในการกระตุ้นและเป็นผู้ดำเนินการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งต้องการให้หน่วยงานในท้องถิ่นร่วมมือกับหมู่บ้านในการ กำหนดนโยบายการจัดการขยะที่ต้นทางอย่างชัดเจน

พิรุณพร น้าผึ้ง (2561) ได้ศึกษากระบวนการจัดการขยะชุมชนบ้านป่าเส้าหลวง ตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ 1) เพื่อศึกษา ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจสังคม 2) เพื่อศึกษากระบวนการจัดการขยะของชุมชนบ้านป่าเส้าหลวง ตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 3) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อกระบวนการจัดการขยะ และ 4) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของกระบวนการจัดการขยะของชุมชนบ้านป่าเส้าหลวง ตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการจัดการขยะของชุมชนดำเนินการในรูปแบบสมาชิกมีการจัดทำโครงการคัดแยกขยะ อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การคัดแยกขยะแต่ละชนิดได้ถูกประเภทและวิธีการการกำจัดขยะได้ถูกต้องตามกรรมลพิษ ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อกระบวนการจัดการขยะของชุมชนบ้านป่าเส้าหลวง ตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ 1) การเข้าร่วมฝึกอบรม 2) การแลกเปลี่ยนข้อมูลวิธีการคัดแยกขยะด้วยการสนทนา 3) การรับรู้ข่าวสารวิธีการคัดแยกขยะ 4) ความรู้ และ 5) กระบวนการจัดการขยะของชุมชนซึ่งปัจจัยการเข้าร่วมฝึกอบรมส่งผลต่อกระบวนการจัดการขยะของชุมชนมากที่สุด และชุมชนยังขาดความชัดเจนของการแยกขยะแต่ละประเภท จุดทิ้งขยะอันตรายภายในชุมชนยังมีน้อยไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน

ชวลิต บุญศรีรัตน์ และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์ (2562) ได้ศึกษาความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะต้นทาง: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาการดำเนินงานในการบริหารจัดการขยะต้นทาง การศึกษาสภาพการณ์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการลดและคัดแยกขยะ และศึกษาปัจจัยแห่งความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะต้นทางของประชาชนและเทศบาลตำบลศรีวิไล อำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ โดยศึกษาจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะเจาะจงจำนวน 4 กลุ่ม ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหาร 2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ 3) กลุ่มหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง และ 4) กลุ่มคณะกรรมการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ผลการวิจัยพบว่า เทศบาลตำบลศรีวิไลให้ความสำคัญกับการจัดการขยะต้นทาง โดยใช้ขยะรีไซเคิลเป็นทุนเป็นตัวตั้งต้น มีลักษณะการทำงานโดยชุมชนแต่ละชุมชนดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการและ สมาชิกธนาคารขยะ มีเจ้าหน้าที่จากเทศบาลตำบลศรีวิไลเป็นพี่เลี้ยงและให้คำปรึกษา รวมทั้งประชาชนในเขตพื้นที่ของเทศบาลตำบลศรีวิไล มีความเห็นร่วมกันว่าการจัดการขยะต้นทาง เป็นภาระหน้าที่ของทุกภาคส่วนที่ต้องร่วมกันในการบริหารจัดการขยะ และเกิดปัจจัย

แห่งความสำเร็จในการจัดการขยะต้นทาง คือ นโยบายของผู้บริหารที่ให้ความสำคัญต่อการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนและให้ความสำคัญต่อการจัดการขยะต้นทาง การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่มีความเห็นร่วมกันในการจัดการขยะต้นทาง และเกิดแรงจูงใจในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของรายได้จากการจำหน่ายขยะในครัวเรือนและสวัสดิการจากกองทุนฌาปนกิจสงเคราะห์

วิฑูร เอี้ยการนา (2563) ได้ศึกษาการศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยภายในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาที่ทำให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยภายในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ เพื่อศึกษาปัจจัยการจัดการขยะมูลฝอยภายในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์และเพื่อเสนอแนวทางและวิธีการจัดการขยะมูลฝอยเหมาะสมแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปปฏิบัติ ผลการศึกษาพบว่า การจัดการขยะมูลฝอยภายในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการเก็บรวบรวมขยะมูลฝอย พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการเก็บรวบรวมขยะจะใส่ถุงพลาสติกแล้วนำไปทิ้งลงในภาชนะเก็บขยะมูลฝอยแบบถังพลาสติกไม่มีฝาปิดที่จุดสถานีย่อยที่ได้ถูกกำหนดไว้ตามสถานที่จุดต่าง ๆ ในชุมชน 2) ด้านการคัดแยกขยะมูลฝอย พบว่า ในชุมชนไม่มีการตั้งถังขยะแยกประเภท เนื่องจากชุมชนได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการคัดแยกขยะมูลฝอยกับเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง 3) ด้านการขนถ่ายและการขนส่ง พบว่า ภายในชุมชนไม่มีสถานีขนถ่ายขยะมูลฝอย เนื่องจากจุดบริการขนถ่ายขยะอยู่ไม่ไกลจากชุมชนสามารถเข้าถึงชุมชนได้สะดวก รถขนขยะที่ให้บริการในชุมชนมีขนาดใหญ่ จำนวน 14 คัน 8 เส้นทางครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดในชุมชน และ 4) ด้านการกำจัดขยะมูลฝอย พบว่า เหตุผลส่วนใหญ่ที่ครัวเรือนต้องกำจัดขยะเอง เพราะสะดวกสบาย มีการกำจัดขยะมูลฝอยทุกวัน โดยวิธีเทกองรวมกันแล้วเผา และต้องการให้เทศบาลกำจัดขยะมูลฝอยด้วยวิธีฝังกลบอย่างถูกต้อง ปัจจัยการจัดการขยะมูลฝอยภายในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์ ประกอบด้วย นโยบายในการจัดการขยะมูลฝอย การสนับสนุนการจัดการขยะแบบครบวงจร กระบวนการสร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน การส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชน คัดแยกขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง

ระพีพัฒน์ วงษ์ภักดี, กฤษณวงศ์ จันเต็บ, และอรณี ณะเกิงสุข (2563) ได้ศึกษาการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดิ ตำบลกลันทา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาขยะในอดีตและปัจจุบันของชุมชนบ้านสวัสดิ และศึกษาการบริหารจัดการขยะของชุมชนบ้านสวัสดิ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนบ้านสวัสดิในอดีตนั้นก็ประสบปัญหาขยะมูลฝอยและสามารถพบเห็นขยะได้ทั่วไปในทุกที่มีการเผาขยะตามบริเวณหน้าบ้าน หลังสวน หรือตามไร่นา ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางอากาศและในปัจจุบันนี้ชุมชนบ้านสวัสดิประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตามโครงการ “ชุมชน ปลอดขยะ Zero Waste” โดยใช้การบริหารจัดการขยะ ตามหลักการบริหารจัดการ 4M's ซึ่ง การบริหารจัดการขยะมูลฝอย โดยการแบ่งขยะออกเป็น 4 ประเภท คือ 1) ขยะอินทรีย์ 2) ขยะรีไซเคิล 3) ขยะทั่วไปและ 4) ขยะอันตรายโดยปฏิบัติ

ตามแนวทางในการบริหารการจัดการขยะตาม หลัก 3Rs เพื่อเป็นการลดปริมาณขยะ คือ การจัดระบบ การรีไซเคิล หรือการรวบรวมเพื่อนำไปสู่การแปรรูปนำมาใช้ใหม่ ได้แก่ 1) Reduce (คิดก่อนใช้) 2) Reuse (การใช้ซ้ำ) และ 3) Recycle (นำกลับมาใช้ใหม่) ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านสวัสดิ์ ประสบความสำเร็จและกลายเป็นชุมชนปลอดขยะอย่างสมบูรณ์ ชุมชนตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และช่วยกันลดปริมาณขยะ อีกทั้งสร้างจิตสำนึกให้คนรุ่นหลังให้รู้จักการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนต่อไป

เอนก ฝ่ายจำปา (2563) ได้ศึกษาการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมของ องค์การบริหารส่วนตำบลจอมศรี อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย มีกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงาน และมี รูปแบบแนวทางจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม แนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ตำบลจอมศรีตามแนวทางพระราชรัฐ คือ นำภาคราชการ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา ศาสนา ภาค ประชาคมและประชาชนมาใช้ในการบริหารจัดการขยะ โดยมีกรอบการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ 1) ต้นน้ำ ได้แก่ การลดปริมาณและ คัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดโดยใช้หลัก 3ช คือ ใช้น้อย ใช้ ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ 2) กลางน้ำ ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บขนขยะมูลฝอยของ องค์การบริหารส่วนตำบลจอมศรี และ 3) ปลายน้ำ ได้แก่ การเพิ่มมูลค่าขยะมูลฝอยและขยะมูลฝอย ได้รับการกำจัดถูกต้องตามหลักวิชาการ และมีรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะ คือ การลด ปริมาณขยะ ณ แหล่งกำเนิดขยะ โดยมีการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้รับความรู้เรื่องการ คัดแยกขยะจากบ้านเรือน ส่งเสริมให้มีการคัดแยก ลดการใช้ผลิตภัณฑ์ที่ก่อให้เกิดขยะด้วยการใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ และสร้างมูลค่าขยะด้วยการจัดตั้งกองทุนขยะ เพื่อสวัสดิการในชุมชนซึ่ง เป็นการดูแลช่วยเหลือ ซึ่งกันและกันตั้งแต่เกิดจนถึงเสียชีวิต มีการนำขยะเปียกกำจัดในถังขยะเปียก หรือทำปุ๋ยหมักปุ๋ยชีวภาพ และการเก็บรวบรวมขยะ โดยการเก็บรวมขยะที่คัดแยกแล้ว ซึ่งขยะทั่วไป แยกจากขยะอันตราย เก็บในถังขยะที่จัดไว้ให้และรอการนำไปกำจัดต่อไป

อิสระ กุลยะณี (2561) ได้ศึกษารูปแบบการดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอยใน ชุมชนบ้านจำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มขับเคลื่อนสมัชชาสุขภาพ 30 คน และ กลุ่มวัดผลลัพธ์ 66 คน ประยุกต์ใช้ กระบวนการสมัชชาสุขภาพเป็นเครื่องมือในการจัดการกับปัญหาขยะมูลฝอย การดำเนินงานใน จัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมตามกรอบแนวคิด P-A-O-R โดยประยุกต์ใช้กระบวนการสมัชชา สุขภาพ ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ ได้แก่ 1) การกำหนดประเด็นและการพัฒนาประเด็นเชิง นโยบาย 2) การพัฒนาข้อเสนอเชิงนโยบาย 3) การแสวงหาฉันทามติร่วมกันต่อข้อเสนอเชิงนโยบาย 4) การขับเคลื่อนข้อเสนอสู่การปฏิบัติ 5) การติดตามและประเมินผล ผลจากกระบวนการดังกล่าวทำ ให้เกิดการคัดแยกขยะมูลฝอยจากครัวเรือนส่งผลให้ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนบ้านจำปาลดลงเฉลี่ย 1,058.48 กิโลกรัมต่อเดือน ทำให้ไม่พบปัญหาขยะล้นถัง ไม่พบปัญหาขยะกระจัดกระจายไม่พบ

ปัญหาขยะในถังขยะส่งกลิ่นเห็นรบกวน การเผาทำลายขยะลดน้อยลง และพบว่าประชากรกลุ่มวัด ผลลัพธ์ มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับมาก และปัจจัย ความสำเร็จเกิดจากการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของชุมชนทำให้ได้รูปแบบการจัดการขยะที่เหมาะสมกับ บริบทของพื้นที่ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพ ปริมาณขยะมูลฝอย ลดลง และประชาชนมีความพึงพอใจในระดับมากต่อรูปแบบกิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น

สนอง อรุณศรี (2564) ได้ศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีสุขภาพและแกนนำ ครัวเรือนในการจัดการขยะบ้านปราสาทอำเภวย ตำบลเมืองฝ้าย อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ การ วิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีสุขภาพและแกนนำครัวเรือนในการจัดการขยะ บ้านปราสาทอำเภอย ตำบลเมืองฝ้าย อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้มีส่วนร่วม มี 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มภาคีสุขภาพ จำนวน 7 คน 2) กลุ่มแกนนำครัวเรือน จำนวน 45 คน โดยใช้รูปแบบการวิจัย เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) และกระบวนการ AIC ซึ่งมีการ ดำเนินการวิจัย 3 ระยะ คือระยะที่ 1 ศึกษาสถานการณ์การจัดการปัญหาขยะในชุมชนระยะที่ 2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีสุขภาพและแกนนำครัวเรือนในการจัดการขยะ และระยะที่ 3 ศึกษา ผลการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีสุขภาพและแกนนำครัวเรือน ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนมี การแยกขยะและนำไปกำจัดให้ถูกหลักการจัดการทุกครัวเรือน รวมทั้งไม่ทิ้งขยะในที่สาธารณะใน หมู่บ้าน ได้ก่อกำหนดชุมชนในการจัดการขยะ จำนวน 6 ข้อ คือ 1) จะไม่เผาขยะในหมู่บ้าน 2) จะแยก ขยะและนำไปกำจัดให้ถูกหลักการจัดการทุกครัวเรือน 3) จะไม่ทิ้งขยะในที่สาธารณะในหมู่บ้านชุมชน 4) จะดูแลทำความสะอาดในบ้าน รอบบ้านและถนนหน้าบ้านไม่ให้กรงรังทุกวัน 5) ขยะที่มีค่าจะ นำไปใช้ประโยชน์ทุกครัวเรือน และ 6) มูลสัตว์และสิ่งโสโครกจะกำจัดให้ถูกต้องไม่ให้รบกวนผู้อื่น ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการขยะ และเฝ้าระวังการเพิ่มของจำนวนขยะ ทั้งใน ครัวเรือน วัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝ้าย

พรสิทธิ์ ศรีสุข (2564) ได้ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนแบบ การมีส่วนร่วมของ อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยประยุกต์ใช้กระบวนการ Appreciation Influence Control (AIC) ในการดำเนินการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้ 1) Appreciation(A) การเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน และเข้าใจถึงปัญหาร่วมวิเคราะห์ปัญหา เสนอความคิดเห็น แก้ไขและ กำหนดเป้าหมายร่วมกัน 2) Influence(I) กระตุ้นให้ชุมชนมีแนวทางในการแก้ปัญหาของตนเอง มี การกำหนดกิจกรรมพัฒนารูปแบบ และ 3) Control(C) ร่วมกันจัดทำกิจกรรมต่างๆเพื่อแก้ไข ปัญหาขยะมูลฝอย ผลการศึกษา พบว่า การจัดการขยะไปเน้นการคัดแยกที่ครัวเรือน ลดการใช้มี ปริมาณขยะน้อยที่สุด สำหรับขยะติดเชื้อในชุมชนรวบรวมและจัดเก็บนำส่งโรงพยาบาลส่งเสริม สุขภาพตำบล และขยะอันตรายให้ทั้งลงถึงขยะอันตรายในท้องที่การบริหารส่วนตำบลจตุรง การมี

ส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยผลักดันรูปแบบการจัดการขยะของชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ

ทรงศักดิ์ วลัยใจ (2564) ได้ศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนมีส่วนร่วม เทศบาลตำบลเวียงพร้าว อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพปัญหาขยะ และสาเหตุการเกิดขยะของชุมชน และศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนมีส่วนร่วมในพื้นที่เทศบาลตำบลเวียงพร้าว อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ผลการวิจัย พบว่า กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนมีส่วนร่วม มีกลยุทธ์ในการดำเนินการ 7 กลยุทธ์ดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในการจัดการขยะมูลฝอยแต่ละประเภทโดยใช้หลัก 3Rs (Reduce, Reuse, Recycle) บูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชน และหน่วยงานท้องถิ่นคัดเลือก “กลุ่มปฏิบัติการประจำตำบล” จากตัวแทนหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ บริหารจัดการปัญหาขยะร่วมกันในระดับตำบล จัดทำแผนการจัดการปัญหาขยะในชุมชน โดยบ้านป่าจี้ตั้งเป้าหมายบริหารจัดการขยะภายในหมู่บ้านให้เป็น “หมู่บ้านถนนสีขาว” บ้านขามสุมเวียง ตั้งเป้าหมายหมู่บ้านให้เป็น “หมู่บ้านปลอดถังขยะ” ตลอดจนกระตุ้นพฤติกรรมและสร้างแรงบันดาลใจของชุมชน โดยส่งเสริมครัวเรือนต้นแบบในชุมชนจัดการขยะ โดยการประกาศเกียรติคุณจาก อำเภอพร้าวในการส่งเสริมครัวเรือนต้นแบบการคัดแยกขยะและหมู่บ้านการจัดการขยะดีเด่นระดับตำบล

นพพล อินทรีย์ (2565) ได้ศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน คือ การจัดการขยะมูลฝอยเป็นการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับการลดคัดแยกขยะ การทิ้งขยะ การเก็บขยะไว้ในภาชนะ และการเก็บรวบรวม เพื่อให้การดำเนินการขนส่งนำไปกำจัด ณ สถานที่กำจัดขยะที่ถูกหลักวิชาการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนและหน่วยงานภาครัฐต้องเข้ามาร่วมดำเนินการด้วยกัน คือ 1) การจัดการมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด มูลฝอยที่เกิดจากชุมชนมากกว่ามูลฝอยที่เกิดจากแหล่งอื่น ประชาชนต้องนำหลักการจัดการมูลฝอย คือ หลัก 3Rs (Reduce Reuse and Recycle) มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติเพื่อการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าสามารถช่วยลดปริมาณขยะให้น้อยลงได้ 2) การเก็บรวบรวมมูลฝอยในชุมชน ประชาชนนั้นต้องคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้งในภาชนะที่หน่วยงานได้จัดไว้ให้ เพื่อให้ง่ายต่อการเก็บรวบรวมมูลฝอยในชุมชนของชุมชนและหน่วยงานในพื้นที่ โดยประชาชนต้องคัดแยกขยะด้วยกันใน 4 ประเภทก่อนนำไป ทิ้ง คือ ขยะรีไซเคิล ขยะอินทรีย์ขยะอันตราย และขยะทั่วไป 3) การกำจัดมูลฝอย ประชาชนและหน่วยงาน ภาครัฐต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการกำจัดมูลฝอยที่ถูกหลักสุลักษณะมี 3 วิธีได้แก่การกำจัดมูลฝอยด้วยการเผา การหมักทำปุ๋ย การฝังกลบแบบถูกสุลักษณะ

นฤนาท ยืนยง และพิชานาถ เงินเจริญดี (2565) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของตำบลสำพะเนียง อำเภอนโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยและแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลสำพะเนียง อ.โนนแดง จ.นครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่าประชาชนมีความพร้อมและต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบลสำพะเนียง เพราะปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่ประชาชนส่วนใหญ่ได้ให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ทั้งการจัดการขยะต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ซึ่งหากประชาชนได้มีส่วนร่วมบริหารจัดการขยะมูลฝอยจะสามารถแก้ปัญหาขยะมูลฝอยได้อย่างยั่งยืน ซึ่งที่ผ่านมาองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นมีการแก้ปัญหาเฉพาะปลายน้ำ โดยการจัดหาถังขยะ รถเก็บขยะ และการจ้างพนักงานเก็บขยะ ซึ่งใช้งบประมาณจำนวนมาก ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาไม่ครบวงจรและไม่ยั่งยืน หากมีการจัดการต้นน้ำ กลางน้ำ คือ การให้ความรู้ ทักษะคิด และสร้างพฤติกรรมให้แก่ประชาชนและสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยจะทำให้ปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาที่ได้รับการแก้ไขจากทุกภาคส่วน ทำให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นและสร้างความยั่งยืนได้ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบทำหน้าที่รณรงค์และสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนคัดแยกขยะก่อนทิ้งลงถังขยะลงถัง โดยการประชาสัมพันธ์สร้างความรับรู้กับประชาชนจนเกิดทัศนคติที่ดีแล้วแปรเป็นความร่วมมือในการลดและคัดแยกมูลฝอยโดยการประชาสัมพันธ์ผ่านกลไกของสื่อต่างๆ เช่น เพจเฟซบุ๊ก แอปพลิเคชันไลน์ เสียงตามสาย การประชุมของชุมชน เป็นต้น

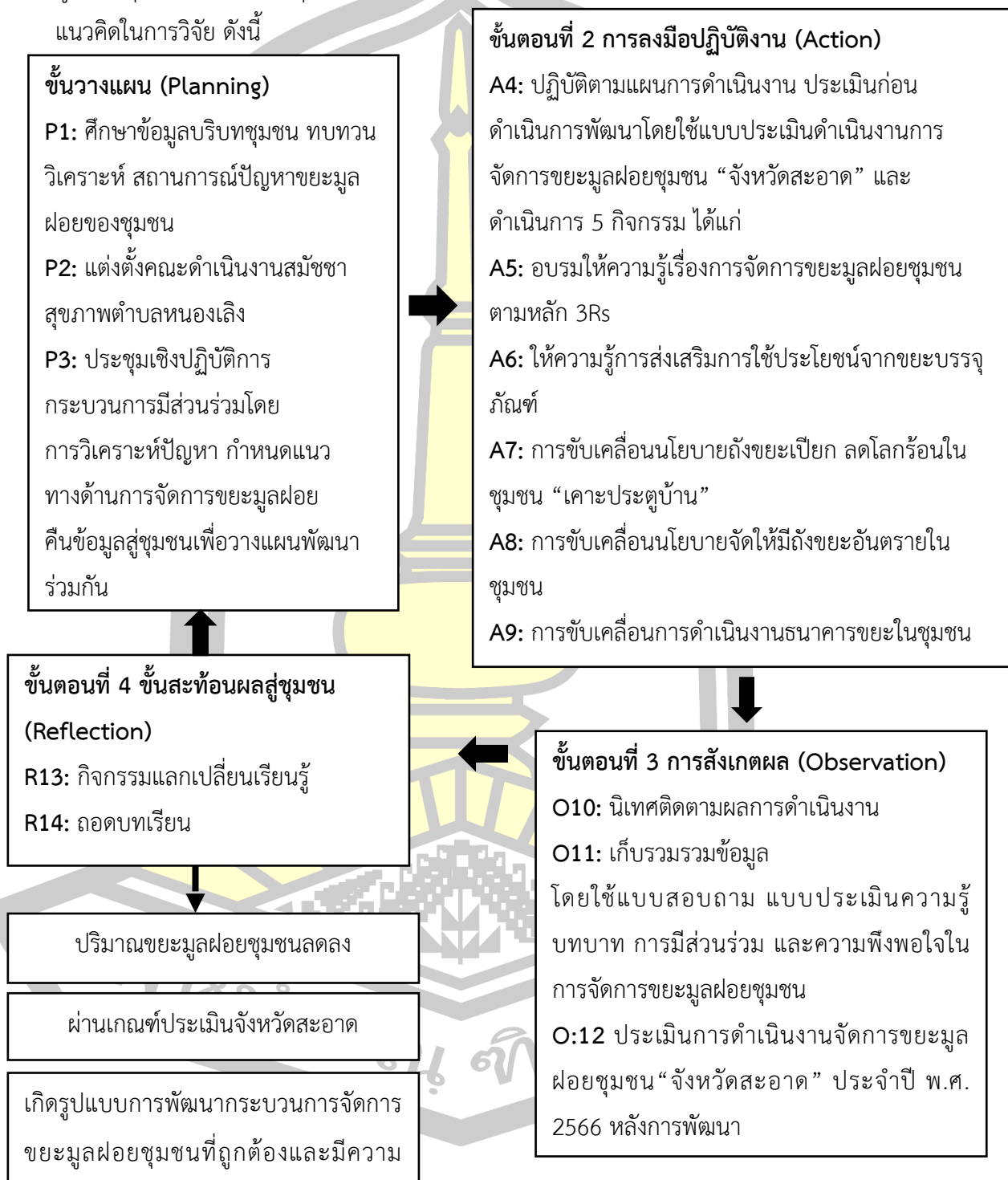
ณัฐวุฒิ จันตะแสง (2566) ผลของการพัฒนากระบวนการสมัชชาสุขภาพตำบลของตำบลโคกสำราญ อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น ในการขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอยติดเชื้อในชุมชน มี 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) Situation Analysis: การศึกษาบริบทชุมชน และการวิเคราะห์ปัญหา 2) Community Planning: การจัดทำแผนปฏิบัติการชุมชน 3) Knowledge: การอบรมให้ความรู้ 4) Awareness: การสร้างความตระหนัก 5) Health Assembly: การจัดการมูลฝอยติดเชื้อในชุมชนอย่างมีส่วนร่วมโดยสมัชชาสุขภาพตำบล 6) Follow-up: การเฝ้าติดตามผลการดำเนินงาน 7) Evaluation: การประเมินผล และ 8) Lesson Learned: การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในชุมชน มีปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการจัดการมูลฝอยติดเชื้อโดยสมัชชาสุขภาพตำบลโคกสำราญ เรียกว่า “SPEC” ประกอบด้วย 1) Structure: การกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการเครือข่ายสมัชชาสุขภาพตำบลตามบริบทของพื้นที่ 2) Participation: การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยติดเชื้อในชุมชน 3) Evaluation: การประเมินผลกระบวนการแก้ปัญหาในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในชุมชน 4) Communication: การสื่อสารในการจัดการมูลฝอยติดเชื้อในชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนให้เป็น “ตำบลจัดการมูลฝอยติดเชื้อยั่งยืน” ต่อไป

กล่าวโดยสรุป จากการศึกษาและทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยใช้หลักการ 3Rs (Reduce Reuse and Recycle) หรือ 3ช: ใช้น้อย ใช้ซ้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ และใช้มาตรการกำจัดขยะมูลฝอยชุมชน 3 ระยะ คือ การจัดการขยะต้นทาง การจัดการขยะกลางทาง และการจัดการขยะปลายทาง ซึ่งอาศัยการมีส่วนร่วมของเครือข่ายระบบสุขภาพในชุมชนในรูปแบบสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นปัญหาด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ของ 3 ภาคส่วน ได้แก่ 1) ภาคการเมือง 2) ภาควิชาการ และ 3) ภาคประชาสังคม ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานและเป็นการเปิดพื้นที่ทางสังคมเพื่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันผ่านกลไกสมัชชาสุขภาพซึ่งในการดำเนินการตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแทกการ์ท (Kemmis & Mc Taggart, 1990) ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่ 1) ขั้นวางแผน (Planning) 2) ขั้นปฏิบัติการ (Action) 3) ขั้นสังเกตการณ์ (Observation) และ 4) ขั้นสะท้อนผล (Reflection) โดยมีความเชื่อมโยงกันทุกขั้นตอนตามกรอบแนวคิดการวิจัย



2.9 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยมีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้



ภาพประกอบ 8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการดำเนินการวิจัย ดังนี้

- 3.1 รูปแบบการวิจัย
- 3.2 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การสร้างและตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือ
- 3.5 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย
- 3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย
- 3.9 จริยธรรมในการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประเภทการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแทกการ์ท (Kemmis & McTaggart, 1988) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

3.2 ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาประชากรและกลุ่มเป้าหมาย โดยมีการนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ประชากรที่ใช้เป็นกลุ่มเป้าหมายหลักในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย 2 กลุ่ม โดยวิธีเฉพาะเจาะจง ดังนี้

3.2.1 กลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ได้มาแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 108 คน ประกอบด้วย ดังตาราง 13 ดังนี้

ตาราง 13 กลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง
อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

ภาคส่วน	ตำแหน่ง	จำนวน (คน)
ภาคการเมือง	นายกเทศมนตรีตำบลหนองเล็ง	1
	รองนายกเทศมนตรีตำบลหนองเล็ง	2
	เลขานายกเทศมนตรีตำบลหนองเล็ง	1
	ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีตำบลหนองเล็ง	1
	สมาชิกสภาเทศบาลตำบลหนองเล็ง	12
	กำนัน	1
	ผู้ใหญ่บ้าน 12 หมู่บ้านฯ ละ 1 คน	12
ภาควิชาการ	ปลัดเทศบาลตำบลหนองเล็ง	1
	รองปลัดเทศบาลตำบลหนองเล็ง	1
	หัวหน้าสำนักปลัด	1
	ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองเล็ง	1
	ผู้อำนวยการสถานศึกษา	5
	ประธานนักเรียน	5
	ผู้รับผิดชอบงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล	1
	หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	6
	พนักงานเก็บขน กำจัดขยะ	5
ภาคประชาสังคม	ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน	13
	พระสงฆ์	11
	ตัวแทนผู้ประกอบการร้านค้าในหมู่บ้าน	13
	ตัวแทนกลุ่มสตรี	13
	ผู้ประกอบการร้านรับซื้อของเก่าในชุมชน	2

3.2.2 กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) ที่อาศัยอยู่จริง คราวเรือนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 1,275 คน จำนวน 13 หมู่บ้านในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ดังตาราง 14 ดังนี้

ตาราง 14 อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ที่อาศัยอยู่จริงในตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

หมู่ที่	หมู่บ้าน	จำนวน อถล. (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
หมู่ที่ 1	บ้านนาเจริญ	29	29
หมู่ที่ 2	บ้านสุขสำราญ	171	171
หมู่ที่ 3	บ้านโนนมนี	34	34
หมู่ที่ 4	บ้านหนองเล็ง	164	164
หมู่ที่ 5	บ้านหนองหมุ	76	76
หมู่ที่ 6	บ้านคลองเค็ม	88	88
หมู่ที่ 7	บ้านนาล้อม	90	90
หมู่ที่ 8	บ้านนาเจริญกลาง	61	61
หมู่ที่ 9	บ้านสรรเสริญ	71	71
หมู่ที่ 10	บ้านเจริญสามัคคี	79	79
หมู่ที่ 11	บ้านคำเจริญ	124	124
หมู่ที่ 12	บ้านโนนสง่า	179	179
หมู่ที่ 13	บ้านนาเจริญกลาง	109	109
รวม		1,275	1,275

โดยมีเกณฑ์คัดเข้า-คัดออก ดังนี้

ก. สำหรับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ดังนี้

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria)

- 1) เป็นคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอย ในปี พ.ศ. 2567
- 2) อาศัยอยู่ในพื้นที่ตลอดระยะเวลาการท้าววิจัย
- 3) สนใจเข้าร่วมงานวิจัย

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)

- 1) ผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยระหว่างกรท้าววิจัยจนไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้จนครบ
- 2) ต้องการถอนตัวจากการเข้าร่วมวิจัยระหว่างการดำเนินการวิจัย
- 3) เป็นอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.)

ข. สำหรับกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ที่อาศัยอยู่จริง ครั้วเรือนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 1,275 คน จำนวน 13 หมู่บ้านในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ดังนี้

เกณฑ์การคัดเข้า (Inclusion Criteria)

- 1) เป็นอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ในปี พ.ศ. 2567
- 2) อาศัยอยู่ในพื้นที่ตลอดระยะเวลาการทำวิจัย
- 3) สนใจเข้าร่วมงานวิจัย

เกณฑ์การคัดออก (Exclusion Criteria)

- 1) ผู้ที่มีอาการเจ็บป่วยระหว่างการวิจัยจนไม่สามารถเข้าร่วมโครงการได้จนครบ
- 2) ต้องการถอนตัวจากการเข้าร่วมวิจัยระหว่างการดำเนินการ
- 3) อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ที่ไม่ได้อยู่ในพื้นที่ตลอดระยะเวลาการทำวิจัย
- 4) เป็นคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยพื้นที่ตำบลหนองเล็ง

อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ในปี พ.ศ. 2567

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทบทวนแนวคิดเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสอดคล้องกับแนวคิดของการวิจัย โดยมีการดำเนินงานในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพของการวิจัย ดังนี้

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งได้ดำเนินการปรับปรุงและดัดแปลงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ จากเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาด้านความรู้ ด้านบทบาท และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ปรับปรุงดัดแปลงจากการศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วง เทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ (ปวีณา ปาทาน, 2564) และด้านความพึงพอใจในการดำเนินงาน ปรับปรุงดัดแปลงจากการศึกษารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยหมู่บ้านจำปา ตำบลดงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร (อิสระ กุลยะณี, 2561) มีการใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ จำนวน 3 ชุด ประกอบด้วย

ชุดที่ 1 สำหรับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ หรือคำถามปลายเปิด โดยใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน () และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริง ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากร เป็นคำถามแบบเลือกตอบ หรือคำถามปลายเปิด จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริง ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ ตำแหน่งในการดำเนินงานในการจัดการมูลฝอยชุมชน การฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย การมีส่วนร่วมกับการพัฒนานโยบายสาธารณะ เช่น สมัชชาสุขภาพ การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน วิธีการจัดการขยะมูลฝอยแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นในครัวเรือน และการทิ้งขยะแต่ละประเภท

ส่วนที่ 2 ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน มีลักษณะคำถามเป็นแบบปรนัย จำนวน 15 ข้อ โดยมี 2 ตัวเลือก กำหนดให้เลือกตอบได้ข้อเดียว คือ ใช่ และไม่ใช่

ใช่	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อความนั้นถูกต้อง
ไม่ใช่	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อความนั้นผิด

ส่วนที่ 3 บทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 10 ข้อ ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีบทบาทในการดำเนินงาน คือ มาก ปานกลาง และน้อย ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มาก	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความนั้น
ปานกลาง	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเฉยๆ หรือไม่แน่ใจกับข้อความนั้น
น้อย	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น

ส่วนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) การมีส่วนร่วม เป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มาก	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความนั้น
ปานกลาง	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเฉยๆ หรือไม่แน่ใจกับข้อความนั้น
น้อย	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น

ส่วนที่ 5 ความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามต้องเลือกตอบคำถามเพียง 1 คำตอบ จำนวน 15 ข้อ ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้ 3 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มาก	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความนั้น
ปานกลาง	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเฉยๆ หรือไม่แน่ใจกับข้อความนั้น
น้อย	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น

ชุดที่ 2 สำหรับกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) ที่อาศัยอยู่จริง ครั้วเรือนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 1,275 คน จำนวน 13 หมู่บ้านในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยลักษณะเป็นคำถามแบบเลือกตอบ หรือคำถามปลายเปิดโดยใช้เครื่องหมาย √ ลงใน () และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริง ประกอบด้วย 4 ส่วน ได้แก่

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากร เป็นคำถามแบบเลือกตอบ หรือคำถามปลายเปิด จำนวน 12 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส รายได้ ตำแหน่งในชุมชน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริง การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน วิธีการจัดการขยะมูลฝอย แต่ละประเภทที่เกิดขึ้นในครัวเรือน และการทิ้งขยะแต่ละประเภท

ส่วนที่ 2 ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน มีลักษณะคำถามเป็นแบบปรนัย จำนวน 15 ข้อ โดยมี 2 ตัวเลือก กำหนดให้เลือกตอบได้ข้อเดียว คือ ใช่ และไม่ใช่ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ใช่	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อความนั้นถูกต้อง
ไม่ใช่	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อความนั้นผิด

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) การมีส่วนร่วม เป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มาก	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความนั้น
ปานกลาง	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเฉยๆ หรือไม่แน่ใจกับข้อความนั้น
น้อย	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น

ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 15 ข้อ ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยผู้วิจัยประยุกต์ใช้ 3 ระดับ ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มาก	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความนั้น
ปานกลาง	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเฉยๆ หรือไม่แน่ใจกับข้อความนั้น
น้อย	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น

ชุดที่ 3 แบบประเมินการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด”
ปี 2566

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ซึ่งมีการใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 5 ชุด ประกอบด้วย ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1 ใช้ในการสนทนากลุ่ม ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในการระดมสมอง เพื่อบันทึกประเด็นการพูดคุย ปรัชญาหรือในสิ่งที่เกิดขึ้นของกระบวนการวิจัยในขั้นตอนของ ขั้นตอนแผน ครั้งที่ 1 ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรบ้างเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในชุมชน
2. ท่านคิดว่าในชุมชนของท่านมีปัญหาเกี่ยวกับขยะมูลฝอยหรือไม่ อย่างไร
3. ท่านคิดว่าการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน คราวเรือน เป็นหน้าที่ของใคร เพราะอะไรทำไมจึงคิดเช่นนั้น
4. ที่ผ่านมามีการให้การสนับสนุนการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน ในด้าน คน เงิน วัสดุอุปกรณ์ หรือไม่ อย่างไร และมีความเพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนหรือไม่อย่างไร
5. ท่านคิดว่าการใช้กระบวนการ “สมัชชาสุขภาพตำบลด้านการจัดการขยะมูลฝอย” ส่งผลดีต่อชุมชนหรือไม่ อย่างไร
6. ท่านคิดว่าการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในรูปแบบใดจึงจะเหมาะสมกับชุมชน และมีประสิทธิภาพมากที่สุด
7. ชุมชนของท่านมีนวัตกรรมเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนหรือไม่ อย่างไร
8. ท่านคิดว่าชุมชนของท่านมีการจัดการขยะมูลฝอยโดยใช้ถุงแทนถังขยะดีต่อชุมชนหรือไม่ อย่างไร
9. ข้อเสนอแนะ/ปัญหาอุปสรรคในการใช้กระบวนการสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง
10. ท่านคิดว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนองเล็ง คืออะไร

ชุดที่ 2 แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 2 ใช้ในการสนทนากลุ่ม ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในการระดมสมอง เพื่อบันทึกประเด็นการพูดคุย ปรัชญาหรือในสิ่งที่เกิดขึ้นของกระบวนการวิจัยในขั้นตอนของ ขั้นวางแผน ครั้งที่ 2 ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การทบทวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตำบลหนองเลิง ของเราจากการประชุมครั้งที่ 1 เราค้นพบอะไรบ้าง
2. ท่านคิดว่าแนวทางที่เราจะใช้ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนตำบลหนองเลิง ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” เราควรจะทำอย่างไรบ้าง
3. ท่านคิดว่าการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ในรูปแบบ หรือวิธีการใด ที่พวกเราจะนำมาใช้เป็นแนวทางร่วมกัน ให้มีความเหมาะสมกับชุมชนตำบลหนองเลิง ของเรามากที่สุด

ชุดที่ 3 แบบบันทึกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้ในการสนทนากลุ่ม ของการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยบันทึกประเด็นการพูดคุย แสดงความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย ในสิ่งที่เกิดขึ้นของกระบวนการวิจัยในขั้นตอนของ ขั้นสังเกต ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ระยะก่อนดำเนินการ ในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเลิง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” เป็นอย่างไรบ้าง
2. ระยะการดำเนินงาน ในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเลิง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” มีการทำกิจกรรมอะไรบ้าง
3. ระยะเสร็จสิ้นกระบวนการหรือการทำงาน ในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเลิง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง

ชุดที่ 4 แบบบันทึกการถอดบทเรียน ใช้ในการสนทนากลุ่ม ของการระดมสมอง เพื่อถอดบทเรียน โดยบันทึกประเด็นการพูดคุย แสดงความคิดเห็นในสิ่งที่เกิดขึ้นของกระบวนการวิจัยในขั้นตอนของ ขั้นสะท้อนผล ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ของชุมชนตำบลหนองเลิง เป็นอย่างไร

- 1.1 ตัวแทนจากภาคประชาชน และครอบครัว

- 1.2 ตัวแทนของผู้นำชุมชนตำบลหนองเลิง

1.3 ตัวแทนองค์กร ภาคีเครือข่าย และหน่วยงานต่าง ๆ (ที่มาร่วมตามกลไก สมัชชาสุขภาพตำบล)

1.4 ตัวแทนของผู้บริหารในเทศบาลตำบลหนองเล็ง

2. ความเป็นจริงในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ของชุมชนตำบลหนองเล็ง เป็นอย่างไร

3. ผลการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ของชุมชนตำบลหนองเล็ง เป็นอย่างไร

3.1 ด้านบุคลากร (ผู้รับผิดชอบด้านการจัดการขยะมูลฝอย, พนักงานเก็บขยะมูลฝอย)

3.2 งบประมาณในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

3.3 วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (รถบรรทุกขยะ, อุปกรณ์ภาชนะในการจัดเก็บขยะ)

3.4 ด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของเทศบาลตำบลหนองเล็ง

4. แนวทางหรือวิธีการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ของชุมชนตำบลหนองเล็ง มีอะไรบ้าง

ชุดที่ 5 แบบบันทึกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ใช้ในการสนทนากลุ่ม ของการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยบันทึกประเด็นการพูดคุย แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในสิ่งที่เกิดขึ้น จากการวิจัยในขั้นตอนของ ขั้นตอนต้นผล ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ชุมชนของท่านมีนวัตกรรมอะไรบ้าง ที่เกิดขึ้นจากผลของการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

2. ท่านคิดว่าปัญหาอุปสรรค ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีอะไรบ้าง

3. ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

4. ท่านคิดว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ อะไรบ้าง

3.4 การสร้างและตรวจสอบหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.4.1 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

3.4.1.1 ศึกษาเนื้อหาการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เอกสาร ตำรา วิชาการ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

3.4.1.2 ศึกษาแนวทางการดำเนินงานข้อมูลการบริหารจัดการมูลฝอยชุมชน การดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลด้านการจัดการขยะมูลฝอย การจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 3Rs

3.4.1.3 ศึกษาแนวคิดการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วยขั้นตอน การวางแผน (Plan) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection)

3.4.1.4 นำเนื้อหา เอกสาร ตำรา แนวคิดทฤษฎี รวมถึงผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาประกอบในการกำหนดแนวทางการดำเนินการวิจัย พร้อมทั้งการสร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมทุกด้าน

3.4.1.5 นำเครื่องมือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะแล้วนำกลับมาปรับปรุงแก้ไข

3.4.1.6 นำเครื่องมือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการแก้ไขให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) พิจารณาความถูกต้องของภาษาและความชัดเจนของภาษา โดยพิจารณาเป็นรายข้อและตรวจสอบความถูกต้องระหว่างเนื้อหา

3.4.2 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

3.4.2.1 ด้านความตรง (Validity)

การตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยนำเครื่องมือที่สร้างเสร็จแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน โดยผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มีดังนี้

1) ดร.ไพศาล ไกรรัตน์ ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบึงกาฬ

2) นายกมลพัฒน์ แกมนิล ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

3) นายธีระยุทธ ทองนิล ตำแหน่ง นักวิชาการสิ่งแวดล้อมปฏิบัติการ สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดบึงกาฬ

เพื่อพิจารณาตรวจสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) เมื่อได้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

จากผู้เชี่ยวชาญแล้ว จึงนำมาปรับปรุงให้มีความสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป การตรวจสอบเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of Item Objective Congruence) ของผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยพิจารณาใช้สูตรการคำนวณ ดังนี้

จากสูตร

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ $\sum R$ หมายถึง ผลรวมของคะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญในข้อนั้น
 N หมายถึง จำนวนผู้เชี่ยวชาญ

เกณฑ์การให้คะแนนการพิจารณาคือ

+1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามสิ่งที่ต้องการวัด
 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ตรงตามสิ่งที่ต้องการวัด
 -1 หมายถึง แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นวัดได้ไม่ตรงตามสิ่งที่ต้องการวัด

เกณฑ์การพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

การพิจารณาคัดเลือกข้อที่ใช้ได้ต้องมีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

ถ้าค่า IOC มีค่าเป็น (-) แสดงว่า ข้อคำถามนั้นไม่ตรงกับเนื้อหา

จากสูตรของโรวินELLIและอาร์เจและแฮมเบิลตัน (Rovinelli & R.J. & Hambleton, 1977) กำหนดให้ค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป จึงจะถือว่าวัดได้สอดคล้องกัน ดังนั้นผู้วิจัยกำหนดให้ค่า IOC ที่สามารถยอมรับได้ในการศึกษาครั้งนี้ มีค่าไม่น้อยกว่า 0.50 ถือว่าข้อคำถามนั้นความสอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษา หากข้อคำถามที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.50 ผู้วิจัยจะพิจารณาสร้างปรับแก้ไขหรือสร้างข้อคำถามใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่ต้องการศึกษา ทั้งนี้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ 2 ใน 3 ถือว่าเครื่องมือมีความถูกต้องและมีความตรงตามเนื้อหา IOC

3.4.2.2 การตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือที่แก้ไขถูกต้องตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ทำการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ (Try Out) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ผ่านการตรวจสอบแก้ไขไปปรับปรุง ทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ บ้านสุขสาคร หมู่ที่ 4 ตำบลดอนหญ้านาง อำเภอพิจิตร จังหวัดพิจิตร จำนวน 30 คน และนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องรวมทั้งพิจารณาใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่ายและมีความชัดเจนของภาษา เพื่อนำมาวิเคราะห์และคัดเลือก

ข้อคำถามที่เหมาะสม โดยการหาค่าความยาก (p) และค่าอำนาจจำแนก (r) ของเครื่องมือวัดความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ผู้วิจัยใช้สูตร KR-20 ของ Kuder Richardson ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.76 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับเชื่อถือได้และเป็นแบบวัดที่สามารถรวบรวมข้อมูลได้

และใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบราซ (Cronbach's Alpha Co-efficient) ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยนำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผ่านการตรวจสอบแก้ไขไปปรับปรุง ทดลองใช้ (Try out) (บุญชม ศรีสะอาด, 2560) ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามการวิเคราะห์ค่าต้องได้ค่า มากกว่า 0.70 ขึ้นไป จึงจะยอมรับเครื่องมือนี้มีค่าความเที่ยงหรือค่าความเชื่อมั่น ซึ่งได้ดังนี้

ชุดที่ 1 สำหรับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.95 โดยมี

- ด้านบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.91
- ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.94
- ด้านความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.94

ชุดที่ 2 สำหรับกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) ที่อยู่ในครัวเรือนของพื้นที่ความรับผิดชอบในเขตเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.94 โดยมี

- ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.91
- ด้านความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน มีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.94

3.5 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินวิจัย ออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

3.5.1 ขั้นตอนการเตรียมการวิจัย (Pre-Research Phase) มีขั้นตอนการดำเนินการในระยะที่ 1 ดังนี้

3.5.1.1 ศึกษาข้อมูลทั่วไป บริบทของปัญหา กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยโดยสมัชชาสุขภาพตำบล

3.5.1.2 เตรียมเครื่องมือสำหรับเก็บข้อมูลการวิจัยทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

3.5.1.3 เตรียมพื้นที่และผู้ร่วมวิจัย โดยจัดทำหนังสือประสานงานไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เป้าหมาย รวมทั้งชี้แจงขั้นตอนและกระบวนการต่างๆ ของการวิจัย พร้อมนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการจัดกิจกรรม โดยทำเป็นหนังสือเชิญเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการถึงผู้ร่วมวิจัยในกระบวนการสมัชชาสุขภาพ

3.5.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (Research Phase) ซึ่งเป็นขั้นตอนการการดำเนินการในระยะที่ 2 ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ดำเนินการวิจัยตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแทกการ์ท (Kemmis และ McTaggart, 1990) ซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้น (P-A-O-R) ดังนี้

3.5.1.2 การนำแผนปฏิบัติการไปสู่การปฏิบัติ ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 ขั้นการวางแผน (Planning) ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 3 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1.1 คือ ศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน ทบทวน วิเคราะห์ สถานการณ์ ปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชน กับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ โดยใช้เครื่องมือเชิงคุณภาพ จัดกระบวนการสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น 3 ภาคส่วน คือ ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม และเครื่องมือเชิงปริมาณในการศึกษาบริบทของพื้นที่ กับกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกและกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ

กิจกรรมที่ 1.2 แต่งตั้งคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง ซึ่งมีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และประสานตัวแทนจากภาคการเมือง ภาควิชาการและภาคประชาสังคม เพื่อแต่งตั้ง ประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจถึงบทบาท หน้าที่ในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง

กิจกรรมที่ 1.3 ประชุมเชิงปฏิบัติการตามแผนการดำเนินงานการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง โดยใช้กระบวนการดำเนินงานตามหลักสมัชชาสุขภาพ รวมทั้งคืนข้อมูลที่ได้จากการวางแผนพัฒนาร่วมกันสู่ชุมชน

ขั้นที่ 2 ขั้นการปฏิบัติ (Action) ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 6 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 2.1 ปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน และประเมินผลการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 ก่อนการพัฒนา ซึ่งแผนการดำเนินงานประกอบด้วย

1. ให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามหลัก 3Rs
2. ให้ความรู้การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์
3. การขับเคลื่อนนโยบายถึงขยะเปียก ลดโลกร้อนในชุมชน “เคาะประตูบ้าน”
4. การขับเคลื่อนนโยบายจัดให้มีถังขยะอันตรายในชุมชน และ
5. การขับเคลื่อนการดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชน

ขั้นที่ 3 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation) ประกอบด้วย 3 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 3.1 สังเกต ติดตามการดำเนินงานการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง แบบมีส่วนร่วม ในระยะก่อนดำเนินการ ระยะดำเนินการ และระยะสิ้นสุดกระบวนการของการพัฒนานากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งผู้วิจัยและผู้ร่วมวิจัยจะสังเกตการณ์เก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม

กิจกรรมที่ 3.2 เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อมูลภาคสนาม จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

กิจกรรมที่ 3.3 ประเมินการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 หลังการพัฒนา

ขั้นที่ 4 ขั้นสะท้อนผล (Reflection) ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 2 กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 4.1 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินงานการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่มของ 3 ภาคส่วนเป็นหลัก ในการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้แบบสอบถามเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเป็นพิธีกรดำเนินรายการ ในการร่วมกันระดมสมอง ประเด็นการพูดคุยความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน พยายามให้กลุ่มสมาชิกได้เล่าถึงประสบการณ์ที่ได้ดำเนินงาน ปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไข เพื่อการพัฒนาต่อไป

กิจกรรมที่ 4.2 ถอดบทเรียน จากการดำเนินงานพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสัมภาษณ์ชาวตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ กับสิ่งที่ได้จากการดำเนินงานพัฒนา และสรุปผลการดำเนินงานเพื่อทบทวนกิจกรรมหรือขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมดที่เกิดขึ้น ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ ผลการดำเนินงาน ทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ หรือได้ดำเนินการตามแผนและไม่ได้ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการความร่วมมือที่ได้รับและความภาคภูมิใจ หลังจากนั้นให้ทุกคนร่วมกันวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จและประเด็นที่เป็นปัญหาอุปสรรคไว้ เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการวางแผน เพื่อพัฒนาในรอบต่อไป

3.6 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การจัดการข้อมูล ผู้ศึกษาได้นำข้อที่ได้จากการสัมภาษณ์การสังเกต การสอบถาม โดยแยกเป็น 2 ส่วน คือ

3.6.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1) การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

2) การลงรหัสข้อมูล (Data Coding) ในข้อมูลเชิงปริมาณของกลุ่มประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มที่ 1 กลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยการใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย 5 ส่วน ดังนี้ ลักษณะทางประชากร ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน บทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน และความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก ที่อยู่ในครัวเรือนของพื้นที่ความรับผิดชอบในเขตเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้ ลักษณะทางประชากร ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน และความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

การประเมินแบบสอบถามชุดที่ 3 ตามแบบประเมินการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 ประเมินก่อนและหลังดำเนินการวิจัยโดยกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

3) การบันทึกข้อมูลลงในโปรแกรมวิเคราะห์สำเร็จรูป

4) ตรวจสอบความผิดพลาดที่อาจเกิดจากการลงข้อมูลในโปรแกรมวิเคราะห์สำเร็จรูป

3.6.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1) การจัดกลุ่มย่อยกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

2) การจัดเวทีเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมโดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Focus group) ในประเด็นที่กำหนด

3) บันทึกรายละเอียดที่สำคัญ โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ การบันทึกเสียงและการสังเกตลักษณะพฤติกรรมของผู้ร่วมสนทนากลุ่ม

4) จัดทำสรุปการสนทนากลุ่มในแต่ละกลุ่มย่อย ในรายละเอียดที่สำคัญ นำมารวบรวม ตรวจสอบข้อมูลและวิเคราะห์ตลอดระยะเวลาของการทำการวิจัย โดยพิจารณาจัดกลุ่มข้อมูลของผู้ให้ข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ วิเคราะห์ และพิจารณาเชิงเหตุผลพร้อมทั้งสรุปประเด็นจนเกิดรูปแบบการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง

3.7 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการศึกษา ได้ดำเนินการเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.7.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ชุดที่ 1 สำหรับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากร เป็นคำถามแบบเลือกตอบ หรือคำถามปลายเปิด จำนวน 15 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส รายได้ จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริง ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ ตำแหน่งในการดำเนินงานในการจัดการมูลฝอยชุมชน การฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย การมีส่วนร่วมกับการพัฒนานโยบายสาธารณะ เช่น สมัชชาสุขภาพ การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน วิธีการจัดการขยะมูลฝอยแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นในครัวเรือน และการทิ้งขยะแต่ละประเภท การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) พิสัย (Range) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ส่วนที่ 2 ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน มีลักษณะคำถามเป็นแบบปรนัย จำนวน 15 ข้อ โดยมี 2 ตัวเลือก กำหนดให้เลือกตอบได้ข้อเดียว คือ ใช่ และไม่ใช่ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ใช่	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อความนั้นถูกต้อง	ให้ 1 คะแนน
ไม่ใช่	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อความนั้นผิด	ให้ 0 คะแนน

การแปลผลความหมายคะแนน ระดับคะแนนความรู้ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง และต่ำ ดังนี้ (สุมัทนา กลางคาร และวรพจน์ พรหมสัตยพรต, 2553)

ระดับความรู้	เกณฑ์การให้คะแนน		
สูง	หมายถึง	ได้คะแนนร้อยละ 80.0 ขึ้นไป	(11-15 คะแนน)
ปานกลาง	หมายถึง	ได้คะแนนร้อยละ 60.0 – 79.9	(6-10 คะแนน)
ต่ำ	หมายถึง	ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60.0	(0-5 คะแนน)

ส่วนที่ 3 บทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 10 ข้อ ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของการมีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน คือ มาก ปานกลาง และน้อย ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มาก หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความนั้น ให้ 3 คะแนน

ปานกลาง หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเฉยๆ หรือไม่แน่ใจกับข้อความนั้น

ให้ 2 คะแนน

น้อย หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น ให้ 1 คะแนน

การแปลผลความหมายคะแนน มีการจัดระดับคะแนนบทบาท แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย ซึ่งมีการพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของคะแนน โดยใช้เกณฑ์ของ Best (1977: 14) ดังนี้

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{3-1}{3} \\ &= 0.66 \end{aligned}$$

ระดับบทบาท

เกณฑ์การให้คะแนน

ระดับบทบาทมาก หมายถึง การให้ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34-3.00

ระดับบทบาทปานกลาง หมายถึง การให้ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.67-2.33

ระดับบทบาทน้อย หมายถึง การให้ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.66

ส่วนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน คือ มาก ปานกลาง และน้อย ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มาก หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความนั้น ให้ 3 คะแนน

ปานกลาง หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเฉยๆ หรือไม่แน่ใจกับข้อความนั้น

ให้ 2 คะแนน

น้อย หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น ให้ 1 คะแนน

การแปลผลความหมายคะแนน มีการจัดระดับคะแนนการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย ซึ่งมีการพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของคะแนน โดยใช้เกณฑ์ของ Best (1977: 14)

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} &= \frac{3-1}{3} \\ &= 0.66 \end{aligned}$$

ระดับการมีส่วนร่วม	เกณฑ์การให้คะแนน
ระดับการมีส่วนร่วมมาก	หมายถึง การให้ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34-3.00
ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง	หมายถึง การให้ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.67-2.33
ระดับการมีส่วนร่วมน้อย	หมายถึง การให้ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.66

ส่วนที่ 5 ความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 15 ข้อ ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน คือ มาก ปานกลาง และน้อย ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

มาก	หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความนั้น	ให้ 3 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเฉยๆ หรือไม่แน่ใจกับข้อความนั้น	ให้ 2 คะแนน
น้อย	หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น	ให้ 1 คะแนน

การแปลผลความหมายคะแนน มีการจัดระดับคะแนนความพึงพอใจ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย ซึ่งมีการพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของคะแนน โดยใช้เกณฑ์ของ Best (1977: 14)

$$\begin{aligned} \text{อันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{3-1}{3} \\ &= 0.66 \end{aligned}$$

ระดับความพึงพอใจ	เกณฑ์การให้คะแนน
ระดับความพึงพอใจมาก	หมายถึง การให้ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34-3.00
ระดับความพึงพอใจปานกลาง	หมายถึง การให้ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.67-2.33
ระดับความพึงพอใจน้อย	หมายถึง การให้ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.66

ชุดที่ 2 สำหรับกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) ที่อาศัยอยู่จริง คราวเรือนละ 1 คน รวมทั้งสิ้น 1,275 คน จำนวน 13 หมู่บ้านในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอมือง บึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ประกอบด้วย

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากร เป็นคำถามแบบเลือกตอบ หรือคำถามปลายเปิด จำนวน 12 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส รายได้ สถานภาพในชุมชน จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริง การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน วิธีการจัดการขยะมูลฝอยแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นในครัวเรือน และการทิ้งขยะแต่ละประเภท การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้การแจกแจงความถี่ คือ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) พิสัย (Range) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ส่วนที่ 2 ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน มีลักษณะคำถามเป็นแบบปรนัย จำนวน 15 ข้อ โดยมี 2 ตัวเลือก กำหนดให้เลือกตอบได้ข้อเดียว คือ ใช่ และไม่ใช่ โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

ใช่	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อความนั้นถูกต้อง	ให้ 1 คะแนน
ไม่ใช่	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อความนั้นผิด	ให้ 0 คะแนน

การแปลผลความหมายคะแนน ระดับคะแนนความรู้ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ สูง ปานกลาง และต่ำ ดังนี้ (สุ่มทนา กลางคาร และวรพจน์ พรหมสัตยพรต, 2553)

ระดับความรู้	เกณฑ์การให้คะแนน
สูง	หมายถึง ได้คะแนนร้อยละ 80.0 ขึ้นไป (11-15 คะแนน)
ปานกลาง	หมายถึง ได้คะแนนร้อยละ 60.0 – 79.9 (6-10 คะแนน)
ต่ำ	หมายถึง ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ 60.0 (0-5 คะแนน)

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 20 ข้อ ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน คือ มาก ปานกลาง และน้อย ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มาก	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความนั้น	ให้ 3 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเฉยๆ หรือไม่แน่ใจกับข้อความนั้น	ให้ 2 คะแนน
น้อย	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น	ให้ 1 คะแนน

การแปลผลความหมายคะแนน มีการจัดระดับคะแนนการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย ซึ่งมีการพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของคะแนน โดยใช้เกณฑ์ของ Best (1977: 14)

$$\text{อันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\begin{aligned} &= \frac{3-1}{3} \\ &= 0.66 \end{aligned}$$

ระดับการมีส่วนร่วม	เกณฑ์การให้คะแนน
ระดับความพึงพอใจมาก	หมายถึง การให้ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34-3.00
ระดับความพึงพอใจปานกลาง	หมายถึง การให้ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.67-2.33
ระดับความพึงพอใจน้อย	หมายถึง การให้ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.66

ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 15 ข้อ ซึ่งเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน คือ มาก ปานกลาง และน้อย ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มาก	หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความนั้น	ให้ 3 คะแนน
ปานกลาง	หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเฉยๆ หรือไม่แน่ใจกับข้อความนั้น	ให้ 2 คะแนน
น้อย	หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น	ให้ 1 คะแนน

การแปลผลความหมายคะแนน มีการจัดระดับคะแนนความพึงพอใจ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ มาก ปานกลาง และน้อย ซึ่งมีการพิจารณาจากค่าเฉลี่ยของคะแนน โดยใช้เกณฑ์ของ Best (1977: 14)

$$\text{อันตรภาคชั้น} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด}-\text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}}$$

$$\begin{aligned} &= \frac{3-1}{3} \\ &= 0.66 \end{aligned}$$

ระดับความพึงพอใจ	เกณฑ์การให้คะแนน
ระดับความพึงพอใจมาก	หมายถึง การให้ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 2.34-3.00
ระดับความพึงพอใจปานกลาง	หมายถึง การให้ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.67-2.33
ระดับความพึงพอใจน้อย	หมายถึง การให้ค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.66

3.7.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยข้อมูลที่ได้หลังจากตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลแล้ว จะนำมาแยกเป็นหมวดหมู่ตามประเด็นปัญหา จากนั้นทำการตีความหมายของข้อมูลที่ได้จากการรับรู้ของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งทั้งหมดเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาของข้อมูล (Content Analysis) ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูลเพื่อสรุปเชื่อมโยงความสัมพันธ์และเหตุผลในประเด็นปัญหาที่ศึกษาและบรรยายนำเสนอผลการวิจัย

3.8 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อการวิจัยมีรายละเอียดในการนำเสนอ ดังนี้

3.8.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

ผู้วิจัยดำเนินการใช้สถิติเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) พิสัย (Range) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในการวิเคราะห์ลักษณะทางประชากร

3.8.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics)

ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงอนุมานโดยมีการใช้สถิติที่ใช้ทดสอบ Paired Samples t-test (กรณีแจกแจงปกติ) และใช้ Wilcoxon Matched-pairs Signed Rank Test (กรณีแจกแจงไม่ปกติ) เพื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่างที่ไม่เป็นอิสระต่อกัน กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

- 1) กลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ เปรียบเทียบข้อมูลก่อนและหลัง ด้าน ความรู้ บทบาท การมีส่วนร่วม และความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน
- 2) กลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก เปรียบเทียบข้อมูลก่อนและหลัง ด้าน ความรู้ การมีส่วนร่วม และความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

3.9 จริยธรรมในการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยให้ความสำคัญ และตระหนักถึงสิทธิส่วนบุคคลของกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง และเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบที่ไม่พึงประสงค์กับกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมการวิจัย โดยได้ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลหลังจากที่ได้รับอนุมัติหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ตามเงื่อนไขในการยื่นขอรับอนุมัติจริยธรรมการวิจัย จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม การพิทักษ์สิทธิกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ร่วมวิจัยตั้งแต่เริ่มต้นกระบวนการวิจัย จนสิ้นสุดการดำเนินการวิจัย โดยผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางในการศึกษาด้านจริยธรรมในการวิจัย ดังนี้

3.9.1 ผู้วิจัยได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย ขั้นตอน วิธีการและระยะเวลาในการศึกษาครั้งนี้กับกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นคณะกรรมการดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน และกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก ที่อยู่ในครัวเรือนของพื้นที่ความรับผิดชอบในเขตเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยกิจกรรมการดำเนินการวิจัยเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดและไม่ก่อให้เกิดอันตราย รวมทั้งการระมัดระวังมิให้เกิดความผิดพลาด หรือสิ่งที่ไม่พึงประสงค์กับผู้เข้าร่วมวิจัย

3.9.2 ผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และโดยการเคารพในสิทธิส่วนบุคคลของกลุ่มเป้าหมายในการวิจัย รวมทั้งมีความรอบคอบและระมัดระวังในการดำเนินการทุกขั้นตอน เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบ หรือก่อให้เกิดความเสียหายต่อกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมในการวิจัยทั้งทางร่างกายและจิตใจ

3.9.3 ผู้วิจัยจะใช้ข้อมูลเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัยเท่านั้น และจะเก็บรักษาข้อมูลของกลุ่มเป้าหมาย เป็นความลับไม่เปิดเผย หากมีการบันทึกภาพหรือเสียงและจดบันทึกการสนทนา จะแจ้งให้ผู้เข้าร่วมทราบและขออนุญาตก่อนทุกครั้ง

3.9.4 ผู้วิจัยได้ทำหนังสือจากคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อเรียนเชิญไปยังกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นผู้เข้าร่วมวิจัยด้วยตนเอง พร้อมชี้แจง วัตถุประสงค์การวิจัยให้รับทราบ เพื่อสร้างความเข้าใจ และสามารถตัดสินใจเข้าร่วมโครงการด้วยความสมัครใจ

3.9.5 ผู้วิจัยจะมีการใช้กระบวนการเทคนิคการมีส่วนร่วม ตามกระบวนการวิจัยร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นผู้เข้าร่วมประชุมในระหว่างการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยให้ได้มีการพูดนำเสนอและแสดงความคิดเห็น โดยเท่าเทียมกัน มีสิทธิ์จะไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนตัวต่อที่ประชุม ผู้วิจัยจะเป็นกลางในการดำเนินการประชุม จะไม่เร่งเร้าหรือสร้างความเครียด ให้กับผู้เข้าร่วมประชุม จะให้เกียรติ และคำนึงถึงสิทธิส่วนบุคคลของทุกคน

3.9.6 ผู้วิจัยจะมีการรับฟังความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นผู้เข้าร่วมประชุมทุกคน โดยจะวางตัวเป็นกลาง ไม่ตัดสินว่าความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายว่าใครถูกใครผิด

3.9.7 ผู้วิจัยจะเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ของกลุ่มเป้าหมาย ที่เป็นผู้เข้าร่วมประชุมทุกคนให้มีสิทธิ์ทำกิจกรรม และสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเท่าเทียมกัน

3.9.8 ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ยื่นขอจริยธรรม จากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาสารคาม และได้รับใบรับรองการอนุมัติเลขที่ 360-307/2567 ซึ่งได้ให้การรับรองเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน พ.ศ. 2567

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็งอำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ในขณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 108 คน และอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ จำนวน 1,275 คน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน (PAOR) คือ ขั้นที่ 1 การวางแผน (Planning) ขั้นที่ 2 การปฏิบัติ (Action) ขั้นที่ 3 การสังเกต (Observation) และขั้นที่ 4 การสะท้อนผล (Reflection) แสดงผลการวิจัยในขั้นตอนต่างๆ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและการสัมภาษณ์เชิงลึกเพื่อศึกษาข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอผลรายละเอียดข้อมูลการวิจัย ดังต่อไปนี้

4.1 ผลการศึกษาริบท และสภาพปัญหาในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

4.2 ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

4.3 ผลการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

4.4 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

4.1 ผลการศึกษาริบท และสภาพปัญหาในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมือง จังหวัดบึงกาฬ

4.1.1 ลักษณะประชากรที่ศึกษากลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาคั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 52.80 และเพศหญิง ร้อยละ 47.20 มีอายุอยู่ในช่วง 50-59 ปี ร้อยละ 44.44 เป็นส่วนใหญ่ มีอายุเฉลี่ย 54.50 ปี อายุสูงสุด 62 ปี อายุต่ำสุด 12 ปี (ประธานนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 59.26 มีอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 41.67 สถานภาพสมรสแล้ว ร้อยละ 76.85 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 20,001-30,000 บาท ร้อยละ 30.56 (Mean=24,240, SD=15,543.65) ส่วนใหญ่มีสมาชิกอาศัยอยู่ในครัวเรือนละ 3-4 คน ร้อยละ 55.56

อาศัยอยู่ในพื้นที่ 31 ปีขึ้นไป ร้อยละ 76.85 ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ 31 ปีขึ้นไป ร้อยละ 76.85 ตำแหน่งในการดำเนินงานในการจัดการมูลฝอยชุมชน ส่วนใหญ่เป็นภาคประชาสังคม ร้อยละ 60.19 ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย จากเทศบาลตำบลหนองเล็ง ร้อยละ 62.96 และในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา เคยมีส่วนร่วมกับการพัฒนานโยบายสาธารณะ เช่น สมัชชาสุขภาพ ร้อยละ 61.11 รายละเอียด ดังตาราง 15

ตาราง 15 จำนวน และร้อยละของสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามลักษณะทางประชากร (N=108)

ลักษณะทางประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	57	52.80
หญิง	51	47.20
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	6	5.56
20-29 ปี	2	1.85
30-39 ปี	9	8.33
40-49 ปี	20	18.52
50-59 ปี	48	44.44
60 ปีขึ้นไป	23	21.30
Mean=54.50, SD=31.32, Min=12 (ประธานนักเรียน ชั้น ป.6), Max=62		
3. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษา	18	16.67
มัธยมศึกษา	64	59.26
ปวช./ปวส./อนุปริญญา	2	1.85
ปริญญาตรี	12	11.11
สูงกว่าปริญญาตรี	12	11.11
4. อาชีพ		
เกษตรกร	21	19.44
รับจ้างทั่วไป	10	9.26
ธุรกิจส่วนตัว	2	1.85
รับราชการ/รัฐสาหกิจ	33	30.56

ตาราง 15 จำนวน และร้อยละของสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามลักษณะทางประชากร (N=108) (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ค้าขาย	13	12.04
อื่นๆ	29	26.85
5. สถานภาพสมรส		
โสด	17	15.74
สมรส	83	76.85
หย่า	3	2.78
หม้าย	5	4.63
6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
น้อยกว่า 10,000 บาท	30	27.78
10,001-20,000 บาท	11	10.19
20,001-30,000 บาท	33	30.56
30,001-40,000 บาท	26	24.07
40,001-50,000 บาท	7	6.48
มากกว่า 50,001 บาท	1	0.93
Mean=24,240, SD=15,543.65, Min= 0, Max=60,000		
7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริง		
1-2 คน	23	21.30
3-4 คน	60	55.56
5-6 คน	22	20.37
มากกว่า 7 คน	3	2.78
8. ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่		
ไม่เกิน 10 ปี	7	6.48
11-20 ปี	14	12.96
21-30 ปี	4	3.70
31 ปีขึ้นไป	83	76.85
9. ตำแหน่งในการดำเนินงานในการจัดการมูลฝอยชุมชน		
ภาคการเมือง	30	27.78

ตาราง 15 จำนวน และร้อยละของสมาชิกสุขภาพ จำแนกตามลักษณะทางประชากร (N=108) (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภาควิชาการ	39	36.11
ภาคประชาสังคม	39	36.11
10. ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยหรือไม่		
เคย (เทศบาลตำบลหนองเล็ง)	68	62.96
ไม่เคย	40	37.04
11. ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา เคยมีส่วนร่วมกับการพัฒนานโยบายสาธารณะ เช่น สมาชิกสุขภาพหรือไม่		
เคย	66	61.11
ไม่เคย	42	38.89

4.1.2 การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของสมาชิกสุขภาพ

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษารั้งนี้ การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ก่อนการพัฒนา กลุ่มเป้าหมายยังมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ร้อยละ 97.4 ซึ่งในการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ส่วนใหญ่มีการคัดแยกเพื่อนำไปขาย ร้อยละ 63.0 รองลงมาคือ มีการคัดแยกทำขยะเปียก ร้อยละ 30.6 สำหรับการทิ้งขยะมูลฝอยอินทรีย์ ส่วนใหญ่มีการทิ้งขยะอินทรีย์ประเภทเศษอาหาร/ผัก/ผลไม้ จำนวน 0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน ร้อยละ 88.9 ซึ่งมีวิธีการจัดการโดยการทิ้งลงถังขยะเปียก ลดโลกร้อน เพียงร้อยละ 86.1 การทิ้งขยะรีไซเคิล ส่วนใหญ่มีการทิ้งขวดน้ำดื่ม จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 79.6 มีวิธีการจัดการโดยเก็บแยกไว้ขายธนาคารขยะ จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 55.6 การทิ้งขยะทั่วไป ส่วนใหญ่มีการทิ้งถุงพลาสติกเป็นเศษอาหาร จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 73.1 มีวิธีการจัดการโดยการทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น ร้อยละ 72.2 และการทิ้งขยะอันตราย ส่วนใหญ่มีการทิ้งหลอดไฟแบบต่างๆ สตาร์ทเตอร์ จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 5.6 ซึ่งมีวิธีการจัดการโดยทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 16.7 และครัวเรือนทิ้งขยะแต่ละประเภทมากที่สุด คือ ถุงพลาสติกใส่อาหาร ถุงบรรจุภัณฑ์ห่ออาหาร ร้อยละ 48.2 รองลงมาคือ เศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้ เปลือกผลไม้ ร้อยละ 22.2 และขวดน้ำดื่ม กระป๋องเครื่องดื่ม ร้อยละ 18.5

หลังการพัฒนา กลุ่มเป้าหมายมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ร้อยละ 100 ซึ่งมีการคัดแยกทำขยะเปียก ร้อยละ 100 การทิ้งขยะมูลฝอยอินทรีย์ สำหรับการทิ้งขยะรีไซเคิลมีการทิ้งขยะลดลง มีการทิ้งขวดน้ำดื่ม จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 46.3 มีวิธีการจัดการโดยเก็บแยกไว้ขายธนาคารขยะ จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 55.6 การทิ้งขยะทั่วไปมีการทิ้งขยะลดลง ส่วนใหญ่มีการทิ้งถุงพลาสติก

แป้นเศษอาหาร จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 38.0 มีวิธีการจัดการขยะที่ดีขึ้นโดยทิ้งใส่ถุงขยะ รวมกันกับขยะประเภทอื่น จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ลดลงร้อยละ 41.7 และการทิ้งขยะอันตราย ส่วนใหญ่มีการทิ้งหลอดไฟแบบต่างๆ สตาร์ทเตอร์ จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 1.9 มีวิธีการจัดการที่ดีขึ้นโดยทิ้งลงถังขยะอันตรายตามจุดกำหนด ร้อยละ 90.7 ไม่มีการเผาขยะ เนื่องจากเทศบาลตำบลหนองเล็งมีการไม่มีการเผาขยะอันตรายในชุมชน เนื่องจากเทศบาลตำบลหนองเล็งมีการประชาสัมพันธ์ทุกเดือนให้ประชาชนทิ้งขยะอันตรายลงถังรองรับขยะอันตราย ณ ศาลประชาคมแต่ละหมู่บ้าน และเทศบาลตำบลหนองเล็งจะดำเนินการเก็บขนขยะอันตรายทุกช่วงบ่ายของวันศุกร์ และครัวเรือนทิ้งขยะแต่ละประเภทมากที่สุด คือ ถุงพลาสติกใส่อาหาร ถุงบรรจุภัณฑ์ห่ออาหาร ร้อยละ 29.6 รองลงมา คือ เศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้ เปลือกผลไม้ ร้อยละ 16.7 และขวดน้ำดื่ม กระป๋องเครื่องดื่ม ร้อยละ 14.8 ซึ่งมีการทิ้งขยะแต่ละประเภทลดลง รายละเอียด ดังตาราง 16

ตาราง 16 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=108)

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
12. ท่านมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งหรือไม่				
ไม่มีการคัดแยก	3	2.8	0	0.0
มีการคัดแยกเพื่อนำไปขาย	68	63.0	71	65.7
มีการคัดแยกทำขยะเปียก	33	30.6	108	100.0
มีการคัดแยกไว้เลี้ยงสัตว์	2	1.9	5	4.6
มีการคัดแยกไว้ทำปุ๋ยหมัก	2	1.9	2	1.9
13. การทิ้งขยะมูลฝอย				
13.1 ขยะอินทรีย์				
1. เศษอาหาร/ผัก/ผลไม้				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	96	88.9	70	64.8
0.51-1.00 กิโลกรัมต่อวัน	53	55.2	42	38.9
1.01-1.50 กิโลกรัมต่อวัน	20	20.8	10	9.2
1.51-2.00 กิโลกรัมต่อวัน	17	17.7	10	9.2
2.01-2.50 กิโลกรัมต่อวัน	3	3.1	1	0.9

ตาราง 16 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=108) (ต่อ)

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2. กิ่งไม้/ใบไม้/หญ้า				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	5	4.6	3	2.8
0.51-1.00 กิโลกรัมต่อวัน	4	3.7	3	2.8
13.2 ขยะรีไซเคิล				
1. พลาสติก				
1-2 ชิ้นต่อวัน	40	37.0	20	18.5
3-4 ชิ้นต่อวัน	22	20.4	15	13.9
5 ชิ้นไปต่อวัน	18	16.7	5	4.6
2. แก้ว/ขวดแก้ว				
1-2 ชิ้นต่อวัน	43	39.8	31	28.7
3-4 ชิ้นต่อวัน	38	35.2	20	18.5
5 ชิ้นไปต่อวัน	5	4.6	3	2.8
3. กระดาษ				
1-2 แผ่นต่อวัน	4	3.7	2	1.9
4. อลูมิเนียม				
1-2 ชิ้นต่อวัน	1	0.9	1	0.9
5. ขวดน้ำดื่ม				
1-2 ชิ้นต่อวัน	86	79.6	50	46.3
3-4 ชิ้นต่อวัน	8	7.4	2	1.9
6. กล่องเครื่องดื่ม แบบ UHT				
1-2 ชิ้นต่อวัน	8	7.4	2	1.9
3-4 ชิ้นต่อวัน	5	4.6	2	1.9
5 ชิ้นขึ้นไปต่อวัน	3	2.8	1	0.9
7. กระป๋องเครื่องดื่ม				
1-2 ชิ้นต่อวัน	72	66.7	62	57.4

ตาราง 16 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามการจัดการขยะ
ฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=108)

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
13.3 ขยะทั่วไป				
1. ห่อพลาสติกใส่ขนม/ลูกอม				
1-2 ขึ้นต่อวัน	28	26.0	5	4.6
2. ถุงบรรจุผงซักฟอก ซัลไลน์				
1-2 ขึ้นต่อวัน	11	10.19	2	1.9
3. ซองปะหมี่กึ่งสำเร็จรูป				
1-2 ขึ้นต่อวัน	8	7.41	2	1.9
4. ถุงพลาสติกเปื้อนเศษอาหาร				
1-2 ขึ้นต่อวัน	79	73.1	41	38.0
3-4 ขึ้นต่อวัน	69	63.9	20	18.5
5 ขึ้นขึ้นไปต่อวัน	10	9.2	10	9.2
5. กล่องโฟม/กล่องพลาสติกใส่อาหาร				
1-2 ขึ้นต่อวัน	11	10.2	3	2.8
13.4 ขยะอันตราย				
1. ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ที่หมดอายุการใช้งาน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	2	1.9	1	0.9
2. หลอดไฟแบบต่างๆ สตาร์ทเตอร์				
1-2 ขึ้นต่อวัน	6	5.6	2	1.9
3. ภาชนะบรรจุสารกำจัดศัตรูพืช				
1-2 ขึ้นต่อวัน	3	2.8	3	2.8
4. ภาชนะบรรจุน้ำมันเครื่อง				
1-2 ขึ้นต่อวัน	2	1.9	1	0.9

ตาราง 16 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=108) (ต่อ)

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
14. ท่านมีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นในครัวเรือนของท่านโดยวิธีใด (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
14.1 ขยะอินทรีย์ ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก เศษเปลือกผลไม้ เศษใบไม้ เศษกิ่งไม้				
1. ทำปุ๋ยหมัก				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	31	28.7	55	51.0
0.51-1.00 กิโลกรัมต่อวัน	15	13.9	19	17.6
2. ทำถังขยะเปียก				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	93	86.1	108	100.0
0.51-1.00 กิโลกรัมต่อวัน	75	69.4	54	50.0
1.01-1.50 กิโลกรัมต่อวัน	16	14.8	25	23.1
1.51-2.00 กิโลกรัมต่อวัน	2	1.9	11	10.2
2.01-2.50 กิโลกรัมต่อวัน	50	46.3	23	21.3
3. เผา				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	5	4.6	0	0.0
4. ทิ้งสวน/ไร่นา				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	10	9.2	4	3.7
5. ทิ้งบริเวณรอบบ้าน				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	19	17.6	2	1.9
6. เป็นอาหารของสัตว์ เช่น หมู ไก่ เป็ด				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	38	35.2	12	11.1
7. ทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	18	16.7	6	5.6
14.2 ขยะรีไซเคิล ได้แก่ แก้ว/ขวดแก้ว กระดาษ อลูมิเนียม เหล็ก ทองแดง สังกะสี ขวดน้ำดื่ม กล่องเครื่องดื่ม แบบ UHT กระป๋องเครื่องดื่ม เป็นต้น (ขึ้นต่อวัน)				
1. เก็บแยกไว้ขายธนาคารขยะ จำนวน.....ขึ้นต่อวัน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	60	55.6	89	82.4

ตาราง 16 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=108) (ต่อ)

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
2. เก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	7	6.5	2	1.9
3. เผา				
1-2 ขึ้นต่อวัน	5	4.6	0	0.0
4. ทิ้งบริเวณรอบบ้าน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	8	7.4	0	0.0
5. ทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น				
1-2 ขึ้นต่อวัน	18	16.7	3	2.8
14.3 ขยะทั่วไป ได้แก่ ห่อพลาสติกใส่ขนม/ลูกอม ถุงบรรจุผงซักฟอก ซิลิโคน ซองบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ถุงพลาสติกเบื้อนเศษอาหาร โฟมเบื้อนอาหาร พอลย์เบื้อนอาหาร เป็นต้น				
1. ผึ่งกลบ				
1-2 ขึ้นต่อวัน	2	1.9	0	0.0
2. เก็บแยกไว้ขายธนาคารขยะ				
1-2 ขึ้นต่อวัน	5	4.63	8	7.4
3. เผา				
1-2 ขึ้นต่อวัน	35	32.4	15	13.9
4. ทิ้งบริเวณรอบบ้าน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	11	10.2	3	2.8
5. ทิ้งลงแหล่งน้ำ/ไหลทาง				
1-2 ขึ้นต่อวัน	11	10.2	0	0.0
6. ทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น				
1-2 ขึ้นต่อวัน	78	72.2	45	41.7

ตาราง 16 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=108) (ต่อ)

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อนพัฒนา		หลังพัฒนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
14.4 ขยะอันตราย เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ที่หมดอายุการใช้งาน หลอดไฟแบบต่างๆ สารพัดเตอร์ ภาชนะบรรจุสารกำจัดศัตรูพืช กระป๋องสเปรย์บรรจุสีหรือสารเคมี และ ภาชนะบรรจุน้ำมันเครื่อง เป็นต้น				
1. ฝังกลบ จำนวน.....ขึ้นต่อวัน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	5	4.6	0	0.0
2. ทิ้งลงถังขยะอันตรายตามจุดกำหนด จำนวน.....ขึ้นต่อวัน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	3	2.8	98	90.7
3. เผา จำนวน.....ขึ้นต่อวัน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	8	7.4	0	0.0
4. ทิ้งบริเวณรอบบ้าน จำนวน.....ขึ้นต่อวัน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	5	4.6	0	0.0
5. ทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น จำนวน.....ขึ้นต่อวัน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	18	16.7	0	0.0
15. ครั้วเรือนของท่านทิ้งขยะประเภทใดมากที่สุด				
1. เศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้	24	22.2	18	16.7
เปลือกผลไม้				
2. ขวดน้ำดื่ม กระป๋องเครื่องดื่ม	20	18.5	16	14.8
3. ถุงพลาสติกใส่อาหาร ถุงบรรจุภัณฑ์	52	48.2	32	29.6
ห่ออาหาร				
4. ขวดแก้ว กระดาษ	15	4.6	10	9.2

พูน ปณ ทิโต ชเว

4.1.3 ผลการศึกษาความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ ก่อนและหลังการพัฒนา

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ เมื่อพิจารณาข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ เป็นรายชื่อ ก่อนการพัฒนา พบว่า ตอบถูกมากที่สุด ได้แก่ การลดปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน คือ การใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าแทนถุงพลาสติก ร้อยละ 93.5 ตอบถูกต้องน้อยที่สุด คือ การจัดการขยะอันตรายมีวิธีการกำจัดเหมือนขยะทั่วไป ร้อยละ 55.6 หลังการพัฒนา พบว่า ตอบถูกต้องมากที่สุด จำนวน 3 ข้อ คือ ปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือนก่อให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำเน่าเสีย กลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงต่าง ๆ เป็นต้น การจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิดก่อนการทิ้ง และการลดปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน คือ การใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าแทนถุงพลาสติก ร้อยละ 100.0 รายละเอียด ดังตาราง 17

ตาราง 17 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามการตอบถูกของความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=108)

ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ตอบถูกต้อง	
	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา
1. ขยะมูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัสดุ ถุงพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว วัสดุสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชน	98 (90.7)	101 (93.5)
2. การจัดการขยะตามหลัก 3Rs คือ การลดการใช้ (Reduce) การนำมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)	90 (83.3)	101 (93.5)
3. ขยะมูลฝอยมี 4 ประเภท คือ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป และขยะอันตราย	91 (84.3)	105 (97.2)
4. ปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือนก่อให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำเน่าเสีย กลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ แมลงต่าง ๆ เป็นต้น	100 (92.6)	108 (100.0)

ตาราง 17 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามการตอบถูกของ
ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=108) (ต่อ)

ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ตอบถูกต้อง	
	ก่อน การพัฒนา	หลัง การพัฒนา
5. ขยะอินทรีย์ คือ ขยะมูลฝอยที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้ เศษเนื้อสัตว์ เป็นต้น แต่จะไม่รวมถึงซากหรือเศษของพืช ผัก ผลไม้ที่เกิดจากการทดลองในห้องทดลองในห้องปฏิบัติการ	86 (79.6)	96 (88.9)
6. ขยะอันตราย เช่น แบตเตอรี่รถยนต์ หลอดไฟฟ้า ถ่านไฟฉาย กระป๋องยาฆ่าแมลง ควรกำจัดโดยวิธีการนำไปฝังดิน	67 (62.0)	84 (77.8)
7. ขยะมูลฝอยประเภท โฟม ถุงพลาสติก จัดเป็นประเภทขยะ ทั่วไป	86 (79.6)	91 (84.3)
8. ขยะมูลฝอยประเภท โฟม ถุงพลาสติก สามารถกำจัดโดยการ เผาได้เองในบริเวณบ้านเนื่องจากสะดวก และเป็นการช่วยลด ปริมาณขยะได้อย่างรวดเร็ว	62 (57.4)	79 (73.1)
9. การจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การคัด แยกขยะ ณ แหล่งกำเนิดก่อนการทิ้ง	98 (90.7)	108 (100.0)
10. ขยะมูลฝอยประเภทกระดาษ พลาสติก เศษเหล็ก แก้ว กระป๋องอลูมิเนียม ไม่สามารถคัดแยกเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก	70 (64.8)	85 (78.7)
11. การลดปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน คือ การใช้ถุงผ้าหรือ ตะกร้าแทนถุงพลาสติก	101 (93.5)	108 (100.0)
12. การกำจัดขยะที่ถูกต้องคือการฝังกลบบริเวณบ้านโดยไม่ต้องคัด แยกขยะ	68 (63.0)	74 (68.5)
13. การกำจัดขยะอินทรีย์ที่ถูกต้อง คือ การทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำ หมักชีวภาพ	86 (79.6)	97 (89.8)
14. การจัดการขยะอันตรายมีวิธีการกำจัดเหมือนขยะทั่วไป	60 (55.6)	73 (67.6)
15. การคัดแยกประเภทของขยะ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับประชาชนในชุมชน	62 (57.4)	72 (66.7)

4.1.5 ความถี่ของคะแนนความรู้ของสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามความถี่ของคะแนนความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=108)

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา ก่อนการพัฒนา มีความถี่คะแนนความรู้ มีคะแนนมากที่สุด 13 คะแนน จำนวน 5 คน ร้อยละ 4.6 มีคะแนนน้อยที่สุด 5 คะแนน จำนวน 9 คน ร้อยละ 8.3 คะแนนเฉลี่ย 12 คะแนน (SD=4.35) และหลังการพัฒนา มีคะแนนมากที่สุด 15 คะแนน จำนวน 8 คน ร้อยละ 7.4 คะแนนน้อยที่สุด 8 คะแนน จำนวน 11 คน ร้อยละ 10.2 คะแนนเฉลี่ย 13.5 คะแนน (SD=4.65) รายละเอียด ดังตาราง 18

ตาราง 18 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามความถี่ของคะแนนความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=108)

ความถี่ของคะแนนความรู้	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
15	-		8	7.4
14	-		9	8.3
13	5	4.6	10	9.2
12	13	12.0	14	13.0
11	16	14.8	18	16.7
10	19	17.6	20	18.5
9	16	14.8	18	16.7
8	10	9.2	11	10.2
7	10	9.2	-	-
6	10	9.2	-	-
5	9	8.3	-	-

ก่อนการพัฒนา Mean=12.0, SD=4.35, Min=5, Max=13

หลังการพัฒนา Mean=13.5, SD=4.65, Min=7, Max=15

4.1.4 ระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ ก่อนและหลังพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ มีระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับความรู้ปานกลาง จำนวน 65 คน ร้อยละ 60.2 รองลงมามีระดับความรู้อยู่ในระดับสูง จำนวน 37 คน ร้อยละ 34.3 (Mean=2.29, SD=0.56) และหลังการพัฒนา มีระดับความรู้อยู่ในระดับสูง จำนวน 57 คน ร้อยละ 52.8 รองลงมามีระดับความรู้อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 51 คน ร้อยละ 47.2 (Mean=2.53, SD=0.50) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายได้เข้ารับการอบรมโครงการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อลดปัญหาขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนองเล็ง ในการส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ รายละเอียด ดังตาราง 19

ตาราง 19 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=108)

ระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อน การพัฒนา	หลัง การพัฒนา
ระดับความรู้สูง (11-15 คะแนน)	37 (34.3)	57 (52.8)
ระดับความรู้ปานกลาง (6-10 คะแนน)	65 (60.2)	51 (47.2)
ระดับความรู้ต่ำ (0-5 คะแนน)	6 (5.6)	0 (0.0)
ก่อนการพัฒนา Mean=2.29, SD=0.56		
หลังการพัฒนา Mean=2.53, SD=0.50		

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า มีระดับความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value < 0.001) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายได้รับการอบรมโครงการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อลดปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน รายละเอียด ดังตาราง 20

ตาราง 20 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=108)

ค่าเฉลี่ยความรู้	N	Mean	SD	Mean Def.	95% CI	df	t	P-value
ก่อนการพัฒนา	108	2.29	0.56	0.24	0.10-0.38	107	10.24	<0.001
หลังการพัฒนา	108	2.53	0.50					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.1.5 ผลการศึกษาบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของกลุ่มดำเนินงานสมัชชา

สุขภาพ

1) บทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ

ก่อนการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ ด้านบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอย ก่อนการพัฒนา ส่วนใหญ่มีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในระดับปานกลาง (Mean=2.02, SD=0.67) ซึ่งมีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ บทบาทการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เช่น การคัดแยกขยะ การจัดทำถังขยะเปียกในครัวเรือน การสมัครเป็นสมาชิกธนาคารขยะในชุมชน (Mean=2.13, SD=0.71) และบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยน้อยที่สุด คือ บทบาทในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน (Mean=1.84, SD=0.75) รายละเอียด ดังตาราง 21

พูน ปณ จิต ชีเว

ตาราง 21 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา (N=108)

บทบาทในการจัดการขยะมูลฝอย ชุมชน	บทบาท			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปาน กลาง	น้อย			
1. การค้นหาปัญหาและสาเหตุของการ จัดการขยะมูลฝอยในชุมชน	23 (21.1)	45 (41.3)	40 (36.7)	1.84	0.75	ปาน กลาง
2. การวางแผนแก้ไขปัญหาและมีหน้าที่ ในการรับผิดชอบการจัดการขยะมูลฝอย ในชุมชน	33 (30.6)	47 (43.5)	28 (25.9)	2.04	0.75	ปาน กลาง
3. การกำหนดโครงการ/กิจกรรมด้าน การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน	22 (20.4)	53 (49.1)	33 (30.6)	1.89	0.70	ปาน กลาง
4. การเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเรื่อง มูลฝอยและการจัดการมูลฝอยแก่ ประชาชนในชุมชน	27 (25.0)	66 (61.1)	15 (13.9)	2.11	0.61	ปาน กลาง
5. การเสนอข้อมูลข่าวสารและ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรม ด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน	26 (24.1)	44 (40.7)	38 (35.2)	1.88	0.76	ปาน กลาง
6. การประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้าน การจัดการขยะมูลฝอยและกิจกรรม ต่าง ๆ ในชุมชน	26 (24.1)	69 (63.9)	13 (12.0)	2.12	0.59	ปาน กลาง
7. การชักชวน/รณรงค์/กระตุ้น ให้ ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมในกิจกรรม ด้านการจัดการขยะมูลฝอย	25 (23.1)	51 (47.2)	32 (29.6)	1.93	0.72	ปาน กลาง
8. การอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ สนับสนุนแก่ประชาชนในการทำ กิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอย	32 (29.6)	43 (39.8)	33 (30.6)	1.99	0.77	ปาน กลาง

ตาราง 21 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา (N=108) (ต่อ)

บทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	บทบาท			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
9. การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เช่น การคัดแยกขยะ การจัดทำถังขยะเปียกในครัวเรือน การสมัครเป็นสมาชิกธนาคารขยะในชุมชน	24 (22.2)	59 (54.6)	25 (23.1)	2.13	0.71	ปานกลาง
10. การแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน	22 (20.4)	53 (49.1)	33 (30.6)	1.99	0.67	ปานกลาง
สรุปบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา				2.02	0.67	ปานกลาง

2) บทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ หลังการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ ด้านบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา ส่วนใหญ่มีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับบทบาทมาก (Mean=2.40, SD=0.65) ซึ่งมีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนมากที่สุด อยู่ในระดับมาก คือ การมีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เช่น การคัดแยกขยะ การจัดทำถังขยะเปียกในครัวเรือน การสมัครเป็นสมาชิกธนาคารขยะในชุมชน เพิ่มขึ้น (Mean=2.71, SD=0.53) และบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยน้อยที่สุด คือ การกำหนดโครงการ/กิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน (Mean=2.20, SD=0.68) รายละเอียด ดังตาราง 22

ตาราง 22 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา (N=108)

บทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	บทบาท			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
1. การค้นหาปัญหาและสาเหตุของการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน	44 (40.7)	51 (47.2)	13 (12.0)	2.28	0.67	ปานกลาง
2. การวางแผนแก้ไขปัญหาและมีหน้าที่ในการรับผิดชอบการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน	61 (56.5)	36 (33.3)	9 (8.3)	2.28	0.78	ปานกลาง
3. การกำหนดโครงการ/กิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน	45 (41.7)	49 (45.4)	14 (13.0)	2.20	0.68	ปานกลาง
4. การเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยแก่ประชาชนในชุมชน	65 (60.2)	33 (30.6)	10 (9.3)	2.50	0.66	มาก
5. การเสนอข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน	61 (56.5)	34 (31.5)	13 (12.0)	2.44	0.70	มาก
6. การประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอยและกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน	55 (50.9)	42 (38.9)	11 (10.2)	2.28	0.64	ปานกลาง
7. การชักชวน/รณรงค์/กระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมในกิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอย	56 (51.9)	45 (41.7)	7 (6.5)	2.45	0.61	มาก
8. การอำนวยความสะดวกช่วยเหลือสนับสนุนแก่ประชาชนในการทำกิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอย	74 (68.5)	25 (23.1)	9 (8.3)	2.64	0.64	มาก

ตาราง 22 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา (N=108) (ต่อ)

บทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	บทบาท			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
9. การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เช่น การคัดแยกขยะ การจัดทำถังขยะเปียกในครัวเรือน การสมัครเป็นสมาชิกธนาคารขยะในชุมชน	81 (75.0)	23 (21.3)	4 (3.7)	2.71	0.53	มาก
10. การแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน	44 (40.7)	54 (50.4)	10 (9.3)	2.31	0.63	ปานกลาง
สรุปบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา				2.40	0.65	มาก

4.1.6 ระดับบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ ก่อนและหลังการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ ด้านบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา ส่วนใหญ่มีบทบาทอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 59 คน ร้อยละ 54.6 รองลงมา มีระดับบทบาทมาก จำนวน 26 คน ร้อยละ 24.1 (Mean=2.02, SD=0.67) และหลังการพัฒนา มีระดับบทบาทมากขึ้น จำนวน 71 คน ร้อยละ 65.7 รองลงมา มีระดับบทบาทปานกลาง จำนวน 34 คน ร้อยละ 31.5 (Mean=2.62, SD=0.53) รายละเอียด ดังตาราง 23

พูน ปณ ทิโต ชีเว

ตาราง 23 จำนวน และ ร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามระดับบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N108)

ระดับบทบาทในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อน การพัฒนา	หลัง การพัฒนา
ระดับบทบาทมาก	26 (24.1)	71 (65.7)
ระดับบทบาทปานกลาง	59 (54.6)	34 (31.5)
ระดับบทบาทน้อย	23 (21.3)	3 (2.8)
ก่อนการพัฒนา Mean=2.02, SD=0.67		
หลังการพัฒนา Mean=2.62, SD=0.53		

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า มีระดับบทบาทเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} < 0.001$) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายทราบบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยของตนเองมากขึ้น ประกอบกับเทศบาลตำบลหนองเล็งมีคำสั่งแต่งตั้งคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ดังตาราง 24

ตาราง 24 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามระดับบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=108)

ค่าเฉลี่ยบทบาท	N	Mean	SD	Mean Def.	95% CI	df	t	P-value
ก่อนการพัฒนา	108	2.02	0.67	0.60	0.48-0.71	107	10.24	<0.001
หลังการพัฒนา	108	2.62	0.53					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.1.7 ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของกลุ่มดำเนินงาน สมัชชาสุขภาพ

1) การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชา สุขภาพ ก่อนการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในระดับปานกลาง (Mean=1.99, SD=0.72) ในภาพรวมรายด้าน ด้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ การดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน (Mean=2.18, SD=0.70) ได้แก่ การมีส่วนร่วมกิจกรรมเพื่อรณรงค์การทำความสะอาดชุมชนในวันสำคัญที่ทางราชการกำหนด (Mean=2.22, SD=0.67) และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ การติดตามและประเมินผล (Mean=1.69, SD=0.74) ได้แก่ การประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน (Mean=1.66, SD=0.69) รายละเอียด ดังตาราง 25

ตาราง 25 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา (N=108)

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
การค้นหาคำถามและสาเหตุของปัญหา การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน				2.03	0.74	ปานกลาง
1. การประชุมเพื่อพิจารณาหาสาเหตุ ของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	34 (31.5)	48 (44.4)	26 (24.1)	1.92	0.74	ปานกลาง
2. การเลือกแนวทางการค้นหาสาเหตุ ของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนกับ กรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่ทาง ราชการ	29 (26.9)	51 (47.2)	28 (25.9)	2.00	0.72	ปานกลาง
3. การเสนอปัญหา สาเหตุของปัญหาใน การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน ในที่ประชุม	31 (28.7)	47 (43.5)	30 (27.8)	2.00	0.75	ปานกลาง

ตาราง 25 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา (N=108) (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปาน กลาง	น้อย			
4. การเลือกหาสาเหตุของปัญหาที่ เกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะมูลฝอยใน ชุมชนของท่านว่าจะทำสิ่งไหนก่อนหรือ หลัง	31 (28.7)	49 (45.4)	28 (25.9)	2.02	0.74	ปาน กลาง
การวางแผนแก้ไขปัญหามูลฝอยในการจัดการ ขยะมูลฝอยในชุมชน				2.02	0.75	ปาน กลาง
5. ให้ข้อมูลที่จำเป็นในการประชุม วางแผนขั้นตอนในการจัดการขยะมูล ฝอยในชุมชนของท่าน	37 (34.3)	45 (41.7)	26 (24.1)	2.10	0.76	ปาน กลาง
6. การวางแผน การแบ่งหน้าที่การ รับผิดชอบในการจัดการแก้ไขปัญหามูลฝอย ในชุมชนของท่าน	31 (28.7)	47 (43.5)	30 (27.8)	2.00	0.75	ปาน กลาง
7. การวางแผนจัดหาเงินทุนหรือแหล่ง เงินทุนเพื่อแก้ไขปัญหามูลฝอยใน ชุมชนของท่าน	27 (25.0)	50 (46.3)	31 (28.7)	1.96	0.73	ปาน กลาง
8. การวางแผนจัดหาสิ่งของ เช่น อุปกรณ์ทำความสะอาด ถังขยะ เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชน ของท่าน	30 (27.8)	48 (44.4)	30 (27.8)	2.00	0.74	ปาน กลาง
การดำเนินงานในการจัดการขยะมูล ฝอยในชุมชน				2.18	0.70	ปาน กลาง
9. ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม ที่เป็นการแก้ไขปัญหามูลฝอย	40 (37.0)	43 (39.8)	25 (23.1)	2.13	0.67	ปาน กลาง

ตาราง 25 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา (N=108) (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปาน กลาง	น้อย			
10. ชวนคนในครอบครัวหรือเพื่อนบ้าน ให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของท้องถิ่นว่า ด้วยการจัดการขยะมูลฝอยและร่วมมือ กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย	44 (40.7)	51 (47.2)	13 (12.0)	1.71	0.67	ปาน กลาง
11. การมีส่วนร่วมกิจกรรมเพื่อรณรงค์ การทำความสะอาดชุมชนในวันสำคัญที่ ทางราชการกำหนด	42 (38.9)	48 (44.4)	18 (16.7)	2.22	0.67	ปาน กลาง
12. มีส่วนร่วมในการเข้ารับฝึกอบรม เสริมสร้างความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการ จัดการขยะมูลฝอย	27 (25.0)	61 (56.5)	20 (18.5)	2.06	0.65	ปาน กลาง
การรับผลประโยชน์				2.04	0.69	ปาน กลาง
13. มีรายได้จากการนำขยะมูลฝอยรี ไซเคิลไปขาย	21 (19.4)	65 (60.2)	22 (20.4)	1.99	0.63	ปาน กลาง
14. ทำปุ๋ยหมัก หรือน้ำหมักชีวภาพจาก ขยะมูลฝอยอินทรีย์ในครัวเรือนของท่าน	30 (27.8)	55 (50.9)	23 (21.3)	2.06	0.70	ปาน กลาง
15. สามารถติดต่อสื่อสารกับเทศบาลได้ สะดวกขึ้น	29 (26.9)	47 (43.5)	32 (29.6)	1.97	0.75	ปาน กลาง
16. มีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนของ ท่านสะอาด เรียบร้อย	31 (28.7)	57 (52.8)	20 (18.5)	2.10	0.68	ปาน กลาง
การติดตามและประเมินผล				1.69	0.74	ปาน กลาง
17. ทำเกณฑ์การประเมินผลการ ดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยใน ชุมชนของท่าน	24 (22.2)	31 (28.7)	53 (49.1)	1.73	0.80	ปาน กลาง

ตาราง 25 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา (N=108) (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปาน กลาง	น้อย			
18. ให้ข้อมูลตามแบบของการ ประเมินผลการดำเนินงานการจัดการ ขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	20 (18.5)	42 (38.9)	46 (42.6)	1.75	0.74	ปาน กลาง
19. ได้รับทราบผลการประเมินผลการ ดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยใน ชุมชนของท่าน	15 (13.9)	40 (37.0)	53 (49.1)	1.64	0.71	น้อย
20. การประเมินผลการดำเนินงานการ จัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	14 (13.0)	44 (40.7)	50 (46.3)	1.66	0.69	น้อย
สรุปการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา				1.99	0.72	ปาน กลาง

2) การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ หลังการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ
มูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับมาก
(Mean=2.38, SD=0.66) ในภาพรวมรายด้าน ด้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนมาก
ที่สุด อยู่ในระดับมาก คือ การดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน (Mean=2.54, SD=0.66)
ได้แก่ การมีส่วนร่วมกิจกรรมเพื่อรณรงค์การทำความสะอาดชุมชนในวันสำคัญที่ทางราชการกำหนด
(Mean=2.65, SD=0.59) และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนน้อยที่สุด อยู่ใน
ระดับปานกลาง คือ การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน
(Mean=2.22, SD=0.66) ได้แก่ การเลือกหาสาเหตุของปัญหาที่เกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะมูลฝอย
ในชุมชนของท่านว่าจะทำสิ่งไหนก่อนหรือหลัง (Mean=2.03, SD=0.66) รายละเอียด ดังตาราง 26

ตาราง 26 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา (N=108)

การมีส่วนร่วมในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปาน กลาง	น้อย			
การค้นหาปัญหาและสาเหตุของ ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยใน ชุมชน				2.22	0.66	มาก
1. การประชุมเพื่อพิจารณาหาสาเหตุ ของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนของ ท่าน	44 (40.7)	53 (49.1)	11 (10.2)	2.30	0.64	ปาน กลาง
2. การเลือกแนวทางการค้นหาสาเหตุ ของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนกับ กรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่ทาง ราชการ	32 (29.6)	60 (55.6)	16 (14.8)	2.14	0.65	ปาน กลาง
3. การเสนอปัญหา สาเหตุของปัญหาใน การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของ ท่านในที่ประชุม	36 (33.3)	56 (51.9)	16 (14.8)	2.16	0.69	ปาน กลาง
4. การเลือกหาสาเหตุของปัญหาที่ เกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะมูลฝอยใน ชุมชนของท่านว่าจะทำสิ่งไหนก่อนหรือ หลัง	39 (36.1)	55 (50.9)	14 (13.0)	2.03	0.66	ปาน กลาง
การวางแผนแก้ไขปัญหาการจัดการ ขยะมูลฝอยในชุมชน				2.36	0.70	มาก
5. ให้ข้อมูลที่จำเป็นในการประชุม วางแผนขั้นตอนในการจัดการขยะมูล ฝอยในชุมชนของท่าน	55 (50.9)	41 (38.0)	12 (11.1)	2.40	0.68	มาก
6. การวางแผน การแบ่งหน้าที่การ รับผิดชอบในการจัดการแก้ไขปัญห าขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	55 (50.9)	38 (35.2)	15 (13.9)	2.37	0.71	มาก

ตาราง 26 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา (N=108) (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปาน กลาง	น้อย			
7. การวางแผนจัดหาเงินทุนหรือแหล่ง เงินทุนเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยใน ชุมชนของท่าน	50 (46.3)	38 (35.2)	20 (18.5)	2.27	0.75	ปาน กลาง
8. การวางแผนจัดหาสิ่งของ เช่น อุปกรณ์ทำความสะอาด ถังขยะ เป็นต้น	51 (47.2)	47 (43.5)	10 (9.3)	2.37	0.65	มาก
การดำเนินงานในการจัดการขยะมูล ฝอยในชุมชน				2.54	0.66	มาก
9. ให้ความร่วมมือในการดำเนิน กิจกรรมที่เป็นการแก้ไขปัญหาขยะมูล ฝอย	61 (56.5)	34 (31.5)	13 (12.0)	2.44	0.70	มาก
10. ชวนคนในครอบครัวหรือเพื่อน บ้านให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของ ท้องถิ่นว่าด้วยการจัดการขยะมูลฝอย และร่วมมือกับชุมชนในการแก้ไขปัญหา ขยะมูลฝอย	54 (50.0)	45 (41.7)	9 (8.3)	2.41	0.64	มาก
11. การมีส่วนร่วมกิจกรรมเพื่อรณรงค์ การทำความสะอาดชุมชนในวันสำคัญที่ ทางราชการกำหนด	78 (72.2)	23 (21.3)	7 (6.5)	2.65	0.59	มาก
12. มีส่วนร่วมในการเข้ารับฝึกอบรม เสริมสร้างความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการ จัดการขยะมูลฝอย	80 (74.1)	17 (15.7)	11 (10.2)	2.63	0.66	มาก
การรับผลประโยชน์				2.44	0.67	มาก
13. มีรายได้จากการนำขยะมูลฝอยรี ไซเคิลไปขาย	58 (53.7)	38 (35.2)	12 (11.1)	2.42	0.68	มาก

ตาราง 26 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา (N=108) (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปาน กลาง	น้อย			
14. ทำปุ๋ยหมัก หรือน้ำหมักชีวภาพจาก ขยะมูลฝอยอินทรีย์ในครัวเรือนของ ท่าน	50 (46.3)	45 (41.7)	13 (12.0)	2.34	0.68	มาก
15. สามารถติดต่อสื่อสารกับเทศบาลได้ สะดวกขึ้น	65 (60.0)	26 (24.1)	17 (15.7)	2.44	0.75	มาก
16. มีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนของ ท่านสะอาด เรียบร้อย	60 (55.6)	48 (44.4)	0 (0.0)	2.55	0.49	มาก
การติดตามและประเมินผล				2.35	0.63	มาก
17. ทำเกณฑ์การประเมินผลการ ดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยใน ชุมชนของท่าน	31 (28.7)	63 (58.3)	14 (13.0)	2.15	0.62	ปาน กลาง
18. ให้ข้อมูลตามแบบของการ ประเมินผลการดำเนินงานการจัดการ ขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	55 (50.9)	47 (43.5)	6 (5.6)	2.45	0.60	มาก
19. ได้รับทราบผลการประเมินผลการ ดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยใน ชุมชนของท่าน	57 (52.8)	39 (36.1)	12 (11.1)	2.41	0.68	มาก
20. การประเมินผลการดำเนินงานการ จัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	44 (40.7)	59 (54.6)	5 (4.6)	2.36	0.57	มาก
สรุปการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา				2.38	0.66	มาก

4.1.8 ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ ก่อนและหลังการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา ส่วนใหญ่มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 49 คน ร้อยละ 45.4 รองลงมามีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย จำนวน 30 คน ร้อยละ 27.8 (Mean=1.99, SD=0.74) และหลังการพัฒนา มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จำนวน 53 คน ร้อยละ 49.1 รองลงมามีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 44 คน ร้อยละ 40.7 (Mean=2.39, SD=0.66) รายละเอียด ดังตาราง 27

ตาราง 27 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=108)

ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อน การพัฒนา	หลัง การพัฒนา
ระดับการมีส่วนร่วมมาก	29 (26.8)	53 (49.1)
ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง	49 (45.4)	44 (40.7)
ระดับการมีส่วนร่วมน้อย	30 (27.8)	11 (10.2)

ก่อนการพัฒนา Mean=1.99, SD=0.74

หลังการพัฒนา Mean=2.39, SD=0.66

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value < 0.001) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบมากขึ้น ดังตาราง

28

พูน ปณ จิต ชีเว

ตาราง 28 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=108)

ค่าเฉลี่ย การมีส่วนร่วม	N	Mean	SD	Mean Def.	95% CI	df	t	P-value
ก่อนการพัฒนา	108	1.99	0.74	0.4	0.45-0.68	107	9.95	<0.001
หลังการพัฒนา	108	2.39	0.66					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.1.9 ผลการศึกษาความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของกลุ่ม ดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ

1) ความพึงพอใจการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชา สุขภาพ ก่อนการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ ด้านความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในระดับปานกลาง (Mean=2.03, SD=0.66) ในภาพรวมรายด้าน ด้านที่มีความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) (Mean=2.14, SD=0.63) ได้แก่ ความเหมาะสมของระยะเวลาดำเนินงาน (Mean =2.31, SD=0.59) และด้านความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านผลการดำเนินงาน (Out put) (Mean=1.89, SD=0.68) ได้แก่ ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง (Mean=1.65, SD=0.72) รายละเอียด ดังตาราง 29

พูน ปณ ทิโต ชีเว

ตาราง 29 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา (N=108)

ความพึงพอใจในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	ความพึงพอใจ			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
ด้านทรัพยากร (Input)	30	57	21	2.08	0.68	ปานกลาง
	(27.8)	(52.8)	(19.4)			
1. ความเหมาะสมของงบประมาณ	17	46	45	1.74	0.71	ปานกลาง
	(15.7)	(42.6)	(41.7)			
2. จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการร่วมกัน แก้ไขปัญหา	27	75	6	2.19	0.51	ปานกลาง
	(25.0)	(69.4)	(5.6)			
3. ปริมาณวัสดุอุปกรณ์เพียงพอ สำหรับการดำเนินงาน	18	59	31	1.87	0.66	น้อย
	(16.7)	(54.6)	(28.7)			
4. ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้ใน การดำเนินงาน	53	44	11	2.38	0.66	มาก
	(49.1)	(40.7)	(10.2)			
5. การติดต่อ/ยื่นคำร้องขอรับบริการ จัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล	35	61	12	2.21	0.62	ปานกลาง
	(32.4)	(56.5)	(11.1)			
กระบวนการดำเนินงาน (Process)				2.14	0.63	ปานกลาง
6. ความเหมาะสมของระยะเวลา ดำเนินงาน	41	60	7	2.31	0.59	ปานกลาง
	(38.0)	(55.6)	(6.5)			
7. การดำเนินงานของ คณะกรรมการในการจัดการขยะ มูลฝอย	29	58	21	2.07	0.67	ปานกลาง
	(26.9)	(53.7)	(19.4)			
8. กิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย	28	63	17	2.10	0.64	ปานกลาง
	(25.9)	(58.3)	(15.7)			
9. การให้ความรู้เพื่อนำไป ประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะ มูลฝอย	21	63	24	1.97	0.64	ปานกลาง
	(19.4)	(58.3)	(22.2)			

ตาราง 29 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา (N=108) (ต่อ)

ความพึงพอใจในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	ความพึงพอใจ			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
10. เทศบาลมีการควบคุม/ดูแล ดำเนินการให้บริการจัดการขยะมูล ฝอยอย่างสม่ำเสมอ	31 (28.7)	69 (63.9)	8 (7.4)	2.21	0.56	ปานกลาง
ผลการดำเนินงาน (Out put)				1.89	0.68	ปานกลาง
11. การมีส่วนร่วมระหว่าง ประชาชนและเจ้าหน้าที่ในการ ปฏิบัติงาน	32 (29.6)	49 (45.4)	27 (25.0)	2.04	0.74	ปานกลาง
12. มีการจัดการขยะมูลฝอยอย่าง ต่อเนื่อง	15 (13.9)	56 (51.9)	37 (34.3)	1.79	0.66	ปานกลาง
13. ประสิทธิภาพของรูปแบบการ จัดการขยะมูลฝอย	23 (21.3)	51 (47.2)	34 (31.5)	1.89	0.72	ปานกลาง
14. ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง	16 (14.8)	39 (36.1)	53 (49.5)	1.65	0.72	น้อย
15. ความพึงพอใจในภาพรวมของ การดำเนินงาน	15 (13.9)	85 (78.7)	8 (7.4)	2.06	0.45	ปานกลาง
สรุปความพึงพอใจในการจัดการ ขยะมูลฝอย ก่อนการพัฒนา				2.03	0.66	ปานกลาง

2) ความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ หลังการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ ด้านความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในระดับมาก (Mean=2.43, SD=0.56) ในภาพรวมรายด้าน ด้านที่มีความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้าน ผลการดำเนินงาน (Out put) (Mean=2.53, SD=0.52) ได้แก่ ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย (Mean=2.58, SD=0.49) และ ด้านความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านทรัพยากร (Input) (Mean=2.31, SD=0.63) ได้แก่ ปริมาณวัสดุอุปกรณ์เพียงพอสำหรับการดำเนินงาน (Mean=2.19, SD=0.71) รายละเอียด ดังตาราง 30

ตาราง 30 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา (N=108)

ความพึงพอใจในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	ความพึงพอใจ			Mean	SD	แปลผล
	ปาน มาก	ปาน กลาง	น้อย			
ด้านทรัพยากร (Input)				2.31	0.63	ปานกลาง
1. ความเหมาะสมของงบประมาณ	37 (34.3)	62 (57.4)	9 (8.3)	2.25	0.60	ปานกลาง
2. จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการร่วมกันแก้ไข ปัญหา	44 (40.7)	58 (53.7)	6 (5.6)	2.35	0.58	ปานกลาง
3. ปริมาณวัสดุอุปกรณ์เพียงพอสำหรับ การดำเนินงาน	40 (37.0)	49 (45.4)	19 (17.6)	2.19	0.71	ปานกลาง
4. ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้ในการ ดำเนินงาน	56 (51.9)	44 (40.7)	8 (7.4)	2.44	0.63	มาก
5. การติดต่อ/ยื่นคำร้องขอรับบริการ จัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล	38 (35.2)	63 (58.3)	7 (6.5)	2.28	0.58	ปานกลาง

ตาราง 30 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ
จำแนกตามความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา (N=108)(ต่อ)

ความพึงพอใจในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	ความพึงพอใจ			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
กระบวนการดำเนินงาน (Process)	49	57	2	2.44	0.53	มาก
	(45.3)	(52.8)	(1.8)			
6. ความเหมาะสมของระยะเวลาดำเนินงาน	30	72	6	2.22	0.53	ปานกลาง
	(27.8)	(66.7)	(5.6)			
7. การดำเนินงานของคณะกรรมการในการจัดการขยะมูลฝอย	40	63	5	2.32	0.56	ปานกลาง
	(37.0)	(58.3)	(4.6)			
8. กิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย	57	51	0	2.52	0.50	มาก
	(52.8)	(47.2)	(0.0)			
9. การให้ความรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะมูลฝอย	57	48	0	2.50	0.55	มาก
	(52.8)	(44.4)	(0.0)			
10. เทศบาลมีการควบคุม/ดูแลดำเนินการให้บริการจัดการขยะมูลฝอยอย่างสม่ำเสมอ	59	49	0	2.54	0.50	มาก
	(54.6)	(45.4)	(0.0)			
ผลการดำเนินงาน (Out put)				2.53	0.52	มาก
11. การมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน	57	48	3	2.50	0.55	มาก
	(52.8)	(44.4)	(2.8)			
12. มีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง	59	49	0	2.54	0.50	มาก
	(54.6)	(45.4)	(0.0)			
13. ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย	63	45	0	2.58	0.49	มาก
	(58.3)	(41.7)	(0.0)			
14. ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง	57	51	0	2.52	0.50	มาก
	(52.8)	(47.2)	(0.0)			
15. ความพึงพอใจในภาพรวมของการดำเนินงาน	56	52	0	2.51	0.50	มาก
	(51.9)	(48.1)	(0.0)			
สรุปความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอย หลังการพัฒนา				2.43	0.56	มาก

4.1.10 ระดับความพึงพอใจ ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของกลุ่มดำเนินงาน สมัชชาสุขภาพ ก่อนและหลังการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาคั้งนี้ ด้านความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับความพึงพอใจมาก จำนวน 59 คน ร้อยละ 54.6 รองลงมามีระดับมาก จำนวน 27 คน ร้อยละ 25.0 (Mean =2.05,SD=0.67) และหลังการพัฒนา มีระดับความพึงพอใจมาก จำนวน 54 คน ร้อยละ 50.0 รองลงมามีระดับความพึงพอใจปานกลาง จำนวน 50 คน ร้อยละ 46.3 (Mean=2.43,SD=0.56) รายละเอียด ดังตาราง 31

ตาราง 31 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามระดับความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=108)

ระดับความพึงพอใจในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อน การพัฒนา	หลัง การพัฒนา
ระดับความพึงพอใจมาก	27 (25.0)	54 (50.0)
ระดับความพึงพอใจปานกลาง	59 (54.6)	50 (46.3)
ระดับความพึงพอใจน้อย	22 (20.4)	4 (3.7)
ก่อนการพัฒนา Mean =2.05,SD=0.67		
หลังการพัฒนา Mean=2.43,SD=0.56		

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า ระดับความพึงพอใจเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value < 0.001) เนื่องจากหลังการพัฒนา กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในด้านทรัพยากร (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) และด้านผลการดำเนินงาน (Out put) เพิ่มขึ้นในระดับมาก ดังตาราง 32

ตาราง 32 จำนวน และร้อยละ ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=108)

ค่าเฉลี่ย	N	Mean	SD	Mean	95% CI	df	t	P-value
ความพึงพอใจ				Def.				
ก่อนการพัฒนา	108	2.05	0.67	0.11	0.32-0.52	107	8.80	<0.000
หลังการพัฒนา	108	2.43	0.56					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.1.11 ลักษณะทางประชากรของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.)

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษารัั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง ร้อยละ 61.57 และเพศชาย ร้อยละ 38.43 กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 50-59 ปี ร้อยละ 28.47 (Mean=43.02 , SD=17.63) ระดับการศึกษาสูงสุดอยู่ในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 35.92 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร ร้อยละ 34.59 สถานภาพสมรสแล้ว ร้อยละ 48.94 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 30,001-40,000 บาท ร้อยละ 32.5 (Mean=32,968, SD=7,962) เป็นอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก ร้อยละ 100.0 ส่วนใหญ่มีสมาชิกอาศัยอยู่ในครัวเรือนละ 3-4 คน เป็นร้อยละ 36.0 ดังตาราง 33

ตาราง 33 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามลักษณะทางประชากร (N=1,275)

ลักษณะทางประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	490	38.43
หญิง	785	61.57
2. อายุ		
ต่ำกว่า 20 ปี	168	13.18
20-29 ปี	74	5.80
30-39 ปี	328	25.73
40-49 ปี	118	9.25
50-59 ปี	363	28.47
60 ปีขึ้นไป	224	17.57
Mean=43.02, SD=17.63, Min=7, Max=80 ปี		
3. ระดับการศึกษาสูงสุด		
ประถมศึกษา	385	30.20
มัธยมศึกษา	458	35.92
ปวช./ปวส./อนุปริญญา	424	33.25
ปริญญาตรี	6	0.47
สูงกว่าปริญญาตรี	2	0.16

ตาราง 33 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) จำแนกตามลักษณะทางประชากร (N=1,275) (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. อาชีพ		
เกษตรกร	441	34.59
รับจ้างทั่วไป	335	26.27
ธุรกิจส่วนตัว	8	0.63
รับราชการ/รัฐสาหกิจ	10	0.78
ค้าขาย	381	29.88
อื่นๆ (นักเรียน)	100	7.84
5. สถานภาพสมรส		
โสด	389	30.51
สมรส	624	48.94
หย่า	23	1.80
แยกกันอยู่	39	3.06
หม้าย	200	15.69
6. รายได้		
น้อยกว่า 10,000 บาท	226	17.73
10,001-20,000 บาท	208	16.31
20,001-30,000 บาท	287	22.51
30,001-40,000 บาท	415	32.55
40,001-50,000 บาท	116	9.10
มากกว่า 50,001 บาท	23	1.80
Mean=32,968, SD=7,962, Min= 0, Max=60,000		
7. สถานภาพในชุมชน		
อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก	1,275	100.0
8. จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริง		
1-2 คน	357	28.0
3-4 คน	459	36.0
5-6 คน	275	21.6
มากกว่า 7 คน	184	14.43

4.1.12 การคัดแยกขยะก่อนทิ้งของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ก่อนและหลังการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาคั้งนี้ การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ก่อนการพัฒนา กลุ่มเป้าหมายยังไม่มี การคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ร้อยละ 26.6 ซึ่งในการคัดแยกขยะ ก่อนทิ้ง ส่วนใหญ่มีการคัดแยกเพื่อนำไปขาย ร้อยละ 57.4 รองลงมาคือ มีการคัดแยกทำขยะเปียก ร้อยละ 46.4 สำหรับการทิ้งขยะมูลฝอยอินทรีย์ ส่วนใหญ่มีการทิ้งขยะอินทรีย์ประเภทเศษอาหาร/ผัก/ผลไม้ จำนวน 0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน ร้อยละ 93.8 ซึ่งมีวิธีการจัดการโดยการทิ้งลงถังขยะเปียก ลดโลกร้อน เพียงร้อยละ 59.2 สำหรับการทิ้งขยะรีไซเคิล ส่วนใหญ่มีการทิ้งขวดน้ำดื่ม จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 54.3 มีวิธีการจัดการโดยเก็บแยกไว้ขายธนาคารขยะ จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 26.5 สำหรับการทิ้งขยะทั่วไป ส่วนใหญ่มีการทิ้งถุงพลาสติกเป็นเศษอาหาร จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 37.4 มีวิธีการจัดการโดยการทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น จำนวน 3-4 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 31.6 และการทิ้งขยะอันตราย ส่วนใหญ่มีการทิ้งหลอดไฟแบบต่างๆ สตาร์ทเตอร์ จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 21.6 ซึ่งมีวิธีการจัดการโดยการเผา 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 22.3 ศุกร์ และคริวเรือนทิ้งขยะแต่ละประเภทมากที่สุด คือ ถุงพลาสติกใส่อาหาร ถูบรรจุภัณฑ์ห่ออาหาร ร้อยละ 70.8 รองลงมา คือ เศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้ เปลือกผลไม้ ร้อยละ 54.3 และขวดน้ำดื่ม กระป๋องเครื่องดื่ม ร้อยละ 51.8 ซึ่งมีการทิ้งขยะแต่ละประเภทลดลง

หลังดำเนินการ กลุ่มเป้าหมายมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งเพิ่มขึ้น มีเพียงร้อยละ 9.1 ที่ไม่มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง เนื่องจากไม่ได้เข้าร่วมธนาคารขยะชุมชน ในการคัดแยกขยะก่อนทิ้งส่วนใหญ่มีการคัดแยกขยะในการทำขยะเปียก ร้อยละ 100.0 สำหรับการทิ้งขยะอินทรีย์ การทิ้งขยะอินทรีย์ประเภทเศษอาหาร/ผัก/ผลไม้ จำนวน 0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน ลดลง ร้อยละ 69.8 ซึ่งมีวิธีการจัดการโดยการทิ้งลงถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ร้อยละ 100.0 จากการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชนโดยการประชาสัมพันธ์ อบรมรณรงค์ เคารพประตูบ้านในการจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน สำหรับการทิ้งขยะรีไซเคิล มีการทิ้งขยะลดลง ส่วนใหญ่มีการทิ้งขวดน้ำดื่ม จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 28.1 มีวิธีการจัดการโดยเก็บแยกไว้ขายธนาคารขยะเพิ่มขึ้น จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 70.4 สำหรับการทิ้งขยะทั่วไป มีการทิ้งขยะลดลง ส่วนใหญ่มีการทิ้งถุงพลาสติกเป็นเศษอาหาร จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 13.1 มีวิธีการจัดการขยะที่โดยทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น ลดลง จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ลดลงร้อยละ 7.8 และการทิ้งขยะอันตราย ส่วนใหญ่มีการทิ้งหลอดไฟแบบต่างๆ สตาร์ทเตอร์ จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 8.2 มีวิธีการจัดการที่ดีขึ้นโดยทิ้งลงถังขยะอันตรายตามจุดกำหนด ร้อยละ 8.6 ไม่มีการเผาขยะอันตรายในชุมชน เนื่องจากเทศบาลตำบลหนองเล็งมีการประชาสัมพันธ์ทุกเดือนให้ประชาชนทิ้งขยะอันตรายลงถังรองรับขยะอันตราย ณ ศาลประชาคมแต่ละ

หมู่บ้าน และเทศบาลตำบลหนองเล็งจะดำเนินการเก็บขนขยะอัตรายทุกช่วงบ่ายของวันศุกร์ ศุกร์ และครัวเรือนทิ้งขยะแต่ละประเภทมากที่สุด คือ ถุงพลาสติกใส่อาหาร ถุงบรรจุภัณฑ์ห่ออาหาร ร้อยละ 40.4 รองลงมา คือ เศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้ เปลือกผลไม้ ร้อยละ 28.1 และขวดน้ำดื่ม กระป๋องเครื่องดื่ม ร้อยละ 13.1 ซึ่งมีการทิ้งขยะแต่ละประเภทลดลง ดังตาราง 34

ตาราง 34 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน (N=1,275)

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
9. ท่านมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งหรือไม่				
ไม่มีการคัดแยก	339	26.6	116	9.1
มีการคัดแยกเพื่อนำไปขาย	732	57.4	567	44.5
มีการคัดแยกทำขยะเปียก	591	46.4	1,275	100.0
มีการคัดแยกไว้เลี้ยงสัตว์	180	14.1	202	15.8
มีการคัดแยกไว้ทำปุ๋ยหมัก	26	2.0	100	7.84
มีการคัดแยกไว้เผา	12	0.9	12	0.9
10. ท่านทิ้งขยะมูลฝอย				
10.1 ขยะอินทรีย์ ได้แก่				
1. เศษอาหาร/ผัก/ผลไม้				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	1,196	93.8	854	69.8
0.51-1.00 กิโลกรัมต่อวัน	824	64.6	624	48.9
1.01-1.50 กิโลกรัมต่อวัน	304	23.8	304	23.8
1.51-2.00 กิโลกรัมต่อวัน	112	12.4	112	12.4
2.01-2.50 กิโลกรัมต่อวัน	112	12.4	112	12.4
2.51-3.00 กิโลกรัมต่อวัน	95	10.5	95	10.5
2. กิ่งไม้/ใบไม้/หญ้า				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	64	5.0	9	0.7
1.01-1.50 กิโลกรัมต่อวัน	36	56.3	7	10.9
1.51-2.00 กิโลกรัมต่อวัน	21	32.8	3	0.2
2.01-2.50 กิโลกรัมต่อวัน	7	10.9	3	0.2
2.51-3.00 กิโลกรัมต่อวัน	36	56.3	2	0.1

ตาราง 34 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) จำแนกตามการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=1,275) (ต่อ)

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
10.2 ขยะรีไซเคิล ได้แก่				
1. พลาสติก				
1-2 ขึ้นต่อวัน	202	15.8	85	6.7
3-4 ขึ้นต่อวัน	117	9.2	35	2.7
5 ขึ้นไปต่อวัน	51	4.0	25	1.9
2. แก้ว/ขวดแก้ว				
1-2 ขึ้นต่อวัน	226	17.7	108	8.5
3-4 ขึ้นต่อวัน	187	14.7	86	6.7
5 ขึ้นไปต่อวัน	39	17.3	22	1.7
3. กระดาษ				
1-2 ขึ้นต่อวัน	71	5.6	22	1.7
4. อลูมิเนียม				
1-2 ขึ้นต่อวัน	3	0.2	2	0.1
5. ขวดน้ำดื่ม				
1-2 ขึ้นต่อวัน	692	54.3	358	28.1
3-4 ขึ้นต่อวัน	302	23.7	168	13.2
5 ขึ้นไปต่อวัน	113	8.9	100	7.8
6. กล่องเครื่องดื่ม แบบ UHT				
1-2 ขึ้นต่อวัน	337	26.4	102	8.0
3-4 ขึ้นต่อวัน	130	10.2	60	5.3
5 ขึ้นไปต่อวัน	109	8.5	42	3.3
7. กระป๋องเครื่องดื่ม				
1-2 ขึ้นต่อวัน	305	23.9	266	20.8
3-4 ขึ้นต่อวัน	260	16.2	121	9.5
5 ขึ้นไปต่อวัน	96	7.6	86	6.4

ตาราง 34 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=1,275) (ต่อ)

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
8. เหล็ก				
1-2 ขึ้นต่อวัน	31	2.4	2	0.1
9. ทองแดง				
1-2 ขึ้นต่อวัน	11	0.9	2	0.1
10. สังกะสี				
1-2 ขึ้นต่อวัน	28	2.2	16	9.6
10.3 ขยะทั่วไป ได้แก่				
1. ห่อพลาสติกใส่ขนม/ลูกอม				
1-2 ขึ้นต่อวัน	225	17.6	106	8.3
3-4 ขึ้นต่อวัน	198	15.6	75	5.9
5 ขึ้นไปต่อวัน	27	2.1	44	3.5
2. ถุงบรรจุผงซักฟอก ซัลไลน์				
1-2 ขึ้นต่อวัน	50	3.9	31	2.4
3. ขอบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป				
1-2 ขึ้นต่อวัน	78	6.1	65	5.1
4. ถุงพลาสติกเปื้อนเศษอาหาร				
1-2 ขึ้นต่อวัน	477	37.4	167	13.1
3-4 ขึ้นต่อวัน	206	16.1	97	7.6
5 ขึ้นไปต่อวัน	164	12.9	70	5.5
5. กล่องโฟม/กล่องพลาสติกใส่อาหาร				
1-2 ขึ้นต่อวัน	207	16.2	103	8.1
10.4 ขยะอันตราย ได้แก่				
1. ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ที่หมดอายุการใช้งาน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	114	8.9	75	5.9
2. หลอดไฟแบบต่างๆ สตาร์ทเตอร์				
1-2 ขึ้นต่อวัน	275	21.6	105	8.2

ตาราง 34 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=1,275) (ต่อ)

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
3. ภาชนะบรรจุสารกำจัดศัตรูพืช				
1-2 ขึ้นต่อวัน	62	4.9	26	2.0
4. กระป๋องสเปรย์บรรจุสีหรือสารเคมี				
1-2 ขึ้นต่อวัน	10	0.8	2	0.1
5. ภาชนะบรรจุน้ำมันเครื่อง				
1-2 ขึ้นต่อวัน	5	0.4	2	0.1
11. ท่านมีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นในครัวเรือนของท่านโดยวิธีใด (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)				
11.1 ขยะอินทรีย์ ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก เศษเปลือกผลไม้ เศษใบไม้เศษกิ่งไม้				
1. ทำปุ๋ยหมัก				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	356	28.0	454	35.6
0.51-1.00 กิโลกรัมต่อวัน	241	18.9	230	18.0
1.01-1.50 กิโลกรัมต่อวัน	94	7.4	118	9.3
1.51-2.00 กิโลกรัมต่อวัน	35	2.7	106	8.31
2. ทำถังขยะเปียก				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	755	59.2	1,275	100.0
0.51-1.00 กิโลกรัมต่อวัน	309	24.2	665	52.1
1.01-1.50 กิโลกรัมต่อวัน	222	17.4	425	33.3
1.51-2.00 กิโลกรัมต่อวัน	169	13.3	107	8.4
2.01-2.50 กิโลกรัมต่อวัน	55	4.3	78	6.1
3. ฝังกลบ				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	21	1.6	20	1.6
4. เผา				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	50	3.9	20	1.6
5. ทิ้งสวน/ไร่นา				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	132	10.4	63	4.9

ตาราง 34 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) จำแนกตามการจัดการขยะ
มูลฝอยชุมชน (N=1,275) (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
6. ทิ้งบริเวณรอบบ้าน				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	78	6.1	10	7.8
7. เป็นอาหารของสัตว์ เช่น หมู ไก่ เป็ด				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	98	7.7	54	4.2
8. ทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น				
0.10-0.50 กิโลกรัมต่อวัน	106	8.3	68	5.3
11.2 ขยะรีไซเคิล ได้แก่ แก้ว/ขวดแก้ว กระดาษ อลูมิเนียม เหล็ก ทองแดง สังกะสี ขวดน้ำดื่ม กล่องเครื่องดื่ม แบบ UHT กระป๋องเครื่องดื่ม เป็นต้น (ขึ้นต่อวัน)				
1. ฝังกลบ				
1-2 ขึ้นต่อวัน	63	4.9	0	0.0
2. เก็บแยกไว้ขายธนาคารขยะ				
1-2 ขึ้นต่อวัน	338	26.5	898	70.4
3-4 ขึ้นต่อวัน	231	18.1	376	29.5
5 ขึ้นขึ้นไปต่อวัน	199	15.6	298	23.4
3. เก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	325	25.5	376	29.5
4. เผา				
1-2 ขึ้นต่อวัน	110	8.6	68	5.3
5. ทิ้งบริเวณรอบบ้าน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	356	28.0	55	4.3
6. ทิ้งลงแหล่งน้ำ/หล่มทาง				
1-2 ขึ้นต่อวัน	110	8.6	10	7.8
7. ทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น				
1-2 ขึ้นต่อวัน	395	31.0	165	12.9

ตาราง 34 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามการจัดการขยะ
มูลฝอยชุมชน (N=1,275) (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
11.3 ขยะทั่วไป ได้แก่ ห่อพลาสติกใส่ขนม/ลูกอม ถังบรรจุผงซักฟอก ซัลไลน์ ของบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ถุงพลาสติกเบื้อนเศษอาหาร โฟมเบื้อนอาหาร พอลยเบื้อนอาหาร เป็นต้น				
1. ฝังกลบ				
1-2 ขึ้นต่อวัน	33	2.6	0	0.0
2. เก็บแยกไว้ขายธนาคารขยะ				
1-2 ขึ้นต่อวัน	78	6.1	123	9.6
3. เก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	206	16.1	87	6.8
4. เผา				
1-2 ขึ้นต่อวัน	189	14.8	85	6.7
5. ทิ้งบริเวณรอบบ้าน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	324	25.4	165	12.9
6. ทิ้งลงแหล่งน้ำ/ไหล่ทาง				
1-2 ขึ้นต่อวัน	87	6.8	10	0.7
7. ทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น				
1-2 ขึ้นต่อวัน	255	20.0	100	7.8
3-4 ขึ้นต่อวัน	403	31.6	52	4.1
11.4 ขยะอันตราย เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ที่หมดอายุการใช้งาน หลอดไฟแบบต่างๆ สตาร์ทเตอร์ ภาชนะบรรจุสารกำจัดศัตรูพืช กระป๋องสเปรย์บรรจุสีหรือสารเคมี และ ภาชนะบรรจุน้ำมันเครื่อง เป็นต้น				
1. ฝังกลบ				
1-2 ขึ้นต่อวัน	18	1.4	0	0.0
2. ทิ้งลงถังขยะอันตรายตามจุดกำหนด				
1-2 ขึ้นต่อวัน	20	1.6	110	8.6
3. เก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	18	1.4	3	0.2

ตาราง 34 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) จำแนกตามการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=1,275) (ต่อ)

ลักษณะทางประชากร	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
4. เพา				
1-2 ขึ้นต่อวัน	285	22.3	0	0.0
5. ที่ตั้งบริเวณรอบบ้าน				
1-2 ขึ้นต่อวัน	20	1.6	3	0.2
6. ที่ตั้งแหล่งน้ำ/ไหล่ทาง				
1-2 ขึ้นต่อวัน	6	0.5	2	0.1
7. ที่ตั้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น				
1-2 ขึ้นต่อวัน	18	1.4	2	0.1
12. คราวเรือนของท่านทิ้งขยะประเภทใดมากที่สุด (เขียนตัวเลขเรียงลำดับ 3 ลำดับ คือ มากที่สุด = 1 รองลงมา เป็น 2 และ 3 ตามลำดับ)				
1. เศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้ เปลือกผลไม้	692	54.3	358	28.1
2. ขวดน้ำดื่ม กระป๋องเครื่องดื่ม			167	13.1
	661	51.8		
3. ถูพลาสติกใส่อาหาร ถูบรรจุภัณฑ์ห่ออาหาร	903	70.8	515	40.4
4. ขวดแก้ว กระຈก	477	37.4	269	21.1

4.1.13 ผลการศึกษาความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ก่อนและหลังการพัฒนา

ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ เมื่อพิจารณาข้อคำถามเกี่ยวกับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) เป็นรายชื่อ ก่อนการพัฒนา พบว่า ตอบถูกต้องมากที่สุด ได้แก่ การจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิดก่อนการทิ้ง ร้อยละ 71.0 ตอบถูกต้องน้อยที่สุด ได้แก่ ขยะอินทรีย์ คือ ขยะมูลฝอยที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้ เศษเนื้อสัตว์ เป็นต้น แต่จะไม่รวมถึงซากหรือเศษของพืช ผัก ผลไม้ ที่เกิดจากการทดลองในห้องทดลองในห้องปฏิบัติการ ร้อยละ 23.9 หลังการพัฒนา พบว่า ตอบถูกต้องมากที่สุด

ได้แก่ การจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิดก่อนการทิ้ง ร้อยละ 97.0 ตอบถูกต้องน้อยที่สุด ได้แก่ การคัดแยกประเภทของขยะ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับประชาชนในชุมชน ร้อยละ 54.0 รายละเอียด ดังตาราง 35

ตาราง 35 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=1,275)

ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ตอบถูกต้อง	
	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา
1. ขยะมูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัสดุ กุ้งพลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว วัสดุสัตว์ ขากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชน	603 (47.3)	1,026 (80.5)
2. การจัดการขยะตามหลัก 3Rs คือ การลดการใช้ (Reduce) การนำมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)	695 (54.5)	1,065 (83.5)
3. ขยะมูลฝอยมี 4 ประเภท คือ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป และขยะอันตราย	657 (51.5)	1,044 (81.9)
4. ปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือนก่อให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำเน่าเสีย กลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์แมลงต่าง ๆ เป็นต้น	826 (64.8)	1,075 (84.3)
5. ขยะอินทรีย์ คือ ขยะมูลฝอยที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้ เศษเนื้อสัตว์ เป็นต้น แต่จะไม่รวมถึงซากหรือเศษของพืช ผัก ผลไม้ ที่เกิดจากการทดลองในห้องทดลองในห้องปฏิบัติการ	305 (23.9)	900 (70.6)
6. ขยะอันตราย เช่น แบตเตอรี่รถยนต์ หลอดไฟฟ้า ถ่านไฟฉาย กระป๋องยาฆ่าแมลง ควรกำจัดโดยวิธีการนำไปฝังดิน	366 (28.7)	931 (73.0)
7. ขยะมูลฝอยประเภท โฟม กุ้งพลาสติก จัดเป็นประเภทขยะทั่วไป	401 (31.5)	863 (67.7)

ตาราง 35 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) จำแนกตามการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=1,275) (ต่อ)

ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ตอบถูกต้อง	
	ก่อนการพัฒนา	หลังการพัฒนา
8. ขยะมูลฝอยประเภท โฟม กระจกพลาสติก สามารถกำจัดโดยการเผาได้เองในบริเวณบ้านเนื่องจากสะดวก และเป็นการช่วยลดปริมาณขยะได้อย่างรวดเร็ว	567 (44.5)	874 (68.5)
9. การจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิดก่อนการทิ้ง	905 (71.0)	1,270 (97.3)
10. ขยะมูลฝอยประเภทกระดาษ พลาสติก เศษเหล็ก แก้ว กระป๋องอลูมิเนียม ไม่สามารถคัดแยกเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก	488 (38.3)	723 (56.7)
11. การลดปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน คือ การใช้ถุงผ้า หรือตะกร้าแทนถุงพลาสติก	411 (32.2)	1,224 (96.0)
12. การกำจัดขยะที่ถูกวิธีคือการฝังกลบบริเวณบ้านโดยไม่ต้องคัดแยกขยะ	654 (51.3)	824 (64.6)
13. การกำจัดขยะอันตรายที่ถูกวิธี คือ การทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำหมักชีวภาพ	895 (70.2)	1,106 (86.7)
14. การจัดการขยะอันตรายมีวิธีการกำจัดเหมือนขยะทั่วไป	357 (28.0)	821 (64.4)
15.การคัดแยกประเภทของขยะ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับประชาชนในชุมชน	553 (43.4)	688 (54.0)

4.1.14 ความถี่ของคะแนนความรู้ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) จำแนกตามความถี่ของคะแนนความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา ก่อนการพัฒนา มีความถี่คะแนนความรู้ มีคะแนนมากที่สุด 12 คะแนน จำนวน 125 คน ร้อยละ 9.8 มีความถี่น้อยที่สุด 2 คะแนน จำนวน 209 คน ร้อยละ 16.4 คะแนนเฉลี่ย 90.6 คะแนน (SD=3.10) และหลังการพัฒนา มีความถี่มากที่สุด 15 คะแนน จำนวน 89 คน ร้อยละ 6.9 คะแนนน้อยที่สุด 5 คะแนน จำนวน 81 คน ร้อยละ 6.3 คะแนนเฉลี่ย 11.17 คะแนน (SD=1.90) รายละเอียด ดังตาราง 36

ตาราง 36 จำนวน และร้อยละ ของของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามความถี่ของ
คะแนนความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังการพัฒนา (N=1,275)

ความถี่ของคะแนน ความรู้	ก่อนการพัฒนา		หลังการพัฒนา	
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
15	-		131	10.3
14	-		117	9.2
13			109	8.5
12	125	9.8	189	14.8
11	119	9.3	169	13.2
10	105	8.2	128	10.0
9	122	9.5	144	11.3
8	102	8.0	145	11.4
7	101	7.9	159	12.5
6	58	4.5	131	10.5
5	69	5.4	-	-
4	124	9.7	-	-
3	141	11.0	-	-
2	209	16.4	-	-

ก่อนการพัฒนา Mean=9.06, SD=3.10, Min=2, Max=12

หลังการพัฒนา Mean=11.17, SD=1.90, Min=6, Max=15

4.1.15 ระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) ก่อนและหลังการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ มีระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา ส่วนใหญ่มีระดับความรู้อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 640 คน ร้อยละ 50.2 รองลงมามีระดับความรู้อยู่ในระดับสูง จำนวน 348 คน ร้อยละ 27.3 และหลังดำเนินการมีระดับความรู้อยู่ในระดับสูง จำนวน 958 คน ร้อยละ 75.1 รองลงมามีระดับความรู้อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 224 คน ร้อยละ 17.6 ตามลำดับ ดังตาราง 37

ตาราง 37 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) จำแนกตามระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=1,275)

ระดับความรู้ในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อน การพัฒนา	หลัง การพัฒนา
ระดับความรู้สูง (11-15 คะแนน)	348 (27.3)	958 (75.1)
ระดับความรู้ปานกลาง (6-10 คะแนน)	640 (50.2)	224 (17.6)
ระดับความรู้ต่ำ (0-5 คะแนน)	232 (18.2)	93 (7.3)
ก่อนการพัฒนา Mean = 2.10, SD=0.68		
หลังการพัฒนา Mean=2.68, SD=0.60		

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเลิง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า มีระดับความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value < 0.001) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายได้รับการอบรมโครงการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อลดปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน รายละเอียด ดังตาราง 38

ตาราง 38 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำแนกตามระดับความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=1,275)

ค่าเฉลี่ยความรู้	N	Mean	SD	Mean Def.	95% CI	df	t	P-value
ก่อนการพัฒนา	1,275	2.10	0.68	0.58	0.06-0.17	1,274	2.84	<0.001
หลังการพัฒนา	1,275	2.68	0.60					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.1.16 ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.)

1) การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ก่อนการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในระดับปานกลาง (Mean=1.56, SD=0.60) ในภาพรวมรายด้าน ด้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ การรับผลประโยชน์ (Mean=1.80, SD=0.64) และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน (Mean = 1.24, SD = 0.52) รายละเอียด ดังตาราง 39

ตาราง 39 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา (N=1,275)

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน				1.24	0.52	น้อย
1. การประชุมเพื่อพิจารณาหาสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	52 (1.4)	130 (10.2)	1,093 (85.7)	1.18	0.48	น้อย
2. การเลือกแนวทางการค้นหาสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนกับกรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่ทางราชการ	89 (7.0)	179 (14.0)	1,007 (79.0)	1.28	0.58	น้อย
3. การเสนอปัญหา สาเหตุของปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่านในที่ประชุม	40 (3.1)	225 (17.6)	1,010 (79.2)	1.23	0.49	น้อย

ตาราง 39 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก
(อถล.) จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา
(N=1,275) (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปาน กลาง	น้อย			
4. การเลือกหาสาเหตุของปัญหาที่ เกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะมูลฝอยใน ชุมชนของท่านว่าจะทำสิ่งไหนก่อนหรือ หลัง	57 (4.5)	222 (17.4)	996 (78.1)	1.26	0.53	น้อย
การวางแผนแก้ไขปัญหาการจัดการ ขยะมูลฝอยในชุมชน				1.72	0.66	ปาน กลาง
5. ให้ข้อมูลที่จำเป็นในการประชุม วางแผนขั้นตอนในการจัดการขยะมูล ฝอยในชุมชนของท่าน	267 (20.9)	698 (54.7)	310 (24.3)	1.96	0.67	ปาน กลาง
6. การวางแผน การแบ่งหน้าที่การ รับผิดชอบในการจัดการแก้ไขปัญหaxy มูลฝอยในชุมชนของท่าน	178 (14.0)	709 (55.5)	388 (14.0)	1.83	0.64	ปาน กลาง
7. การวางแผนจัดหาเงินทุนหรือแหล่ง เงินทุนเพื่อแก้ไขปัญหaxyมูลฝอยใน ชุมชนของท่าน	38 (3.0)	413 (32.4)	824 (64.6)	1.38	0.54	น้อย
8. การวางแผนจัดหาสิ่งของ เช่น อุปกรณ์ทำความสะอาด ถังขยะ เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหaxyมูลฝอยในชุมชน ของท่าน	95 (7.5)	674 (52.9)	506 (39.7)	1.67	0.60	ปาน กลาง
การดำเนินงานในการจัดการขยะมูล ฝอยในชุมชน				1.80	0.63	ปาน กลาง
9. ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม ที่เป็นการแก้ไขปัญหaxyมูลฝอย	254 (19.9)	656 (51.5)	365 (28.6)	1.91	0.69	ปาน กลาง

ตาราง 39 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก
(อถล.) จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา
(N=1,275) (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปาน กลาง	น้อย			
10. ชวนคนในครอบครัวหรือเพื่อนบ้าน ให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของท้องถิ่นว่า ด้วยการจัดการขยะมูลฝอยและร่วมมือ กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย	228 (17.9)	719 (56.4)	328 (25.7)	1.92	0.65	ปาน กลาง
11. การมีส่วนร่วมกิจกรรมเพื่อรณรงค์ การทำความสะอาดชุมชนในวันสำคัญที่ ทางราชการกำหนด	65 (5.1)	662 (51.9)	548 (43.0)	1.62	0.58	ปาน กลาง
12. มีส่วนร่วมในการเข้ารับฝึกอบรม เสริมสร้างความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการ จัดการขยะมูลฝอย	48 (3.8)	860 (67.5)	367 (28.8)	1.36	0.55	น้อย
การรับผลประโยชน์				1.80	0.64	ปาน กลาง
13. มีรายได้จากการนำขยะมูลฝอยรี ไซเคิลไปขาย	57 (4.5)	725 (56.9)	493 (38.7)	1.47	0.58	ปาน กลาง
14. ทำปุ๋ยหมัก หรือน้ำหมักชีวภาพจาก ขยะมูลฝอยอินทรีย์ในครัวเรือนของท่าน	50 (3.9)	699 (54.8)	526 (4.3)	1.62	0.55	ปาน กลาง
15. สามารถติดต่อสื่อสารกับเทศบาลได้ สะดวกขึ้น	178 (14.0)	769 (60.3)	328 (25.7)	1.88	0.61	ปาน กลาง
16. มีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนของ ท่านสะอาด เรียบร้อย	345 (27.1)	609 (47.8)	321 (25.2)	2.61	0.72	ปาน กลาง

ตาราง 39 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา (N=1,275) (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
การติดตามและประเมินผล				1.27	0.52	น้อย
17. ทำเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	47 (3.7)	96 (7.5)	1,132 (88.8)	1.14	0.44	น้อย
18. ให้ข้อมูลตามแบบของการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	33 (2.6)	573 (45.0)	669 (52.3)	1.50	0.55	น้อย
19. ได้รับทราบผลการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	57 (4.5)	213 (16.7)	1,005 (78.8)	1.25	0.52	น้อย
20. การประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	44 (3.5)	121 (9.5)	1,110 (87.1)	1.16	0.45	น้อย
สรุปการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา				1.56	0.60	ปานกลาง

2) การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.)

หลังการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง (Mean=2.08, SD=0.53) ในภาพรวมรายด้าน ด้านที่มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนมากที่สุด อยู่ในระดับมาก คือ การดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน (Mean=2.34, SD=0.68) ได้แก่ ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย (Mean=2.44, SD=0.57) และด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง

คือ การติดตามและประเมินผล (Mean=1.88, SD=0.56) ได้แก่ ทำเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน (Mean=1.77, SD=0.52) รายละเอียด ดังตาราง 40

ตาราง 40 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (ออล.) จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา (N=1,275)

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
การค้นหาปัญหาและสาเหตุของ ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน				1.95	0.70	ปานกลาง
1. การประชุมเพื่อพิจารณาหาสาเหตุ ของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนของ ท่าน	241 (18.9)	591 (46.4)	443 (34.7)	1.18	0.71	น้อย
2. การเลือกแนวทางการค้นหาสาเหตุ ของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนกับกับ กรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่ทาง ราชการ	274 (21.5)	556 (43.6)	445 (34.9)	1.86	0.73	ปานกลาง
3. การเสนอปัญหา สาเหตุของปัญหาใน การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของ ท่านในที่ประชุม	345 (27.1)	760 (59.6)	170 (13.3)	2.13	0.62	ปานกลาง
4. การเลือกหาสาเหตุของปัญหาที่ เกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะมูลฝอยใน ชุมชนของท่านว่าจะทำสิ่งไหนก่อนหรือ หลัง	273 (21.4)	658 (51.6)	344 (22.0)	1.77	0.70	ปานกลาง

ตาราง 40 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา (N=1,275) (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปาน กลาง	น้อย			
การวางแผนแก้ไขปัญหาการจัดการ ขยะมูลฝอยในชุมชน				2.13	0.60	ปาน กลาง
5. ให้ข้อมูลที่จำเป็นในการประชุม วางแผนขั้นตอนในการจัดการขยะมูล ฝอยในชุมชนของท่าน	402 (31.5)	647 (50.9)	224 (17.6)	2.13	0.68	ปาน กลาง
6. การวางแผน การแบ่งหน้าที่การ รับผิดชอบในการจัดการแก้ไขปัญหา ขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	109 (8.5)	876 (68.7)	290 (22.7)	2.14	0.54	ปาน กลาง
7. การวางแผนจัดหาเงินทุนหรือแหล่ง เงินทุนเพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยใน ชุมชนของท่าน	374 (29.3)	845 (66.3)	56 (4.4)	2.24	0.52	ปาน กลาง
8. การวางแผนจัดหาสิ่งของ เช่น อุปกรณ์ทำความสะอาด ถังขยะ เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน ของท่าน	404 (31.7)	814 (63.8)	57 (4.5)	2.27	0.53	ปาน กลาง
การดำเนินงานในการจัดการขยะมูล ฝอยในชุมชน				2.34	0.68	มาก
9. ให้ความร่วมมือในการดำเนิน กิจกรรมที่เป็นการแก้ไขปัญหาขยะมูล ฝอย	625 (49.0)	594 (46.6)	56 (4.4)	2.44	0.57	มาก

ตาราง 40 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก
(อถล.) จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา
(N=1,275) (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปาน กลาง	น้อย			
10. ชวนคนในครอบครัวหรือเพื่อนบ้าน ให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของท้องถิ่นว่า ด้วยการจัดการขยะมูลฝอยและร่วมมือ กับชุมชนในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย	645 (506)	472 (37.0)	158 (12.4)	2.17	0.46	ปาน กลาง
11. การมีส่วนร่วมกิจกรรมเพื่อรณรงค์ การทำความสะอาดชุมชนในวันสำคัญที่ ทางราชการกำหนด	338 (26.5)	722 (56.5)	215 (16.9)	2.09	0.65	ปาน กลาง
12. มีส่วนร่วมในการเข้ารับฝึกอบรม เสริมสร้างความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการ จัดการขยะมูลฝอย	732 (57.4)	357 (28.0)	186 (14.6)	2.13	0.57	ปาน กลาง
การรับผลประโยชน์				2.12	0.66	ปาน กลาง
13. มีรายได้จากการนำขยะมูลฝอยรี ไซเคิลไปขาย	339 (26.6)	642 (50.4)	294 (23.1)	2.03	0.70	ปาน กลาง
14. ทำปุ๋ยหมัก หรือน้ำหมักชีวภาพจาก ขยะมูลฝอยอินทรีย์ในครัวเรือนของ ท่าน	379 (29.7)	660 (51.8)	236 (18.5)	2.11	0.68	ปาน กลาง
15. สามารถติดต่อสื่อสารกับเทศบาลได้ สะดวกขึ้น	347 (27.2)	883 (69.3)	45 (3.5)	2.23	0.50	ปาน กลาง
16. มีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนของ ท่านสะอาด เรียบร้อย	409 (32.1)	587 (46.0)	279 (21.3)	2.10	0.72	ปาน กลาง

ตาราง 40 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา (N=1,275) (ต่อ)

การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
การติดตามและประเมินผล				1.88	0.56	ปานกลาง
17. ทำเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	66 (5.2)	855 (67.1)	354 (27.8)	1.77	0.52	ปานกลาง
18. ให้ข้อมูลตามแบบของการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	154 (12.1)	1,004 (78.7)	117 (9.2)	2.02	0.46	ปานกลาง
19. ได้รับทราบผลการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	188 (14.7)	634 (50.4)	453 (35.5)	1.79	0.68	ปานกลาง
20. การประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน	122 (9.6)	942 (73.9)	211 (16.5)	1.93	0.50	ปานกลาง
สรุปการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา				2.08	0.53	ปานกลาง

4.1.17 ระดับการมีส่วนร่วม ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) ก่อนและหลังการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา ส่วนใหญ่อยู่ในระดับการมีส่วนร่วมน้อย จำนวน 666 ร้อยละ 52.2 รองลงมา มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 497 คน ร้อยละ 39.0 (Mean=1.57,SD=0.65) และหลังดำเนินการ มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน

705 คน ร้อยละ 55.3 รองลงมา มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จำนวน 338 คน ร้อยละ 26.5 (Mean=2.08, SD=0.66) รายละเอียด ดังตาราง 41

ตาราง 41 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) จำแนกตามระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=1,275)

ระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อน การพัฒนา	หลัง การพัฒนา
ระดับการมีส่วนร่วมมาก	112 (8.8)	338 (26.5)
ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง	497 (39.0)	705 (55.3)
ระดับการมีส่วนร่วมน้อย	666 (52.2)	232 (18.2)
ก่อนการพัฒนา Mean=1.57, SD=0.65		
หลังการพัฒนา Mean =2.08, SD=0.66		

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังพัฒนา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value < 0.001) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบมากขึ้น ดังตาราง 42

ตาราง 42 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) จำแนกตามการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (1,275)

ค่าเฉลี่ย	N	Mean	SD	Mean	95% CI	df	t	P-value
การมีส่วนร่วม				Def.				
ก่อนการพัฒนา	1,275	1.57	0.65	0.51	0.81-0.87	1,274	9.95	<0.001
หลังการพัฒนา	1,275	2.08	0.66					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.1.18 ผลการศึกษาความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.)

1) ความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ก่อนการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ ด้านความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในระดับปานกลาง (Mean=1.70, SD=0.56) ในภาพรวมรายด้าน ด้านที่มีความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนมากที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (Mean=1.77, SD=0.54) ได้แก่ การให้ความรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะมูลฝอย มีความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง (Mean=1.81, SD=0.65) และด้านความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนน้อยที่สุด อยู่ในระดับปานกลาง คือ ผลการดำเนินงาน (Out put) (Mean=1.68, SD=0.61) ได้แก่ จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการร่วมกันแก้ไขปัญหา มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย (Mean=1.58, SD=0.60) รายละเอียด ดังตาราง 43

ตาราง 43 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) จำแนกตามความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา (N=1,275) (ต่อ)

ความพึงพอใจในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	ความพึงพอใจ			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
ด้านทรัพยากร (Input)				1.68	0.61	ปานกลาง
1. ความเหมาะสมของงบประมาณ	24 (1.9)	730 (57.3)	521 (40.9)	1.61	0.52	ปานกลาง
2. จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการร่วมกัน แก้ไขปัญหา	79 (6.2)	583 (45.7)	613 (48.1)	1.58	0.60	น้อย
3. ปริมาณวัสดุอุปกรณ์เพียงพอ สำหรับการดำเนินงาน	97 (7.6)	717 (56.2)	461 (36.2)	1.71	0.59	ปานกลาง

ตาราง 43 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามการความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา (N=1,275) (ต่อ)

ความพึงพอใจในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	ความพึงพอใจ			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
4. ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้ใน การดำเนินงาน	168 (13.2)	602 (47.2)	505 (39.6)	1.73	0.67	ปานกลาง
5. การติดต่อ/ยื่นคำร้องขอรับบริการ จัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล	131 (10.3)	730 (57.3)	414 (32.5)	1.77	0.61	ปานกลาง
กระบวนการดำเนินงาน (Process)				1.77	0.54	ปานกลาง
6. ความเหมาะสมของระยะเวลา ดำเนินงาน	116 (9.1)	757 (59.4)	402 (31.5)	1.77	0.59	ปานกลาง
7. การดำเนินงานของคณะกรรมการ ในการจัดการขยะมูลฝอย	11 (0.9)	943 (74.0)	321 (25.2)	1.77	0.43	ปานกลาง
8. กิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย	30 (2.4)	880 (69.0)	365 (28.6)	1.73	0.49	ปานกลาง
9. การให้ความรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ในการจัดการขยะมูลฝอย	172 (13.5)	690 (54.1)	412 (32.4)	1.81	0.65	ปานกลาง
10. เทศบาลมีการควบคุม/ดูแล ดำเนินการให้บริการจัดการขยะมูลฝอย อย่างสม่ำเสมอ	61 (4.8)	890 (69.8)	324 (25.4)	1.77	0.50	ปานกลาง
ผลการดำเนินงาน (Out put)				1.66	0.54	น้อย
11. การมีส่วนร่วมระหว่างประชาชน และเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน	65 (5.1)	904 (70.9)	306 (24.0)	1.81	0.50	ปานกลาง
12. มีการจัดการขยะมูลฝอยอย่าง ต่อเนื่อง	43 (3.4)	783 (61.4)	449 (35.2)	1.68	0.53	ปานกลาง

ตาราง 43 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามการความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา (N=1,275) (ต่อ)

ความพึงพอใจในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	ความพึงพอใจ			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
13. ประสิทธิภาพของรูปแบบการ จัดการขยะมูลฝอย	39 (3.1)	713 (55.9)	523 (41.0)	1.62	0.54	ปานกลาง
14. ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง	29 (2.3)	577 (45.3)	669 (52.5)	1.57	0.53	น้อย
15. ความพึงพอใจในภาพรวมของการ ดำเนินงาน	50 (3.9)	700 (55.0)	525 (41.1)	1.62	0.55	น้อย
สรุปความพึงพอใจในการจัดการขยะ มูลฝอย ก่อนการพัฒนา				1.70	0.56	ปานกลาง

2) ด้านความพึงพอใจการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังดำเนินการของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.)

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ ด้านความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังดำเนินการในภาพรวมรายด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ กระบวนการดำเนินงาน (Process) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 2.20, SD = 0.49) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ผลการดำเนินงาน (Out put) มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 2.00, SD = 0.61) และรายข้อข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ การดำเนินงานของคณะกรรมการในการจัดการขยะมูลฝอย มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 2.21, SD = 0.53) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการร่วมกันแก้ไขปัญหา มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง (Mean = 1.76, SD = 0.61) รายละเอียด ดังตาราง 44

ตาราง 44 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (ออล.) จำแนกตามการความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา (N=1,275)

ความพึงพอใจในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	ความพึงพอใจ			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
ด้านทรัพยากร (Input)				2.00	0.61	ปานกลาง
1. ความเหมาะสมของงบประมาณ	376 (29.5)	544 (42.7)	355 (37.8)	2.02	0.76	ปานกลาง
2. จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการร่วมกัน แก้ไขปัญหา	123 (9.6)	725 (56.9)	427 (33.5)	1.76	0.61	ปานกลาง
3. ปริมาณวัสดุอุปกรณ์เพียงพอสำหรับ การดำเนินงาน	166 (13.0)	973 (76.3)	136 (10.7)	2.02	0.81	ปานกลาง
4. ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้ใน การดำเนินงาน	188 (14.7)	939 (73.6)	148 (11.6)	2.03	0.51	ปานกลาง
5. การติดต่อ/ยื่นคำร้องขอรับบริการ จัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล	355 (27.8)	784 (61.5)	136 (10.7)	2.17	0.59	ปานกลาง
กระบวนการดำเนินงาน (Process)				2.20	0.49	ปานกลาง
6. ความเหมาะสมของระยะเวลา ดำเนินงาน	326 (25.6)	846 (66.4)	103 (8.1)	2.17	0.55	ปานกลาง
7. การดำเนินงานของคณะกรรมการใน การจัดการขยะมูลฝอย	345 (27.1)	857 (67.2)	73 (5.7)	2.21	0.53	ปานกลาง
8. กิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย	485 (38.1)	550 (43.1)	240 (18.8)	2.19	0.73	ปานกลาง
9. การให้ความรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ ในการจัดการขยะมูลฝอย	221 (17.3)	875 (68.6)	178 (14.0)	2.03	0.50	ปานกลาง
10. เทศบาลมีการควบคุม/ดูแล ดำเนินการให้บริการจัดการขยะมูล ฝอยอย่างสม่ำเสมอ	269 (21.1)	723 (56.7)	283 (22.2)	1.98	0.65	ปานกลาง

ตาราง 44 จำนวน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน หลังการพัฒนา (N=1,275) (ต่อ)

ความพึงพอใจในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน	ความพึงพอใจ			Mean	SD	แปลผล
	มาก	ปานกลาง	น้อย			
ผลการดำเนินงาน (Out put)				2.12	0.62	ปานกลาง
11. การมีส่วนร่วมระหว่างประชาชน และเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน	288 (22.6)	739 (58.0)	248 (19.5)	1.96	0.64	ปานกลาง
12. มีการจัดการขยะมูลฝอยอย่าง ต่อเนื่อง	334 (26.2)	644 (50.5)	297 (23.3)	2.02	0.70	ปานกลาง
13. ประสิทธิภาพของรูปแบบการ จัดการขยะมูลฝอย	299 (23.5)	683 (53.6)	293 (23.0)	2.00	0.68	ปานกลาง
14. ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง	402 (31.5)	576 (45.2)	297 (23.3)	2.08	0.74	ปานกลาง
15. ความพึงพอใจในภาพรวมของการ ดำเนินงาน	181 (14.2)	668 (52.4)	426 (33.4)	1.88	0.66	ปานกลาง
สรุปความพึงพอใจในการจัดการขยะ มูลฝอย หลังการพัฒนา				2.11	0.57	ปานกลาง

4.1.19 ระดับความพึงพอใจ ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) ก่อนและหลังการพัฒนา

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา ด้านความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนการพัฒนา ส่วนใหญ่มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 660 คน ร้อยละ 51.8 รองลงมา มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อย จำนวน 541 คน ร้อยละ 42.4 (Mean =1.63,SD=0.59) และหลังดำเนินการ มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 819 คน ร้อยละ 64.2 รองลงมา มีระดับความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก จำนวน 302 คน ร้อยละ 23.7 (Mean=2.12,SD=0.59) รายละเอียด ดังตาราง 45

ตาราง 45 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามระดับความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=1,275)

ระดับความพึงพอใจ ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ก่อน การพัฒนา	หลัง การพัฒนา
ระดับความพึงพอใจมาก	74 (5.8)	302 (23.7)
ระดับความพึงพอใจปานกลาง	660 (51.8)	819 (64.2)
ระดับความพึงพอใจน้อย	541 (42.4)	153 (12.1)
ก่อนการพัฒนา Mean =1.63, SD=0.59		
หลังการพัฒนา Mean=2.12, SD=0.59		

จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของระดับความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ก่อนและหลังดำเนินการ พบว่า ระดับความพึงพอใจเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (P-value < 0.001) เนื่องจากหลังการพัฒนา กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในด้านทรัพยากร (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) และด้านผลการดำเนินงาน (Out put) เพิ่มขึ้นในระดับมาก ดังตาราง 46

ตาราง 46 จำนวน และร้อยละ ของอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก (อถล.) จำแนกตามความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (N=1,275)

ค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจ	N	Mean	SD	Mean Def.	95% CI	df	t	P-value
ก่อนดำเนินการ	1,275	1.63	0.59	0.49	0.72-0.75	1,274	8.80	<0.000
หลังดำเนินการ	1,275	2.12	0.59					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4.1.20 การประเมินการดำเนินงานตามแบบประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ก่อนการพัฒนา

ผลการประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประเมินก่อนการการพัฒนา พบว่า ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน ดังนี้ ด้านที่ 1 ด้านการจัดการขยะต้นทาง มีจำนวน 2 ข้อ ได้แก่ 1) เทศบาลตำบลหนองเล็งไม่มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการนำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมา

ใช้ประโยชน์อย่างน้อย 4 ครั้งต่อปี 2) เทศบาลตำบลหนองเล็ง ยังไม่มีการรับการสุ่มตรวจทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากจังหวัด ด้านที่ 2 ด้านการจัดการขยะกลางทาง ได้แก่ เทศบาลตำบลหนองเล็ง มีการวางระบบการเก็บขนขยะมูลฝอยแยกประเภทหรือมีประกาศ มาตรการจัดการขยะมูลฝอยแยกประเภทให้สอดคล้องกับพื้นที่ เพียงร้อยละ 90 แต่น้อยกว่า 100 ด้านที่ 3 ด้านการจัดการขยะปลายทาง มีจำนวน 2 ข้อที่ยังไม่ผ่านการประเมิน ได้แก่ 1) ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ มากกว่าร้อยละ 70 แต่น้อยกว่าร้อยละ 80 2) ขยะอันตรายชุมชน ไม่ถึงร้อยละ 80 ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ รายละเอียด ดังตาราง 47

ตาราง 47 ผลการประเมินการดำเนินงานตามแบบประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ก่อนการพัฒนา

หัวข้อประเมิน	เกณฑ์ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน	ก่อนการพัฒนา
1. ด้านการจัดการขยะต้นทาง			
1.1) ทุกครัวเรือน ร้อยละ 100 เข้าร่วมเครือข่าย “อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก” (ออล.)	1.น้อยกว่าร้อยละ 60	0	
	2. ร้อยละ 60 - 80	1	
	3. มากกว่าร้อยละ 80	3	
	แต่น้อยกว่า 100		
1.2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการนำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ประโยชน์อย่างน้อย 4 ครั้งต่อปี	4. ร้อยละ 100	5	5
	1.น้อยกว่าร้อยละ 60	0	0
	2. ร้อยละ 60 - 80	1	
	3. มากกว่าร้อยละ 80	3	
1.3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 มีการจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ครบทุกครัวเรือน	แต่น้อยกว่า 100		
	4. ร้อยละ 100	5	
	1.น้อยกว่าร้อยละ 60	0	
	2. ร้อยละ 60 - 80	1	
	3. มากกว่าร้อยละ 80	3	3
	แต่น้อยกว่า 100		
	4. ร้อยละ 100	5	

ตาราง 47 ผลการประเมินการดำเนินงานตามแบบประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน
“จังหวัดสะอาด” ก่อนการพัฒนา (ต่อ)

หัวข้อประเมิน	เกณฑ์ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน	ก่อนการพัฒนา
1.4) จังหวัดมีการสุ่มตรวจทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100	1.น้อยกว่าร้อยละ 60 2. ร้อยละ 60 - 80 3. มากกว่าร้อยละ 80 แต่น้อยกว่า 100 4. ร้อยละ 100	0 1 3 5	0
2. ด้านการจัดการขยะกลางทาง			
2.1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทในที่สาธารณะ และ/หรือสถานที่ท่องเที่ยวทุกแห่ง	1.น้อยกว่าร้อยละ 80 2. ร้อยละ 80 - 90 3. มากกว่าร้อยละ 90 แต่น้อยกว่า 100 4. ร้อยละ 100	1 2 3 4	4
2.2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 มีการวางระบบการเก็บขนขยะมูลฝอยแยกประเภทหรือมีประกาศมาตรการการจัดการขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทให้สอดคล้องกับพื้นที่	1.น้อยกว่าร้อยละ 80 2. ร้อยละ 80 - 90 3. มากกว่าร้อยละ 90 แต่น้อยกว่า 100 4. ร้อยละ 100	1 2 3 4	2
2.3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 90 มีการขนของเสียอันตรายชุมชนไปยังจุดรวบรวมของเสียอันตรายของจังหวัด	1.น้อยกว่าร้อยละ 70 2. ร้อยละ 70 - 80 3. มากกว่าร้อยละ 80 แต่น้อยกว่า 100 4. ร้อยละ 100	1 2 3 4	4

ตาราง 47 ผลการประเมินการดำเนินงานตามแบบประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน
“จังหวัดสะอาด” ก่อนการพัฒนา (ต่อ)

หัวข้อประเมิน	เกณฑ์ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน	ก่อนการพัฒนา
3. ด้านการจัดการขยะปลายทาง			
3.1) ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ร้อยละ 85	1.น้อยกว่าร้อยละ 60	1	4
	2. ร้อยละ 60 - 70	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 70 แต่น้อยกว่าร้อยละ 80	3	
	4. ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป	4	
3.2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 ในกลุ่มพื้นที่มีการวางแผนจัดการขยะร่วมกัน	1.น้อยกว่าร้อยละ 80	1	4
	2. ร้อยละ 80 - 90	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 90 แต่น้อยกว่าร้อยละ 100	3	
	4. ร้อยละ 100	4	
3.3) ขยะอันตรายชุมชน ร้อยละ 80 ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ	1.น้อยกว่าร้อยละ 60	1	2
	2. ร้อยละ 60 - 70	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 70 - 80	3	
	4. มากกว่าร้อยละ 80	4	
3.4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 ไม่มีขยะหน้ากากอนามัย และหน้ากากผ้าตกค้างตามมาตรการการจัดการขยะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาด ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)	1.น้อยกว่าร้อยละ 70	1	4
	2. ร้อยละ 70 - 85	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 85 แต่น้อยกว่า 100	3	
	4. ร้อยละ 100	4	

ตาราง 47 ผลการประเมินการดำเนินงานตามแบบประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน
“จังหวัดสะอาด” ก่อนการพัฒนา (ต่อ)

หัวข้อประเมิน	เกณฑ์ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน	ก่อนการพัฒนา
4. ด้านการบริหารจัดการ			
4.1) องค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 80 มีการบันทึกข้อมูลปริมาณ ขยะที่เกิดขึ้น รายเดือนในระบบ สารสนเทศด้านการจัดการขยะมูลฝอย ขององค์รปกครองส่วนท้องถิ่นถูกต้อง	1.น้อยกว่าร้อยละ 90 2. ร้อยละ 90 - 95 3. มากกว่าร้อยละ 95 แต่ไม่น้อยกว่า 100 4. ร้อยละ 100	1 2 3 4	4
4.2) องค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 65 มีการรายงานข้อมูล การบริหารจัดการ มูลฝอยติดเชื้อชุมชน อย่างถูกต้อง ครบถ้วน ไปยังจังหวัด	1.น้อยกว่าร้อยละ 90 2. ร้อยละ 90 - 95 3. มากกว่าร้อยละ 95 แต่ไม่น้อยกว่า 100 4. ร้อยละ 100	1 2 3 4	4
รวม		60	40

4.2 ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบล

หนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

ผลการศึกษากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Acting) การสังเกต (Observing) และสะท้อนผล (Reflecting) ดังนี้

4.2.1 ขั้นวางแผน (Planning) มีการดำเนินกิจกรรม 3 กิจกรรมในการเก็บข้อมูลโดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้แบบสอบถามเชิงคุณภาพกับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำนวน 108 คน โดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มภาคการเมือง กลุ่มภาควิชาการ และกลุ่มภาคประชาสังคม ทำการศึกษาในวันที่ 2 สิงหาคม 2567 ณ หอประชุมเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ได้กิจกรรม ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 การวิเคราะห์บริบทชุมชน ทบทวน สถานการณ์ ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนกับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ โดยใช้เครื่องมือเชิงคุณภาพ มีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. สถานการณ์ของปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลหนองเล็ง มีปัญหาต่อท่าน ครอบครัว และชุมชน อย่างไร

คือ สถานการณ์ของปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลหนองเล็ง มีปัญหาต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน เพราะมีการทิ้งขยะตามไหล่ทาง บางครัวเรือนมีการเผาขยะในที่โล่งแจ้ง ทำให้อากาศและกลิ่นเหม็นส่งผลกระทบต่อสุขภาพ

“ปัญหาต่อครอบครัวไม่มี มีแต่ขยะตามข้างถนน พวกถุงพลาสติก ขวดแก้ว ขวดน้ำ”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 55)

“ชาวบ้านยังไม่เข้าร่วมในการจัดเก็บขยะทุกครัวเรือน และยังมีการนำขยะไปทิ้งตามข้างทางและสวนยางอยู่”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 51)

“มีบ้านบางหลังยังมีการเผาขยะมูลฝอยอยู่ค่ะ ทำให้อากาศและกลิ่นเหม็นส่งผลกระทบต่อสุขภาพค่ะ”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 103)

“เป็นหน้าที่ของทุกคนในชุมชน เพราะการทิ้งขยะเราต้องทำด้วยตนเองในการทิ้งขยะและแยกขยะ”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 33)

2. ท่านคิดว่าการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ในระดับครัวเรือน เป็นหน้าที่ของใคร เพราะอะไรจึงคิดเป็นเช่นนั้น

คือ การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ในระดับครัวเรือน เป็นหน้าที่ของทุกคน เริ่มจากตัวเองและครอบครัว ที่จะต้องช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด

“แต่ละชุมชนจะต้องมีการช่วยกันใส่ใจในเรื่องขยะ เริ่มต้นจากชุมชน หมู่บ้าน ครัวเรือน คือต้นทางที่สำคัญคัดแยกขยะทิ้งขยะให้เป็นที่เป็นทาง”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 47)

“ของคนในครอบครัว เราต้องทำให้ครอบครัวสะอาดก่อน”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 85)

“เริ่มจากตัวเองและครอบครัวเป็นหลัก จะช่วยแก้ไขได้ง่ายและแก้ไขด้วยต้นทุนเหตุนะ”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 103)

“เป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชน”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 98)

3. ที่ผ่านมามีท่านได้รับการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนในการขับเคลื่อนการจัดการมูลฝอยชุมชนตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ในด้าน คน เงิน วัสดุอุปกรณ์หรือไม่ อย่างไร และมีความเพียงพอต่อการแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตามนโยบายดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

คือ การสนับสนุนการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนในการขับเคลื่อนการจัดการมูลฝอยชุมชนตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” เป็นการประชาสัมพันธ์รณรงค์ในการรักษาความสะอาด และการเข้าร่วมกิจกรรม โครงการเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน และยังขาดในด้านงบประมาณในการสนับสนุนให้ชุมชน เช่น การจัดหาอุปกรณ์ถังขยะเปียกลดโลกร้อน บางครัวเรือนยังไม่มี

“สนับสนุนให้กับคนในชุมชนช่วยกันจัดการกับขยะ ซึ่งก็ทำในหน้าที่ อสม. และได้มีการรณรงค์ให้คนในชุมชนช่วยกันด้วย และสิ่งที่ไม่เพียงพอคือด้านของวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้แยกขยะ อาจจะเป็นถังพลาสติกเพื่อแยกขยะเปียก แห้ง”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 61)

“มีค่ะ จ่ายเงินค่าเก็บขยะให้กับทางเทศบาลทุกเดือน”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 94)

“สนับสนุนโดยการประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว แต่ชาวบ้านยังไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ขาดงบประมาณในการจัดการซื้ออุปกรณ์”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 51)

“มีการแจกถังขยะเพื่อทำถังขยะเปียก แต่ยังไม่เพียงพอ”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 99)

4. ปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนและในชุมชนตำบลหนองเล็งตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ในชุมชนหนองเล็งของเรามีอะไรบ้าง

คือ ปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนและในชุมชนตำบลหนองเล็ง ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” มีปัญหาการขยะชำรุดบ่อขยะทำให้เกิดขยะตกค้าง และการจัดทำถังขยะเปียกในครัวเรือน ยังไม่ครบทุกครัวเรือน

“รถเก็บขยะพังบ่อยครับ เดี๋ยวให้พวกผมบได้ไปเก็บขยะ มันกะมีขยะตกค้าง ”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 39)

“ชาวบ้านยังไม่เข้าใจปัญหาเท่าที่ควร ยังมีคนมักง่ายอยู่ บ้านบางหลังก็ไม่มีสถานที่ทำขยะเปียก”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 51)

กิจกรรมที่ 2 แต่งตั้งคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง แต่งตั้งคณะทำงานสมัชชาสุขภาพเพื่อการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเทศบาลตำบลหนองเล็ง เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2567

กิจกรรมที่ 3 ประชุมเชิงปฏิบัติตามแผนการดำเนินการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง เป็นกิจกรรมเรียนรู้ร่วมกันโดยใช้กระบวนการการมีส่วนร่วมของทั้ง 3 ภาคส่วนเป็นหลัก เป็นกลุ่มขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติในครั้งนี้ ได้แก่ ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม ในการพัฒนานโยบายสาธารณะในประเด็นการจัดการมูลฝอยมูลฝอยชุมชนในตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสมานฉันท์และมีส่วนร่วมให้มีการประชุมอย่างเป็นระบบประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างกลไกสมัชชา 2) กลุ่มเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) การออกแบบการกระบวนการสมัชชาสุขภาพ 4) การสรุปบทเรียนเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 5) การสื่อสารทางสังคมตลอดกระบวนการ และ 6) การบริหารจัดการที่เป็นระบบในชุมชนตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ รวมทั้งคืนข้อมูลที่ได้จากการวางแผนพัฒนาร่วมกันสู่ชุมชน เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2567 ณ หอประชุมเทศบาลตำบลหนองเล็ง รายละเอียด ดังตาราง 48



ภาพประกอบ 9 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดทำแผนร่วมกัน

ตาราง 48 แผนการดำเนินงานพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

ประเด็นที่ไม่ผ่านการประเมิน	แผนการพัฒนา
1. ด้านการจัดการขยะต้นทาง เทศบาลตำบลหนองเล็งไม่มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการนำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ประโยชน์อย่างน้อย 4 ครั้งต่อปี จังหวัดมีการสุ่มตรวจทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	1. กิจกรรมการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์ 2. กิจกรรมขับเคลื่อนนโยบายถังขยะเปียก ลดโลกร้อนในชุมชน “เคาะประตูบ้าน”
2. ด้านการจัดการขยะกลางทาง เทศบาลตำบลหนองเล็ง มีการวางระบบการเก็บขนขยะมูลฝอยแยกประเภทหรือมีประกาศมาตรการจัดการขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทให้สอดคล้องกับพื้นที่	3. การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ตามหลัก 3Rs
3. ด้านการจัดการขยะปลายทาง ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการขยะอันตรายชุมชน ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ	4. กิจกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชน 5. กิจกรรมการขับเคลื่อนนโยบายถังขยะเปียก ลดโลกร้อนในชุมชน

4.2.2 ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action) ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 6 กิจกรรม

กิจกรรมที่ 4 ปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานร่วมกับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ เพื่อออกแบบรูปแบบการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ นำแผนจากดำเนินงานไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติให้กับอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามมติที่ประชุมเป็นกิจกรรมที่ประชาชน อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกในตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ต้องปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานหรือโครงการที่กำหนดขึ้น กิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ ได้สรุปเป็น 5 กิจกรรมหลัก ดังกิจกรรมที่ 4 - 8 และประเมินผลการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 ก่อนการพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการประเมิน

เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2567 พบว่า การดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

กิจกรรมที่ 5 อบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามหลัก 3Rs ภายใต้โครงการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน จัดกิจกรรมวันที่ 2 สิงหาคม 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อลดปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน ให้กับกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกในชุมชน ผลการดำเนินกิจกรรม พบว่า ประชาชน ออ. มีความรู้ในเรื่องการคัดแยกขยะ 3Rs การจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆในชุมชน เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไป ออกแบบการสร้างความรู้ความเข้าใจและนำไปพัฒนาการสื่อสารในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน เช่น การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว Group Line: ปกครองหนองเล็ง มีการดำเนินกิจกรรม ดังตาราง 49

ตาราง 49 รายละเอียดกิจกรรมอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามหลัก 3Rs

กิจกรรม	รายละเอียด	ผลการดำเนินงาน
อบรมให้ความรู้เรื่อง การจัดการขยะมูล ฝอยชุมชน ตามหลัก 3Rs	- จัดอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน ตามหลัก 3Rs การจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน การฝึกฝนตามหลักสุขาภิบาล ให้แก่ ประชาชนที่เป็นอาสาสมัครท้องถิ่น รักษ์โลก จำนวน 130 คน ณ ห้อง ประชุมเทศบาลตำบลหนองเล็งซึ่งมี วิทยากรจาก สำนักงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จังหวัดบึงกาฬและสำนักงานเทศบาล	- ประชาชน ออ. มีความรู้ในเรื่องการ คัดแยกขยะ 3Rs การจัดทำถังขยะ เปียกลดโลกร้อน -เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของภาค ส่วนต่างๆ ในชุมชนจากการสังเกต ผู้เข้าร่วมอบรมมีความสนใจในแต่ละ หัวข้อมีการสอบถามประเด็นที่สงสัย และมีแบ่งกลุ่มการนำเสนอ ระดม ความคิดในการวิเคราะห์สถานการณ์ ของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนตำบล หนองเล็งที่เป็นปัญหาคอกระบวนการ จัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาล ตำบลหนองเล็งในด้าน คน เงิน วัสดุ และแนวทางหรือวิธีดำเนินการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชนตามนโยบายจังหวัด สะอาด
วัตถุประสงค์ 1) เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับ การจัดการขยะมูล ฝอย	2) เพื่อให้เกิด กระบวนการมีส่วน ร่วมในการจัดการ ขยะมูลฝอย	



ภาพประกอบ 10 อบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามหลัก 3Rs

กิจกรรมที่ 6 ให้ความรู้การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์ จัดกิจกรรมระหว่างวันที่ 5-14 สิงหาคม 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์ในชุมชน ผลการดำเนินกิจกรรม พบว่าประชาชน ออถ. มีความรู้ในเรื่องการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์ ดังตาราง 50

ตาราง 50 รายละเอียดกิจกรรมการให้ความรู้การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์

กิจกรรม	รายละเอียด	ผลการดำเนินงาน
ให้ความรู้การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์ วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์	- การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์ โดยการสอดแทรกความรู้ในการส่งเสริมการนำขยะบรรจุภัณฑ์มาใช้ประโยชน์ร่วมกับโครงการพัฒนาสุขภาพในชุมชนของโครงการพระราชดำริด้านสาธารณสุขในหมู่บ้าน และกิจกรรมต่างๆของทางเทศบาลตำบลหนองเลิง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนนำขยะบรรจุภัณฑ์มาใช้ประโยชน์ในครัวเรือน และการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านประชาสัมพันธ์ให้ทุกเดือน	- ประชาชน ออถ. มีความรู้ในเรื่องการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์



ภาพประกอบ 11 กิจกรรมการให้ความรู้การส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์

กิจกรรมที่ 7 การขับเคลื่อนนโยบายถึงขยะเปียก ลดโลกร้อนในชุมชน จัดกิจกรรมระหว่างวันที่ 16-23 สิงหาคม 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบ ติดตามการจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน ผลการดำเนินกิจกรรม พบว่า ครั้วเรือนที่อาศัยอยู่จริงในพื้นที่ตำบลหนองเล็ง จำนวน 1,275 หลังคาเรือนมีการจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ร้อยละ 100 ดังตาราง 51

ตาราง 51 รายละเอียดกิจกรรมการขับเคลื่อนนโยบายถึงขยะเปียก ลดโลกร้อนในชุมชน

กิจกรรม	รายละเอียด	ผลการดำเนินงาน
ขับเคลื่อนนโยบายถึงขยะเปียก ลดโลกร้อนในชุมชน	- การเคาะประตูบ้านร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก ในการสอบถาม สำนักรวดูบ้านแต่ละหลังมีการจัดทำถังขยะเปียกหรือไม่และ	- กระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนมีการจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อนและมีการใช้อย่างต่อเนื่อง
วัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบติดตามการจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน	มีการใช้ถังขยะเปียกอย่างต่อเนื่องไหม หากไม่มีก็จะมีการจัดทำถังขยะเปียกให้ โดยการใช้ถังพลาสติกเก่า หรือถังน้ำดื่มเก่าที่มีอยู่ในครัวเรือน	- ครั้วเรือนที่อาศัยอยู่จริงในพื้นที่ตำบลหนองเล็ง จำนวน 1,275 หลังคาเรือนมีการจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ร้อยละ 100



ภาพประกอบ 12 กิจกรรมการขับเคลื่อนนโยบายถึงขยะเปียก ลดโลกร้อนในชุมชน

กิจกรรมที่ 8 การขับเคลื่อนนโยบายจัดให้มีถังขยะอันตรายในชุมชน จัดกิจกรรมวันที่ 26 สิงหาคม 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีจุดทิ้งขยะอันตรายในชุมชน ผลการดำเนินกิจกรรม พบว่ามีถังขยะอันตรายในชุมชนประจำไว้ที่ศาลาประชาคมหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ดังตาราง 52

ตาราง 52 รายละเอียดกิจกรรมการขับเคลื่อนนโยบายจัดให้มีถังขยะอันตรายในชุมชน

กิจกรรม	รายละเอียด	ผลการดำเนินงาน
การขับเคลื่อนนโยบายจัดให้มีถังขยะอันตรายในชุมชน	- ได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลหนองเล็ง งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ได้จัดหาถังขยะอันตรายให้กับหมู่บ้านโยมมีการนำถังขยะอันตรายไปวางไว้ในสถานที่ที่เหมาะสม ณ ศาลากลางบ้านของแต่ละหมู่บ้าน และให้กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ประชาสัมพันธ์จุดทิ้งขยะอันตรายของเทศบาลตำบลหนองเล็งและรถเก็บขยะของเทศบาลตำบลหนองเล็งจะเก็บรวบรวมในช่วงบ่ายทุกวันศุกร์ของเดือน	- มีถังรองรับขยะอันตรายในชุมชน - ประชาชนมีวิธีการจัดการขยะอันตรายโดยการทิ้งลงถังขยะอันตรายในชุมชนอย่างเหมาะสม



ภาพประกอบ 13 กิจกรรมการขับเคลื่อนนโยบายจัดให้มีถังขยะอันตรายในชุมชน

กิจกรรมที่ 9 การขับเคลื่อนการดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชน จัดกิจกรรม วันที่ 30 สิงหาคม 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ให้ประชาชนในตำบลหนองเล็งมีการคัดแยกขยะมูลฝอย ตั้งแต่ต้นทาง 2) เพื่อลดปริมาณขยะในหมู่บ้านอย่างยั่งยืน 3) เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ และ 4) เพื่อเป็นสวัสดิการในชุมชน ซึ่งการดำเนินกิจกรรมนี้จะตั้งธนาคารขยะรีไซเคิลเพิ่มขึ้นจาก หมู่บ้านที่ไม่มีการดำเนินธนาคารขยะอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ บ้านสุขสำราญ หมู่ที่ 2, บ้านหนองหมู หมู่ที่ 5 และบ้านสรรเสริญ หมู่ที่ 9 โดยจัดตั้งเป็นธนาคารขยะร่วมใจ บ้านสุขสำราญ, ธนาคารขยะ บ้านหนองหมู และธนาคารขยะบ้านสรรเสริญ ดังตาราง 53

ตาราง 53 รายละเอียดกิจกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชน

กิจกรรม	รายละเอียด	ผลการดำเนินงาน
ขับเคลื่อนการดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชน	-ดำเนินการจัดตั้งธนาคารขยะในชุมชนเพิ่มขึ้น ได้แก่ ธนาคารขยะชุมชนร่วมใจบ้านสุขสำราญ บ้านหนองหมู บ้านสรรเสริญ มีรูปแบบการดำเนินงาน “เปลี่ยนขยะเป็นบุญ” จ่ายค่า	- มีธนาคารขยะในชุมชน ครบทุกหมู่บ้าน - ประชาชนให้ความ
วัตถุประสงค์ ส่งเสริมให้ ประชาชนมีการคัด แยกขยะจากต้น ทาง	ดำเนินการ “เปลี่ยนขยะเป็นบุญ” จ่ายค่า ฉาปนกิจศพฯ 20 บาท โดยมีเงื่อนไขจะต้อง เป็นสมาชิกธนาคารขยะ ตั้งแต่ 3 เดือนขึ้นไป ขายขยะต่อเนื่องกันทุก 3 เดือน และมีเงินใน บัญชีไม่น้อยกว่า 100 บาท ซึ่งเปิดทำการเดือน ละ 1 ครั้ง ทุกวันศุกร์แรกของเดือน ตั้งแต่เวลา 09.00 น. -12.00 น. ณ ศาลาประชาคมของแต่ ละหมู่บ้าน	ร่วมมือในนำขยะมาขาย



ภาพประกอบ 14 กิจกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชน

4.2.3 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation) ประกอบด้วยกิจกรรม ทั้งหมด 3 กิจกรรม

กิจกรรมที่ 10 นิเทศติดตามผลการทำกิจกรรม ทั้ง 5 กิจกรรม กับกลุ่มดำเนินงาน สัมภาษณ์สุขภาพและอาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก เป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยและผู้ช่วยจะลงพื้นที่สังเกตการณ์ และติดตามเยี่ยมการดำเนินงานตามแผน เมื่อผู้รับผิดชอบกิจกรรมหรือโครงการ มีปัญหาอุปสรรค ใด ๆ ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัย ก็ต้องคอยให้คำปรึกษาและช่วยเหลือเพื่อให้กิจกรรมต่าง ๆ นั้น ดำเนินไป ได้ด้วยดี ผลการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเพิ่มขึ้น การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยเป็นระบบ และมีความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอย เพิ่มขึ้น

กิจกรรมที่ 11 เก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกข้อมูล โดยการสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมี ส่วนร่วมเป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป ซึ่งมี รายละเอียด ดังนี้

1. ระยะก่อนดำเนินการ ในการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดย สัมภาษณ์สุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” เป็น อย่างไร

1.1 เทศบัญญัติการจัดการขยะมูลฝอยเทศบาลตำบลหนองเล็ง เรื่อง การกำจัด สิ่งปฏิกูลและมูลฝอย พ.ศ. 2554 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

1.2 เทศบาลตำบลหนองเล็งไม่มีการประเมินผลการดำเนินงานตามแบบประเมิน การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด”

1.3 เทศบาลตำบลหนองเล็งไม่มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการนำ “ขยะบรรจุ ภัณฑ์” กลับมาใช้ประโยชน์

สรุปได้ว่า ระยะก่อนดำเนินการ เทศบาลตำบลหนองเล็งยังไม่ผ่านการประเมินผล การดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในด้านการจัดการขยะต้นทาง ได้แก่ เทศบาลตำบลหนองเล็ง ไม่มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการนำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ประโยชน์อย่างน้อย 4 ครั้งต่อปี และจังหวัดมีการสุ่มตรวจทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้านการจัดการขยะกลางทาง ได้แก่ เทศบาลตำบลหนองเล็ง มีการวางระบบการเก็บขนขยะมูลฝอยแยก ประเภทหรือมีประกาศมาตรการจัดการขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทให้สอดคล้องกับพื้นที่ และด้านการจัดการขยะปลายทาง ได้แก่ ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการและ ขยะอันตรายชุมชน ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ

2. ระยะการดำเนินงาน ในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดย สมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” มี การทำกิจกรรมอะไรบ้าง

- 2.1 กิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ตามหลัก 3Rs
- 2.2 กิจกรรมให้ความรู้เรื่องการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์
- 2.3 กิจกรรมการขับเคลื่อนนโยบายถังขยะเปียก ลดโลกร้อนในชุมชน

“เคาะประตูบ้าน”

- 2.4 กิจกรรมการขับเคลื่อนนโยบายจัดให้มีถังขยะอันตรายในชุมชน
- 2.5 กิจกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชน

สรุปได้ว่า ระยะดำเนินการ มีการดำเนินงาน 5 กิจกรรม เพื่อขับเคลื่อน การพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

3. ระยะสิ้นกระบวนการหรือการทำงาน ในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง

3.1 มีคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง ในการขับเคลื่อนให้มีความ ต่อเนื่องและมีการจัดประชุมทุกๆ 3 เดือน

3.2 ผ่านเกณฑ์การประเมินการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัด สะอาด

3.3 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนส่งเสริมกิจกรรมการคัดแยกขยะ จัดตั้งธนาคารขยะครบทุกหมู่บ้าน

สรุปได้ว่า ระยะสิ้นกระบวนการหรือการทำงาน มีคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ ตำบลหนองเล็ง ผ่านเกณฑ์การประเมินการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด”

มีปัจจัยแห่งความสำเร็จในการดำเนินงาน คือ NETWORK จนทำให้เกิด NONGLOUNG Model ที่ได้จากรูปแบบการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่เหมาะสมกับพื้นที่ตำบลหนองเล็งอำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

กิจกรรมที่ 12 ประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” กับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ วันที่ 13 กันยายน 2567 ณ หอประชุมเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ หลังการพัฒนา พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านการจัดการขยะต้นทาง 1) เทศบาลตำบลหนองเล็งมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการนำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ประโยชน์อย่างน้อย 4 ครั้งต่อปี มีการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์ โดยการสอดแทรกความรู้ในการส่งเสริมการนำขยะบรรจุภัณฑ์มาใช้ประโยชน์ร่วมกับโครงการพัฒนาสุขภาพในชุมชนของโครงการพระราชดำริด้านสาธารณสุขในหมู่บ้าน และกิจกรรมต่างๆของทางเทศบาลตำบลหนองเล็ง 2) จังหวัดมีการสุ่มตรวจทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมการเคาะประตูบ้านร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน อาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก ในการสอบถาม สำนวญดูบ้านแต่ละหลังมีการจัดทำถังขยะเปียกหรือไม่และมีการใช้ถังขยะเปียกอย่างต่อเนื่อง ด้านที่ 2 ด้านการจัดการขยะกลางทาง ได้แก่ เทศบาลตำบลหนองเล็ง มีการวางระบบการเก็บขนขยะมูลฝอยแยกประเภทหรือมีประกาศมาตราการจัดการขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทให้สอดคล้องกับพื้นที่ มีการจัดกิจกรรมจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามหลัก 3Rs ให้แก่ประชาชน ออถ. และ ด้านที่ 3 ด้านการจัดการขยะปลายทาง มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ขยะในชุมชน และขยะอันตรายชุมชน ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการจัดกิจกรรมขับเคลื่อนนโยบายจัดให้มีถังขยะอันตรายในชุมชน รายละเอียด ดังตาราง 54

ตาราง 54 ผลการประเมินการดำเนินงานตามแบบประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” หลังการพัฒนา

หัวข้อประเมิน	เกณฑ์ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน	หลังการพัฒนา
1. ด้านการจัดการขยะต้นทาง			
1.1) ทุกครัวเรือน ร้อยละ 100 เข้าร่วมเครือข่าย “อาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก” (ออถ.)	1.น้อยกว่าร้อยละ 60	0	
	2. ร้อยละ 60 - 80	1	
	3. มากกว่าร้อยละ 80 แต่น้อยกว่า 100	3	
	4. ร้อยละ 100	5	5

ตาราง 54 ผลการประเมินการดำเนินงานตามแบบประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

“จังหวัดสะอาด” หลังการพัฒนา (ต่อ)

หัวข้อประเมิน	เกณฑ์ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน	หลังการพัฒนา
1.2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการนำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ประโยชน์อย่างน้อย 4 ครั้ง ต่อปี	1.น้อยกว่าร้อยละ 60 2. ร้อยละ 60 - 80 3. มากกว่าร้อยละ 80 แต่น้อยกว่า 100 4. ร้อยละ 100	0 1 3 5	5
1.3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 มีการจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน ครบทุกครัวเรือน	1.น้อยกว่าร้อยละ 60 2. ร้อยละ 60 - 80 3. มากกว่าร้อยละ 80 แต่น้อยกว่า 100 4. ร้อยละ 100	0 1 3 5	5
1.4) จังหวัดมีการสุ่มตรวจทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100	1.น้อยกว่าร้อยละ 60 2. ร้อยละ 60 - 80 3. มากกว่าร้อยละ 80 แต่น้อยกว่า 100 4. ร้อยละ 100	0 1 3 5	5
2. ด้านการจัดการขยะกลางทาง			
2.1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทในที่สาธารณะ และ/หรือสถานที่ท่องเที่ยวทุกแห่ง	1.น้อยกว่าร้อยละ 80 2. ร้อยละ 80 - 90 3. มากกว่าร้อยละ 90 แต่น้อยกว่า 100 4. ร้อยละ 100	1 2 3 4	4
2.2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 มีการวางระบบการเก็บขนขยะมูลฝอยแยกประเภทหรือมีประกาศมาตรการจัดการขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทให้สอดคล้องกับพื้นที่	1.น้อยกว่าร้อยละ 80 2. ร้อยละ 80 - 90 3. มากกว่าร้อยละ 90 แต่น้อยกว่า 100 4. ร้อยละ 100	1 2 3 4	4

ตาราง 54 ผลการประเมินการดำเนินงานตามแบบประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน
“จังหวัดสะอาด” หลังการพัฒนา (ต่อ)

หัวข้อประเมิน	เกณฑ์ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน	หลังการพัฒนา
2.3) องค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 90 มีการขนของเสียอันตรายชุมชนไปยังจุดรวบรวมของเสียอันตรายของจังหวัด	1.น้อยกว่าร้อยละ 70	1	
	2. ร้อยละ 70 - 80	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 80 แต่ น้อยกว่า 100	3	
	4. ร้อยละ 100	4	4
2.4) หมู่บ้าน/ชุมชน ร้อยละ 80 มีการติดตั้งถังขยะ หรือจุดรวบรวมมูลฝอยติดเชื้อชุมชน	1.น้อยกว่าร้อยละ 60	1	
	2. ร้อยละ 60 - 70	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 70 - 80	3	
	4. มากกว่าร้อยละ 80	4	4
3. ด้านการจัดการขยะปลายทาง			
3.1) ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ร้อยละ 85	1.น้อยกว่าร้อยละ 60	1	
	2. ร้อยละ 60 - 70	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 70 แต่ น้อยกว่าร้อยละ 80	3	
	4. ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป	4	4
3.2) องค์รปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 ในกลุ่มพื้นที่มีการวางแผนจัดการขยะร่วมกัน	1.น้อยกว่าร้อยละ 80	1	
	2. ร้อยละ 80 - 90	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 90 แต่ น้อยกว่าร้อยละ 100	3	
	4. ร้อยละ 100	4	4

ตาราง 54 ผลการประเมินการดำเนินงานตามแบบประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน
“จังหวัดสะอาด” หลังการพัฒนา (ต่อ)

หัวข้อประเมิน	เกณฑ์ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน	หลังการพัฒนา
3.3) ขยะอันตรายชุมชน ร้อยละ 80 ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ	1.น้อยกว่าร้อยละ 60 2. ร้อยละ 60 - 70 3. มากกว่าร้อยละ 70 - 80 4. มากกว่าร้อยละ 80	1 2 3 4	4
3.4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 ไม่มีขยะหน้ากากอนามัย และหน้ากากผ้าตกค้างตามมาตรการการจัดการขยะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาด ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)	1.น้อยกว่าร้อยละ 70 2. ร้อยละ 70 - 85 3. มากกว่าร้อยละ 85 แต่ น้อยกว่า 100 4. ร้อยละ 100	1 2 3 4	4
4. ด้านการบริหารจัดการ			
4.1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 80 มีการบันทึกข้อมูลปริมาณ ขยะที่เกิดขึ้นรายเดือนในระบบ สารสนเทศด้านการจัดการขยะมูลฝอย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกต้อง	1.น้อยกว่าร้อยละ 90 2. ร้อยละ 90 - 95 3. มากกว่าร้อยละ 95 แต่ น้อยกว่า 100 4. ร้อยละ 100	1 2 3 4	4
4.2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 65 มีการรายงานข้อมูล การบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อชุมชนอย่างถูกต้อง ครบถ้วนไปยังจังหวัด	1.น้อยกว่าร้อยละ 90 2. ร้อยละ 90 - 95 3. มากกว่าร้อยละ 95 แต่ น้อยกว่า 100 4. ร้อยละ 100	1 2 3 4	4
รวม		60	60

4.2.4 ขั้นสะท้อนผล (Reflection) ประกอบด้วยกิจกรรม ทั้งหมด 2 กิจกรรม

กิจกรรมที่ 13 กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้วิจัยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ วันที่ 16 กันยายน 2567 ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลหนองเล็ง เพื่อแสดงความคิดเห็น ให้กลุ่มสมาชิกได้เล่าถึงประสบการณ์ที่ได้ดำเนินงานรวมทั้งพูดถึงปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ รวมทั้งปัจจัยแห่งความสำเร็จ เพื่อการพัฒนาต่อไป โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ชุมชนของท่านมีนวัตกรรมอะไรบ้าง ที่เกิดขึ้นจากผลของการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

คือ นวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ คือ การใช้ถังน้ำเก่า มาทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน

“การเกิดธนาคารขยะขึ้นทุกหมู่บ้านครับ”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 100)

“การนำถังน้ำดื่มที่พังแล้วมาตัดทำถังขยะเปียก เพราะเทศบาลกะบ่มีงบสนับสนุนมากพอที่จะซื้อถังพลาสติกให้เราได้ค่ะ”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 56)

2. ท่านคิดว่าปัญหาอุปสรรค ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีอะไรบ้าง

คือ ปัญหาอุปสรรค ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ งบประมาณในการขับเคลื่อนการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนไม่เพียงพอ เช่น การจัดหาถังขยะเปียก ลดโลกร้อน

“ด้านงบประมาณค่ะในการสนับสนุนกิจกรรมการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนให้ดีขึ้น เช่น งบประมาณสนับสนุนธนาคารขยะ การซื้อถังขยะให้ทุกครัวเรือน”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 57)

3. ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

คือ การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชน

“อยากให้มีการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องครับ เพราะชาวบ้านจะได้มีความกระตือรือร้นในการคัดแยกขยะ”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 96)

“อยากให้มึรณาการขยะทุกหมู่บ้านคะ”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 106)

“อยากให้เทศบาลสนับสนุนงบประมาณในการจัดการขยะให้เพียงพอคะ”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 68)

4. ท่านคิดว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีอะไรบ้าง

คือ ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ เกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน และชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมทุกกิจกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

“ความร่วมมือของผู้นำชุมชนคะ มีการให้ความร่วมมือในทุกกิจกรรมด้วยดี”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 32)

“การเข้าร่วมกิจกรรมของประชาชนในพื้นที่ มีการร่วมกิจกรรมกับเทศบาลอย่างต่อเนื่อง”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 21)

“ผู้บริหารให้ความสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอย”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 4)



ภาพประกอบ 15 เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้

กิจกรรมที่ 14 ถอดบทเรียน การประชุมเพื่อถอดบทเรียน โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่มของกลุ่มขับเคลื่อนทั้ง 3 ภาคส่วน ในการถอดบทเรียน ให้กลุ่มสมาชิกได้เล่าถึงความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนาการดำเนินงานที่ผ่านมา แนวทางหรือวิธีการทำกิจกรรมต่างๆ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ของชุมชนตำบลหนองเล็ง เป็นอย่างไร

1.1 ตัวแทนจากภาคประชาชน และครอบครัว

“ต้องการให้เทศบาลมาเก็บขยะให้ทุกวัน และอยากได้รถใหม่ครับ มันอึดบ่อย ขยะเอวาวงไว้บ่ได้มาเก็บหมามันกะเซีย”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 105)

“อยากให้ทางเทศบาลจัดหาถังขยะให้ แล้วกะถังขยะอันตรายไว้อยู่ศาลาประชาคมกะได้”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 108)

1.2 ตัวแทนของผู้นำชุมชนตำบลหนองเล็ง

“อยากให้รถเก็บขยะเข้าไปเก็บขยะในซอยเล็กๆ ให้น้อยค้ะ บางครั้งก็เข้าไปเก็บ บางครั้งก็ไม่เห็นเก็บให้”

“ธนาคารขยะรีไซเคิลอยากให้มีครบทุกหมู่บ้านครับ”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 48)

“อยากให้เทศบาลจัดซื้อถังขยะให้กับครัวเรือน”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 61)

“จัดอบรมโครงการเกี่ยวกับการจัดการขยะ และมีการประชาสัมพันธ์การคัดแยกขยะอย่างต่อเนื่อง”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 54)

1.3 ตัวแทนองค์กร ภาคีเครือข่าย และหน่วยงานต่าง ๆ (ที่มาเข้าร่วมตามกลไกสมัชชาสุขภาพตำบล)

“ส่งเสริมให้มีธนาคารขยะรีไซเคิลในโรงเรียนครับ เด็กๆก็จะได้มีการนำขยะมาฝากขาย และเป็นเงินออมของเด็กนักเรียน”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 25)

1.4 ตัวแทนของผู้บริหารในเทศบาลตำบลหนองเล็ง

“เทศบาลตำบลหนองได้ดำเนินการจัดซื้อรถขยะตั้งแต่ปี 65 นะครับ แต่ก็ยังไม่ได้ อยู่ในขั้นตอนการอุทธรณ์ ซึ่งเทศบาลก็ไม่เน้นสนใจที่จะไม่ซื้อรถขยะคันใหม่ คันเดิมก็พังบ่อย ก็เลยดำเนินการจัดซื้อไปทุกปีครับจนกว่าจะได้”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 2)

สรุปได้ว่า ความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ของชุมชนตำบลหนองเล็ง มีความต้องการในด้านอุปกรณ์ รถเก็บ ขน ขยะมูลฝอยพร้อมใช้งานตลอดเวลา มีการสนับสนุนงบประมาณในการจัดการขยะมูลฝอย

2. ความเป็นจริงในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ของชุมชนตำบลหนองเล็ง เป็นอย่างไร

“การดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยของตำบลหนองเล็ง แต่เดิมก็มีถังขยะให้กับทุกครัวเรือน แล้วจะมีสุนัขมาช่วยเขี่ย และผู้บริหารคนเดิมก็ได้เปลี่ยนนโยบายให้ผู้เข้าร่วมจัดการขยะมูลฝอยกับทางเทศบาลตำบลหนองเล็งให้มีการซื้อถุงดำที่มีตราเทศบาลตำบลหนองเล็ง กิโลกรัมละ 70 บาท และมาในปัจจุบัน ในปี 2563 ผู้บริหารชุดใหม่ก็ได้เปลี่ยนมาใช้ถุงดำโดยให้สมาชิกที่เข้าร่วมจัดการขยะกับทางเทศบาลนะครับให้ซื้อถุงดำเอง และต้องมีการมัดปากถุงให้เรียบร้อย”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 18)

สรุปได้ว่า ความเป็นจริงในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ของชุมชนตำบลหนองเล็ง นโยบายมีการเปลี่ยนผ่านตามนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่น

3. ผลการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ของชุมชนตำบลหนองเล็ง เป็นอย่างไร

“ดีขึ้นกว่าเดิมมากเลยครับ รถเก็บขยะก็ไม่ค่อยมีเศษอาหารที่ส่งกลิ่นเหม็นเท่าไร”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 41)

“มีธนาคารขยะในชุมชน ทำให้เกิดรายได้ เกิดมาปนกิจช่วยเหลือกันในชุมชนค่ะ”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง คนที่ 69)

“การประสานงานกับเทศบาลก็ง่ายขึ้น เทศบาลให้การสนับสนุน การทำกิจกรรมกับชุมชนดี”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเลิง คนที่ 59)

“เป็นต้นแบบในการจัดการขยะมูลฝอยได้นะครับ เช่นม.4 และ ม.11 มีการดำเนินงานธนาคารขยะอย่างต่อเนื่องและมีการจัดทำถังขยะเปียกครบทุกครัวเรือน”

(คณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเลิง คนที่ 66)

สรุปได้ว่า ผลการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ของชุมชนตำบลหนองเลิง มีต้นแบบในการจัดทำธนาคารขยะที่มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

4.3 ผลการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเลิง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

จากการวิจัยครั้งนี้ ได้ข้อค้นพบ (Research Finding) จากการดำเนินการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเลิง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ดังนี้

4.3.1 ขั้ววางแผน (Planning)

ผลการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเลิง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ คือ

1. การวิเคราะห์สถานการณ์ ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ปัญหาต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน เพราะมีการทิ้งขยะตามไหล่ทาง บางครัวเรือนมีการเผาขยะในที่โล่งแจ้ง ทำให้อากาศไม่ปลอดโปร่งและมีกลิ่นเหม็นส่งผลกระทบต่อสุขภาพ ซึ่งเป็นหน้าที่ของทุกคน ที่เริ่มจากตัวเองและครอบครัว จะต้องช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด เน้นการประชาสัมพันธ์ การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เพื่อให้เกิดการจัดการขยะมูลฝอยตั้งแต่ต้นทางด้วยการจัดการตามหลัก 3Rs ที่ถูกต้อง ซึ่งผู้วิจัยได้ค้นพบปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของตำบลหนองเลิง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ นำไปสู่แผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในขั้นตอนต่อไป และผลที่ได้จากการพัฒนางานกิจกรรมนี้ เรียกว่า Notifying หมายถึง การแจ้งเตือนสถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างต่อเนื่องตามหลัก 3Rs เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆที่เกี่ยวกับการจัดการขยะ

2. มีคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเลิง ขับเคลื่อนการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน 3 ภาคส่วนเป็นหลัก คือภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาคมที่เป็นสื่อกลางในการประชาสัมพันธ์ การให้ความรู้การจัดการขยะมูลฝอยตามหลัก 3Rs แก่อาสาสมัคร

ท้องถิ่นรักโลกในชุมชน ผลที่ได้จากการพัฒนาให้มีกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพขึ้น ที่เรียกว่า Leader หมายถึง การมีผู้นำ 3 ภาคส่วน คือ ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม มีบทบาทที่สำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

3. การประชุมเชิงปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง เกิดความร่วมมือของ 3 ภาคส่วนในการทำงานร่วมกัน วางแผนกิจกรรม/โครงการต่างๆ เพื่อแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน จังหวัดสะอาด จนได้กิจกรรมที่สามารถพัฒนาให้เกิดรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มี 5 กิจกรรม ได้แก่

3.1 กิจกรรมการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์

3.2 กิจกรรมขับเคลื่อนนโยบายถังขยะเปียก ลดโลกร้อนในชุมชน “เคาะประตูบ้าน”

3.3 กิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ตามหลัก 3Rs

3.4 กิจกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชน

3.5 กิจกรรมการขับเคลื่อนนโยบายถังขยะเปียก ลดโลกร้อนในชุมชน

ซึ่งสิ่งที่ได้จากการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน นี้เรียกว่า Garbage Management หมายถึง การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ด้วยหลัก 3Rs ใช้น้อยหรือลดการใช้ (Reduce) ใช้ซ้ำ (Reuse) และนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) รวมถึงการจัดเก็บและรายงานข้อมูลขยะผ่านระบบรวบรวมข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอย ตามกรอบการดำเนินงาน 3 ระยะ คือ ระยะต้นทาง ระยะกลางทาง และระยะปลายทาง

4. ประเมินผลการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 ก่อนการพัฒนา พบว่า การดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน เป็นสิ่งที่จะต้องพัฒนาการวิจัยให้ผ่านเกณฑ์การประเมิน “จังหวัดสะอาด” ต่อไป

4.3.2 ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action)

ปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานร่วมกันกับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ เพื่อออกแบบรูปแบบการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ นำแผนจากดำเนินงานไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติ ได้ 5 กิจกรรมหลัก ผลที่ได้จากการพัฒนากิจกรรมนี้เรียกว่า Optimization หมายถึง การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะ เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพของระบบรีไซเคิลและการแยกขยะมูลฝอย ซึ่งจากการพัฒนากิจกรรมที่ได้ คือ การดำเนินธนาคารขยะครบทุกชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยการ “เปลี่ยนขยะเป็นบุญ” และเกิดความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ทั้ง 5 กิจกรรม นี้จากการมีบทบาทใน

การจัดการขยะมูลฝอยที่ชัดเจนขึ้น ประชาชนเข้าร่วมอย่างเป็นระบบมากขึ้น มีความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเพิ่มขึ้น ซึ่งผลที่ได้จากการพัฒนากิจกรรมนี้ เรียกว่า Network หมายถึง เครือข่ายที่เข้าร่วม ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมแก้ปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน 3 ภาคส่วน คือ ภาครัฐ ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม มีการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วนในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดเป็นทีม (Team Learning)

4.3.3 ขั้นการสังเกตการณ์ (Observation)

ผลการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ พบว่า การดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ผ่านเกณฑ์การประเมินทุกด้าน ซึ่งผลที่ได้จากการพัฒนากิจกรรมนี้ เรียกว่า Goal หมายถึง เป้าหมายการจัดการขยะตามหลัก 3Rs ตามกรอบการดำเนินงาน 3 ระยะ คือ ระยะต้นทาง ระยะกลางทาง และระยะปลายทาง และผ่านเกณฑ์การประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด”

4.3.4 ขั้นสะท้อนผล (Reflection)

ผลการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ พบว่า มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันทั้ง 3 ภาคส่วน เพื่อหาปัจจัยแห่งความสำเร็จที่ได้จากการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ คือ มีนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ได้แก่ การใช้ถังน้ำเก่า มาทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน ในการจัดการขยะอินทรีย์ ซึ่งผลที่ได้จากการพัฒนากิจกรรมนี้ เรียกว่า Organic Waste หมายถึง ขยะอินทรีย์ มีการคัดแยกขยะอินทรีย์ ในระดับครัวเรือน โดยการจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน และเกิดความร่วมมือของทุกภาคส่วน ผู้บริหารต้องให้ความสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน และชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมทุกกิจกรรมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ผลที่ได้จากการพัฒนากิจกรรมนี้ เรียกว่า Empowerment หมายถึง การเสริมสร้างพลังอำนาจให้กับชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตาม และร่วมประเมินผล เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่

ผลการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ได้เกิดรูปแบบที่เหมาะสมในพื้นที่ตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ที่เรียกว่า “หนองเล็งโมเดล NONG LOENG Model ” ได้จากกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ดำเนินการพัฒนาผลการวิจัย ซึ่งประกอบด้วยตัวอักษรภาษาอังกฤษของการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ประกอบด้วย

1. N = Notifying หมายถึง การแจ้งเตือนสถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างต่อเนื่อง ตามหลัก 3Rs เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกี่ยวกับการจัดการขยะ

2. O = Optimization หมายถึง การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการขยะ เช่น การเพิ่มประสิทธิภาพของระบบรีไซเคิลและการแยกขยะมูลฝอย ซึ่งจากการพัฒนากิจกรรมที่ได้ คือ การดำเนินโครงการขยะครบทุกชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยการ “เปลี่ยนขยะเป็นบุญ”

3. N = Network หมายถึง เครือข่ายที่เข้าร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน 3 ภาค ส่วน คือ ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม มีการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วนในการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนมีการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อให้เกิดเป็นทีม (Team Learning) เพื่อให้เกิดการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และ ทักษะการแก้ปัญหา ร่วมกัน และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4. G = Garbage Management หมายถึง การจัดการขยะมูลฝอย ด้วยหลัก 3Rs ใช้ น้อยหรือลดการใช้ (Reduce) ใช้ซ้ำ (Reuse) และนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) รวมถึงการจัดเก็บ และรายงานข้อมูลขยะผ่านระบบรวบรวมข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอย

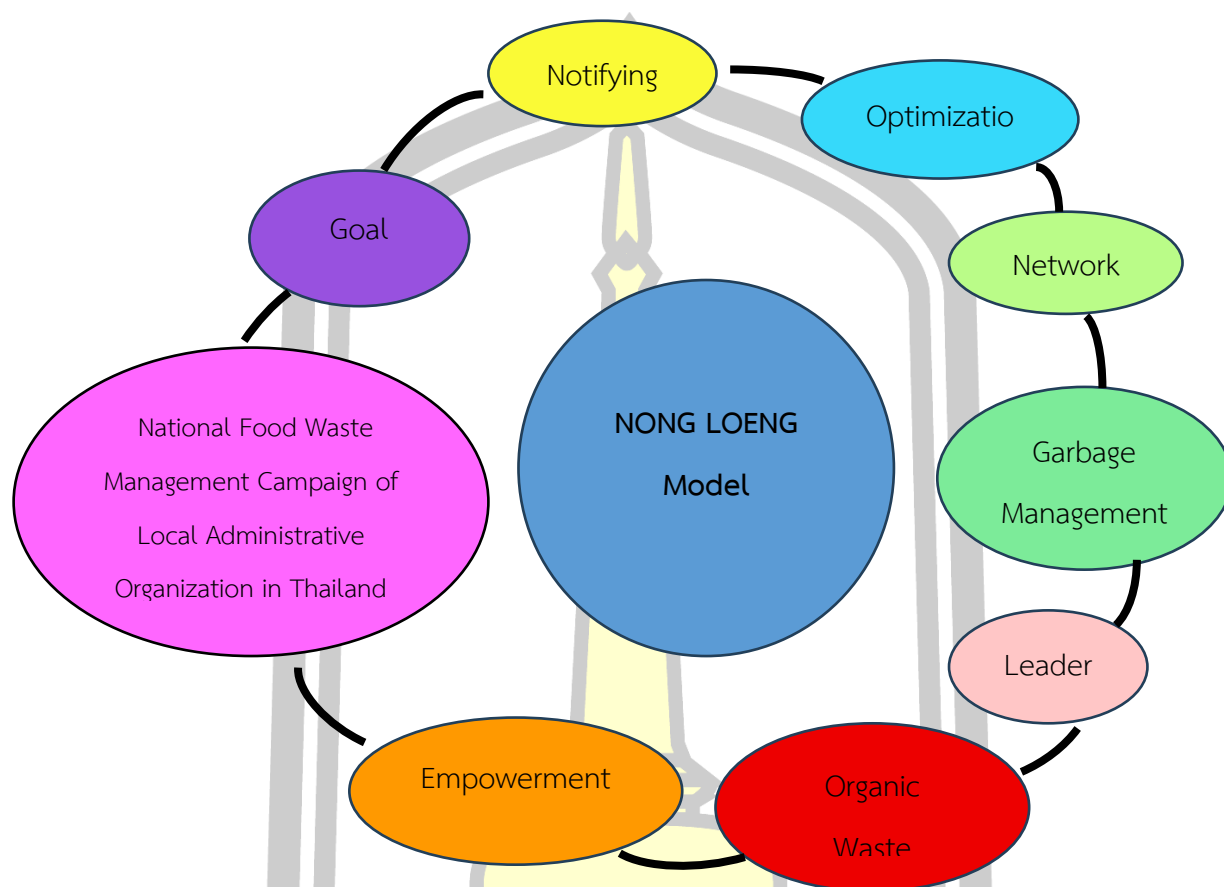
5. L = Leader หมายถึง การมีผู้นำ 3 ภาคส่วน คือ ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม มีบทบาทที่สำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

6. O = Organic Waste หมายถึง ขยะอินทรีย์ มีการคัดแยกขยะอินทรีย์ ในระดับครัวเรือน โดยการจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน

7. E= Empowerment หมายถึง การเสริมสร้างพลังให้กับชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตาม และร่วมประเมินผล เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่

8. N = National Food Waste Management Campaign of Local Administrative Organization in Thailand หมายถึง การจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประเทศไทย ซึ่งผลการดำเนินงานมีการจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อนครบทุกครัวเรือน

9. G= Goal หมายถึง เป้าหมายการจัดการขยะตามหลัก 3Rs ตามกรอบการดำเนินงาน 3 ระยะ คือ ระยะต้นทาง ระยะกลางทาง และระยะปลายทาง และผ่านเกณฑ์การประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด”



ภาพประกอบ 16 รูปแบบการดำเนินงานพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน
โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

4.4 ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

จากกิจกรรมจากการถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จพบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ คือ NETWORK ประกอบด้วย

Nurture หมายถึง การบ่มเพาะความรู้และจิตสำนึกเรื่องการจัดการขยะ ตั้งแต่การสร้าง ความเข้าใจในชุมชนไปจนถึงการให้ความรู้ด้านการจัดการขยะตามหลัก 3Rs ตั้งแต่ในระดับต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ดังจะเห็นได้จากเทศบาลตำบลหนองเล็งสนับสนุนงบประมาณในการจัดทำ โครงการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อลดปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน เป็นประจำทุก

ปี ซึ่งมีกิจกรรมอบรมให้รู้ในด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานให้เกิดความยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

Engage หมายถึง การมีส่วนร่วมระหว่างชุมชน องค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างความร่วมมือในการจัดการขยะมูลฝอย เช่น การดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตำบลหนองเล็งอำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีความร่วมมือของผู้นำชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลหนองเล็งได้เข้ามาร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตาม และร่วมประเมินผล เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่

Teamwork หมายถึง การทำงานร่วมกันเป็นทีม ซึ่งมี 3 ภาคส่วนหลัก เป็นตัวขับเคลื่อนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึง โดยการร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตาม และร่วมประเมินผล จนเกิดรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย ที่เรียกว่า NONGLOUNG Model

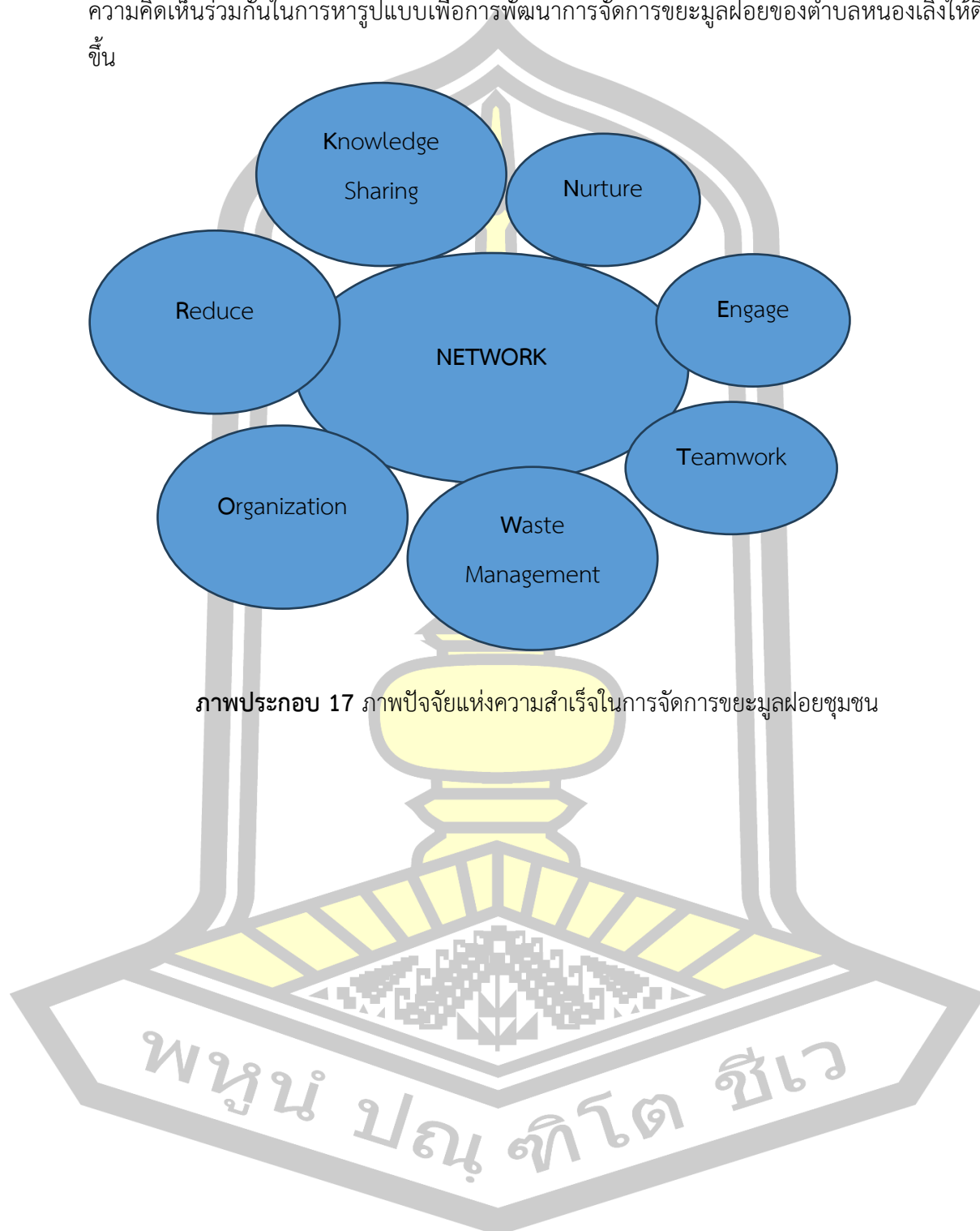
Waste Management หมายถึง การส่งเสริม ชักนำ สนับสนุน และ สร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนร่วมกัน เพื่อบรรลุในวัตถุประสงค์และนโยบายการจัดการขยะมูลฝอย ดังจะเห็นได้จาก ประชาชนมีความตระหนักเพิ่มขึ้นในการจัดทำถังขยะเปียกในครัวเรือนเพื่อคัดแยกเศษอาหารทิ้งลงถังขยะเปียก ซึ่งแต่เดิมจะไม่มีการจัดทำถังขยะอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งความร่วมมือของผู้นำชุมชนในการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

Organization หมายถึง บทบาทและหน้าที่ขององค์กรในการจัดการขยะ (Role and Responsibilities) ซึ่งองค์กรมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและแนวทางในการจัดการขยะ เช่น การคัดแยกขยะ การรีไซเคิล การกำจัดขยะอย่างถูกวิธี รวมถึงการให้ความรู้และสนับสนุนการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง ดังจะเห็นได้จากเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีหน้าที่หลักในการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยในชุมชน ออกกฎระเบียบเกี่ยวกับการแยกขยะ หรือจัดสรรงบประมาณในการสร้างระบบกำจัดขยะที่ยั่งยืน

Reduce หมายถึง การลดปริมาณขยะตั้งแต่ต้นทาง โดยการส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนลดการใช้ทรัพยากรที่ไม่จำเป็น เช่น ลดการใช้พลาสติก หรือการใช้บรรจุภัณฑ์ที่นำกลับมาใช้ซ้ำได้ ดังจะเห็นได้จาก การจัดตั้งธนาคารขยะในชุมชน การส่งเสริมการให้ความรู้การใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์สอดแทรกความรู้ในกิจกรรมโครงการต่างๆ ของชุมชนหรือเทศบาลตำบลหนองเล็งได้จัดขึ้น

Knowledge Sharing การแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ระหว่างหน่วยงาน ผู้นำชุมชน และชุมชน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันในเรื่องการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อม ดังจะเห็นได้จากการจัดกิจกรรมโครงการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อลดปัญหาขยะมูลฝอยใน

ชุมชน ซึ่งมีภาค 3 ภาคส่วนเข้าร่วม ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม ซึ่งมีการแสดงความคิดเห็นร่วมกันในการหารูปแบบเพื่อการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยของตำบลหนองเล็งให้ดีขึ้น



ภาพประกอบ 17 ภาพปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory action research) โดยมีความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ โดยยึดกระบวนการของ Kemmis และ McTaggart มาใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานโดยใช้กระบวนการสมัชชาสุขภาพเป็นเครื่องมือ และเน้นการมีส่วนร่วมของ 3 ภาคส่วน ที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม โดยเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมทุกขั้นตอนและเรียนรู้ไปพร้อมๆกัน สำหรับกระบวนการสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ของกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ร่วมกับการประยุกต์ใช้กระบวนการสมัชชาสุขภาพ เป็นเครื่องมือในการดำเนินเนื้องาน ในการวิจัยครั้งนี้ได้เก็บและรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Data) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ตามขั้นตอนการวิจัย ผู้วิจัยจึงขอเสนอ ผลการวิจัยตามลำดับ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผล

5.2 อภิปรายผล

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาครั้งนี้ สามารถสรุปผลได้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ทั้งหมด 4 ประเด็น ดังต่อไปนี้

5.1.1 บริบท ของชุมชนในการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

กลุ่มเป้าหมายที่ศึกษาครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 52.80 และเพศหญิง ร้อยละ 47.20 มีอายุอยู่ในช่วง 50-59 ปี ร้อยละ 44.44 เป็นส่วนใหญ่ มีอายุเฉลี่ย 54.50 ปี อายุสูงสุด 62 ปี อายุต่ำสุด 12 ปี (ประธานนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6) ระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 59.26 มีเกษตรกรรม ร้อยละ 41.67 สถานภาพสมรสแล้ว ร้อยละ 76.85 รายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 20,001-30,000 บาท ร้อยละ 30.56 (Mean=24,240, SD=15,543.65) ส่วนใหญ่มีสมาชิกอาศัยอยู่ในครัวเรือนละ 3-4 คน ร้อยละ 55.56 อาศัยอยู่ในพื้นที่ 31 ปีขึ้นไป ร้อยละ 76.85 ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่ 31 ปีขึ้นไป ร้อยละ 76.85 ตำแหน่งในการ

ดำเนินงานในการจัดการมูลฝอยชุมชน ส่วนใหญ่เป็นภาคประชาสังคม ร้อยละ 60.19 ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาเคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย จากเทศบาลตำบลหนองเล็ง ร้อยละ 62.96 และในช่วง 1 ปีที่ผ่านมา เคยมีส่วนร่วมกับการพัฒนานโยบายสาธารณะ เช่น สมัชชาสุขภาพ มีการคัดแยกขยะก่อนทิ้ง ร้อยละ 100 ซึ่งมีการคัดแยกทำขยะเปียก ร้อยละ 100 การทิ้งขยะมูลฝอยอินทรีย์ สำหรับการทิ้งขยะรีไซเคิลมีการทิ้งขยะลดลง มีการทิ้งขวดน้ำดื่ม จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 46.3 มีวิธีการจัดการโดยเก็บแยกไว้ขายธนาคารขยะ จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 55.6 การทิ้งขยะทั่วไปมีการทิ้งขยะลดลง ส่วนใหญ่มีการทิ้งถุงพลาสติกเปื้อนเศษอาหาร จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 38.0 มีวิธีการจัดการขยะที่ดีขึ้นโดยทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ลดลงร้อยละ 41.7 และการทิ้งขยะอันตราย ส่วนใหญ่มีการทิ้งหลอดไฟแบบต่างๆ สตาร์ทเตอร์ จำนวน 1-2 ชิ้นต่อวัน ร้อยละ 1.9 มีวิธีการจัดการที่ดีขึ้นโดยทิ้งลงถังขยะอันตรายตามจุดกำหนด ร้อยละ 90.7 ไม่มีการเผาขยะ เนื่องจากเทศบาลตำบลหนองเล็งมีการไม่มีการเผาขยะอันตรายในชุมชน เนื่องจากเทศบาลตำบลหนองเล็งมีการประชาสัมพันธ์ทุกเดือนให้ประชาชนทิ้งขยะอันตรายลงถังรองรับขยะอันตราย ณ ศาลประชาคมแต่ละหมู่บ้าน และเทศบาลตำบลหนองเล็งจะดำเนินการเก็บขนขยะอันตรายทุกช่วงบ่ายของวันศุกร์ และครัวเรือนทิ้งขยะแต่ละประเภทมากที่สุด คือ ถุงพลาสติกใส่อาหาร ขยะบรรจุภัณฑ์ห่ออาหาร ร้อยละ 29.6 รองลงมา คือ เศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้ เปลือกผลไม้ ร้อยละ 16.7 และขวดน้ำดื่ม กระป๋องเครื่องดื่ม ร้อยละ 14.8 ซึ่งมีการทิ้งขยะแต่ละประเภทลดลง

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในตำบลหนองเล็งอำเภอเมืองบึงกาฬ มีการดำเนินงานตามการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” โดยเน้นการลด การคัดแยกขยะมูลฝอยตามหลัก 3Rs : Reduce, Reuse, Recycle ภายใต้กรอบการดำเนินงาน 3 ระยะ คือ ระยะต้นทาง ระยะกลางทาง และระยะปลายทาง การดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ผ่านเกณฑ์การประเมิน ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านที่ 1 1) เทศบาลตำบลหนองเล็งมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการนำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ประโยชน์อย่างน้อย 4 ครั้งต่อปี มีการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์ โดยการสอดแทรกความรู้ในการส่งเสริมการนำขยะบรรจุภัณฑ์มาใช้ประโยชน์ร่วมกับโครงการพัฒนาสุขภาพในชุมชนของโครงการพระราชดำริด้านสาธารณสุขในหมู่บ้าน และกิจกรรมต่างๆของทางเทศบาลตำบลหนองเล็ง 2) จังหวัดมีการสุ่มตรวจทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมการเคาะประตูบ้านร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก ในการสอบถาม สำนวญดูบ้านแต่ละหลังมีการจัดทำถังขยะเปียกหรือไม่และมีการใช้ถังขยะเปียกอย่างต่อเนื่อง ด้านที่ 2 ด้านการจัดการขยะกลางทาง ได้แก่ เทศบาลตำบลหนองเล็ง มีการวางระบบการเก็บขนขยะมูลฝอยแยกประเภทหรือมีประกาศมาตรการจัดการขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทให้สอดคล้องกับพื้นที่ มีการจัดกิจกรรมจัด

อบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามหลัก 3Rs ให้แก่ประชาชน อถล. และ ด้านที่ 3 ด้านการจัดการขยะปลายทาง มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ขยะในชุมชน และขยะอันตรายชุมชน ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการจัดกิจกรรมขับเคลื่อนนโยบายจัดให้มีถังขยะอันตรายในชุมชน

5.1.2 ผลการศึกษากระบวนการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

ดำเนินการพัฒนาโดยใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Acting) การสังเกต (Observing) และสะท้อนผล (Reflecting) ดังนี้

1. ขั้นวางแผน (Planning) มีการดำเนินกิจกรรม 3 กิจกรรม ในการเก็บข้อมูลโดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ใช้แบบสอบถามเชิงคุณภาพกับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ จำนวน 108 คน โดยแบ่งกลุ่มออกเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มภาคการเมือง กลุ่มภาควิชาการ และกลุ่มภาคประชาสังคม ทำการศึกษาในวันที่ 2 สิงหาคม 2567 ณ หอประชุมเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

กิจกรรมที่ 1 ศึกษาข้อมูลบริบทชุมชน ทบทวน วิเคราะห์ สถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชน กับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ โดยใช้เครื่องมือเชิงคุณภาพ จัดกระบวนการสนทนากลุ่ม แบ่งเป็น 3 ภาคส่วน คือ ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม และเครื่องมือเชิงปริมาณในการศึกษาบริบทของพื้นที่ กับกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกและกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ

กิจกรรมที่ 2 แต่งตั้งคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง ซึ่งมีการวิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินงาน และประสานตัวแทนจากภาคการเมือง ภาควิชาการและภาคประชาสังคม เพื่อแต่งตั้ง ประชุมสร้างความรู้ความเข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง

กิจกรรมที่ 3 ประชุมเชิงปฏิบัติการตามแผนการดำเนินงานการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง โดยใช้กระบวนการดำเนินงานตามหลักสมัชชาสุขภาพ รวมทั้งสิ้นข้อมูลที่ได้จากการวางแผนพัฒนาร่วมกันสู่ชุมชน โดยได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสมานฉันท์และมีส่วนร่วมให้มีการประชุมอย่างเป็นระบบประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างกลไกสมัชชา 2) กลุ่มเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) การออกแบบการกระบวนการสมัชชาสุขภาพ 4) การสรุปบทเรียนเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 5) การสื่อสารทางสังคมตลอดกระบวนการ และ 6) การบริหารจัดการที่เป็นระบบในชุมชนตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ

จังหวัดบึงกาฬ รวมทั้งคืนข้อมูลที่ได้จากการวางแผนพัฒนาร่วมกันสู่ชุมชน เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2567 ณ หอประชุมเทศบาลตำบลหนองเล็ง

2. ขั้นลงมือปฏิบัติ (Action) ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 6 กิจกรรม

กิจกรรมที่ 4 ปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานร่วมกันกับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ เพื่อออกแบบรูปแบบการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ นำแผนจากดำเนินงานไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติให้กับอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน ดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตามมติที่ประชุมเป็นกิจกรรมที่ประชาชน อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกในตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ต้องปฏิบัติตามแผนการดำเนินงานหรือโครงการที่กำหนดขึ้น กิจกรรมที่ได้พัฒนาขึ้นนี้ ได้สรุปเป็น 5 กิจกรรมหลัก ดังกิจกรรมที่ 4 - 8 และ ประเมินผลการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน“จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 ก่อนการพัฒนาซึ่งผู้วิจัยได้ทำการประเมิน เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2567 พบว่า การดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน“จังหวัดสะอาด” ยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมิน

กิจกรรมที่ 5 อบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามหลัก 3Rs ภายใต้โครงการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน จัดกิจกรรมวันที่ 2 สิงหาคม 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อลดปัญหาขยะมูลฝอยชุมชน ให้กับกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลกในชุมชน ผลการดำเนินกิจกรรม พบว่า ประชาชน ออ. มีความรู้ในเรื่องการคัดแยกขยะ 3Rs การจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆในชุมชน เพื่อนำความรู้ที่ได้รับไปออกแบบการสร้างความรู้ความเข้าใจและนำไปพัฒนาการสื่อสารในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน เช่น การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าว Group Line: ปกครองหนองเล็ง

กิจกรรมที่ 6 กิจกรรมส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์ โดยการสอดแทรกความรู้ในการส่งเสริมการนำขยะบรรจุภัณฑ์มาใช้ประโยชน์ จัดกิจกรรมระหว่างวันที่ 5-14 สิงหาคม 2567 ร่วมกับโครงการพัฒนาสุขภาพในชุมชนของโครงการพระราชดำริด้านสาธารณสุขในหมู่บ้าน และกิจกรรมต่างๆของทางเทศบาลตำบลหนองเล็ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนนำขยะบรรจุภัณฑ์มาใช้ประโยชน์ในครัวเรือน และการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายให้กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านประชาสัมพันธ์ให้ทุกเดือน

กิจกรรมที่ 7 กิจกรรมการขับเคลื่อนนโยบายถังขยะเปียก ลดโลกร้อนในชุมชน จัดกิจกรรมระหว่างวันที่ 16-23 สิงหาคม 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบ ติดตามการจัดทำถังขยะเปียกลดโลกร้อน ผลการดำเนินกิจกรรม พบว่า ครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริงในพื้นที่ตำบลหนองเล็ง จำนวน 1,275 หลังคาเรือนมีการจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ร้อยละ 100 การเคาะประตูบ้านร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก ในการสอบถาม

สำรวจดูบ้านแต่ละหลังมีการจัดทำถังขยะเปียกหรือไม่และมีการใช้ถังขยะเปียกอย่างต่อเนื่องไหม หากไม่มีก็จะมีการจัดทำถังขยะเปียกให้โดยการใช้ถังพลาสติกเก่า หรือถังน้ำดื่มเก่าที่มีอยู่ในครัวเรือน

กิจกรรมที่ 8 การขับเคลื่อนนโยบายจัดให้มีถังขยะอันตรายในชุมชน จัดกิจกรรม วันที่ 26 สิงหาคม 2567 มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีจุดทิ้งขยะอันตรายในชุมชน ผลการดำเนินกิจกรรม พบว่า มีถังขยะอันตรายในชุมชนประจำไว้ที่ศาลาประชาคมหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านซึ่งได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลหนองเล็ง งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมได้จัดทำถังขยะอันตรายให้กับหมู่บ้านโยมีการนำถังขยะอันตรายไปวางไว้ในสถานที่ที่เหมาะสม ณ ศาลากลางบ้านของแต่ละหมู่บ้าน และให้กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านประชาสัมพันธ์จุดทิ้งขยะอันตรายของเทศบาลตำบลหนองเล็งและรถเก็บขยะของเทศบาลตำบลหนองเล็งจะเก็บรวบรวมในช่วงบ่ายทุกวันศุกร์ของเดือน

กิจกรรมที่ 9 การขับเคลื่อนการดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชน จัดกิจกรรม วันที่ 30 สิงหาคม 2567 ดำเนินการจัดตั้งธนาคารขยะในชุมชนเพิ่มขึ้น ได้แก่ ธนาคารขยะชุมชนร่วมใจบ้านสุขสำราญ ดำเนินการจัดตั้งธนาคารขยะในชุมชนเพิ่มขึ้น ได้แก่ ธนาคารขยะชุมชนร่วมใจบ้านหนองหมุดำเนินการจัดตั้งธนาคารขยะในชุมชนเพิ่มขึ้น ได้แก่ ธนาคารขยะชุมชนร่วมใจบ้านสรเสรีญ ประกอบด้วยคณะกรรมการดำเนินงานแต่ละหมู่บ้าน จำนวน 13 คน, 25 คนและ 12 คน ตามลำดับ มีผู้ใหญ่บ้านเป็นประธานกรรมการ ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เป็นรองประธาน ผู้รับผิดชอบงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมเทศบาลตำบลหนองเล็ง เป็นที่ปรึกษาและอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านทุกคน เป็นคณะกรรมการ ซึ่งธนาคารขยะรีไซเคิลจะเปิดทำการเดือนละ 1 ครั้ง ทุกวันศุกร์แรกของเดือน ตั้งแต่เวลา 09.00 น. -12.00 น. ณ ศาลาประชาคมของแต่ละหมู่บ้าน โดยที่จะให้ประชาชนคัดแยกขยะในครัวเรือนของตนเองก่อนนำมาขายให้กับธนาคารขยะรีไซเคิล

3. ขั้นตอนการสังเกตผลการปฏิบัติงาน (Observation) ประกอบด้วยกิจกรรมทั้งหมด 3 กิจกรรม

กิจกรรมที่ 10 นิเทศติดตามผลการดำเนินกิจกรรม ทั้ง 5 กิจกรรม ติดตามความก้าวหน้า ทุก ๆ 1 เดือน แบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ และมีการสรุปผลการดำเนินงาน วิเคราะห์ปัญหาอุปสรรคและทบทวนแผนการพัฒนาร่วมกัน ซึ่งผลการดำเนินการพัฒนาดังนี้

1) ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า มีระดับความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} < 0.001$) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายได้รับการอบรมโครงการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อลดปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

2) บทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า มีระดับบทบาทเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} < 0.001$)

เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายทราบบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยของตนเองมากขึ้น ประกอบกับเทศบาลตำบลหนองเล็ง มีคำสั่งแต่งตั้งคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} < 0.001$) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบมากขึ้น

4) ด้านความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า ระดับความพึงพอใจเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} < 0.001$) เนื่องจากหลังการพัฒนา กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในด้านทรัพยากร (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) และด้านผลการดำเนินงาน (Output) เพิ่มขึ้นในระดับมาก

กิจกรรมที่ 11 เก็บรวบรวมข้อมูล บันทึกข้อมูล โดยการสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นกิจกรรมที่ผู้วิจัยและผู้ช่วยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อนำไปวิเคราะห์ต่อไป

กิจกรรมที่ 12 ประเมินผลการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” กับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ วันที่ 13 กันยายน 2567 ณ หอประชุมเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ หลังการพัฒนา พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมินทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1) เทศบาลตำบลหนองเล็งมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการนำ “ขยะบรรจุภัณฑ์” กลับมาใช้ประโยชน์อย่างน้อย 4 ครั้งต่อปี มีการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์โดยการสอดแทรกความรู้ในการส่งเสริมการนำขยะบรรจุภัณฑ์มาใช้ประโยชน์ร่วมกับโครงการพัฒนาสุขภาพในชุมชนของโครงการพระราชดำริด้านสาธารณสุขในหมู่บ้าน และกิจกรรมต่างๆ ของทางเทศบาลตำบลหนองเล็ง 2) จังหวัดมีการสุ่มตรวจทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีการจัดกิจกรรมการเคาะประตูบ้านร่วมกับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ผู้นำชุมชน อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก ในการสอบถาม สำนวนดูบ้านแต่ละหลังมีการจัดทำถังขยะเปียกหรือไม่ และมีการใช้ถังขยะเปียกอย่างต่อเนื่อง ด้านที่ 2 ด้านการจัดการขยะกลางทาง ได้แก่ เทศบาลตำบลหนองเล็ง มีการวางระบบการเก็บขนขยะมูลฝอยแยกประเภทหรือมีประกาศมาตรการจัดการขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทให้สอดคล้องกับพื้นที่ มีการจัดกิจกรรมจัดอบรมให้ความรู้เรื่องการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามหลัก 3Rs ให้แก่ประชาชน อถล. และ ด้านที่ 3 ด้านการจัดการขยะปลายทาง มีการจัดกิจกรรมธนาคารขยะในชุมชน และขยะอันตรายชุมชน ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ มีการจัดกิจกรรมขับเคลื่อนนโยบายจัดให้มีถังขยะอันตรายในชุมชน

4. ขั้นตอนการสะท้อนผลการปฏิบัติงาน (Reflection)

กิจกรรมที่ 13 กิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ผู้วิจัยจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ วันที่ 16 กันยายน 2567 ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลหนองเล็ง โดยการมีส่วนร่วมของคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง ผู้นำชุมชน ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตาม ร่วมประเมินผล และร่วมรับผลงานของทุกภาคส่วน และผู้วิจัยจึงขอเสนอต้นแบบการดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ คือ NONGLOENG Model

กิจกรรมที่ 14 ถอดบทเรียน จากการดำเนินงานพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ กับสิ่งที่ได้จากการดำเนินงานพัฒนา และสรุปผลการดำเนินงานเพื่อทบทวนกิจกรรมหรือขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมดที่เกิดขึ้น ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ ผลการดำเนินงาน ทั้งที่ประสบความสำเร็จและไม่ประสบความสำเร็จ หรือได้ดำเนินการตามแผนและไม่ได้ดำเนินการตามแผนที่วางไว้ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างดำเนินการความร่วมมือที่ได้รับและความภาคภูมิใจ หลังจากนั้นให้ทุกคนร่วมกันวิเคราะห์ปัจจัยแห่งความสำเร็จและประเด็นที่เป็นปัญหาอุปสรรคไว้ เพื่อนำเข้าสู่กระบวนการวางแผน เพื่อพัฒนาในวงรอบต่อไป จากกิจกรรมจากการถอดบทเรียนปัจจัยความสำเร็จพบว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ คือ NETWORK

5.1.3 ผลการพัฒนาระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

1. การวิเคราะห์สถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีการดำเนินงานไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ซึ่งดำเนินการประเมินร่วมกับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง ในการดำเนินงานมีการแต่งตั้งคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ 3 ภาคส่วนเป็นหลัก ได้แก่ ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม ได้ประชุมหาแนวทาง วิธีการ การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ได้การดำเนินกิจกรรมหลักในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอย โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ 5 กิจกรรมหลัก ได้แก่ 1) กิจกรรมการส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์ 2) กิจกรรมขับเคลื่อนนโยบายถังขยะเปียก ลดโลกร้อนในชุมชน “เคาะประตูบ้าน” 3) กิจกรรมอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ตามหลัก 3Rs 4) กิจกรรมการขับเคลื่อนการดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชนและ 5) กิจกรรมการขับเคลื่อนนโยบายถังขยะเปียก ลดโลกร้อนในชุมชน สอดคล้องกับการศึกษาของ เอนก ฝ่ายจำปา (2563) ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วนตำบลจอมศรี อำเภอ

เชียงคาน จังหวัดเลย มีกลไกขับเคลื่อนการดำเนินงาน และมีรูปแบบแนวทางการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสม แนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยตำบลจอมศรีตามแนวทางพระราชรัฐ คือนำภาคราชการ ภาคเอกชน ภาคการศึกษา ศาสนา ภาคประชาคมและประชาชนมาใช้ในการบริหารจัดการขยะ โดยมีกรอบการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ 1) ต้นน้ำ ได้แก่ การลดปริมาณและ คัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดโดยใช้หลัก 3ช คือ ใช้น้อย ใช้น้ำ และนำกลับมาใช้ใหม่ 2) กลางน้ำ ได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บขนขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลจอมศรี และ 3) ปลายน้ำ ได้แก่ การเพิ่มมูลค่าขยะมูลฝอยและขยะมูลฝอยได้รับการกำจัดถูกต้องตามหลักวิชาการ และมีรูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะ คือ การลดปริมาณขยะ ณ แหล่งกำเนิดขยะ

2. การติดตามผลการดำเนินกิจกรรม จากการวิจัย พบว่า กลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ มีระดับความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} < 0.001$) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายได้รับการอบรมโครงการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อลดปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ภาพรวมความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับสูง ($\text{Mean}=2.53, \text{SD}=0.50$) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายได้เข้ารับการอบรมโครงการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อลดปัญหาขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลหนองเล็ง ในการส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ บทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\text{Mean}=2.62, \text{SD}=0.53$) การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย อยู่ในระดับมาก ($\text{Mean}=2.39, \text{SD}=0.66$) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบมากขึ้น และความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอย มีระดับความพึงพอใจมาก ($\text{Mean}=2.43, \text{SD}=0.56$) ซึ่งมีความพึงพอใจในด้านทรัพยากร (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) และด้านผลการดำเนินงาน (Output) เพิ่มขึ้นหลังการพัฒนาสอดคล้องกับการศึกษาของอารีย์ กัลยา หาญพิชาญชัย, และเสฐียรพงษ์ ศิรินา (2560) ได้ทำการศึกษาการพัฒนาแบบคัดแยกมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมเขตเทศบาล ตำบลเมืองสรวง อำเภอมือสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติการ ขั้นสังเกตการณ์ และขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติ โดยกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการวางแผน การปฏิบัติการจัดสรรผลประโยชน์และการติดตามและประเมินผล ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ประชาชนเป็นผู้พัฒนาไปพร้อม ๆ กัน ประชาชนมีความกล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจมากขึ้น รู้สึกว่าชุมชนเป็นของตน ตนจะต้องดูแล รับผิดชอบ และแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาขึ้น ทำให้ได้แนวทางการดำเนินการระบบคัดแยกมูลฝอยที่เหมาะสมกับบริบทชุมชน ได้แนวคิด “คนไทยดวงใจสีเขียว “GREEN HEART”

3. ผลการประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” พบว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 ด้านการจัดการขยะต้นทาง ได้คะแนนเต็ม 20 คะแนน ด้านที่ 2 ด้านการจัดการขยะกลางทาง และด้านที่ 3 ด้านการจัดการขยะปลายทาง ได้คะแนนเต็ม 16 คะแนน และด้านที่ 4 ด้านการบริหารจัดการ ได้คะแนนเต็ม 8 คะแนน ซึ่งก่อนการพัฒนาการจัดการขยะมูล

ฝอยชุมชน พบว่าด้านที่ 1 ด้านการจัดการขยะต้นทาง ได้ 8 คะแนน และด้านที่ 2 ด้านการจัดการขยะกลางทาง ได้ 14 คะแนน แสดงว่าคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพเข้าร่วมมือบทบาทในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนทำให้เทศบาลตำบลหนองเล็ง ผ่านการประเมินการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี 2566

5.1.4 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของการดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

1. นโยบาย (Policy) ผู้บริหารท้องถิ่นให้ความสำคัญในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยกำหนดเป็นนโยบายของเทศบาลตำบลหนองเล็งในการจัดการขยะตั้งแต่ต้นทาง มีการสนับสนุนการดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชน การจัดทำโครงการอบรมให้ความรู้ ส่งเสริม สนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อลดปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนเป็นประจำทุกปี รวมทั้งมีการดำเนินงานแต่งตั้งคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาล ซึ่งมาจาก 3 ภาคส่วน คือ ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม เพื่อเป็นทีมขับเคลื่อนการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

2. การมีส่วนร่วม (Participation) มีเป้าหมายร่วมกันและมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตั้งแต่การให้ข้อมูล ร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ การจัดทำแผนการปฏิบัติการ และมีการบูรณาการการทำงานร่วมกับงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีแนวทางการในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของตำบลหนองเล็งให้ผ่านเกณฑ์การประเมินการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด”

3. การติดตามประเมินผล (Monitoring and evaluation) มีการติดตาม ประเมินผล และสรุปผลการดำเนินการพัฒนา การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งได้เป็นรูปแบบในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของตำบลหนองเล็ง ที่เรียกว่า NONGLOENG Model และจากการถอดบทเรียน ที่เรียกว่า NETWORK

5.2 อภิปรายผล

5.2.1 บริบทของการดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

จากการศึกษาการดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ พบว่า การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นนั้นเกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยเริ่มจากผู้นำ เห็นความสำคัญของการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน นำไปสู่การประกาศเป็นนโยบาย มีการแต่งตั้งคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบล

หนองเล็งอย่างชัดเจนในการขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามกรอบการดำเนินงาน 3 ระยะ คือ ระยะต้นทาง ระยะกลางทาง และระยะปลายทาง โดยใช้หลักการ 3Rs: Reduce, Reuse, Recycle และที่สำคัญการเกิดการมีส่วนร่วม 3 ภาคส่วนในชุมชน ภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชา ในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมประเมินผล จึงทำให้ผ่านเกณฑ์การดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด”

5.3.2 กระบวนการพัฒนาการดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

การดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มาเป็นกรอบดำเนินการ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การลงมือปฏิบัติการตามแผน (Action) การสังเกตผลการดำเนินงาน (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) พบว่า

1) ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า มีระดับความรู้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} < 0.001$) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายได้รับการอบรมโครงการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อลดปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

2) บทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า มีระดับบทบาทเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} < 0.001$) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายทราบบทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยของตนเองมากขึ้น ประกอบกับเทศบาลตำบลหนองเล็ง มีคำสั่งแต่งตั้งคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพเฉพาะประเด็นในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

3) ด้านการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} < 0.001$) เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างเป็นระบบมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นฤนาท ยืนยง และพิชานาถ เงินเจริญดี (2565) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยและแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัย พบว่า ประชาชนมีความพร้อมและต้องการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการขยะร่วมกับองค์กรบริหารส่วนตำบลลำพะเนียง

4) ด้านความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพ ก่อนและหลังการพัฒนา พบว่า ระดับความพึงพอใจเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} <$

0.001) เนื่องจากหลังการพัฒนา กลุ่มเป้าหมายมีความพึงพอใจในด้านทรัพยากร (Input) ด้านกระบวนการดำเนินงาน (Process) และด้านผลการดำเนินงาน (Out put) เพิ่มขึ้นในระดับมาก

5.3.3 ผลการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

ผลของการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีทั้งหมด 12 กิจกรรม พบว่า ผลของการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ประเภทการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ตามแนวคิดของเคมมิสและแม็คแทกการ์ท (Kemmis & McTaggart, 1988) ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน (Planning) การปฏิบัติ (Action) การสังเกต (Observation) และการสะท้อนผล (Reflection) พบรูปแบบการดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ คือ NONGLOENG Model ซึ่งมี 9 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) Notifying: การแจ้งเตือนสถานการณ์ปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชน ประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้กับประชาชนเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนอย่างต่อเนื่อง 2) Organizing: การดำเนินธนาคารขยะครบทุกชุมชนในพื้นที่ตำบลหนองเล็ง 3) Network: มีการทำงานร่วมกันทุกภาคส่วน 4) Garbage Management: การจัดการขยะมูลฝอย ด้วยหลัก 3Rs 5) Leader: ผู้นำชุมชนที่เข้มแข็ง 6) Organic Waste: เน้นการจัดการขยะอินทรีย์ 7) Empowerment: การเสริมสร้างพลังให้กับชุมชนมีส่วนร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตาม และร่วมประเมินผล 8) National Food Waste Management Campaign of Local Administrative Organization in Thailand: การจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน และ 9) Goal: เป้าหมายการจัดการขยะตามหลัก 3Rs โดยการมีส่วนร่วมของ 3 ภาคส่วนในการขับเคลื่อนกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนในการร่วมกันวางแผนดำเนินงาน กำหนดเป้าหมาย ร่วมกันคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ สอดคล้องกับการศึกษาของสนอง อรุณศรี (2564) ได้ศึกษาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีสุขภาพและแกนนำครัวเรือนในการจัดการขยะบ้านปราสาทอำเภอนายาย อ้าย ตำบลเมืองฝ้าย อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีสุขภาพและแกนนำครัวเรือนในการจัดการขยะบ้านปราสาทอำเภอนายาย อ้าย ตำบลเมืองฝ้าย อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ผู้มีส่วนร่วม มี 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มภาคีสุขภาพจำนวน 7 คน 2) กลุ่มแกนนำครัวเรือน จำนวน 45 คน โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) พบว่า ประชาชนมีการแยกขยะและนำไปกำจัดให้ถูกหลักการจัดการทุกครัวเรือน รวมทั้งไม่ทิ้งขยะ

ในที่สาธารณะในหมู่บ้านตำบลเมืองฝ้าย อำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ได้กติกากิจกรรมในการจัดการขยะ จำนวน 6 ข้อ คือ 1) จะไม่เผาขยะในหมู่บ้าน 2) จะแยกขยะและนำไปกำจัดให้ถูกหลักการจัดการทุกครั้ง 3) จะไม่ทิ้งขยะ ในที่สาธารณะในหมู่บ้านชุมชน 4) จะดูแลทำความสะอาดในบ้าน รอบบ้านและถนนหน้าบ้านไม่ให้ รกรุงรังทุกวัน 5) ขยะที่มีค่าจะนำไปใช้ประโยชน์ทุกครั้ง และ 6) มูลสัตว์และสิ่งโสโครกจะกำจัดให้ถูกต้องไม่ให้เป็นกวนผู้อื่น ผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการขยะ และเฝ้าระวังการเพิ่มของจำนวนขยะ ทั้งในครัวเรือน วัด โรงเรียน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองฝ้าย

5.3.4 ปัจจัยแห่งความสำเร็จการดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความสำเร็จในการดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ คือ NETWORK โดยได้ร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างสมานฉันท์และมีส่วนร่วมให้มีการประชุมอย่างเป็นระบบประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสร้างกลไกสมัชชา 2) กลุ่มเครือข่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย 3) การออกแบบกระบวนการสมัชชาสุขภาพ 4) การสรุปบทเรียนเพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 5) การสื่อสารทางสังคมตลอดกระบวนการ และ 6) การบริหารจัดการที่เป็นระบบในชุมชนตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของณัฐวุฒิ จันทะแสง (2566) ผลของการพัฒนากระบวนการสมัชชาสุขภาพตำบลของตำบลโคกสำราญ อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น ในการขับเคลื่อนการจัดการขยะมูลฝอยติดเชื่อในชุมชน มี 8 ขั้นตอน ประกอบด้วย 1) Situation Analysis: การศึกษาบริบทชุมชน และการวิเคราะห์ปัญหา 2) Community Planning: การจัดทำแผนปฏิบัติการชุมชน 3) Knowledge: การอบรมให้ความรู้ 4) Awareness: การสร้างความตระหนัก 5) Health Assembly: การจัดการมูลฝอยติดเชื่อในชุมชนอย่างมีส่วนร่วมโดยสมัชชาสุขภาพตำบล 6) Follow-up: การเยี่ยมติดตามผลการดำเนินงาน 7) Evaluation: การประเมินผล และ 8) Lesson Learned: การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการมูลฝอยติดเชื่อในชุมชน มีปัจจัยแห่งความสำเร็จในการพัฒนากระบวนการจัดการมูลฝอยติดเชื่อโดยสมัชชาสุขภาพตำบลโคกสำราญ เรียกว่า “SPEC” ประกอบด้วย 1) Structure: การกำหนดโครงสร้างคณะกรรมการเครือข่ายสมัชชาสุขภาพตำบลตามบริบทของพื้นที่ 2) Participation: การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยติดเชื่อในชุมชน 3) Evaluation: การประเมินผลกระบวนการแก้ปัญหาในการจัดการมูลฝอยติดเชื่อในชุมชน 4) Communication: การสื่อสารในการจัดการมูลฝอยติดเชื่อในชุมชน เพื่อการพัฒนาชุมชนให้เป็น “ตำบลจัดการมูลฝอยติดเชื่อยั่งยืน” ต่อไป

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.3.1 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การพัฒนาศักยภาพของคณะดำเนินงานสมัชชาสุขภาพอย่างต่อเนื่องจะทำให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น
2. การพัฒนาเป็นนวัตกรรมถังขยะเปียกลดโลกร้อน โดยการใช้ถังน้ำที่ไม่ใช้แล้วหรือถังสีเก่าที่มีฝาปิดมาทำเป็นถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ซึ่งสามารถประหยัดงบประมาณในการจัดซื้อถังเพื่อทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อนได้
3. ในด้านงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานของธนาคารขยะในชุมชน เนื่องจากงบประมาณจะช่วยส่งเสริมให้การดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยให้เป็นไปได้อย่างราบรื่น

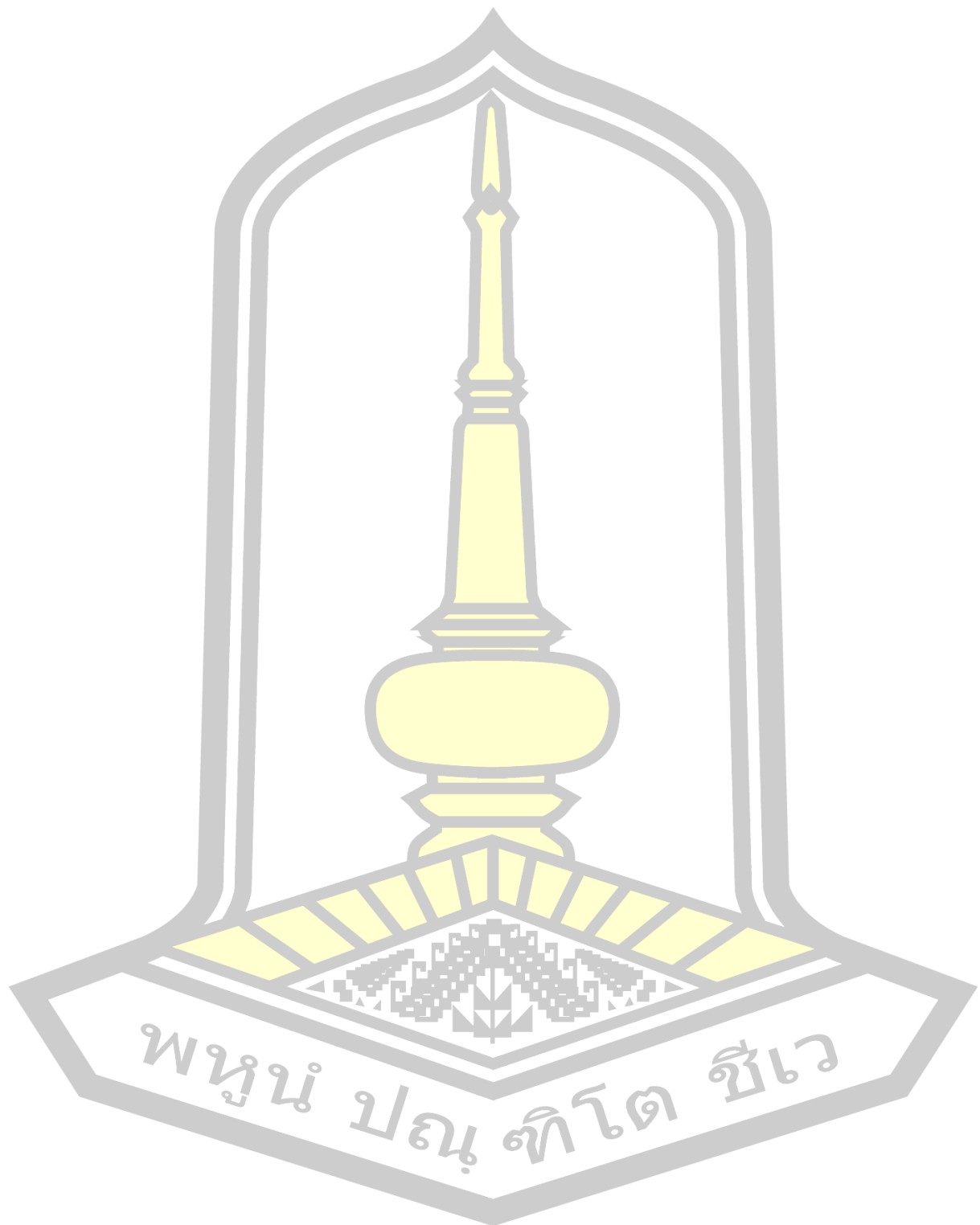
5.3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การดำเนินการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยตามประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่อง การจัดการขยะมูลฝอย พ.ศ. 2567 จะทำให้การวิจัยได้ครอบคลุมเป็นปัจจุบัน
2. ควรศึกษาเปรียบเทียบผลการดำเนินการ ปริมาณขยะมูลฝอย ก่อนและหลังการวิจัย หรือเปรียบเทียบกับหมู่บ้านอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน
3. การพัฒนาธนาคารขยะให้ดียิ่งขึ้น โดยจัดทำโครงการนำร่องธนาคารขยะยุคใหม่ กับ

ลู่ชาเล้ง



บรรณานุกรม



บรรณานุกรม

- กรมควบคุมมลพิษ. (2553). *แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2550-2554*. Retrieved from <http://www.environnet.in.th/archives/1744>
- _____. (2557, 22 มิถุนายน 2566). *หลักเกณฑ์และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะและของเสียอันตราย*. Retrieved from <https://www.mnre.go.th>
- _____. (2559, 22 มิถุนายน 2566). *แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559-2564)*. Retrieved from <http://www.pcd.go.th/public/Publications/>
- _____. (2560). *ยุทธศาสตร์การจัดการมลพิษ 20 ปี และแผนจัดการมลพิษ พ. ศ. 2560 – 2564*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- _____. (2561). *คู่มือปฏิบัติการ 3 ใช้ (3R) เพื่อจัดการขยะชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักจัดการกากของเสียและอันตราย กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- _____. (2563ก). *การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ฉบับผ่านความเห็นชอบจากคณะรักษาความสงบแห่งชาติ*. เมื่อวันที่ 26 สิงหาคม 2557. Retrieved from http://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2020/06/pcdnew-2020-06-04_06-59-05_002107.pdf.
- _____. (2563ข). *คู่มือประชาชนการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีและเพิ่มมูลค่า*. Retrieved from www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2020/06/pcdnew-2020-06-04_08-33-14_078455.pdf
- _____. (2564). *การศึกษารายการประกอบขยะมูลฝอย*. Retrieved from สืบค้นจาก https://www.pcd.go.th/wp-content/uploads/2022/08/pcdnew-2022-08-09_08-58-28_103322.pdf
- _____. (2565). *แผนปฏิบัติการด้านการจัดการขยะของประเทศ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2565 – 2570)*. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- _____. (2565). *ระบบสารสนเทศด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน*. Retrieved from <https://thaimsw.pcd.go.th/report1.php?year=2565>
- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2549). *มาตรฐานการจัดการขยะมูลฝอยและสิ่งแวดล้อม*. Retrieved from www.dla.go.th/work/e_book/eb1/m9_1.pdf
- _____. (2561). *แผนปฏิบัติการขยะมูลฝอยชุมชน "จังหวัดสะอาด" ตามแนวทางพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- _____. (2552). *รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อม*. Retrieved from <https://greendigitallibrary.deqp.go.th/book-detail/1088>
- _____. (2564). *สถานการณ์ขยะมูลฝอยชุมชน (Municipal Solid Waste)*. Retrieved from <https://infotrash.deqp.go.th/knowledge>

- กรมอนามัย. (2565). คู่มือการดำเนินงานการพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Environmental Health Accreditation: EHA) ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566. นนทบุรี: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, กรมควบคุมมลพิษ. (2564). คู่มือสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจร. ส่วนส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อม สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง: ลำปาง.
- _____. (2566). รายงานสถานการณ์การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี 2566. กรุงเทพฯ: เอฟ คอนเน็กซ์ จำกัด.
- กระทรวงมหาดไทย. (2563). ผลการคัดเลือกการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน "จังหวัดสะอาด" ระดับประเทศ. Retrieved from https://www.dla.go.th/upload/template/tempNews/2020/8/58543_1.pdf
- _____. (2565). แผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กระทรวงสาธารณสุข. (2565). การพัฒนาคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2565. กรุงเทพฯ: กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- กลุ่มบริหารกฎหมายสาธารณสุข กรมอนามัย. (2554). พระราชบัญญัติการสาธารณสุข ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2560. Retrieved from <https://laws.anamai.moph.go.th/th>
- กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ. (2565). แผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2565-2570. กรุงเทพฯ: กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- กัญตยา คนเที่ยง. (2557). รูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาปฐมวัยของเครือข่ายพัฒนาศึกษา อำเภอกัลยาณิวัฒนา จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลตำบลหนองเล็ง. (2566). รายงานการจัดทำการประเมินคุณภาพระบบบริการอนามัยสิ่งแวดล้อมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น.
- งานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สำนักปลัด. (2565). รายงานการจัดการขยะมูลฝอย. Retrieved from <http://nongleng-bk.go.th>
- ชลิต บุญศรีรัตน์ และสถาพร มงคลศรีสวัสดิ์. (2562). ความสำเร็จในการบริหารจัดการขยะต้นทาง: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลศรีวิไล อำเภอสรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ. วารสารวิชาการธรรมทรรศน์, 19(1), 23-31.
- ณัฐภูมิ จันตะแสง. (2566). กระบวนการจัดการมูลฝอยติดเชื้อโดยสมัชชาสุขภาพตำบลของตำบลโคกสำราญ อำเภอบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ทรงศักดิ์ วลัยใจ. (2564). *กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชนมีส่วนร่วมเทศบาลตำบลเวียงพร้าว อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ธีระวุฒิ เอกะกุล. (2552). *การวิจัยปฏิบัติการ*. พิมพ์ครั้งที่ 9. อุบลราชธานี: ยงสวัสดิ์อินเตอร์กรุ๊ป.
- นพพล อินทรีย์. (2565). กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างยั่งยืน. *Journal of Modern Learning Development*, 7(11), 480-493.
- นฤนาท ยืนยง, & พิชชานาถ เงินเจริญดี. (2565). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของตำบลลำพะเนียง อำเภอโนนแดง จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิชาการและวิจัยมหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*, 12(2), 279-297.
- บัญชาการ วินัยพานิชย์. (2564). *คู่มือ ประชาชนการคัดแยกขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธีและเพิ่มมูลค่า*. Retrieved from สืบค้นจาก <https://www.pcd.go.th/publication/5043>
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประจวบ หนูเลี้ยง, เด่น ชะเนติยง และนวลพรรณ วรรณสี. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วมของจังหวัดพัทลุง. *วารสารปาริชาติ*, 28(2). Retrieved from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/parichartjournal/article/view/43218/35732>
- ประเวศ วะสี. (2547). *กระบวนการนโยบายสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.).
- ปวีณา ปาทาน. (2564). *รูปแบบการจัดการมูลฝอยโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนหนองม่วงเทศบาลเมืองศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พรสิทธิ์ ศรีสุข. (2564). การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนแบบการมีส่วนร่วมของอำเภอห้วยสัก จังหวัดพชรบูรณ์. *วารสารวิชาการป้องกันควบคุมโรค (สคร.2) พิษณุโลก*, 8(8), 18-33.
- พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ. (2550). *ราชกิจจานุเบกษา (เล่ม 124 ตอนที่ 16 ก, น.1)*. Retrieved from สืบค้นจาก <http://www.krisdika.go.th/librarian/get?sysid=626938&ext=pdf>
- พันธ์ทิพย์ งามสูตร. (2540). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พิรุณพร น้ำผึ้ง. (2561). *กระบวนการจัดการขยะชุมชน บ้านป่าเส้าหลวง ตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- ระพีพัฒน์ วงษ์ภักดี, กฤษณวงศ์ จันเต็บ และอรณี ละเกิงสุข. (2563). การบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนบ้านสวัสดิ์ ตำบลกลันทา อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารราชปัญญา*, 27(1), 59-68. Retrieved from สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/panyathjo/article/view/235418/164974>.

- วชิระวัชร งามละม่อม. (2559). *ทฤษฎีการมีส่วนร่วม*. Retrieved from สืบค้นจาก learningofpublic.blogspot.com/2016/02/blog-post_79.html
- วิฑูร เอี้ยการนา. (2563). *การศึกษาแนวทางการจัดการขยะมูลฝอยภายในเขตเทศบาลเมืองบุรีรัมย์*. วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2556). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- สนอง อรุณศรี. (2564). การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคีสุขภาพและแกนนำครัวเรือนในการจัดการขยะบ้านปราสาทอำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดบุรีรัมย์. *ชุมชนวิจัย*, 15(2), 252-262. Retrieved from สืบค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/NRRU/article/view/242796>
- สมบัติ นามบุรี. (2562). ทฤษฎีการมีส่วนร่วมในงานรัฐศาสตร์. *วิจัยวิชาการ*, 2(1), 183-197. Retrieved from สืบค้นจาก <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jra/article/view/179213/128700>
- สมปอง พะมูลิลา. (2560). *การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)*. Retrieved from www.nurse.ubu.ac.th
- สมพร แสงชัย. (2561). วิวัฒนาการแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน. *วารสารการจัดการสิ่งแวดล้อม*, 14(2/2561), 96-111.
- สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ. (2560). *การจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนแบบมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืน*. Retrieved from main.samatcha.org/sites/default/files/document/1004_Res_10_4.pdf
- ส่วนส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อม สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง. (2564). คู่มือสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น “การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจร” ส่วนส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อม สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง. ลำปาง: ส่วนส่งเสริมการจัดการสิ่งแวดล้อม สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 2 ลำปาง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. (2560). *การบริหารงานภาครัฐแบบมีส่วนร่วม*. Retrieved from <https://www.opdc.go.th/content/Mjc4Nw>
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2559). *หลักเกณฑ์และวิธีการจัดสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. 2559-2560*. กรุงเทพฯ: บจก.มาตาการพิมพ์.
- สำนักงานเทศบาลตำบลหนองเล็ง. (2557). *ข้อมูลทั่วไปเทศบาลตำบลหนองเล็ง*. Retrieved from <http://nongleng-bk.go.th>
- _____. (2564). *เทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี*. Retrieved from <http://nongleng-bk.go.th>
- สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2565). *แผนจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2566-2570*. Retrieved from สืบค้นจาก <http://www.opsmoac.go.th/kanchanaburi-dwl-files-451991791909>
- สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข. (2549). *การมีส่วนร่วมของประชาชน*. นนทบุรี: กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2563). *โมเดลเศรษฐกิจใหม่ BCG*. Retrieved from www.nstda.or.th

สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ, สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *การสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืนบนสังคมเศรษฐกิจสีเขียว*. Retrieved from สืบค้นจาก chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/<https://www.sepo.go.th/assets/document/file/%E0%B9%81%E0%B8%9C%E0%B8%99%E0%B8%A2%E0%B8%B8%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%A8%E0%B8%B2%E0%B8%AA%E0%B8%95%E0%B8%A3%E0%B9%8C%E0%B8%8A%E0%B8%B2%E0%B8%95%E0%B8%B4%2020%20%E0%B8%9B%E0%B8%B5%20.pdf>

สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดบึงกาฬ. (2561). *แผนปฏิบัติการจัดการสิ่งปฏิกูลและมูลฝอย จังหวัดบึงกาฬ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561*. Retrieved from www.buengkandla.go.th/system_files/248/50717429011f05894107b9931a3a7a35.pdf

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 – 2570*. Retrieved from สืบค้นจาก <http://www.dpe.go.th/testimonials-files451891791795>

สำนักงานสถาบันราชภัฏ, กระทรวงศึกษาธิการ และสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2545). *ชุดวิชาการวิจัยชุมชน*. กรุงเทพฯ: เอส อาร์ พรินติ้ง.

สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ. (2552). *คู่มือสำหรับผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างครบวงจร*. กรุงเทพฯ: สำนักจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำนักปลัด เทศบาลตำบลหนองเล็ง. (2564). *การดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอย*. Retrieved from <http://nongleng-bk.go.th>.

สำนักปลัด เทศบาลตำบลหนองเล็ง. (2565). *รายงานการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เทศบาลตำบลหนองเล็ง*. Retrieved from <http://nongleng-bk.go.th>.

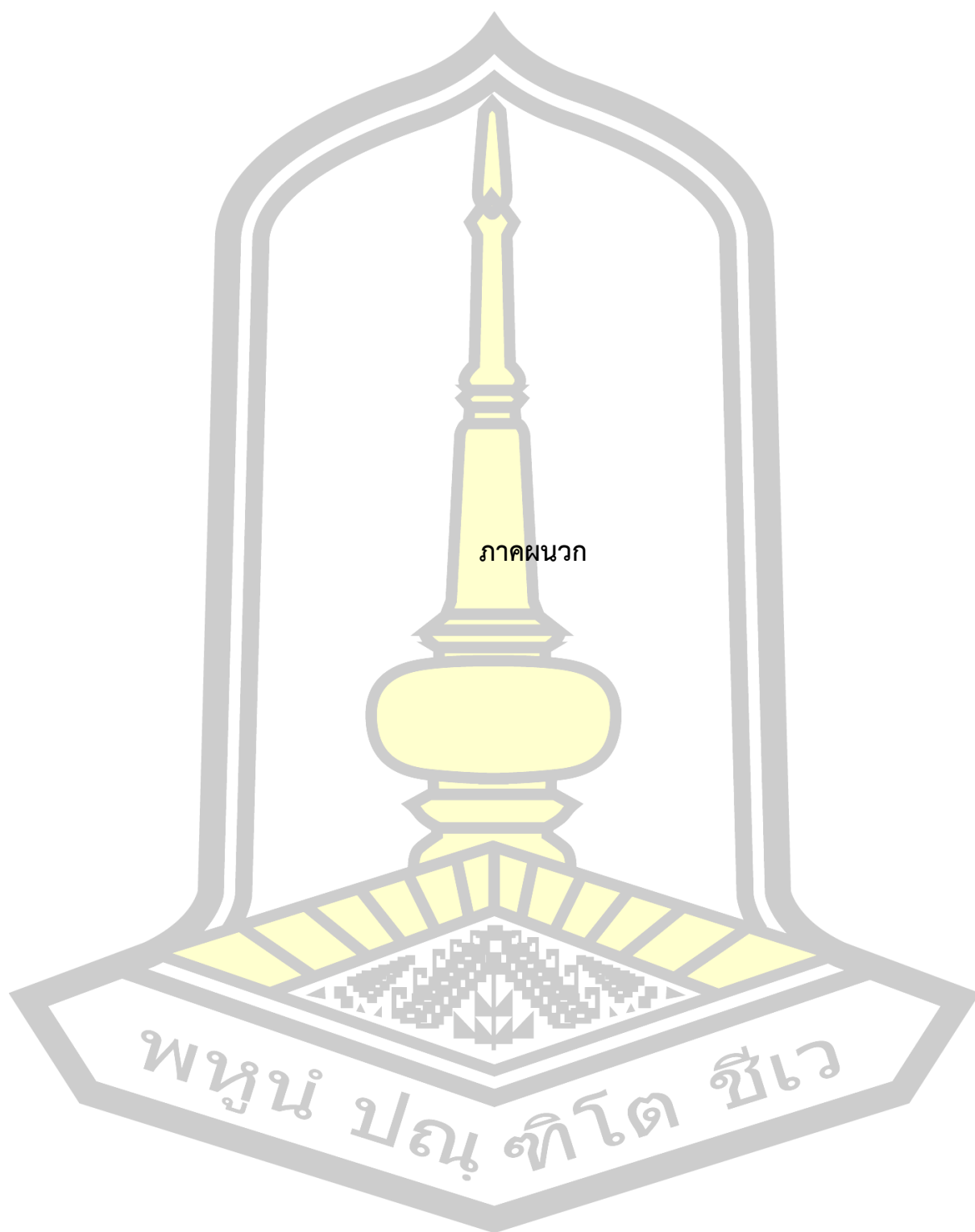
สำนักสิ่งแวดล้อม. (2558). *แนวคิดการจัดการขยะมูลฝอยของนานาชาติ*. Retrieved from www.environnet.in.th

สุวิมล ว่องวานิช. (2550). *เคล็ดลับการทำวิจัยในชั้นเรียน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อักษรไทย.

อรทัย ก๊กผล. (2551). *คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ประชุมช่าง.

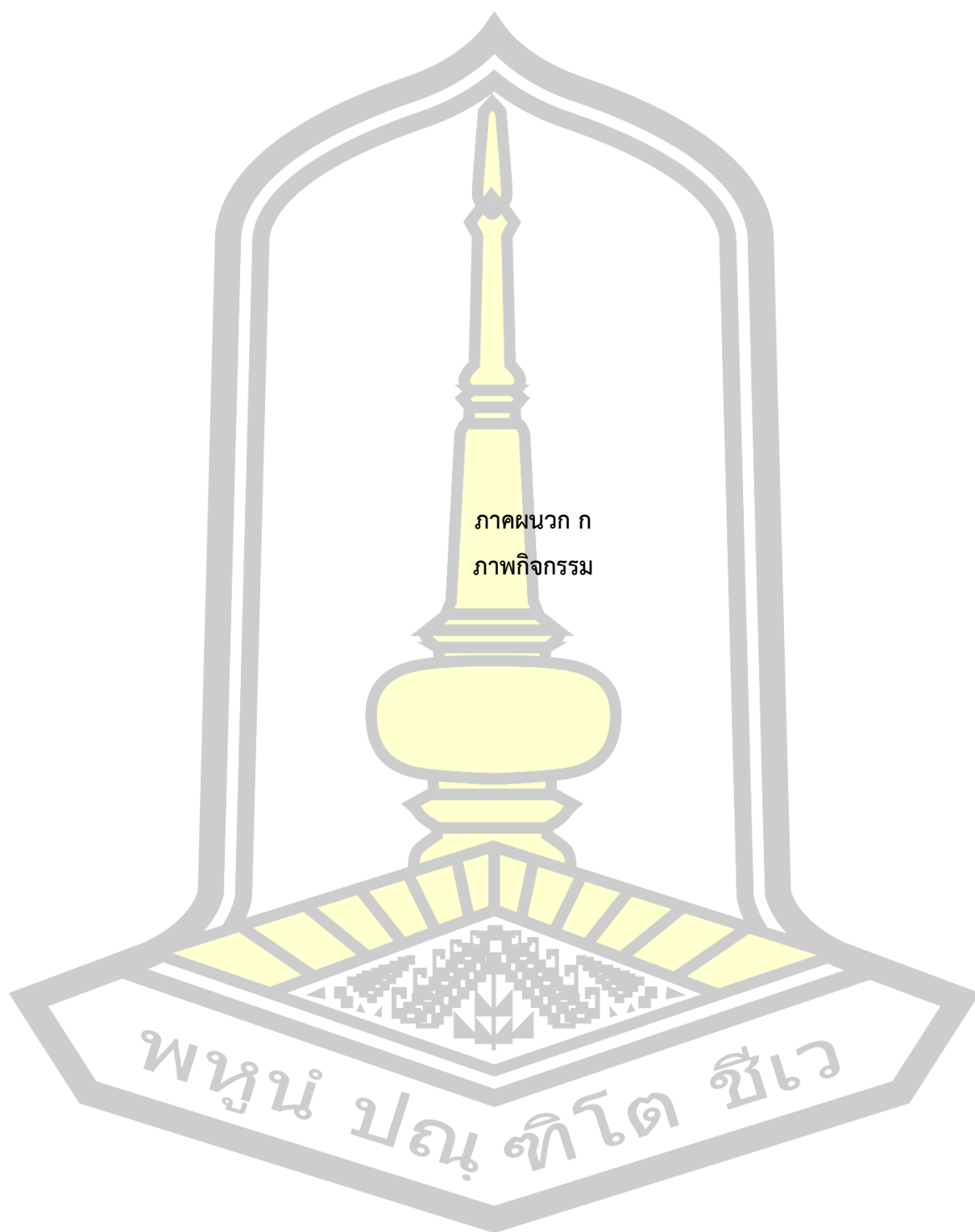
อิสระ กุลยะณี. (2561). รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยหมู่บ้าน จำปา ตำบลบงเหนือ อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร. *วารสาร วิชาการ สาธารณสุข ชุมชน*, 6(02), 112-112.

- อุทัยทิพย์ เจียวิวรรณ์กุล. (2553). การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม: แนวคิด หลักการ และ
บทเรียนโครงการวิจัยประเมินผลและการสังเคราะห์องค์ความรู้ เพื่อสนับสนุนการดำเนิน
กิจกรรมเพื่อสังคมของมูลนิธิสยามกัมมาจลในโครงการส่งเสริมการจัดการความรู้ของ
เยาวชนในชุมชนท้องถิ่น (4 ภาค)และโครงการเสริมศักยภาพการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ
พอเพียงในโรงเรียนและชุมชน. กรุงเทพฯ: พี.เอ.ลีฟวิ่ง.
- เอนก ฝ่ายจำปา. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะแบบมีส่วนร่วมขององค์การบริหารส่วน
ตำบลจอมศรี อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย. *วารสารวิชาการสาธารณสุขชุมชน*, 6(2), 67-
68.
- Arnstien S.R. (1969). A Ladder of Citizen Participation. *Journal of the American
Institute of Planners*, 35(4).
- Berkley. (1975). *The Craft of Public Administration*. Boston: Allyn and
Bacon. Huntington, S. & Nelson, S. (1975). *No easy choice*. political
participation in developing countries: New York.
- Cohen, & Uphoff. (1981). *Rural Development Participation: Concept and Measure for
Project Design Implementation and Evaluation: Rural Development
Committee Center for international Studies*. Cornell University Press:
New York.
- Creighton, J. L. (2005). *The Public Participation Handbook: Making Better Decisions
through Citizen Involvement*. Jossey Bass Publishe: San Francisco.
- Putti, S. R. S. (1987). Work values and organizational commitment: A study in the
Asian context. *Human Relations*, 4(2).
- United Nations. (1981). *Yearbook of International Trade Statistics*. United Nations:
United Nations Press.
- Verisk Maplecroft Environment Dataset. (2019). Waste Generation and Recycling
Indices 2019. Retrieved from https://www.circularonline.co.uk/wp-content/uploads/2019/07/Verisk_Maplecroft_Waste_Generation_Index_Overview_2019.pdf.
- William, E. (1976). Electoral Participation in a Low Stimulus Election. *Rural
Development*, 4(1).



ภาคผนวก

พหุมน์ ปณุ ทิโต ชีเว



ภาพกิจกรรม

การพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมาชิกสภาตำบลหนองเล็ง อำเภอเมือง
บึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ



กิจกรรมที่ 1 วิเคราะห์สถานการณ์ กำหนดเป้าหมายร่วมกัน



กิจกรรมที่ 2 จัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan)



กิจกรรมที่ 1 อบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย ตามหลัก 3Rs



กิจกรรมที่ 2 ให้ความรู้ ส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากขยะบรรจุภัณฑ์



กิจกรรมที่ 3 ขับเคลื่อนนโยบายถึงขยะเปียก ลดโลกร้อนในชุมชน “เคาะประตูบ้าน”



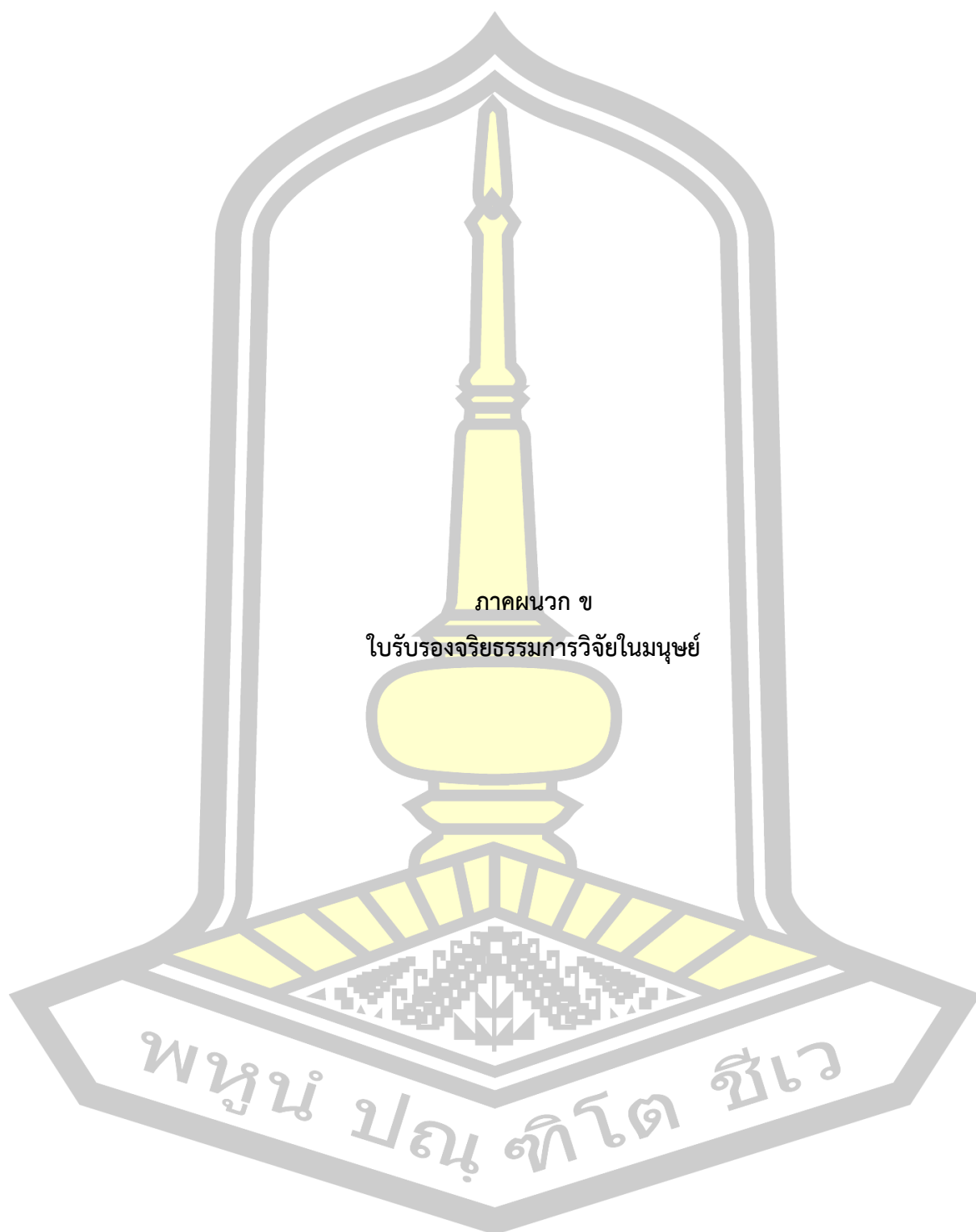
กิจกรรมที่ 4 ขับเคลื่อนนโยบายจัดให้มีถังขยะอันตรายในชุมชน

พูน ปณ ทิโต ชีเว



กิจกรรมที่ 5 ขับเคลื่อนการดำเนินงานธนาคารขยะในชุมชน





ภาคผนวก ข

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

พหุบัณฑิต ชีวะ



คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เอกสารรับรองโครงการวิจัย

เลขที่การรับรอง : 360-307/2567

ชื่อโครงการวิจัย (ภาษาไทย) การพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยมีชาวสุภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

ชื่อโครงการวิจัย (ภาษาอังกฤษ) The Development of Community Solid Waste Management Processes By the Nong Loeng Subdistrict Health Assembly Mueang Bueng Kan District Bueng Kan Province.

ผู้วิจัย : นางสาวนิตา พิลาออน

หน่วยงานที่รับผิดชอบ : คณะสาธารณสุขศาสตร์

สถานที่ทำการวิจัย : จังหวัดบึงกาฬ

ประเภทการพิจารณาแบบ : แบบเร่งรัด

วันที่รับรอง : 19 มิถุนายน 2567

วันหมดอายุ : 18 มิถุนายน 2568

ข้อเสนอการวิจัยนี้ ได้รับการพิจารณาและให้ความเห็นชอบจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคามแล้ว และอนุมัติในด้านจริยธรรมให้ดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องข้างต้นได้ บนพื้นฐานของโครงร่างงานวิจัยที่คณะกรรมการฯ ได้รับและพิจารณา เมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วให้ผู้วิจัยส่งแบบฟอร์มการปิดโครงการและรายงานผลการดำเนินงานมายังคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน มหาวิทยาลัยมหาสารคาม หรือหากมีการเปลี่ยนแปลงใดๆ ในโครงการวิจัย ผู้วิจัยจะต้องยื่นขอรับการพิจารณาใหม่

ศาสตราจารย์ ดร. สว่างจิตร์

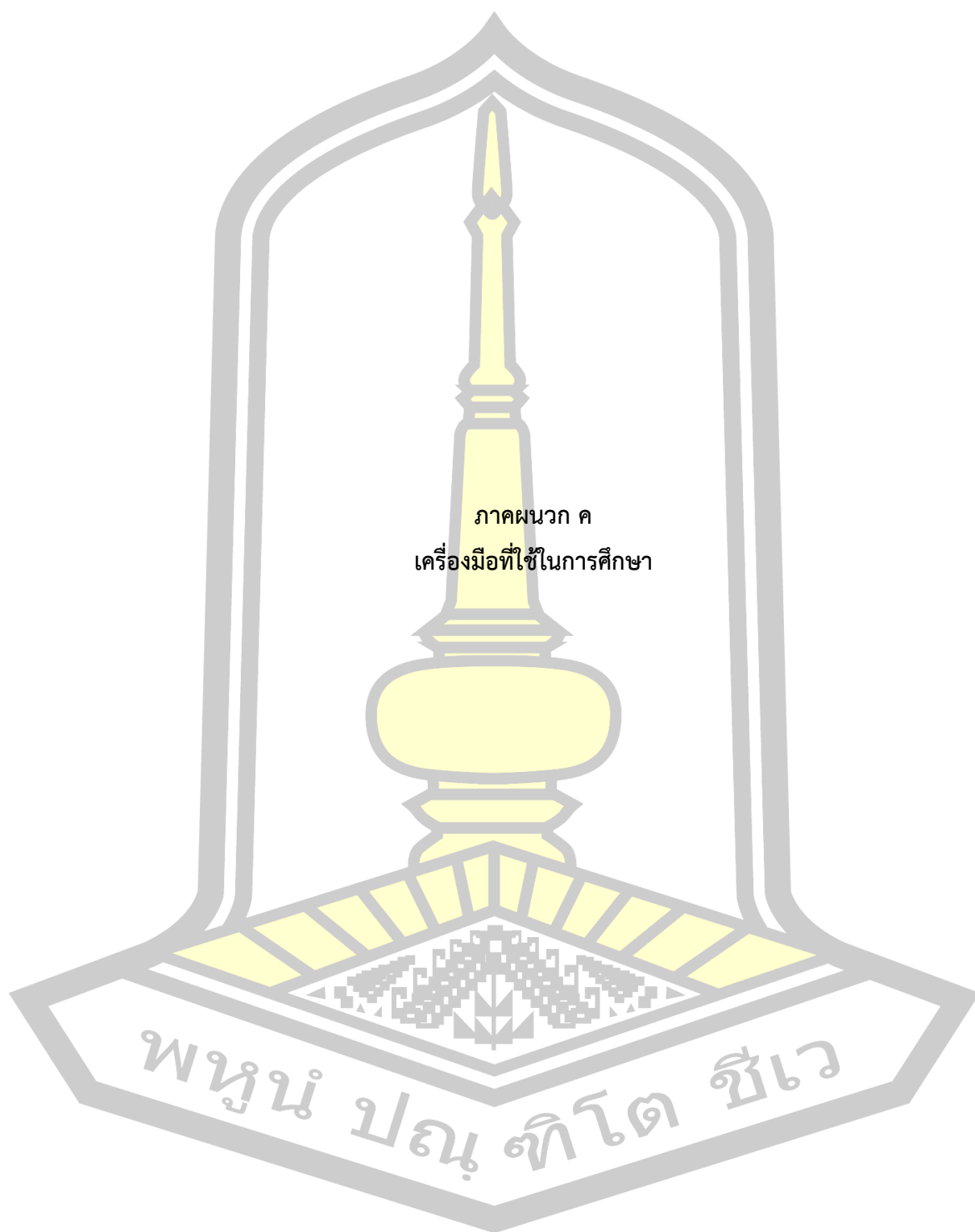
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เกษียรหญิงราศรี สว่างจิตร์)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

ทั้งนี้ การรับรองนี้มีเงื่อนไขดังต่อไปนี้ (ดูด้านหลังของเอกสารรับรองโครงการวิจัย)

มณ. ๓๖



เครื่องมือเก็บข้อมูลวิจัยชุดที่ 1 เลขที่.....

สำหรับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาล
ตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง การพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง
อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัย ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาการจัดการระบบสุขภาพ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบล
หนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามกลุ่มคณะดำเนินงานสมัชชา
สุขภาพตำบลในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเพื่อเป็นข้อมูลนำเข้าก่อนการวิจัย ขอให้ท่านตอบคำถาม
ตามความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับ โดยจะนำมาวิเคราะห์ในภาพรวม
เพื่อนำผลที่ได้มาใช้เป็นข้อมูลประกอบในการพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชา
สุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬต่อไป

1. แบบสอบถามมีทั้งหมด 10 หน้า โดยมีข้อคำถามแบ่งออกเป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากร	จำนวน 15 ข้อ
ส่วนที่ 2 ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	จำนวน 15 ข้อ
ส่วนที่ 3 บทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	จำนวน 10 ข้อ
ส่วนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	จำนวน 20 ข้อ
ส่วนที่ 5 ความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	จำนวน 13 ข้อ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความกรุณาจากท่านเป็นอย่างดีในการตอบ
แบบสอบถามในครั้งนี้และขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

นางสาวนิตา พิลาออน

นิสิตหลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการระบบสุขภาพ

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เบอร์โทรศัพท์ 0 9296 44619



ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากร

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริง

1) เพศ

() 1. ชาย

() 2. หญิง

2) อายุ.....ปี (นับครบปีบริบูรณ์)

3) ระดับการศึกษาสูงสุด

() 1. ไม่ได้ศึกษา

() 2. ประถมศึกษา

() 3. มัธยมศึกษา

() 4. ปวช./ปวส./อนุปริญญา

() 5.ปริญญาตรี

() 6. สูงกว่าปริญญาตรี

4) อาชีพ

() 1. เกษตรกร

() 2. รับจ้างทั่วไป

() 3. ธุรกิจส่วนตัว

() 4. รับราชการ/รัฐสาหกิจ

() 5. ค้าขาย

() 6. อื่นๆ

5) สถานภาพสมรส

() 1. โสด

() 2. สมรส

() 3. หย่า

() 4. แยกกันอยู่

() 5. หม้าย

6) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....บาท

7) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริง.....คน

8) ระยะเวลาการอยู่อาศัยในพื้นที่.....ปี.....เดือน.....

9) ตำแหน่งในการดำเนินงานในการจัดการมูลฝอยชุมชน

() 1. นายกเทศมนตรี

() 2. รองนายกเทศมนตรี

() 3. เลขานุการนายกเทศมนตรี

() 4. ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี

() 5. สมาชิกสภาเทศบาล

() 6. ปลัดเทศบาล

() 7. รองปลัดเทศบาล

() 8. หัวหน้าสำนักปลัด

() 9. ผู้อำนวยการ รพ.สต.

() 10. ผู้อำนวยการสถานศึกษา

() 11. ประธานนักเรียน

() 12. เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบด้านการจัดการ

สิ่งแวดล้อม

() 13. หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

() 14. พนักงานเก็บขยะ

() 15. กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน

() 16. ประธานอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

() 17. อาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก

() 18. พระสงฆ์

() 19. ผู้ประกอบการร้านค้าในหมู่บ้าน

() 20. กลุ่มสตรี



พูน ปณ ทิโต ชีเว

- 10) ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาท่านเคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยหรือไม่
☐ 1. เคย ระบุหน่วยงาน..... ☐ 2. ไม่เคย
- 11) ในช่วง 1 ปีที่ผ่านมาท่านเคยมีส่วนร่วมกับการพัฒนานโยบายสาธารณะ เช่น สมัชชาสุขภาพหรือไม่
☐ 1. เคย ระบุ..... ☐ 2. ไม่เคย
- 12) ท่านมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งหรือไม่
☐ 1. ไม่มีการคัดแยก ☐ 2. มีการคัดแยกเพื่อนำไปขาย
☐ 3. มีการคัดแยกทำขยะเปียก ☐ 4. มีการคัดแยกไว้เลี้ยงสัตว์
☐ 5. มีการคัดแยกไว้ทำปุ๋ยหมัก ☐ 7. มีการคัดแยกไว้เผา
☐ 8. อื่นๆ (ระบุ).....
- 13) ท่านทิ้งขยะมูลฝอย จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน (ให้ชั่งน้ำหนักขยะก่อนทิ้ง)
- 13.1 ขยะอินทรีย์ ได้แก่
☐ 1. เศษอาหาร/ผัก/ผลไม้ จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
☐ 2. กิ่งไม้/ใบไม้/หญ้า จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- 13.2 ขยะรีไซเคิล ได้แก่
☐ 1. พลาสติก จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
☐ 2. แก้ว/ขวดแก้ว จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
☐ 3. กระดาษ จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
☐ 4. อลูมิเนียม จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
☐ 5. ขวดน้ำดื่ม จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
☐ 6. กล่องเครื่องดื่ม แบบ UHT จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
☐ 7. กระป๋องเครื่องดื่ม จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
☐ 8. เหล็ก จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
☐ 9. ทองแดง จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
☐ 10. สังกะสี จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- 13.3 ขยะทั่วไป ได้แก่
☐ 1. ห่อพลาสติกใส่ขนม/ลูกอม จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
☐ 2. ถุงบรรจุผงซักฟอก ซิลิโคน จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
☐ 3. ซองขนมมีกึ่งสำเร็จรูป จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
☐ 4. ถุงพลาสติกเบื้อนเศษอาหาร จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
☐ 5. กล่องโฟม/กล่องพลาสติกใส่อาหาร จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
☐ 6. ฟอยล์เบื้อนอาหาร จำนวน.....ชิ้นต่อวัน



13.4 ขยะอันตราย ได้แก่

- () 1. ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ที่หมดอายุการใช้งาน จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 2. หลอดไฟแบบต่างๆ สตาร์ทเตอร์ จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 3. ภาชนะบรรจุสารกำจัดศัตรูพืช จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 4. กระป๋องสเปรย์บรรจุก๊าซหรือสารเคมี จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 5. ภาชนะบรรจุน้ำมันเครื่อง จำนวน.....ชิ้นต่อวัน

14) ท่านมีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นในครัวเรือนของท่านโดยวิธีใด (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

14.1 ขยะอินทรีย์ ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก เศษเปลือกผลไม้ เศษใบไม้เศษกิ่งไม้

- () 1. ทำปุ๋ยหมัก จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- () 2. ทำถังขยะเปียก จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- () 3. ฝังกลบ จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- () 4. เผา จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- () 5. ทิ้งสวน/ไร่ นา จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- () 6. ทิ้งบริเวณรอบบ้าน จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- () 7. เป็นอาหารของสัตว์ เช่น หมู ไก่ เป็ด จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- () 8. ทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- () 9. อื่น ๆ ระบุ.....จำนวน.....ชิ้นต่อวัน



14.2 ขยะรีไซเคิล ได้แก่ แก้ว/ขวดแก้ว กระดาษ อลูมิเนียม เหล็ก ทองแดง สังกะสี ขวดน้ำดื่ม

กล่องเครื่องดื่ม แบบ UHT กระป๋องเครื่องดื่ม เป็นต้น

- () 1. ฝังกลบ จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 2. เก็บแยกไว้ขายธนาคารขยะ จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 3. เก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน
- () 4. เผา จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 5. ทิ้งบริเวณรอบบ้าน จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 6. ทิ้งลงแหล่งน้ำ/ไหลทาง จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 7. ทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 8. อื่น ๆ ระบุ.....จำนวน.....ชิ้นต่อวัน

14.3 ขยะทั่วไป ได้แก่ ห่อพลาสติกใส่ขนม/ลูกอม ถุงบรรจุผงซักฟอก ซัลโลไน้
ของบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ถุงพลาสติกเบื้อนเศษอาหาร โฟมเบื้อนอาหาร พอลย์เบื้อนอาหาร เป็นต้น

- () 1. ผีงกลบ จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 2. เก็บแยกไว้ขายธนาคารขยะ จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 3. เก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 4. เผา จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 5. ทิ้งบริเวณรอบบ้าน จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 6. ทิ้งลงแหล่งน้ำ/ไหลทาง จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 7. ทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 8. อื่น ๆ ระบุ.....จำนวน.....ชิ้นต่อวัน

14.4 ขยะอันตราย เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ที่หมดอายุการใช้งาน หลอดไฟแบบต่างๆ สตาร์ทเตอร์ ภาชนะ
บรรจุสารกำจัดศัตรูพืช กระป๋องสเปรย์บรรจุสีหรือสารเคมี และ ภาชนะบรรจุน้ำมันเครื่อง เป็นต้น

- () 1. ผีงกลบ จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 2. ทิ้งลงถังขยะอันตรายตามจุดกำหนด จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 3. เก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน
- () 4. เผา จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 5. ทิ้งบริเวณรอบบ้าน จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 6. ทิ้งลงแหล่งน้ำ/ไหลทาง จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 7. ทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น
- () 8. อื่น ๆ ระบุ.....จำนวน.....ชิ้นต่อวัน

15) ครัวเรือนของท่านทิ้งขยะประเภทใดมากที่สุด (เขียนตัวเลขเรียงลำดับ 3 ลำดับ คือ มากที่สุด = 1
รองลงมาเป็น 2 และ 3 ตามลำดับ)

- () 1. เศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้ เปลือกผลไม้
- () 2. เศษกิ่งไม้ ใบไม้
- () 3. ขวดน้ำดื่ม กระป๋องเครื่องดื่ม
- () 4. เศษเหล็ก โลหะ อลูมิเนียม
- () 5. ถุงพลาสติกใส่อาหาร ถุงบรรจุภัณฑ์ห่ออาหาร
- () 6. ขวดแก้ว กระຈก
- () 7. หลอดไฟ แบตเตอรี่
- () 8. วัสดุที่ชำรุดแล้ว เช่น ไม้ เก้าอี้
- () 9. เศษวัสดุก่อสร้าง เช่น อิฐ ปูน
- () 10. อื่น ๆ ระบุ.....



บุญ พิทยา

ส่วนที่ 2 ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง "ใช่" หรือ "ไม่ใช่" ที่ตรงกับความรู้ ความเข้าใจของท่าน ซึ่งมีเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

ข้อ	คำถาม	ใช่	ไม่ใช่
		หมายถึง	หมายถึง
		ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อความนั้นถูกต้อง	ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อความนั้นผิด
1	ขยะมูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัสดุ อุตสาหกรรม ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว วัสดุอื่น ๆ ขากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บ กวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติด เชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชน		
2	การจัดการขยะตามหลัก 3Rs คือ การลดการใช้ (Reduce) การนำมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)		
3	ขยะมูลฝอยมี 4 ประเภท คือ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป และขยะ อันตราย		
4	ปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือนก่อให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำ เน่าเสีย กลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ แมลงต่าง ๆ เป็นต้น		
5	ขยะอินทรีย์ คือ ขยะมูลฝอยที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมา หมักทำปุ๋ยได้ เช่น เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้ เศษเนื้อสัตว์ เป็น ต้น แต่จะไม่รวมถึงซากหรือเศษของพืช ผัก ผลไม้ ที่เกิดจากการทดลองใน ห้องทดลองในห้องปฏิบัติการ		
6	ขยะอันตราย เช่น แบตเตอรี่รถยนต์ หลอดไฟฟ้า ถังไฟฉาย กระป๋องยาฆ่า แมลง ควรกำจัดโดยวิธีการนำไปฝังดิน		
7	ขยะมูลฝอยประเภท โฟม วัสดุพลาสติก จัดเป็นประเภทขยะทั่วไป		
8	ขยะมูลฝอยประเภท โฟม วัสดุพลาสติก สามารถกำจัดโดยการเผาได้เองใน บริเวณบ้านเนื่องจากสะดวก และเป็นการช่วยลดปริมาณขยะได้อย่างรวดเร็ว		
9	การจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิดก่อนการทิ้ง		
10	ขยะมูลฝอยประเภทกระดาษ พลาสติก เศษเหล็ก แก้ว กระป๋องอลูมิเนียม ไม่สามารถคัดแยกเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก		



เครื่องมือส่วนที่ 2 (ต่อ)

11	การลดปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน คือ การใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าแทน ถุงพลาสติก		
12	การกำจัดขยะที่ถูกต้องคือการฝังกลบบริเวณบ้านโดยไม่ต้องคัดแยกขยะ		
13	การกำจัดขยะอินทรีย์ที่ถูกต้อง คือ การทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำหมักชีวภาพ		
14	การจัดการขยะอันตรายมีวิธีการกำจัดเหมือนขยะทั่วไป		
15	การคัดแยกประเภทของขยะ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งไม่เกี่ยวข้อง กับประชาชนในชุมชน		



ส่วนที่ 3 บทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความเป็นจริง ซึ่งมีเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

มาก หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความนั้น
 ปานกลาง หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเฉยๆ หรือไม่แน่ใจกับข้อความนั้น
 น้อย หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น

ข้อ	บทบาทในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	บทบาท		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
1	การค้นหาปัญหาและสาเหตุของการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน			
2	การวางแผนแก้ไขปัญหาและมีหน้าที่ในการรับผิดชอบการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน			
3	การกำหนดโครงการ/กิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน			
4	การเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจเรื่องมูลฝอยและการจัดการมูลฝอยแก่ประชาชนในชุมชน			
5	การเสนอข้อมูลข่าวสารและประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน			
6	การประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรอื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอยและกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน			
7	การชักชวน/รณรงค์/กระตุ้น ให้ประชาชนในชุมชนเข้าร่วมในกิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอย			
8	การอำนวยความสะดวก ช่วยเหลือ สนับสนุนแก่ประชาชนในการทำกิจกรรมด้านการจัดการขยะมูลฝอย			
9	การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน เช่น การคัดแยกขยะ การจัดทำถังขยะเปียกในครัวเรือน การสมัครเป็นสมาชิกธนาคารขยะในชุมชน			
10	การแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะด้านการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน			





ส่วนที่ 4 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความเป็นจริง ซึ่งมีเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

มาก	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเห็นด้วยกับข้อนี้มากที่สุด
ปานกลาง	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเฉยๆ หรือไม่แน่ใจกับข้อความนั้น
น้อย	หมายถึง	ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน				
1	การประชุมเพื่อพิจารณาสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
2	การเลือกแนวทางการค้นหาสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนกับกรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่ทางราชการ			
3	การเสนอปัญหา สาเหตุของปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่านในที่ประชุม			
4	การเลือกหาสาเหตุของปัญหาที่เกี่ยวกับวิธีการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่านว่าจะทำสิ่งใหม่ก่อนหรือหลัง			
การวางแผนแก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน				
5	ให้ข้อมูลที่จำเป็นในการประชุมวางแผนขั้นตอนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
6	การวางแผน การแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบในการจัดการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
7	การวางแผนจัดหาเงินทุนหรือแหล่งเงินทุนเพื่อแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชนของท่าน			
8	การวางแผนจัดหาสิ่งของ เช่น อุปกรณ์ทำความสะอาด ดังขยะ เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชนของท่าน			
การดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน				
9	ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นการแก้ไขปัญหามูลฝอย			

พูน ปณ ภิโต ชีเว

เครื่องมือส่วนที่ 4 (ต่อ)

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
10	ชวนคนในครอบครัวหรือเพื่อนบ้านให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของท้องถิ่นว่าด้วยการจัดการขยะมูลฝอยและร่วมมือกับชุมชนในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอย			
11	การมีส่วนร่วมกิจกรรมเพื่อรณรงค์การทำความสะอาดชุมชนในวันสำคัญที่ทางราชการกำหนด			
12	มีส่วนร่วมในการเข้ารับฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย			
การรับผลประโยชน์				
13	มีรายได้จากการนำขยะมูลฝอยรีไซเคิลไปขาย			
14	ทำปุ๋ยหมัก หรือน้ำหมักชีวภาพจากขยะมูลฝอยอินทรีย์ในครัวเรือนของท่าน			
15	สามารถติดต่อสื่อสารกับเทศบาลได้สะดวกขึ้น			
16	มีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนของท่านสะอาด เรียบร้อย			
การติดตามและประเมินผล				
17	ทำเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
18	ให้ข้อมูลตามแบบของการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
19	ได้รับทราบผลการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
20	การประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน			





ส่วนที่ 5 ความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน
คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความเป็นจริง

มาก หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความนั้น
ปานกลาง หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเฉยๆ หรือไม่แน่ใจกับข้อความนั้น
น้อย หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น

ข้อ	ความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ความพึงพอใจ		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
ด้านทรัพยากร (Input)				
1	ความเหมาะสมของงบประมาณ			
2	จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการร่วมกันแก้ไขปัญหา			
3	ปริมาณวัสดุอุปกรณ์เพียงพอสำหรับการดำเนินงาน			
4	ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินงาน			
5	การติดต่อ/ยื่นคำร้องขอรับบริการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล			
กระบวนการดำเนินงาน (Process)				
6	ความเหมาะสมของระยะเวลาดำเนินงาน			
7	การดำเนินงานของคณะกรรมการในการจัดการขยะมูลฝอย			
8	กิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย			
9	การให้ความรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะมูลฝอย			
10	เทศบาลมีการควบคุม/ดูแลดำเนินการให้บริการจัดการขยะมูลฝอยอย่างสม่ำเสมอ			
ผลการดำเนินงาน (Out put)				
11	การมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน			
12	มีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง			
13	ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย			
14	ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง			
15	ความพึงพอใจในภาพรวมของการดำเนินงาน			



เครื่องมือเก็บข้อมูลวิจัยชุดที่ 2 เลขที่.....

สำหรับกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ของเทศบาลตำบลหนองเล็ง
อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง การพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง
อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัย ตามหลักสูตรปริญญาสาขารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการระบบสุขภาพ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามสำหรับกลุ่มสำหรับกลุ่มอาสาสมัครท้องถิ่นรักษ์โลก (อถล.) ที่อยู่ในครัวเรือน ของพื้นที่ความรับผิดชอบในเขตเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ เพื่อเป็นข้อมูลนำเข้าก่อนการวิจัย ขอให้ท่านตอบคำถามตามความเป็นจริงมากที่สุด ซึ่งข้อมูลที่ได้จะถูกเก็บเป็นความลับ โดยจะนำมาวิเคราะห์ในภาพรวมเพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬต่อไป

1.แบบสอบถามมีทั้งหมด 9 หน้า โดยมีข้อความแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากร	จำนวน 12 ข้อ
ส่วนที่ 2 ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	จำนวน 15 ข้อ
ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	จำนวน 20 ข้อ
ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	จำนวน 15 ข้อ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คงจะได้รับความกรุณาจากท่านเป็นอย่างดีในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้และขอขอบพระคุณ มา ณ โอกาสนี้

นางสาวนิตา พิลาออน

นิสิตหลักสูตรสาขารัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการระบบสุขภาพ

คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

เบอร์โทรศัพท์ 0 92964 4619



พูน ปณ ภิโต ชีเว

ส่วนที่ 1 ลักษณะทางประชากร

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน () และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริง

1) เพศ

() 1. ชาย

() 2. หญิง

2) อายุ.....ปี (นับครบปีบริบูรณ์)

3) ระดับการศึกษาสูงสุด

() 1. ไม่ได้ศึกษา

() 2. ประถมศึกษา

() 3. มัธยมศึกษา

() 4. ปวช./ปวส./อนุปริญญา

() 5. ปริญญาตรี

() 6. สูงกว่าปริญญาตรี

4) อาชีพ

() 1. เกษตรกร

() 2. รับจ้างทั่วไป

() 3. ธุรกิจส่วนตัว

() 4. รับราชการ/รัฐสาหกิจ

() 5. ค้าขาย

() 6. อื่นๆ

5) สถานภาพสมรส

() 1. โสด

() 2. สมรส

() 3. หย่า

() 4. แยกกันอยู่

() 5. หม้าย

6) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....บาท

7) สถานภาพในชุมชน

() 1. ผู้บริหารท้องถิ่น/สมาชิกสภา

() 2. ผู้นำชุมชน

() 3. อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน

() 4. อาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก

() 5. ประชาชนทั่วไป

() 6. อื่นๆ

8) จำนวนสมาชิกในครัวเรือนที่อาศัยอยู่จริง.....คน

9) ท่านมีการคัดแยกขยะก่อนทิ้งหรือไม่

() 1. ไม่มีการคัดแยก

() 2. มีการคัดแยกเพื่อนำไปขาย

() 3. มีการคัดแยกทำขยะเปียก

() 4. มีการคัดแยกไว้เลี้ยงสัตว์

() 5. มีการคัดแยกไว้ทำปุ๋ยหมัก

() 2. มีการคัดแยกไว้เผา

() 6. อื่นๆ (ระบุ).....



10) ทานทั้งขยะมูลฝอย จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน (ให้ชั่งน้ำหนักขยะก่อนทิ้ง)

10.1 ขยะอินทรีย์ ได้แก่

- () 1. เศษอาหาร/ผัก/ผลไม้ จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
() 2. กิ่งไม้/ใบไม้/หญ้า จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน

10.2 ขยะรีไซเคิล ได้แก่

- () 1. พลาสติก จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 2. แก้ว/ขวดแก้ว จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 3. กระดาษ จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
() 4. อลูมิเนียม จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 5. ขวดน้ำดื่ม จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 6. กล่องเครื่องดื่ม แบบ UHT จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 7. กระป๋องเครื่องดื่ม จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 8. เหล็ก จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 9. ทองแดง จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 10. สังกะสี จำนวน.....ชิ้นต่อวัน

10.3 ขยะทั่วไป ได้แก่

- () 1. ห่อพลาสติกใส่ขนม/ลูกอม จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 2. ถุงบรรจุผงซักฟอก ซิลิโคน จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 3. ขอบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 4. ถุงพลาสติกเบื้อนเศษอาหาร จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 5. กล่องโฟม/กล่องพลาสติกใส่อาหาร จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 6. พอลิเบื้อนอาหาร จำนวน.....ชิ้นต่อวัน

10.4 ขยะอันตราย ได้แก่

- () 1. ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ที่หมดอายุการใช้งาน จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 2. หลอดไฟแบบต่างๆ สาร์ทเตอร์ จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 3. ภาชนะบรรจุสารกำจัดศัตรูพืช จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 4. กระป๋องสเปรย์บรรจุสีหรือสารเคมี จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
() 5. ภาชนะบรรจุน้ำมันเครื่อง จำนวน.....ชิ้นต่อวัน



11) ท่านมีวิธีการจัดการขยะมูลฝอยแต่ละประเภทที่เกิดขึ้นในครัวเรือนของท่านโดยวิธีใด (สามารถตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

11.1 ขยะอินทรีย์ ได้แก่ เศษอาหาร เศษผัก เศษเปลือกผลไม้ เศษใบไม้เศษกิ่งไม้

- () 1. ทำปุ๋ยหมัก จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- () 2. ทำถังขยะเปียก จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- () 3. ฝังกลบ จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- () 4. เผา จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- () 5. ทิ้งสวน/ไร่/นา จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- () 6. ทิ้งบริเวณรอบบ้าน จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- () 7. เป็นอาหารของสัตว์ เช่น หมู ไก่ เป็ด จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- () 8. ทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น จำนวน.....กิโลกรัมต่อวัน
- () 9. อื่น ๆ ระบุ.....จำนวน.....ขึ้นต่อวัน

11.2 ขยะรีไซเคิล ได้แก่ แก้ว/ขวดแก้ว กระดาษ อลูมิเนียม เหล็ก ทองแดง สังกะสี ขวดน้ำดื่ม กล่องเครื่องดื่ม แบบ UHT กระป๋องเครื่องดื่ม เป็นต้น

- () 1. ฝังกลบ จำนวน.....ขึ้นต่อวัน
- () 2. เก็บแยกไว้ขายธนาคารขยะ จำนวน.....ขึ้นต่อวัน
- () 3. เก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน
- () 4. เผา จำนวน.....ขึ้นต่อวัน
- () 5. ทิ้งบริเวณรอบบ้าน จำนวน.....ขึ้นต่อวัน
- () 6. ทิ้งลงแหล่งน้ำ/ไหล่ทาง จำนวน.....ขึ้นต่อวัน
- () 7. ทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น จำนวน.....ขึ้นต่อวัน
- () 8. อื่น ๆ ระบุ.....จำนวน.....ขึ้นต่อวัน



11.3 ขยะทั่วไป ได้แก่ ห่อพลาสติกใส่ขนม/ลูกอม ถุงบรรจุผงซักฟอก ซัลโฟน ขอบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ถุงพลาสติกเบื้อนเศษอาหาร โฟมเบื้อนอาหาร ฟิล์มเบื้อนอาหาร เป็นต้น

- () 1. ฝังกลบ จำนวน.....ขึ้นต่อวัน
- () 2. เก็บแยกไว้ขายธนาคารขยะ จำนวน.....ขึ้นต่อวัน
- () 3. เก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน จำนวน.....ขึ้นต่อวัน
- () 4. เผา จำนวน.....ขึ้นต่อวัน
- () 5. ทิ้งบริเวณรอบบ้าน จำนวน.....ขึ้นต่อวัน
- () 6. ทิ้งลงแหล่งน้ำ/ไหล่ทาง จำนวน.....ขึ้นต่อวัน
- () 7. ทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น จำนวน.....ขึ้นต่อวัน
- () 8. อื่น ๆ ระบุ.....จำนวน.....ขึ้นต่อวัน



11.4 ขยะอันตราย เช่น ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่ที่หมดอายุการใช้งาน หลอดไฟแบบต่างๆ
สตาร์ทเตอร์ ภาชนะบรรจุสารกำจัดศัตรูพืช กระป๋องสเปรย์บรรจุสีหรือสารเคมี และ ภาชนะบรรจุ
น้ำมันเครื่อง เป็นต้น

- () 1. ฝังกลบ จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 2. ทิ้งลงถังขยะอันตรายตามจุดกำหนด จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 3. เก็บไว้ใช้ประโยชน์ในครัวเรือน
- () 4. เผา จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 5. ทิ้งบริเวณรอบบ้าน จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 6. ทิ้งลงแหล่งน้ำ/ไหลทาง จำนวน.....ชิ้นต่อวัน
- () 7. ทิ้งใส่ถุงขยะรวมกันกับขยะประเภทอื่น
- () 8. อื่น ๆ ระบุ.....จำนวน.....ชิ้นต่อวัน

12) ครัวเรือนของท่านทิ้งขยะประเภทใดมากที่สุด (เขียนตัวเลขเรียงลำดับ 3 ลำดับ คือ มากที่สุด = 1
รองลงมาเป็น 2 และ 3 ตามลำดับ)

- () 1. เศษอาหาร เศษผัก เศษผลไม้ เปลือกผลไม้
- () 2. เศษกิ่งไม้ ใบไม้
- () 3. ขวดน้ำดื่ม กระป๋องเครื่องดื่ม
- () 4. เศษเหล็ก โลหะ อลูมิเนียม
- () 5. ถุงพลาสติกใสอาหาร ถุงบรรจุภัณฑ์อาหาร
- () 6. ขวดแก้ว กระຈก
- () 7. หลอดไฟ แบตเตอรี่
- () 8. วัสดุที่ชำรุดแล้ว เช่น โต๊ะ เก้าอี้
- () 9. เศษวัสดุก่อสร้าง เช่น อิฐ ปูน
- () 10. อื่น ๆ ระบุ.....



ส่วนที่ 2 ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ใช่” หรือ “ไม่ใช่” ที่ตรงกับความรู้ ความเข้าใจของท่าน ซึ่งมีเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

ใช่ หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อความนั้นถูกต้อง
ไม่ใช่ หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นว่าข้อความนั้นผิด



ข้อ	ความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ใช่	ไม่ใช่
1	ขยะมูลฝอย หมายถึง เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร เศษสินค้า เศษวัสดุ อุปกรณ์พลาสติก ภาชนะที่ใส่อาหาร แก้ว มูลสัตว์ ซากสัตว์ หรือสิ่งอื่นใดที่เก็บกวาดจากถนน ตลาด ที่เลี้ยงสัตว์ หรือที่อื่น และหมายความรวมถึงมูลฝอยติดเชื้อ มูลฝอยที่เป็นพิษ หรืออันตรายจากชุมชน		
2	การจัดการขยะตามหลัก 3Rs คือ การลดการใช้ (Reduce) การนำมาใช้ซ้ำ (Reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle)		
3	ขยะมูลฝอยมี 4 ประเภท คือ ขยะอินทรีย์ ขยะรีไซเคิล ขยะทั่วไป และขยะอันตราย		
4	ปัญหาขยะที่เกิดขึ้นในครัวเรือนก่อให้เกิดปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำเน่าเสีย กลิ่นเหม็น เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ แมลงต่าง ๆ เป็นต้น		
5	ขยะอินทรีย์ คือ ขยะมูลฝอยที่เน่าเสียและย่อยสลายได้เร็ว สามารถนำมาหมักทำปุ๋ยได้ เช่น เศษผัก เปลือกผลไม้ เศษอาหาร ใบไม้ เศษเนื้อสัตว์ เป็นต้น แต่จะไม่รวมถึงซากหรือเศษของพืช ผัก ผลไม้ ที่เกิดจากการทดลองในห้องทดลองในห้องปฏิบัติการ		
6	ขยะอันตราย เช่น แบตเตอรี่รถยนต์ หลอดไฟฟ้า ถังไฟฉาย กระบองยาฆ่าแมลง ควรกำจัดโดยวิธีการนำไปฝังดิน		
7	ขยะมูลฝอยประเภท โฟม อุปกรณ์พลาสติก จัดเป็นประเภทขยะทั่วไป		
8	ขยะมูลฝอยประเภท โฟม อุปกรณ์พลาสติก สามารถกำจัดโดยการเผาได้เองในบริเวณบ้านเนื่องจากสะดวก และเป็นการช่วยลดปริมาณขยะได้อย่างรวดเร็ว		
9	การจัดการขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด คือ การคัดแยกขยะ ณ แหล่งกำเนิดก่อนการทิ้ง		
10	ขยะมูลฝอยประเภทกระดาษ พลาสติก เศษเหล็ก แก้ว กระป๋องอลูมิเนียม ไม่สามารถคัดแยกเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีก		

เครื่องมือส่วนที่ 2 (ต่อ)

11	การลดปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน คือ การใช้ถุงผ้าหรือตะกร้าแทนถุงพลาสติก		
12	การกำจัดขยะที่ถูกต้องคือการฝังกลบบริเวณบ้านโดยไม่ต้องคัดแยกขยะ		
13	การกำจัดขยะอินทรีย์ที่ถูกต้อง คือ การทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำหมักชีวภาพ		
14	การจัดการขยะอันตรายมีวิธีการกำจัดเหมือนขยะทั่วไป		
15	การคัดแยกประเภทของขยะ เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับประชาชนในชุมชน		



ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความเป็นจริง ซึ่งมีเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

มาก หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความมาก
ปานกลาง หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเฉยๆ หรือไม่แน่ใจในข้อความ
น้อย หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกไม่เห็นด้วยกับข้อความ



ข้อ	การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
การค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน				
1	การประชุมเพื่อพิจารณาหาสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
2	การเลือกแนวทางการค้นหาสาเหตุของปัญหาขยะมูลฝอยในชุมชนกับกรรมการชุมชนและเจ้าหน้าที่ทางราชการ			
3	การเสนอปัญหา สาเหตุของปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่านในที่ประชุม			
4	การเลือกหาสาเหตุของปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่านว่าจะทำสิ่งไหนก่อนหรือหลัง			
การวางแผนแก้ไขปัญหการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน				
5	ให้ข้อมูลที่จำเป็นในการประชุมวางแผนขั้นตอนในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
6	การวางแผน การแบ่งหน้าที่การรับผิดชอบในการจัดการแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชนของท่าน			
7	การวางแผนจัดหาเงินทุนหรือแหล่งเงินทุนเพื่อแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชนของท่าน			
8	การวางแผนจัดหาสิ่งของ เช่น อุปกรณ์ทำความสะอาด ดังขยะ เป็นต้น เพื่อแก้ไขปัญหามูลฝอยในชุมชนของท่าน			
การดำเนินงานในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน				
9	ให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นการแก้ไขปัญหามูลฝอย			
10	ชวนคนในครอบครัวหรือเพื่อนบ้านให้ปฏิบัติตามข้อกำหนดของท้องถิ่นว่าด้วยการจัดการขยะมูลฝอยและร่วมมือกับชุมชนในการแก้ไขปัญหามูลฝอย			



เครื่องมือส่วนที่ 4 (ต่อ)

ข้อ	การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	การมีส่วนร่วม		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
11	การมีส่วนร่วมกิจกรรมเพื่อรณรงค์การทำความสะอาดชุมชนในวันสำคัญที่ทางราชการกำหนด			
12	มีส่วนร่วมในการเข้ารับฝึกอบรมเสริมสร้างความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย			
การรับผลประโยชน์				
13	มีรายได้จากการนำขยะมูลฝอยรีไซเคิลไปขาย			
14	ทำปุ๋ยหมัก หรือน้ำหมักชีวภาพจากขยะมูลฝอยอินทรีย์ในครัวเรือนของท่าน			
15	สามารถติดต่อสื่อสารกับเทศบาลได้สะดวกขึ้น			
16	มีส่วนร่วมในการทำให้ชุมชนของท่านสะอาด ระเบียบ			
การติดตามและประเมินผล				
17	ทำเกณฑ์การประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
18	ให้ข้อมูลตามแบบของการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
19	ได้รับทราบผลการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน			
20	การประเมินผลการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชนของท่าน			



พูน ปณ ฑิโต ชีเว

ส่วนที่ 4 ความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงความเป็นจริง ซึ่งมีเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

มาก หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเห็นด้วยกับข้อความนั้น
ปานกลาง หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกเฉยๆ หรือไม่แน่ใจในข้อความนั้น
น้อย หมายถึง ท่านมีความคิดเห็นหรือรู้สึกไม่เห็นด้วยกับข้อความนั้น



ข้อ	ความพึงพอใจในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	ความพึงพอใจ		
		มาก	ปานกลาง	น้อย
ด้านทรัพยากร (Input)				
1	ความเหมาะสมของงบประมาณ			
2	จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการร่วมกันแก้ไขปัญหา			
3	ปริมาณวัสดุอุปกรณ์เพียงพอสำหรับการดำเนินงาน			
4	ความเหมาะสมของสถานที่ที่ใช้ในการดำเนินงาน			
5	การติดต่อ/ยื่นคำร้องขอรับบริการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล			
กระบวนการดำเนินงาน (Process)				
6	ความเหมาะสมของระยะเวลาดำเนินงาน			
7	การดำเนินงานของคณะกรรมการในการจัดการขยะมูลฝอย			
8	กิจกรรมการจัดการขยะมูลฝอย			
9	การให้ความรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการขยะมูลฝอย			
10	เทศบาลมีการควบคุม/ดูแลดำเนินการให้บริการจัดการขยะมูลฝอยอย่างสม่ำเสมอ			
ผลการดำเนินงาน (Out put)				
11	การมีส่วนร่วมระหว่างประชาชนและเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน			
12	มีการจัดการขยะมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง			
13	ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอย			
14	ปริมาณขยะมูลฝอยลดลง			
15	ความพึงพอใจในภาพรวมของการดำเนินงาน			



เครื่องมือชุดที่ 3

แบบประเมินการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน "จังหวัดสะอาด" ประจำปี พ.ศ. 2566
สำหรับประเมินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง อำเภอบึงกาฬ
จังหวัดบึงกาฬ เพื่อใช้ในการประเมินก่อนและหลังดำเนินการวิจัย

หัวข้อประเมิน	เกณฑ์ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนที่ได้
1. ด้านการจัดการขยะต้นทาง			
1.1) ทุกครัวเรือน ร้อยละ 100 เข้าร่วมเครือข่าย "อาสาสมัครท้องถิ่นรักโลก" (ออลล.)	1.น้อยกว่าร้อยละ 60	0	
	2. ร้อยละ 60 - 80	1	
	3. มากกว่าร้อยละ 80 แต่ไม่น้อยกว่า 100	3	
	4. ร้อยละ 100	5	
1.2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 มีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการนำ "ขยะบรรจุภัณฑ์" กลับมาใช้ประโยชน์อย่างน้อย 4 ครั้งต่อปี	1.น้อยกว่าร้อยละ 60	0	
	2. ร้อยละ 60 - 80	1	
	3. มากกว่าร้อยละ 80 แต่ไม่น้อยกว่า 100	3	
	4. ร้อยละ 100	5	
1.3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 มีการจัดทำถังขยะเปียก ลดโลกร้อนครบทุกครัวเรือน	1.น้อยกว่าร้อยละ 60	0	
	2. ร้อยละ 60 - 80	1	
	3. มากกว่าร้อยละ 80 แต่ไม่น้อยกว่า 100	3	
	4. ร้อยละ 100	5	
1.4) จังหวัดมีการสุ่มตรวจห้ำถังขยะเปียก ลดโลกร้อน ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100	1.น้อยกว่าร้อยละ 60	0	
	2. ร้อยละ 60 - 80	1	
	3. มากกว่าร้อยละ 80 แต่ไม่น้อยกว่า 100	3	
	4. ร้อยละ 100	5	



เครื่องมือชุดที่ 3 (ต่อ)

หัวข้อประเมิน	เกณฑ์ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนที่ได้
2. ด้านการจัดการขยะกลางทาง			
2.1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 มีภาชนะรองรับขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทในที่สาธารณะ และ/หรือสถานที่ท่องเที่ยวทุกแห่ง	1.น้อยกว่าร้อยละ 80	1	
	2. ร้อยละ 80 - 90	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 90 แต่น้อยกว่า 100	3	
	4. ร้อยละ 100	4	
2.2) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 มีการวางระบบการเก็บขนขยะมูลฝอยแยกประเภทหรือมีประกาศมาตรการการจัดการขยะมูลฝอยแบบแยกประเภทให้สอดคล้องกับพื้นที่	1.น้อยกว่าร้อยละ 80	1	
	2. ร้อยละ 80 - 90	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 90 แต่น้อยกว่า 100	3	
	4. ร้อยละ 100	4	
2.3) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 90 มีการขนของเสียอันตรายชุมชนไปยังจุดรวบรวมของเสียอันตรายของจังหวัด	1.น้อยกว่าร้อยละ 70	1	
	2. ร้อยละ 70 - 80	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 80 แต่น้อยกว่า 100	3	
	4. ร้อยละ 100	4	
2.4) หมู่บ้าน/ชุมชน ร้อยละ 80 มีการติดตั้งถังขยะ หรือจุดรวบรวมมูลฝอยติดเคือชุมชน	1.น้อยกว่าร้อยละ 60	1	
	2. ร้อยละ 60 - 70	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 70 - 80	3	
	4. มากกว่าร้อยละ 80	4	
3. ด้านการจัดการขยะปลายทาง			
3.1) ขยะมูลฝอยชุมชนได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ร้อยละ 85	1.น้อยกว่าร้อยละ 60	1	กรมส่งเสริม ปกครอง ส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วย ระบุคะแนน
	2. ร้อยละ 60 - 70	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 70 แต่น้อยกว่าร้อยละ 80	3	
	4. ตั้งแต่ร้อยละ 80 ขึ้นไป	4	



เครื่องมือชุดที่ 3 (ต่อ)

หัวข้อประเมิน	เกณฑ์ประเมิน	เกณฑ์การให้คะแนน	คะแนนที่ได้
3.2) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 ในกลุ่มพื้นที่ที่มีการวางแผนจัดการขยะร่วมกัน	1.น้อยกว่าร้อยละ 80	1	
	2. ร้อยละ 80 - 90	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 90 แต่ไม่น้อยกว่า 100	3	
	4. ร้อยละ 100	4	
3.3) ชยะอันตรายชุมชน ร้อยละ 80 ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ	1.น้อยกว่าร้อยละ 60	1	
	2. ร้อยละ 60 - 70	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 70 - 80	3	
	4. มากกว่าร้อยละ 80	4	
3.4) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 100 ไม่มีขยะหน้ากากอนามัย และหน้ากากผ้าตกค้างตามมาตรการการจัดการขยะในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาด ของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)	1.น้อยกว่าร้อยละ 70	1	
	2. ร้อยละ 70 - 85	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 85 แต่ไม่น้อยกว่า 100	3	
	4. ร้อยละ 100	4	
4. ด้านการบริหารจัดการ			
4.1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 80 มีการบันทึกข้อมูลปริมาณ ขยะที่เกิดขึ้นรายเดือนในระบบ สารสนเทศด้านการจัดการขยะมูลฝอย ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นถูกต้อง	1.น้อยกว่าร้อยละ 90	1	กรมส่งเสริมปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยระบุคะแนน
	2. ร้อยละ 90 - 95	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 95 แต่ไม่น้อยกว่า 100	3	
	4. ร้อยละ 100	4	
4.2) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 65 มีการรายงานข้อมูล การบริหารจัดการมูลฝอยติดเชื้อชุมชน อย่างถูกต้องครบถ้วนไปยังจังหวัด	1.น้อยกว่าร้อยละ 90	1	
	2. ร้อยละ 90 - 95	2	
	3. มากกว่าร้อยละ 95 แต่ไม่น้อยกว่า 100	3	
	4. ร้อยละ 100	4	



เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ

สำหรับกลุ่มดำเนินงานสมัชชาสุขภาพตำบลในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบล

หนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

ชุดที่ 1 แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 1

เรื่อง การพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง
อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

วัตถุประสงค์

ใช้ในการสนทนากลุ่ม ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในการระดมสมอง เพื่อบันทึกประเด็น
การพูดคุย ปรัชษาหรือในสิ่งที่เกิดขึ้นของกระบวนการวิจัยในขั้นตอนของ ขั้นวางแผน ครั้งที่ 1 ใน
ประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. สถานการณ์การณ์ ของปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลหนองเล็ง มีปัญหาคือท่าน
ครอบครัวและชุมชนหรือไม่ อย่างไร

2. ท่านคิดว่าการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้น
ทาง” ในระดับครัวเรือน เป็นหน้าที่ของใคร เพราะอะไรจึงคิดเช่นนั้น

3. ที่ผ่านมาท่านได้ให้การสนับสนุนการแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชนในการขับเคลื่อนการจัดการมูล
ฝอยชุมชนตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ในด้าน คน เงิน วัสดุอุปกรณ์
หรือไม่ อย่างไร และมีความเพียงพอต่อการแก้ไขปัญหามูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย
ดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร



4. ปัญหาอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนและในชุมชนตำบลหนองเล็ง ตามนโยบาย
“จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ในชุมชนหนองเล็ง ของเรามีอะไรบ้าง



ชุดที่ 2 แบบบันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการ ครั้งที่ 2

เรื่อง การพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมาชิกสภาตำบลหนองเล็ง
อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
วัตถุประสงค์

ใช้ในการสนทนากลุ่ม ของการประชุมเชิงปฏิบัติการ ในการระดมสมอง เพื่อบันทึกประเด็น
การพูดคุย ปรัชญาหรือโน้ตที่เกิเกิดขึ้นของกระบวนการวิจัยในขั้นตอนของ ขั้นตอนแผน ครั้งที่ 2 ใน
ประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การทบทวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตำบลหนองเล็ง ของเราจากการประชุมครั้งที่ 1
เราค้นพบอะไรบ้าง

2. ท่านคิดว่าแนวทางที่เราจะใช้ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยชุมชนตำบลหนองเล็ง
ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” เราควรจะทำอย่างไรบ้าง

3. ท่านคิดว่าการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ
“ขยะต้นทาง” ในรูปแบบ หรือวิธีการใด ที่พวกเราจะนำมาใช้เป็นแนวทางร่วมกัน ให้มีความเหมาะสม
กับชุมชนตำบลหนองเล็ง ของเรามากที่สุด

4. ชุมชนตำบลหนองเล็ง จะมีการจัดทำ แผนงาน โครงการ และกิจกรรม เพื่อนำมาสนับสนุนแนวทางใน
การจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ได้อย่างไร



ชุดที่ 3 แบบบันทึกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เรื่อง การพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมาชิกสภาตำบลหนองเล็ง
อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
วัตถุประสงค์

ใช้ในการสนทนากลุ่ม ของการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยบันทึกประเด็นการพูดคุย
แสดงความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมาย ในสิ่งที่เกิดขึ้นของกระบวนการวิจัยในชั้นเรียนของ ชั้นสังเกต
ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ระยะก่อนดำเนินการ ในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมาชิกสภา
ตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” เป็นอย่างไร
บ้าง

2. ระยะการดำเนินงาน ในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมาชิกสภา
ตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” มีการทำ
กิจกรรมอะไรบ้าง

3. ระยะเสร็จสิ้นกระบวนการหรือการทำงาน ในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน
โดยสมาชิกสภาตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ ตามนโยบาย “จังหวัด
สะอาด” ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอะไรบ้าง



ชุดที่ 4 แบบบันทึกการถอดบทเรียน

เรื่อง การพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมาชิกสภาเทศบาลหนองเล็ง
อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
วัตถุประสงค์

ใช้ในการสนทนากลุ่ม ของการระดมสมอง เพื่อถอดบทเรียน โดยบันทึกประเด็นการพูดคุย
แสดงความคิดเห็นในสิ่งที่เกิดขึ้นของกระบวนการวิจัยในขั้นตอนของ ขั้นตอนผล ในประเด็นต่าง ๆ
ดังนี้

1. ความต้องการหรือความคาดหวังในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน
ตามนโยบาย "จังหวัดสะอาด" ในการจัดการ "ขยะต้นทาง" ของชุมชนตำบลหนองเล็ง
เป็นอย่างไร

1.1 ตัวแทนจากภาคประชาชน และครอบครัว

.....

.....

.....

.....

1.2 ตัวแทนของผู้นำชุมชนตำบลหนองเล็ง

.....

.....

.....

.....

1.3 ตัวแทนองค์กร ภาศเครือข่าย และหน่วยงานต่าง ๆ (ที่มาเข้าร่วมตามกลไกสมัชชา
สุขภาพตำบล)

.....

.....

.....

.....

1.4 ตัวแทนของผู้บริหารในเทศบาลตำบลหนองเล็ง

.....

.....

.....

.....



2. ความเป็นจริงในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ของชุมชนตำบลหนองเล็ง เป็นอย่างไร

3. ผลการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ของชุมชนตำบลหนองเล็ง เป็นอย่างไร

3.1 ด้านบุคลากร (ผู้รับผิดชอบด้านการจัดการขยะมูลฝอย, พนักงานเก็บขยะมูลฝอย)

3.2 งบประมาณในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

3.3 วัสดุอุปกรณ์ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน (รถบรรทุกขยะ, อุปกรณ์ ภาชนะในการจัดเก็บขยะ)

3.4 ด้านการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของเทศบาลตำบลหนองเล็ง



4. แนวทางหรือวิธีการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” ในการจัดการ “ขยะต้นทาง” ของชุมชนตำบลหนองเล็ง มีอะไรบ้าง



ชุดที่ 5 แบบบันทึกการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

เรื่อง การพัฒนาระบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมาชิกสุขภาพตำบลหนองเล็ง
อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
วัตถุประสงค์

ใช้ในการสนทนากลุ่ม ของการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยบันทึกประเด็นการพูดคุย แสดง
ความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในสิ่งที่เกิดขึ้น จากการวิจัยในขั้นตอนของ
ขั้นสะท้อนผล ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

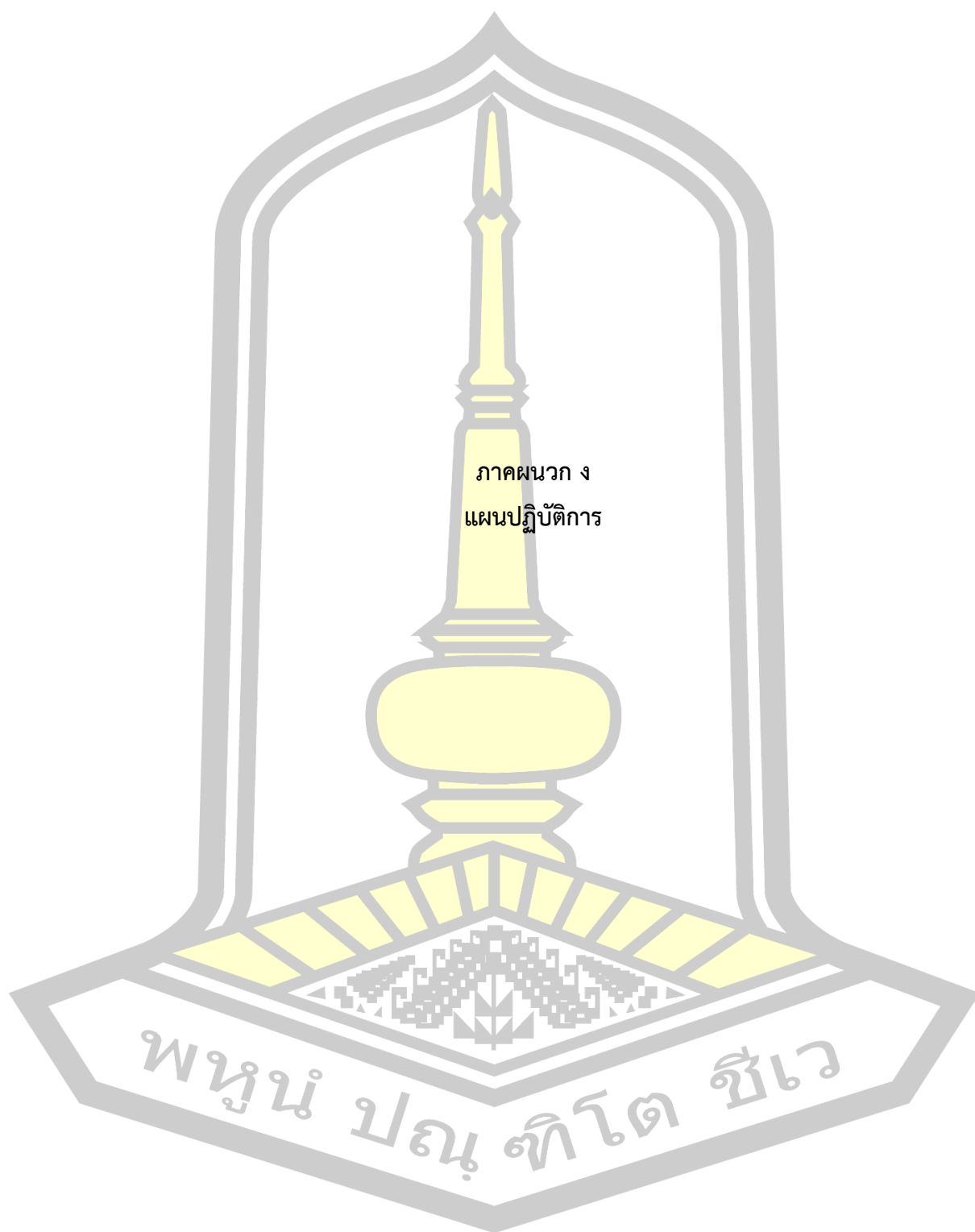
1. ชุมชนของท่านมีนวัตกรรมอะไรบ้าง ที่เกิดขึ้นจากผลของการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน
ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด” โดยสมาชิกสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

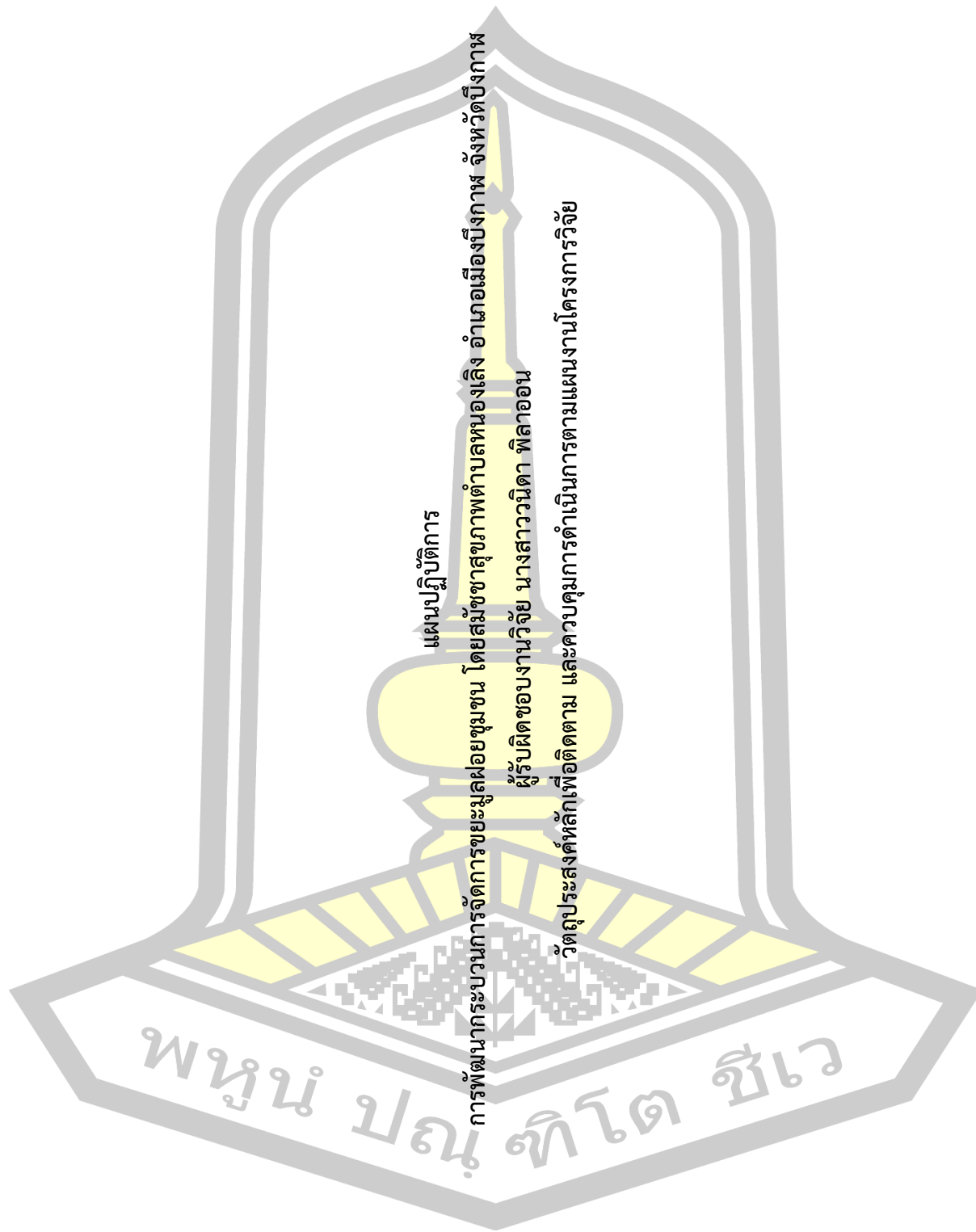
2. ท่านคิดว่าปัญหาอุปสรรค ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด”
โดยสมาชิกสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีอะไรบ้าง

3. ท่านมีข้อเสนอแนะอะไรบ้าง ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด”
โดยสมาชิกสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ

4. ท่านคิดว่าปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ตามนโยบาย “จังหวัดสะอาด”
โดยสมาชิกสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ มีอะไรบ้าง







แผนปฏิบัติการ

การพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
ผู้รับผิดชอบงานวิจัย นางสาวนิตา พิลาออน

วัตถุประสงค์หลักเพื่อติดตาม และควบคุมการดำเนินการตามแผนงานโครงการวิจัย

พูน ปณ ทิโต ชีเว

แผนปฏิบัติการวิจัย (Action Plan)
ระยะที่ 1 ขั้ววางแผน (Planning)

กิจกรรม/ วัตถุประสงค์	ขั้นตอนและ วิธีการ ดำเนินการ	ระยะเวลา/ สถานที่	ผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การดำเนินการ วิจัย	วิธีเก็บรวบรวม ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บ รวบรวมข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะ ได้รับ	ตัวชี้วัดและ วิธีการประเมิน
กิจกรรมที่ 1.1 ศึกษาข้อมูลบริบทของ เทศบาลตำบลหนองเล็ง วัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาบริบทพื้นที่ ของเทศบาลตำบล หนองเล็งและค้นหาข้อมูล ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทราบและประเด็นปัญหา ต่างๆเพื่อหาแนว ทางแก้ไขต่อไป	1. ศึกษาบริบท 2. หาปัญหา 3. ศึกษาการ ดำเนินงานเกี่ยวกับ กระบวนการจัดการ ข้อมูลฝ่ายชุมชน	ระยะเวลา กันยายน 2566 สถานที่ สำนักงานเทศบาล ตำบลหนองเล็ง	ผู้วิจัยและทีมงาน	-การสังเกต -การซักถาม -การบันทึกการ ประชุม -ศึกษาจาก เอกสารรายงานผล การดำเนินงานผ่าน มา	1. สมุดจดบันทึก 2. เครื่อง บันทึกเสียง 3. กล้องถ่ายรูป กระบวนการจัดการ ข้อมูลฝ่ายชุมชน	1. ทราบบริบทพื้นที่ 2. ทราบ สถานการณ์ปัญหา เกี่ยวกับ กระบวนการจัดการ ข้อมูลฝ่ายชุมชน	1. มีข้อมูลลักษณะ ของเทศบาลตำบล หนองเล็ง 2. มีสรุปข้อมูล ปัญหาเกี่ยวกับ กระบวนการจัดการ ข้อมูลฝ่ายชุมชน

ระยะที่ 1 ขั้ววางแผน (Planning)

กิจกรรม/วัตถุประสงค์	ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ	ระยะเวลา/สถานที่	ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย	วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัดและวิธีการประเมิน
กิจกรรมที่ 1.2 ประเมินผลการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง ก่อนเข้าร่วมการวิจัย	ประเมินตามแบบประเมินการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566	ระยะเวลา กรกฎาคม 2567 สถานที่ สำนักงานเทศบาลตำบลหนองเล็ง	- ผู้วิจัยและทีมงาน	- การสังเกต - การซักถาม - การบันทึกการประชุม	ข้อมูล 1. สมุดจดบันทึก 2. เครื่องบันทึกเสียง 3. กล้องถ่ายรูป	- ทราบคะแนนการประเมินการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง	- ทราบถึงคะแนนการประเมินการจัดการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง
วัตถุประสงค์ เพื่อทราบถึงคะแนนการประเมินการดำเนินงานจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง							

ระยะที่ 1 ขั้ววางแผน (Planning)

กิจกรรม/วัตถุประสงค์	ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ	ระยะเวลา/สถานที่	ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ	วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัดและวิธีการประเมิน
กิจกรรมที่ 1.3 แต่งตั้งและประชุมคณะกรรมการ สัมภาษณ์ผู้บริหารตำบลหนองเล็ง วัตถุประสงค์ 1. เพื่อให้ทีมได้แนวทางภาคส่วน ต่างๆเข้าร่วมในการพัฒนา กระบวนการจัดการขยะมูลฝอย ชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง 2. เพื่อสร้างความรู้และความ เข้าใจถึงสภาพปัญหาของการ ดำเนินงานกระบวนการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาล ตำบลหนองเล็ง	1. วิเคราะห์ผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในพื้นที่ที่มี ส่วนเกี่ยวข้องกับการ ดำเนินงาน 2. ประสานตัวแทน จากภาคการเมือง ภาควิชาการและภาค ประชาสังคม เพื่อ แต่งตั้ง ประชุมสร้าง ความรู้ความเข้าใจถึง สภาพปัญหาของ กระบวนการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชนของ เทศบาลตำบลหนอง เล็ง	ระยะเวลา กรกฎาคม 2567 สถานที่ สำนักงาน เทศบาล ตำบลหนอง เล็ง	1. ผู้วิจัยและ ทีมงาน 2. คณะกรรมการ สัมภาษณ์ผู้บริหาร ตำบลหนองเล็ง	-การสังเกต -การสัมภาษณ์ -การบันทึกการ ประชุม	1. สมุดจด บันทึก 2. เครื่อง บันทึกเสียง 3. กล้อง ถ่ายรูป	1. คณะกรรมการสมัชชา สุขภาพตำบลหนองเล็งรับรู้ ถึงสภาพปัญหาของ กระบวนการจัดการขยะมูล ฝอยชุมชนของเทศบาล ตำบลหนองเล็ง 2. คณะกรรมการสมัชชา สุขภาพเข้าร่วมร่วม ดำเนินงานจัดการขยะมูล ฝอยชุมชนของเทศบาล ตำบลหนองเล็ง	1. สรุปประชุมถึงสภาพ ปัญหาการดำเนินงาน จัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของเทศบาลตำบลหนอง เล็ง 2. คณะกรรมการสมัชชา สุขภาพเข้าร่วมร่วม ดำเนินงานจัดการขยะมูล ฝอยชุมชนของเทศบาล ตำบลหนองเล็ง

ระยะที่ 1 ขั้ววางแผน (Planning)

กิจกรรม/วัตถุประสงค์	ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ	ระยะเวลา/สถานที่	ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย	วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัดและวิธีการประเมิน
กิจกรรมที่ 1.4 ประชุมวางแผนการดำเนินงานและร่วมกันจัดทำแผนในการพัฒนาการดำเนินงานกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบล วัตถุประสงค์ เพื่อให้ตัวแทนจากภาคการเมือง ภาควิชาการ และภาคประชาสังคม มีบทบาทร่วมกันวางแผนและร่วมกันจัดทำแผนในกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง	จัดประชุมเพื่อหาแนวทางในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบล	ระยะเวลา สิงหาคม 2567 สถานที่ สำนักงานเทศบาลตำบลหนองเล็ง	1. ผู้วิจัยและทีมงาน 2. คณะกรรมการสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง	-การสังเกต -การซักถาม -การบันทึกการประชุม	1. สมุดจดบันทึก 2. เครื่องบันทึกเสียง 3. กล้องถ่ายรูป	คณะกรรมการสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็งมีบทบาทร่วมกันวางแผนและร่วมกันจัดทำแผนในกระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง	สรุปรประชุมได้มาซึ่งแผนในการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง

ระยะที่ 1 ขั้ววางแผน (Planning)

กิจกรรม/ วัตถุประสงค์	ขั้นตอนและ วิธีการดำเนินการ	ระยะเวลา/สถานที่	ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินการวิจัย	วิธีเก็บรวบรวม ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บรวบรวม	ผลที่คาดว่าจะ ได้รับ	ตัวชี้วัดและวิธีการ ประเมิน
กิจกรรมที่ 1.5 กำหนดแนวทาง ปฏิบัติตามแผนการ ปฏิบัติการของมูลนิธิ พัฒนาของเทศบาล ตำบลหนองเล็ง วัตถุประสงค์ เพื่อให้มีแผนการ พัฒนาการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน ของเทศบาลตำบล หนองเล็ง	จัดประชุมกำหนด แนวทางปฏิบัติ ตามแผนการ พัฒนาการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน ของเทศบาลตำบล หนองเล็ง	ระยะเวลา สิงหาคม 2567 สถานที่ สำนักงานเทศบาล ตำบลหนองเล็ง	1. ผู้วิจัยและทีมงาน 2. คณะกรรมการ สมัชชาสุขภาพ ตำบลหนองเล็ง	- การสังเกต - การซักถาม - การบันทึกการ ประชุม	ข้อมูล 1. สมุดจดบันทึก 2. เครื่อง บันทึกเสียง 3. กล้องถ่ายรูป	- เทศบาลตำบล หนองเล็งมีแผนการ ดำเนินงานและ นโยบายในการ จัดการขยะมูลฝอย ชุมชน - เทศบาลตำบล หนองเล็งมีแผนการ ดำเนินงานและ นโยบายในการ จัดการขยะมูลฝอย ชุมชน	1. สรุปประชุม ได้มาซึ่งแผนการ ดำเนินงานและ นโยบายในการ จัดการขยะมูลฝอย ชุมชนของเทศบาล ตำบลหนองเล็ง

ระยะที่ 2 ขั้นการปฏิบัติ (Action)

กิจกรรม/วัตถุประสงค์	ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ	ระยะเวลา/สถานที่	ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย	วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัดและวิธีการประเมิน
กิจกรรมที่ 2.1 ประชุมชี้แจงแนวทางการปฏิบัติตามแผนการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลเลิง วัตถุประสงค์ เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลเลิงบรรลุวัตถุประสงค์	ประชุมชี้แจงแนวทางปฏิบัติตามแผนการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลเลิง วัตถุประสงค์ เพื่อให้การดำเนินงานพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลเลิงบรรลุวัตถุประสงค์	ระยะเวลา สิงหาคม 2567 สถานที่ สำนักงานเทศบาลตำบลเลิง	1. ผู้วิจัยและทีมงาน 2. คณะกรรมการ 3. สมาชิกสภาเทศบาลเลิง	- การสังเกต - การซักถาม - การบันทึกการประชุม	ข้อมูล 1. สมุดจดบันทึก 2. เครื่องบันทึกเสียง 3. กล้องถ่ายรูป	- คณะกรรมการ สมาชิกสภาเทศบาล หนองเลิงทราบแนวทางการปฏิบัติตามแผนการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลเลิงและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตามแผนที่วางไว้	คณะกรรมการ สมาชิกสภาเทศบาล หนองเลิงทราบถึงแนวทางการปฏิบัติตามแผนการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลเลิงและเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาตามแผนที่วางไว้

ระยะที่ 2 ขั้นการปฏิบัติ (Action)

กิจกรรม/วัตถุประสงค์	ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ	ระยะเวลา/สถานที่	ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการวิจัย	วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัดและวิธีการประเมิน
กิจกรรมที่ 2.2 ดำเนินงานตามแผนการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง วัตถุประสงค์ เพื่อให้ดำเนินงานพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็ง	ดำเนินงานตามแผนการพัฒนาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของเทศบาลตำบลหนองเล็งที่ได้วางไว้	ระยะเวลา สิงหาคม 2567 สถานที่ สำนักงานเทศบาลตำบลหนองเล็ง	1. ผู้วิจัยและทีมงาน 2. คณะกรรมการสมัชชาสุขภาพตำบลหนองเล็ง	- การสังเกต - การซักถาม - การบันทึกการประชุม	ข้อมูล 1. สมุดจดบันทึก 2. เครื่องบันทึกเสียง 3. กล้องถ่ายรูป	- เทศบาลตำบลหนองเล็งมีการดำเนินงานการพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน	- สรุปผลการดำเนินงานพัฒนากระบวนการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

ระยะที่ 3 ขั้นสังเกต (Observation)

กิจกรรม/ วัตถุประสงค์	ขั้นตอนและวิธีการ ดำเนินการ	ระยะเวลา/สถานที่	ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินการวิจัย	วิธีเก็บ รวบรวม	เครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บรวบรวม	ผลที่คาดว่าจะ ได้รับ	ตัวชี้วัดและวิธีการ ประเมิน
กิจกรรมที่ 3.1 สังเกต ติดตามการ ดำเนินงานการ พัฒนาการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชนของ เทศบาลตำบลหนอง เล็ง	1. จัดประชุมติดตามการ ดำเนินงานการพัฒนาการ จัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของเทศบาลตำบลหนองเล็ง 2. สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ในเรื่องความรู้ในเรื่องการ จัดการขยะมูลฝอย การมี ส่วนร่วม บทบาท ความพึง พอใจต่อการบริหารจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชนของ เทศบาลตำบลหนองเล็ง	ระยะเวลา กันยายน 2567 สถานที่ สำนักงานเทศบาล ตำบลหนองเล็ง หมู่บ้าน จำนวน 13 หมู่บ้านในเขต รับผิดชอบของ เทศบาลตำบลหนอง เล็ง	1.ผู้วิจัยและทีมงาน 2. คณะกรรมการ สมาชิกสุขภาพ ตำบลหนองเล็ง 3. อาสาสมัคร ท้องถิ่นรักโลก (ออล.)	-การสังเกต -การซักถาม -การ สัมภาษณ์ -การสนทนา กลุ่ม	ข้อมูล 1. สมุดจดบันทึก 2. เครื่อง บันทึกเสียง 3. แบบสัมภาษณ์ 4. แบบบันทึกการ สนทนากลุ่ม 5. กล้องถ่ายรูป	- ทราบถึง สถานการณ์การ ดำเนินงานการ พัฒนาการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน ของเทศบาลตำบล หนองเล็ง - สรุปผลการสังเกต ติดตามการดำเนินงานการ พัฒนาการจัดการขยะมูล ฝอยชุมชนของเทศบาล ตำบลหนองเล็ง - สรุปผลการวิเคราะห์ แบบสัมภาษณ์การ ดำเนินงานการพัฒนาการ จัดการขยะมูลฝอยชุมชน ของเทศบาลตำบลหนอง เล็ง	
วัตถุประสงค์ เพื่อติดตามการ ดำเนินงานการ พัฒนาการจัดการขยะ มูลฝอยชุมชนของ เทศบาลตำบลหนอง เล็ง							

ระยะที่ 3 ขั้นสังเกต (Observation)

กิจกรรม/วัตถุประสงค์	ขั้นตอนและวิธีการดำเนินการ	ระยะเวลา/สถานที่	ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ	วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัดและวิธีการประเมิน
กิจกรรมที่ 3.2 ประเมินระดับคะแนนตามแบบประเมินการดำเนินงานจัดการขยะชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 หลังเข้าร่วมวิจัย	ประเมินระดับคะแนนตามแบบประเมินการดำเนินงานจัดการขยะชุมชน “จังหวัดสะอาด” ประจำปี พ.ศ. 2566 หลังเข้าร่วมวิจัย	ระยะเวลา กันยายน 2567 สถานที่ สำนักงานเทศบาลตำบลหนองเล็ง หมู่บ้าน จำนวน 13 หมู่บ้านในเขตรับผิดชอบของเทศบาลตำบลหนองเล็ง	วิจัย 1.ผู้วิจัยและทีมงาน	-การสังเกต -การซักถาม -การสัมภาษณ์ -การสนทนากลุ่ม	1. สมุดจดบันทึก 2. เครื่องบันทึกเสียง 3. แบบสัมภาษณ์ 4. แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม 5. กล้องถ่ายรูป	- เทศบาลตำบลหนองเล็งมีการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนได้ถูกต้องและปริมาณขยะลดลงรวมทั้งลดค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา	1.สรุปผลการประเมินการดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนได้ถูกต้องและปริมาณขยะลดลงรวมทั้งลดค่าใช้จ่ายในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเมื่อเปรียบเทียบกับปีที่ผ่านมา 2. เทศบาลตำบลหนองเล็งมีแผนงาน นโยบายที่ชัดเจนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

ระยะที่ 4 ขึ้นสะท้อนผล (Observation)

กิจกรรม/ วัตถุประสงค์	ขั้นตอนและวิธีการ ดำเนินการ	ระยะเวลา/สถานที่	ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินการวิจัย	วิธีเก็บรวบรวม ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บรวบรวม	ผลที่คาดว่าจะ ได้รับ	ตัวชี้วัดและ วิธีการประเมิน
กิจกรรมที่ 4.1 สรุปผลการ ดำเนินงานการพัฒนา กระบวนการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน วัตถุประสงค์ 1. เพื่อสรุปผลการ ดำเนินงานการพัฒนา กระบวนการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน 2. ประเมินปัจจัยแห่ง ความสำเร็จการ พัฒนากระบวนการ จัดการขยะมูลฝอย ชุมชนของเทศบาล ตำบลหนองเล็ง	จัดประชุมสรุปผล การดำเนินงานการ พัฒนากระบวนการ จัดการขยะมูลฝอย ชุมชนของเทศบาล ตำบลหนองเล็ง 	ระยะเวลา กันยายน 2567 สถานที่ สำนักงานเทศบาล ตำบลหนองเล็ง หมู่บ้าน จำนวน 13 หมู่บ้านในเขต รับผิดชอบของ เทศบาลตำบลหนอง เล็ง	1. ผู้วิจัยและทีมงาน 2. คณะกรรมการ สมัชชาสุขภาพตำบลหนอง เล็ง	- การสังเกต - การซักถาม - การสัมภาษณ์ - การบันทึกการ ประชุม	ข้อมูล 1. สมุดจดบันทึก 2. เครื่อง บันทึกเสียง 3. แบบบันทึกการ ประเมินผล 4. กล้องถ่ายรูป	- เทศบาลตำบล หนองเล็งมี แนวทาง นโยบาย ในการจัดการขยะ มูลฝอยที่ชัดเจน	- สรุปผลการ จัดการขยะมูลฝอย ชุมชนของเทศบาล ตำบลหนอง - สรุปประชุม

ระยะที่ 4 ขั้นสะท้อนผล (Reflecting)

กิจกรรม/ วัตถุประสงค์	ขั้นตอนและ วิธีการดำเนินการ	ระยะเวลา/สถานที่	ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการ ดำเนินการวิจัย	วิธีเก็บรวบรวม ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้ใน การเก็บรวบรวม	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	ตัวชี้วัดและวิธีการ ประเมิน
กิจกรรมที่ 4.2 ถอดบทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินงานการ พัฒนาการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน ของเทศบาลตำบล หนองเล็ง วัตถุประสงค์ ถอดบทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผล การดำเนินงานที่ผ่าน มา	จัดประชุมคืน ข้อมูลและถอด บทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินงานการ พัฒนาการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน ของเทศบาลตำบล หนองเล็ง วัตถุประสงค์ ถอดบทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผล การดำเนินงานที่ผ่าน มา	ระยะเวลา กันยายน 2567 สถานที่ สำนักงานเทศบาล ตำบลหนองเล็ง หมู่บ้าน จำนวน 13 หมู่บ้านในเขต รับผิดชอบของ เทศบาลตำบล หนองเล็ง	1. ผู้วิจัยและทีมงาน 2. คณะ กรรมการสภา สุขภาพตำบลหนอง เล็ง	- การสังเกต - การซักถาม - การสัมภาษณ์ - การบันทึกการ ประชุม	ข้อมูล 1. สมุดจดบันทึก 2. เครื่อง บันทึกเสียง 3. แบบบันทึกสนทนา กลุ่ม 4. กล้องถ่ายรูป	- คณะกรรมการ สมาชิกสภาไฟ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินงานและ นำไปใช้ในการ พัฒนากระบวนการ จัดการขยะมูลฝอย ชุมชนของเทศบาล ตำบลหนองเล็ง	- สรุปประชุมถอด บทเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การดำเนินงานการ พัฒนาการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชน ของเทศบาลตำบล หนองเล็ง

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นางสาววนิดา พิลานอน
วันเกิด วันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2532
สถานที่เกิด อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น
สถานที่อยู่ปัจจุบัน เลขที่ 6 หมู่ 1 ตำบลห้วยแก อำเภอชนบท
จังหวัดขอนแก่น 40180
ตำแหน่งหน้าที่การงาน นักวิชาการสาธารณสุขปฏิบัติการ
สถานที่ทำงานปัจจุบัน สำนักงานเทศบาลตำบลหนองเล็ง
เลขที่ 109 หมู่ที่ 10 ตำบลหนองเล็ง อำเภอเมืองบึงกาฬ จังหวัดบึงกาฬ
ประวัติการศึกษา พ.ศ. 2548 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนชนบทศึกษา
ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น
พ.ศ. 2551 มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนชนบทศึกษา
ตำบลชนบท อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น
พ.ศ. 2556 ปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต (วท.บ.)
สาขาสารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี
พ.ศ. 2567 ปริญญาสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต (ส.ม.)
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

พูน ปณ ทัต ชีเว